

PRAHOVÁ ÚROVEŇ

ČEŠTINA JAKO CIZÍ JAZYK

Univerzita Karlova v Praze

**Ústav bohemistických studií a Katedra obecné lingvistiky a fonetiky
Filozofické fakulty**

a

Ústav jazykové a odborné přípravy

**J. Bischofová, H. Confortiová, J. Cvejnová, M. Čadská, J. Holub,
L. Lánská, Z. Palková, M. Turzíková**

vedení projektu: M. Šára

Tebra Najmanova

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic (CD-Rom, Internet, etc.) or mechanical, including photocopying, recording or any information storage or retrieval system, without the prior permission in writing from the Publishing Division, Communication and Research Directorate.

Council of Europe Publishing
F-67075 Strasbourg Cedex

ISBN 92-871-4761-2
© Council of Europe, November 2001
Printed at the Council of Europe

Preface to the Threshold Level for Czech

Prahová úroveň – čeština jako cizí jazyk, the Threshold Level for Czech as a foreign language, is a most welcome addition to the set of intellectual tools which researchers across Europe have placed at the disposal of the language teaching profession.

It is now more than 25 years since *The Threshold Level* was first published in its original form, and a full decade since its updating in *Threshold 1990*, upon which *Prahová úroveň* is broadly based. That teachers, researchers and planners still find this model an appropriate way of providing a common reference framework and standard as a focus for their professional interaction is a tribute to the fruitfulness and practicality of the original conception, weaving together a number of strands in applied linguistics which have proved to be of lasting value. In particular, by looking at language primarily as a mode of action arising from the human need to communicate, the Threshold Level model has brought the peoples of Europe together, rather than emphasising the differences in the external forms of linguistic expression, which separate them. If we recognise our fundamental unity, as fellow human beings with the same basic needs, feelings, hopes and fears, trying to 'make friends and influence people' in similar ways for similar purposes, we can find a common basis for cooperative enterprises. At the same time we can all the more readily appreciate, enjoy and celebrate our linguistic and cultural diversity without falling prey to ethnic intolerance and xenophobia.

The Threshold Level model has shown itself to be equally applicable to all European languages, irrespective of the linguistic type or language family to which they belong. It is particularly welcome that Czech adds a further Slavonic language to those so far described. Indeed, with its lively cultural life and its situation in the centre of our continent and having a consistent writing system employing the Roman alphabet, Czech is certainly one of the most attractive and accessible of the Slavonic languages. It is much to be hoped that the appearance of *Prahová úroveň*, as well as the teaching materials and courses which will be based upon it, will stimulate a substantial growth of interest in the learning of the Czech language.

Prahová úroveň has been produced by the co-operation of a number of colleagues from different institutions in the Charles University of Prague, with contributions from the Department of Applied Linguistics of Palacký University of Olomouc and strongly stimulated and supported by the Ministry of Education, Youth and Sports of the Czech Republic. All are to be warmly congratulated on the efficiency and enthusiasm with which they have brought their long experience and deep understanding to the task, and on producing an invaluable document which is faithful to the basic principles of the Threshold Level 'family', which have stood the test of time, whilst doing full justice to the unique specificity of the Czech language. I wish the authors, and all future users of *Prahová úroveň*, every success.

J.L.M.Trim, Cambridge, September 2001

Předmluva k Prahové úrovni pro češtinu

Prahová úroveň – čeština jako cizí jazyk (Threshold Level for Czech as a foreign language) představuje další velice vítaný příspěvek k již existující řadě publikací, kterými badatelé z celé Evropy vytvořili vhodný nástroj pro odborníky v oblasti jazykového vzdělávání. Od prvního vydání *Threshold Level* v původní podobě již uplynulo více než 25 let a celá dekáda od chvíle, kdy vznikla její aktualizovaná podoba, na jejímž základě byla vytvořena i česká *Prahová úroveň*. Skutečnost, že učitelé, vědci a koncepční pracovníci dosud pokládají tento model za vhodný orientační rámec a standard pro své odborné působení, dokládá prospěšnost a účelnost původní koncepce, jež staví na trvalých hodnotách a poznacích aplikované lingvistiky. Významné je zejména to, že model *Threshold Level*, jenž pohlíží na jazyk primárně jako na projev lidské potřeby komunikovat, evropské národy spíše spojuje, než že by zdůrazňoval rozdíly ve vnějších formách jazykového vyjadřování, jimiž se od sebe navzájem odlišují. Když uznáme fundamentální jednotu lidského společenství, jehož jednotliví členové mají stejné základní potřeby, city, naděje a obavy a kteří se snaží navazovat přátelství a ovlivňovat ostatní v podstatě stejným způsobem a se stejnými cíli, nalezneme i společný základ pro spolupráci na společných projektech. Současně budeme ochotněji intenzivněji vnímat, lépe oceňovat a oslavovat jazykovou a kulturní rozmanitost a nebudeme podléhat etnické nesnášenlivosti a xenofobii.

Zkušenosti prokázaly, že model *Threshold level* se dá aplikovat stejnou měrou na všechny evropské jazyky bez ohledu na to, o jaký typ jazyka jde a do jaké jazykové rodiny patří. *Prahová úroveň – čeština jako cizí jazyk* je zvláště vítaným přínosem proto, že rozšiřuje soubor publikací věnovaných prahovým úrovním slovanských jazyků. Díky svému bohatému kulturnímu životu a své poloze uprostřed evropského kontinentu, rovněž díky konsistentní podobě ortografického systému na bázi latinky, představuje čeština bezesporu jeden z nejatraktivnějších a nejprístupnějších slovanských jazyků. Věřme tedy, že jak vydání *Prahové úrovně* tak i učebnice a kursy, které z ní budou vycházet, podstatně podnítkají zájem o její studium.

Prahová úroveň je výsledkem spolupráce řady odborníků z různých ústavů Univerzity Karlovy v Praze za přispění katedry aplikované lingvistiky Palackého univerzity v Olomouci a za podpory Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, které dalo k tomuto projektu podnět. Všem třem zmíněným institucím je třeba blahopřát k nadšení a pílí, s jakou se zhostily úkolu, v němž zúročili své dlouholeté zkušenosti a hlubokou znalost dané problematiky. Vznikl dokument *Prahová úroveň - čeština*, který důsledně dodržuje základní principy, ze kterých vycházejí ostatní publikace řady *Threshold Level*, které již ve zkoušce času obstály. Zároveň tento dokument plně odráží jedinečnou specifickou českého jazyka. Přeji všem autorům i budoucím uživatelům *Prahové úrovně* do jejich dalšího života mnoho úspěchů.

J.L.M. Trim, Cambridge, září 2001

I.

OBSAH

Předmluva	II
Úvod	III
Kapitola 1 Cíl: Úrovně obecnosti	1
Kapitola 2 Cíl: Obecná charakteristika	2
Kapitola 3 Cíl: Rozšířená charakteristika	3
Kapitola 4 Cíl: Složky konkretizace	10
Kapitola 5 Jazykové funkce	13
Kapitola 6 Obecné pojmy	76
Kapitola 7 Specifické pojmy	150
Kapitola 8 Interakční modely	210
Kapitola 9 Práce s textem: čtení a poslech	214
Kapitola 10 Psaní	217
Kapitola 11 Sociokulturní kompetence	219
Kapitola 12 Kompenzační strategie	227
Kapitola 13 Učit se studovat	230
Kapitola 14 Stupeň dovedností	233
DODATKY	
Dodatek A Výslovnost a intonace	236
Dodatek B Gramatika	256
Dodatek C Slovní rejstřík	357
Rejstřík otevřených položek	418
Dodatek D Věcný rejstřík	420

PŘEDMLUVA

Zpracování češtiny jako cizího jazyka na „prahové úrovni“ je českou variantou stejně koncipovaných materiálů pro národní evropské jazyky. Všechny tyto materiály vznikly (a další vznikají) ze zadání Rady Evropy.

Vycházejí z projektu *Threshold Level 1990*, jehož autory jsou prof. dr. J. A. van Ek z Utrechtu a prof. J. L. M. Trim z Cambridge. Projekt řeší jazykovou stránku problému sjednocující se Evropy, reaguje na skutečnost, že v podmínkách integrace s volným pohybem osob a myšlenek v evropské oblasti se naléhavěji než dříve klade otázka efektivnějšího zvládnutí cizích jazyků: velké množství osob v dospělém věku je postaveno před nutnost naučit se užívat jazyk, který se nikdy předtím neučili, příp. jej po absolvování školní docházky víceméně zapomněli.

Threshold Level 1990 nevznikl naráz; je shrnutím zkušeností s výukou cizích jazyků za desítky let a prošel řadou předběžných stadií, které reagovaly na potřebu mít pro efektivní jazykovou výuku obecně přijímanou teoretickou a metodickou bázi, jež by zajistila kompatibilitu zpracování pro jednotlivé evropské jazyky.

Zpracovatelé české varianty předkládají materiál, který by měl umožnit cizinci příjíždějícímu do České republiky, aby zde po určitou dobu žil a pracoval, učil se česky podle stejných zásad a metod, které již předtím poznal a používal při studiu jiných jazyků.

Je na místě zdůraznit, že *Prahová úroveň - čeština jako cizí jazyk* není učebnicí ani učebním programem, ba ani nějakou osnovou. Je metodickou bází a funkčním a sémantickým zmapováním češtiny a má v první řadě sloužit jako **referenční rámec a standard** pro sestavování výukových programů, organizátorům a plánovatelům kursů, učitelům a autorům učebnic, příruček a testů.

* * *

Zpracovatelé české *Prahové úrovně* děkují touto cestou kolegyním z Kabinetu aplikované lingvistiky Univerzity Palackého v Olomouci, které se účastnily práce v rané fázi projektu. Děkují také za účinnou pomoc a podporu řediteli Odboru zahraničních vztahů a evropské integrace Ministerstva školství a tělovýchovy České republiky dr. Pavlu Cinkovi a referentce téhož odboru paní Marii Vobořilové.

ÚVOD

Projekt jako celek a jeho česká varianta jakožto jeho část chtějí pomáhat každému, kdo stojí před úkolem analyzovat potřeby žáků a studentů cizích jazyků a výslovně a uváženě formulovat výukové cíle. Ty se ovšem liší, právě tak jako se liší lidé, kteří se jazykům učí, přesto se však dá říci, že daleko největší počet lidí se vždy a všude učí nějakému cizímu jazyku proto, aby byli schopni komunikovat o nekomplikovaných záležitostech běžného života s lidmi, se kterými se dostanou do styku, a také se umět pohybovat a vést přiměřeně normální existenci v cizí zemi. Nejde jen o to, aby si dovedli koupit to či ono nebo si opatřit takovou nebo onakou službu. Lidé se především chtějí dorozumívat jakožto lidé, vyměňovat si informace a názory, mluvit spolu o svých zkušenostech, o tom, co mají rádi a co ne, zjišťovat, v čem se jeden druhému podobají a kde se naopak liší, a poznávat základní jednotu našeho tak různorodého, složitého a hustě zalidněného světadílu.

Takto, v nejobecnějších rysech, charakterizuje cíl projektu prof. J. L. M. Trim v předmluvě k prvnímu vydání *Threshold Level* v roce 1975. (Dodejme, že teprve na těchto společných základech se dá uvažovat o specifitějších typech realizace, např. o verzi pro vysokoškolské studenty a odborníky toho kterého oboru.)

Výukové cíle se tedy musí formulovat v termínech toho, co student jazyka má být schopen pomoci jazyka DĚLAT, má-li obstát a účelně řídit svůj společenský styk s mluvčími daného společenství: jaké pojmy a představy, jaké emoce, hodnocení, postoje bude muset umět vyjádřit nebo se na ně dotazovat, příp. o nich diskutovat, a vůbec jak řídit a zařizovat svůj každodenní životní „provoz“.

K tomu účelu musí ovládat jistý slovník a mít jistou znalost gramatiky, ale to není cílem samo o sobě; jsou to jen nástroje komunikativních funkcí. Nejde tedy v první řadě o seznamy a inventáře, které asi především upoutají ve zpracování pozornost a které by mohly být chápány jako něco doporučeného, nebo dokonce předepsaného. Tak tomu není. Na čem naopak nejvíce záleží, je zmapování jazykových funkcí, obecných pojmů a konkrétnějších specifických pojmů (o tom viz podrobněji v kap. 4).

Cílem výuky tedy nemá být znalost jazyka, ale schopnost působit v jisté situaci, ve které se ocitám spolu s druhými. Zkratkovitě řečeno, cílem je **komunikativní kompetence**. Nejde přirozeně jen o ústní sdělování typu „tváří v tvář“; pojem zahrnuje celou škálu jazykových interakcí včetně interpretace textu.

Výkladem toho, co všechno je třeba rozumět oním tak často užívaným a zneužívaným termínem „komunikativnost“, resp. komunikativní kompetence, se zabývá ve studii *Objectives for Foreign Language Learning* jeden z hlavních autorů projektu *Threshold Level 1990* prof. J. van Ek. V jeho pojetí je základní složkou schopností komunikovat přirozeně **kompetence jazyková**.

Vedle schopnosti produkovat fungující a přijatelné promluvy a porozumět smyslu podobně produkováných promluv partnera musí student umět brát v úvahu situační kontext daný prostředím, do kterého je komunikace zasazena, partnery v procesu komunikace a své vztahy k nim, vlastní i partnerské záměry atd. atd. Je třeba disponovat **sociolingvistickou kompetencí**.

IV.

K úspěšné komunikaci je však třeba mít i **diskurzivní kompetenci** - umět operovat ve jednotkách větších, než je pouhá jedna promluva, schopnost produkovat „text“ určitého typu, např. umět zahájit rozhovor, takticky ho vést a umět ho zakončit. Ani tyto tři typy kompetence nemusejí samy o sobě zaručit komunikativní úspěšnost. Zejména tomu tak bývá tehdy, když některý z komunikujících užívá jiný jazyk, než je jeho mateřština. V takovém prostředí je třeba disponovat čtvrtým typem kompetence - **kompetencí strategickou**. Je to umění využívat jazykových i mimojazykových prostředků k náhradě ve znalosti jazykového kódu nebo k překlenutí jiných překážek, na kterých by proces komunikace mohl ztroskotat.

Dále je každý jazyk zakotven v kulturním a historickém kontextu. Jazyky jsou spjaty s určitým teritoriem a tradicemi svých mluvčích. Umět kompetentně užívat jazyk tedy předpokládá i jistou míru znalosti **sociokulturního kontextu**, toho, co se česky obvykle označuje jako „realie“.

A konečně, protože užívání jazyka je činnost společenská, vyžaduje určitou koordinaci, jisté „vyladění“ účastníků: vůli se dorozumět a dovednost co do způsobu, jak toho dosáhnout. Vůle znamená motivaci, postoj vůči druhému a sebedůvěru. Dovednost se týká takových vlastností, jako je schopnost vcítit se do situace partnera a umění ovládat společenské situace a pohybovat se ve společenských konvencích. Všechno tohle označuje prof. van Ek jako **společenskou kompetenci**.

Mluvit o dosažení komunikativní kompetence znamená však definovat cíl jen v jedné jeho dimenzi. Tu je třeba doplnit komplementární dimenzí danou představami o cílové skupině, jejíž členové (vedle potřeb individuálních) sdílejí rozhodující soubor komunikativních potřeb společných. Teprve pak je možné dojít k dostatečně konkretizované představě toho, co je třeba dělat. *Threshold Level 1990* je pokusem po takové cestě jít. Jít - tedy pohybovat se v navazující řadě odůvodněných a explicitně motivovaných kroků. Výsledkem je poměrně dostatečně konkretizovaná představa o tom, jak by mohl proces realizování onoho původně hodně obecného cíle vypadat.

Konsekventní výklad o tom je předmětem celého textu od kap. 2 až po dodatky. Při pozorném čtení by se měla tato jednota objevit a to i v těch partiích, které se týkají mapování jazykových exponentů a které na první pohled z celku zdánlivě vystupují. V tomto smyslu není *Prahová úroveň* sbírkou čehosi na jedné straně obecně proklamativního a na straně druhé příliš konkrétně popisného.

Jaký je vztah *Prahové úrovně* k *Threshold Level* ? Bylo už řečeno, že jde o českou variaci na společné téma. Takových variací je už slušný počet a nejde vždy jen o jazyky tzv. „velké“, jako je angličtina, němčina, ruština, francouzština, španělština. Jsou zastoupeny i jazyky s podstatně menším počtem mluvčích, jako irština, baskičtina, maltština.

Čeští zpracovatelé měli málo důvodů k tomu, aby měnili něco, co se osvědčilo už při tolikerém zpracování. Tím míníme celkovou koncepci a tím i ty kapitoly, které ji rozvádějí a konkretizují, tedy především kapitoly 1- 4 a 8 - 14.

Na druhé straně to, co je v jistém smyslu přece jen jádrem každého „národního“ zpracování, kde proces konkretizace cíle zachází do popisu jazykových jevů, je česká verze zpracována samostatně. Platí to o kapitolách 5 - 7 a také o dodatcích. V těchto partiích samozřejmě zpracovatelé přejímají plnou odpovědnost za výsledek a nemají nikterak v úmyslu krýt se za průčelím renomovaného projektu.

Tak za českou verzi jazykových funkcí ručí dr. Jitka Cvejnová, dr. Helena Confortiová, CSc., dr. Milada Čadská, CSc. a Mgr. Milada Turzíková. Závěrečnou redakci provedli dr. Cvejnová a doc. dr. Milan Šára. Za zpracování obecných pojmů ručí dr. Jan Holub a doc. dr. Milan Šára, za specifické pojmy dr. Jana Bischofová a dr. Lucie Lánská. Závěrečnou redakci provedla dr. Lánská. Za výslovnost a intonaci ručí její autorka prof. dr. Zdenka Palková, DrSc., za gramatiku doc. dr. Milan Šára a za slovní rejstřík dr. Cvejnová, dr. Holub a dr. Lánská.

ZPRACOVATELÉ

Kapitola 1

Cíl: Úrovně obecnosti

Cíl formulujeme ve třech stupních, na třech úrovních obecnosti:

1. Obecná charakteristika
2. Rozšířená charakteristika
3. Konkretizace

Obecná charakteristika slouží jako povšechný popis pro rychlou orientaci.

Rozšířená charakteristika je detailním popisem pro všechny potenciaální zájemce, včetně studentů samotných.

Konkretizace je plně rozvedeným popisem pro potřebu tvůrců programů, osnov, příruček, testů apod.

Kapitola 2

Cíl: Obecná charakteristika

- Jakožto návštěvník nebo osoba s dočasným pobytem v zemi, kde je daný jazyk obecně rozšířeným prostředkem komunikace,
- Při styku s rodilými nebo nerodilými mluvčími daného jazyka v jiné zemi,
- Při práci s psanými nebo mluvenými texty v daném jazyce

bude student schopen používat daný cizí jazyk do té míry a takovým způsobem, aby se dovedl vypořádat s (především jazykovými) požadavky, které na něj budou klást situace, ve kterých se s největší pravděpodobností ocitne, a to zvláště:

- situace každodenního praktického života, které se vyznačují výrazným podílem předem předvídatelného způsobu jazykového vyjádření;
- situace osobního působení, kdy student navazuje, příp. udržuje společenské styky včetně obchodních;
- situace, při kterých je komunikace nepřímá a kdy je třeba rozumět jádru věci a popřípadě i důležitým detailům psaných nebo mluvených textů.

Kapitola 3

Cíl: Rozšířená charakteristika

1. Student si bude umět poradit v praktickém, každodenním životním „provozu“ s výrazným podílem předem předvídatelného způsobu jazykového vyjadřování.

1.1 Styk s úředními místy

Při veškerém styku s úředníky by měl student umět požádat o opakování, objasnění a vysvětlení jakékoli informace, otázek nebo dokumentů, kterým nerozumí, a měl by si umět vyžádat služby tlumočnicka, příp. také právníka, dostane-li se do vážných obtíží.

1.1.1. Vstup do země

Student by měl rozumět příslušné dokumentaci a umět vyplnit formuláře. Měl by rozumět otázkám a být schopen na ně odpovědět, týkají-li se:

- osobní totožnosti
- délky a účelu návštěvy či pobytu.

1.1.2 Celní záležitosti

Student by měl rozumět příslušné dokumentaci a umět vyplnit formuláře. Měl by rozumět otázkám a být schopen na ně odpovědět, týkají-li se:

- předmětů podléhajících proclení;
- obsahu zavazadel a hodnoty/cenu předmětů;
- místa, odkud přijíždí a kde nabyt vlastněné předměty;
- určení a účelu vlastněných předmětů (osobní potřeba, dárky, obchodní účely).

1.1.3 Bezpečnostní složky

Student by měl rozumět otázkám a umět na ně odpovědět, týkají-li se:

- obsahu příručních zavazadel;
- toho, zda zavazadla obsahují předměty zvláštního použití (elektronické zařízení, zbraně /skutečné či hračky/ apod.).

1.1.4 Policie, dopravní policejní služba atd.

Student by měl rozumět otázkám a umět na ně odpovědět, týkají-li se:

- osobní totožnosti;
- podrobností o vozidle, které řídí;
- podrobností o ztracených nebo odcizených předmětech;
- jeho vlastní činnosti;
- jeho úmyslů a důvodů jeho činnosti;
- měl by:
 - umět se omluvit a požádat o vysvětlení, jaké následky pro něho bude mít menší přestupek nebo porušení předpisů;
 - umět se dotázat na platné předpisy a porozumět odpovědím v takových případech, jako je parkování, přístup do budov apod.;
 - umět si vyžádat pomoc policie v případech osobního ohrožení (nehody, přepadení, vloupání).

1.2 Ubytování

1.2.1 Krátkodobé ubytování

Student by měl umět:

- zajistit si rezervaci dopisem nebo telefonicky;
- informovat se o možnostech a druhu ubytování u cestovní kanceláře anebo po příjezdu do hotelu, penzionu, kempu apod.;
- vyplnit příslušnou přihlášku;
- formulovat stížnosti a zjednat si nápravu v případě nedostatečně fungujících služeb, zařízení, vybavení apod.;
- zařídit si záležitosti týkající se odjezdu, požádat o objasnění účtovaných částek apod.

1.2.2 Ubytování při dočasném pobytu

Student by měl umět:

- informovat se písemně nebo ústně o možnostech pronájmu, a to zvláště co do:
- počtu, povahy a velikosti místností;
- výše nájemného a podmínek pronájmu;
- výše poplatků za veřejné služby (např. místní daň, poplatky za plyn, vodu, elektřinu, telefon) a vybavení (nábytek a další);
- zajištění údržby a oprav;

měl by umět:

- vyhotovit a potvrdit seznam inventáře a jeho stavu;
- zařídit stěhování domácnosti a dohlížet na ně;
- zařídit si podle potřeby služby, údržbu a opravy;
- stěžovat si ústně nebo písemně majiteli ubytovacího zařízení.

1.3 Stravování

Student by měl umět:

- rozumět inzerci a nabídkám restauračních zařízení, jídelním lístkům apod.;
- vyjadřovat se k úrovni ubytování, stravě, cenám, obsluze atd.
- zajistit si rezervaci (vyhlédnutého) stolu;
- objednat si jídlo a nápoje;
- požádat o účet, informovat se, zda je v ceně zahrnuta daň s obsluhou;
- vyjadřovat se kriticky, příp. si stěžovat na pomalou obsluhu, nekvalitní jídlo, předražování apod.

1.4 Nákupy, spotřební zboží

Student by měl umět:

- číst inzerci a reklamy obchodů a zboží v novinách a časopisech;
- rozumět informacím vysvětlujícím povahu, použití a podmínky prodeje daného zboží;
- číst informační tabule, nápisy a popisky v supermarketech, obchodních domech atd.
- informovat se, zda je žádané zboží na skladě a kde se dá vidět;
- vést hovor o povaze výrobku a jeho výhodách i nevýhodách;
- projednat cenu a rozumět podmínkám prodeje;
- zaplatit a podle potřeby žádat vysvětlení o výši ceny, správnosti účtování apod.
- vrátit vadné, nevyhovující nebo nevyžádané zboží, žádat náhradu, vrácení peněz apod.

1.5 Veřejná doprava

Student by měl umět:

- číst uveřejněné informace (např. jízdní řády, způsob a podmínky prodeje jízdenek);
- informovat se o jízdném, době, trasách;
- zjistit si výhody a nevýhody různých způsobů dopravy (trvání cesty, výše jízdného, podmínky);
- opatřit si jízdenky, žádat o vysvětlení co do cílové stanice, třídy dopravního prostředku, trasy, dat, zajistit si místenky apod.;
- informovat se o umístění nástupišť a dalších přístupů k dopravnímu prostředku na vlakových a autobusových nádražích, v metru, na letištích atd.;
- podávat zavazadla k odeslání, používat zařízení pro úschovu zavazadel, hlásit ztrátu nebo poškození zavazadel a dalšího majetku (u osob s dočasným pobytem);
- vyžádat si informace o zlevněných sazbách a jejich podmínkách.

1.6 Soukromá doprava (automobil)

Student by měl umět:

- číst, příp. žádat o doplňkové informace a vyplňovat formuláře při půjčování automobilu;
- číst dopravní značky a informační tabule;
- opatřit si benzin, olej, vodu, vzduch a běžný servis u čerpacích a servisních stanic;
- popsat a vyjednat si opravu mechanických závad a poruch;
- v případě nehody poskytnout a získat informace o vozidle a jeho pojištění (viz také 1.1.4 a 1.11)

1.7 Využití informačních služeb

Student by měl umět:

- formulovat osobní i telefonické dotazy.

1.8 Návštěva veřejných zařízení (muzeí, kin, divadel, stadionů, diskoték atd.)

Student by měl umět:

- číst informační tiskoviny, průvodce, rubriky v tisku, brožury, plakáty, letáky apod.;
- informovat se o otevírací době, ceně vstupného, době představení, umístění a druhu sedadla;
- rezervovat si vstupenky, nebo je zakoupit před začátkem představení;
- informovat se o toaletách, občerstvení, programu atd.

1.9 Použití veřejných služeb

1.9.1 Pošta

Student by měl umět:

- číst jednoduché vývěsky, pokyny, nápisy u přepážek;
- informovat se o sazbách (u obyčejných, expresních i doporučených zásilek, dopisů, pohlednic, peněžních zásilek, balíčků, telegramů, faxů).

1.9.2 Telefon

Student by měl umět:

- číst pokyny, jak používat telefonní přístroj;
- hledat v telefonním seznamu (včetně Zlatých stránek);
- používat službu pro dotazy na čísla telefonních stanic.

1.9.3 Banky

Student by měl umět:

- číst vývěsky, nápisy u přepážek, informace o kursech deviz;
- informovat se o užívání šeků, platebních a kreditních karet;
- informovat se o bankovních účtech, založit si je a používat je.

1.9.4 Lékařské a zdravotnické služby

Student by měl umět:

- číst vývěsky (např. ordinační hodiny, specializace lékaře, tabule s názvy nemocničních oddělení, instrukce pro pacienty);
- domluvit si návštěvu u praktického lékaře nebo v nemocnici;
- popsat povahu zdravotních potíží a odpovědět na otázky o místu, povaze bolesti nebo o jiných příznacích;
- rozumět pokynům a radám lékaře;
- opatřit si léky v lékárně.

1.10 Školská a vzdělávací zařízení (pro osoby s dočasným pobytem)

1.10.1 V roli studenta

Student by měl umět:

- číst informační brožury vzdělávacího zařízení a jazykových škol a vyřídit přijímací formalitty;
- podle stupně pokročilosti používat cílový jazyk při výuce i při styku se spolužáky o přestávkách, při jídle apod.;
- hovořit o studijních záležitostech i potížích, o studiu a výuce vůbec, o pomůckách a vybavení, společenském programu, ubytování, jídle v menzách apod.;
- projednat zkoušky a zkušební termíny;
- číst zkušební řád, zkušková zadání a otázky.

1.10.2 V roli rodiče

Student by měl umět:

- informovat se o možnostech veřejného nebo soukromého vzdělání dětí (např. typy škol, požadavky na přijetí, školné, časový harmonogram školního roku, potřebné vybavení);
- zařídit vše potřebné pro každodenní školní docházku;
- číst poznámky a zprávy pedagogů o pokrocích dítěte;
- navštěvovat třídní schůzky a jednat s pedagogy.

1.11 Hledání cesty

Student by měl umět:

- číst mapy (automapy, informace o dopravním spojení, informační a směrové tabule a pokyny);
- informovat se pracovníků dopravního zařízení nebo jiných osob, jak se kam dostat, kam vede daná silnice nebo trať, kam jede autobusová linka atd.;
- poskytovat podobné informace druhým.

1.12 Zaměstnání

1.12.1 Jako osoba s dočasným pobytem by student měl umět:

- ucházet se o pracovní povolení;
- informovat se o volných místech a o druhu, povaze a podmínkách zaměstnání (např. druh pracovní činnosti, plat, pracovní doba, dovolená, délka výpovědní lhůty);
- číst nabídky volných míst;
- ucházet se o zaměstnání písemně i ústně (při osobním pohovoru), informovat ústně nebo písemně o osobních údajích, kvalifikaci, praxi a odpovídat na otázky v tomto směru;
- vyřídit si formality při nástupu do zaměstnání;
- rozumět instrukcím a pokynům ohledně zadávaného úkolu a dotazovat se na ně;
- rozumět bezpečnostním předpisům;
- hlásit úraz a uplatnit pojišťovací nárok;
- využívat možnosti sociálního zabezpečení;
- komunikovat přiměřeným způsobem s nadřízenými, kolegy a podřízenými;
- účastnit se společenského života podniku nebo instituce (např. společná jídelna, sportovní a společenský klub apod.).

1.12.2 Jako osoba obeznámená s místními poměry by měl student umět pomáhat se svrchu popsanými úkoly osobám, které příslušný jazyk neovládají.

1.13 Soukromá pohostinnost (viz Jazykové funkce: společenský styk)

Student by měl umět:

1.13.1 V roli hostitele:

- pozvat ústně nebo pozvánkou;
- přivítat a představit hosty;
- ukázat jim dům nebo byt;
- zachovávat společenské zvyklosti, usměrňovat společenské dění;
- vyměňovat si informace na osobní a veřejná témata;
- přijímat, příp. si vyměňovat suvenýry a malé dárky;
- rozloučit se s hosty a přiměřeně reagovat na projevy uznání.

1.13.2 V roli hosta

- přiměřeně formulovat přijetí nebo odmítnutí pozvání;
- vyměnit si pozdravy s hostiteli a ostatními hosty;
- chovat se podle společenských zvyklostí a udržovat společenské dění;
- vyměňovat si informace na osobní a veřejná témata;
- nabídnout květiny nebo drobné dárky;
- vyjádřit uznání za projevenou pohostinnost;
- rozloučit se a podle potřeby potvrdit nebo sjednat cestovní plány.

2. V oblasti společenského styku je student schopen:

- vyměňovat si informace;
- vyjádřit názory a porozumět vyjádření názorů, hledisek, postojů, citů, přání;
- dohodnout se na spolupráci a provádět ji;

To vše s ohledem na náměty osobního i obecného zájmu, zvláště:

- osobní život a životní okolnosti;
- životní podmínky;
- zaměstnání, povolání;
- vzdělání;
- zájmy, záliby, koníčky;
- cestování, navštívená místa, oblasti, pamětihodnosti;
- zboží, nákupy, ceny;
- jídlo a pití;
- společenské vztahy;
- politika, poměry a běžné události;
- počasí;
- jazyky, učení jazykům a obtíže s nimi spojené.
(detaily viz v kap. 7 - Specifické pojmy)

3. Student rozumí hlavním myšlenkám, případně důležitým detailům psaných i mluvených textů, které se vyznačují těmito vlastnostmi:

- spadají do oblasti situací podle bodů (1) a (2);
- mají přehlednou stavbu jak po stránce obsahové, tak formální;
- informace v nich obsažené jsou výlučně nebo převážně podány explicitně;
- porozumění nevyžaduje zvláštní druh zasvěcenosti s kulturním prostředím, než je „společná evropská kultura“;
- jsou k dispozici ve snadno dostupné podobě:
- psané texty jsou vytištěny dobře čitelným způsobem a podle možnosti opatřeny titulky, členěny do odstavců, doprovázeny obrázky atd.;
- mluvené texty mají minimální zvukové zkreslení, používají standardní výslovnosti a rychlost přednesu je spíše ve spodním pásmu toho, co je považováno za normální.

4.a V souvislosti s oblastmi (1) a (2) je student obeznámen s důležitými společenskými konvencemi, např. :

- neязыkovými: fyzický kontakt: podávání rukou, líbání, doteky, role gestikulace, mimiky apod.;
- jazykovými: slovní způsoby upoutání pozornosti, způsoby oslovování, stupeň formálnosti /neformálnosti, střídání v dialogu, ukončení kontaktu atd. atd., a to vše ve shodě s obvyklými zdvořilostními zvyklými (viz kapitola 11).

4.b Ve spojitosti s bodem (2) je student rovněž obeznámen s příslušnými společenskými rituály, např.:

- při návštěvách (vhodná doba příchodu, dárky, přijatelné náměty konverzace atd.);
- při jídle a pití;
- při přijímání a odmítání;
atd. atd.

5. Ve spojitosti s bodem (3) umí student využívat přiměřené interpretační strategie jak v roli čtenáře, tak i posluchače:

- rozlišovat, co je hlavní a co vedlejší;
- odlišovat fakta od komentáře;

- rozpoznat podstatu sdělované informace včetně určení toho, jakému druhu adresátů je text určen, i toho, jaké jsou postoje a záměry autora, a rovněž u vyvození závěrů z toho, co je v textu vyjádřeno explicitně;

- využívat různá vodítka, jako jsou titulky, obrázky, typografická úprava (půltučné/tučné písmo, kurzíva, podtrhávání, členění do odstavců) a v mluvených textech prostředky členění, jako je umístění důrazu, frázování, pauzy, tón hlasu atd. atd.

6. Student je do určité míry obeznámen s charakteristickými rysy kultury v zemi, kde je daný jazyk užíván jako rodný jazyk obyvatel, zvláště s těmi, které se týkají:

- každodenního života;
- životních podmínek;
- mezilidských vztahů;
- hlavních hodnot a postojů.

7. Student umí využívat postupy a strategie, kterými překonává případné mezery ve znalostech jazykového i nejazykového repertoáru, např.:

- využití spolupráce partnera;
- dovolání se tolerance partnera;
- umění sdělit, co je třeba, navzdory nedostatečné znalosti jazykových prostředků;
- umění odvodit si smysl textu přesto, že obsahuje neznámé prvky;
- využití vhodných pomůcek, jako jsou slovníky, slovníčky, gramatiky apod.

Kapitola 4

Cíl: Složky konkretizace

Komunikativní přístup si klade za cíl umožnit studentům, aby používali daného cizího jazyka pro své vlastní účely. Jaké jsou to účely, to záleží na osobnosti, okolnostech, potřebách a zájmech jednoho každého z nich. To vše se nikdy nedá plně určit předem, ale vycházíme-li z konkrétní cílové skupiny, ať je jakkoli různorodá, můžeme se aspoň pokusit pojmenovat to, co s největší pravděpodobností budou muset nebo chtít všichni pomocí daného jazyka dělat. Abychom tohle dokázali, musíme se snažit určit, v jakých situacích budou pravděpodobně jazyk užívat, jaké role v nich budou hrát a s jakými záležitostmi se budou muset vypořádat. Tohle všechno, zvláště když chceme být podrobní, je v jistém smyslu věcí dohadu. Jestliže však využijeme společné zkušenosti, svou znalost světa a míru, na které se všichni víceméně shodujeme, budou to dohady přinejmenším poučené. Je třeba si uvědomit, že poznání, kterým nyní disponujeme, není nikterak zanedbatelné. Můžeme ho najít v četných studiích, které byly od doby uveřejnění původní verze *Threshold* (autoři zde míní vydání z roku 1975) publikovány, a dá se najít v takové nebo onaké míře ve všech materiálech komunikativně orientovaných, které vznikly za posledních patnáct let. Celkově se dá říci, že předpoklady původní *Threshold Level* došly přijetí, což nám nyní umožňuje pohybovat se s větší spolehlivostí, než jsme mohli v době vydání verze původní. Přese všechno se nesmí zapomínat, že všechny předpoklady stojí jen na tom, co mají příslušníci cílových skupin v co nejširší míře společného a že veškeré, byť nepochybně závažné, individuální rozdíly mezi nimi jsou záměrně odsunuty stranou. Tím chceme říci, že *Prahová úroveň* je pouze formulací cílů obecných, a navíc formulací takovou, která by nikdy neměla být považována za něco definitivního a uzavřeného, nýbrž by naopak měla být aplikována pružně a tvořivě.

V předcházejících kapitolách o obecné a rozšířené charakteristice jsem popsal cíl *Prahové úrovně* v celkových obrysech. Nyní jde o to, jak má být co nejužitečněji naplněn, jak se má promítnout do souboru prvků a složek sloužících těm, pro které je toto upřesnění určeno.

Vycházíme ze situací, ve kterých se studenti velmi pravděpodobně ocitnou. Každá taková situace klade na komunikativní vybavenost své vlastní nároky. Zároveň však mají tyto nároky mnoho společného, něco, co bychom mohli označit jako obecnou komunikativní způsobilost. A tak popis toho, co budou muset umět studenti dělat, zahrne jednak složky této obecné způsobilosti, jednak onen specifický nárok, který je vyvolán každou uvažovanou situací o sobě.

Obecná způsobilost, které je zapotřebí ve většině komunikativních situací, bude předmětem daleko největší části naší konkretizace. Specifické způsobilosti bude ve skutečnosti věnována jen jediná složka, těsně vázaná na určitou danou situaci a mající, jak se dá očekávat, povahu převážně konkrétních slovníkových položek.

Komunikativní přístup nepovažuje znalost jazyka, jakkoli je žádoucí, za cíl sám o sobě. Cílem je umět jazyk užívat, dělat jím to, co jím dělat chceme nebo potřebujeme.

Proto při konkretizaci cílů začínáme vypočtením toho, co se pomocí jazyka dělá. Máme na mysli takové věci, jako je popisování, kladení otázek, popírání, děkování, omluvy, vyjadřování citů a pocitů atd. atd. To všechno označujeme jako JAZYKOVÉ FUNKCE, a když tedy řekneme „*Promiňte*“, plníme funkci omluvy nebo výrazu politování. Proto tedy první složka konkretizace má podobu seznamu takových jazykových funkcí, se kterými se budou muset umět členové cílové skupiny vyrovnat.

Jazykové funkce se ovšem nevznášejí ve vzduchoprázdnu, aniž by na něco odkazovaly. Řeknu-li „*Promiňte*“, omlouvám se za něco, i když to třeba ani nemusím výslovně pojmenovat, protože to vyplývá ze situačního kontextu, ve kterém výpověď činím. Jestliže však řeknu „*Promiňte, že jdu pozdě*“, pak výslovně pojmenovávám určitou představu, představu „opožděnosti“. Takové představy, které souvisejí s jazykovými funkcemi, se tu označují jako POJMY. Rozlišujeme POJMY OBECNÉ a POJMY SPECIFICKÉ.

Obecné pojmy jsou takové, které se objevují v téměř každé situaci, zatímco specifické pojmy se typicky vyskytují jen v situacích speciálních. Ve většině situací vyvstane nutnost mluvit o čase, místu, vlastnostech, množství, nebo nutnost vyjádřit vztahy mezi entitami atd. atd. Takové věci budou tedy patřit do druhé složky, do Obecných pojmů. Na druhé straně o takových věcech, jako je jízdni řád, se bude pravděpodobně mluvit jen v souvislosti s cestováním, o bramborách v souvislosti s jídlem nebo zemědělstvím. Takové situačně a tematicky vázané představy budou zařazeny do třetí složky, do Specifických pojmů.

V této třetí složce se také, ale jen velmi obecně definuje, co mají mluvčí v dané situaci vzhledem k tématu umět dělat. To má usnadnit výběr takových položek, které jsou pro danou cílovou skupinu zvlášť potřebné.

Na tomto místě bychom chtěli podotknout, že svrchu zmíněné rozlišování mezi funkcemi a pojmy na jedné straně a obecnými a specifickými pojmy na straně druhé, se nedá zachovávat naprosto důsledně. Určitě zjistíme, že leckteré jazykové funkce by mohly být chápány jako vyjádření „pojmu“ a že hranice mezi obecnými a specifickými pojmy někdy vypadají jako arbitrární. Nechceme popírat, že náš systém klasifikace má své nedostatky. Zajišťuje však co nejuplněnější pokrytí a v praxi svou užitečnost už plně prokázal.

V reálné komunikaci se ovšem jazykové funkce zřídka vyskytují izolovaně. Typicky se musí funkce všelijak spojovat a kombinovat. Obecně vzato je možnost předvídání takových kombinací a sekvencí zpravidla dost omezená. Přece však existují určité konfigurace, které se vyskytují pravidelně, a příslušná míra obeznámenosti je tu nezbytná. Řada takových věcí je pojata do seznamu jazykových funkcí pod hlavičkou „Strukturace projevu“ a obecněji se jimi zabývá pro oblast dialogu kapitola INTERAKČNÍ MODEL Y.

Jedním z rozdílů mezi touto přepracovanou podobou projektu (tj. *Threshold Level 1990*) a původní verzí (tj. *Threshold Level 1975*) je silnější důraz na schopnost pracovat s tištěnými texty a smluvenými texty mediálními. Tato schopnost je zařazena jako bod (3) v „*Rozšířené charakteristice*“. V důsledku zesíleného důrazu na tuto stránku zařazujeme zvláštní kapitolu PRÁCE S TEXTEM. Zařazujeme také krátkou kapitolu PSANÍ, protože je jistě užitečné mít na jednom místě přehled toho, co se od studentů požaduje, než to muset vyhledávat na vícero místech.

Užívání jazykových funkcí a jejich kombinování je do určité míry věcí společenských konvencí, kterými se dané jazykové společenství řídí. Takové konvence jsou součástí sociokulturního kontextu, v němž příslušný jazyk jako komunikační médium funguje. Tento kontext může mít na to, co lidé říkají a jak to říkají, dost zásadní vliv. A tak tedy je na *Prahové úrovni* jistá obeznámenost s tímto aspektem pro úspěšnou komunikaci nezbytná. Mluví se o ní ve zvláštní kapitole nazvané SOCIOKULTURNÍ KOMPETENCE.

Při mnoha příležitostech se v reálném životě dostanou studenti do situace, kdy jejich znalosti a dovednosti nevystačí. Úspěch komunikace pak bude záležet na tom, jak si budou umět poradit, jak dovedou své mezery překlenout a potíže obejít. Zařazujeme tedy i kapitolu o kompenzačních strategiích.

A nakonec se věnujeme otázce, jak se učit studovat. Přesně vzato to sice nepatří do oblasti „charakteristik“, ale dá se očekávat, že ti, kdo mají nějaké povědomí o tom, jak se učit, dokáží obrazně řečeno „překročit práh“ snadněji než ti, kteří takové povědomí nemají.

V procesu konkretizace *Prahové úrovně* hrají skutečné jazykové formy (gramatické struktury, slova atd.) jen vedlejší roli. Co se na *Prahové úrovni* vyžaduje, je schopnost v cizím jazyce fungovat, „dělat věci“. **Jak** se to dělá, o to nejde **v první řadě**. Omezujeme se tedy na to, že v kapitole 14 naznačujeme určitá kvalitativní kritéria, která jsou pro efektivní komunikaci na uvažované úrovni důležitá.

Mimo tento rámec se omezujeme jen na to, abychom pomohli studentům se vypořádat s konkretizovanými oblastmi nejen efektivně, ale i úsporně. Proto u „jazykových funkcí“ a „pojmu“ zavádíme zvláštní značení doporučených exponentů (V českém zpracování jsou křížky před slovy a výrazy). Nemělo by se to v žádném případě chápat tak, že jde o „předepsané“ gramatické a lexikální učivo. Poskytujeme prostě jen užitečné vodítko, případně ukazujeme stupeň formálnosti, resp. neformálnosti. Seznamy mohou sloužit jako jakési katalogy, ale tím jejich role končí. Stejná výhrada platí pro slovní rejstřík a přehled gramatiky, které konkretizaci doplňují v podobě dodatků.

Kapitola 5

Jazykové funkce (JF)

Úvod

Tato kapitola přináší výčet jazykových funkcí - toho, co lidé pomocí jazyka dělají. Anglická verze *Threshold Level 1990* řadí tyto funkce do šesti hlavních skupin:

- 1 Sdělování a hledání faktických informací
- 2 Vyjadřování postojů
- 3 Ovlivňování průběhu věcí, děje
- 4 Společenský styk
- 5 Strukturace projevu
- 6 Korekce při komunikaci

Česká verze toto rámcové řešení přijímá, tak jako ostatně i další jazykové verze (německá, ruská, francouzská a další), ale podobně jako ony se do určité míry liší v některých detailech další jemnější subkategorizace. Je to dáno především tím, že čeští zpracovatelé se pochopitelně opírají o poměrně rozvinutý popis této stránky v české jazykovědné literatuře (běžně označované jako oblast „komunikativních funkcí výpovědi“ a oblast modalit).

Celková podoba českého zpracování není tedy mechanickou kopií anglického vzoru, ale spíše „variací na dané téma.“

Seznam funkcí pod záhlavím každé kategorie je výsledkem procesu výběru. Anglická verze praví, že „princip výběru byl stanoven tak, aby vybrané funkce vyhovovaly nejpravděpodobnějším a nejnutnějším potřebám studentů a vcelku by neměly přesáhnout průměrnou vyučovací zátěž dvou- až tříletého kursu průměrné intenzity, tj. 2-3 hodiny týdně při 35-40 týdnech za rok“.

Zhruba totéž platí pro verzi českou (ačkoli ta je, co do počtu stránek, rozsáhlejší než anglická).

Větší rozsah české podoby zpracování je dán tím, že se zpravidla pro danou funkci nabízí větší počet alternativních způsobů vyjádření. Je tomu tak i v předloze anglické a podobně i čeští zpracovatelé důrazně upozorňují, že je na uživatelích, pro kolik z nabízených „exponentů“ se rozhodnou. Měli by však být schopni těm ostatním rozumět.

Exponenty uváděné na prvních místech pokládáme za základní, nejvíce frekventované. Protože tento způsob „značení“ není jednoznačný, doplňujeme položky a struktury, jejichž znalost se považuje za nezbytnou znaménkem(+).

Takových funkcí je možno využívat přímo nebo nepřímo. Užívají se přímo, když se použije exponent v běžném významu, tj. ve významu, který by mu byl normálně přidělen, kdyby byl použit izolovaně. Věta „*Mohl byste teď odejít.*“ plní svou funkci přímo, „radíme někomu, aby něco udělal“, zatímco výraz „*už je pozdě*“ může sloužit stejnému účelu nepřímo, i když ve svém obecném významu plní funkci „oznamování, podávání informace“. Možnosti pro nepřímé užívání jazykových funkcí se mění v souladu se situačními a jazykovým kontextem komunikativního aktu. Proto systematický popis a výběr z hlediska našeho cíle je lépe neprovádět. Exponenty, které navrhujeme, můžeme pokládat za schopné plnit dané

funkce přímo. To neznamená, že bychom se v materiálech kursu určeném *Prahovou úrovní* měli nepřímému používání jazykových funkcí vyhýbat. Kdybychom to učinili, vedlo by to k velice nepřirozenému jazykovému vyjadřování.

OBSAH: JAZYKOVÉ FUNKCE (JF)

- 1 **Sdělování a hledání faktických informací**
 - 1.1 *Identifikace (definování)*
 - 1.2 *Referování, popis, vyprávění*
 - 1.3 *Rektifikace*
 - 1.4 *Otázky*
 - 1.4.1 otázka zjišťovací (očekáváme potvrzení nebo popření informace)
 - 1.4.2 otázka doplňovací (zjišťování informace)
 - 1.5 *Odpovědi na otázky*
 - 1.5.1 odpověď na otázku zjišťovací
 - 1.5.2 odpověď na otázku doplňovací

- 2 **Vyjadřování postojů**
 - 2.1 *Souhlas*
 - 2.1.1 vyjádření souhlasu obecně
 - 2.1.2 vyjádření souhlasu s pozitivním tvrzením
 - 2.1.3 vyjádření souhlasu s negativním tvrzením

 - 2.2 *Vyjádření nesouhlasu*
 - 2.2.1 vyjádření nesouhlasu obecně
 - 2.2.2 vyjádření nesouhlasu s pozitivním tvrzením
 - 2.2.3 vyjádření nesouhlasu s negativním tvrzením
 - 2.2.4 zjišťujeme souhlas nebo nesouhlas
 - 2.2.5 popíráme nějaké tvrzení

 - 2.3 *Znalost*
 - 2.3.1 konstatování, že někdo zná nebo nezná osobu, věc nebo fakt
 - 2.3.2 dotaz, zda někdo zná nebo nezná osobu, věc nebo fakt

 - 2.4 *Pamatování a zapomínání*
 - 2.4.1 konstatování, že si někdo něco pamatuje nebo nepamatuje
 - 2.4.2 dotaz, zda si někdo pamatuje nebo nepamatuje osobu, věc nebo fakt

 - 2.5 *Vyjádření jistotní modality*
 - 2.5.1 plná jistota
 - 2.5.2 vysoký stupeň přesvědčení o platnosti
 - 2.5.3 vysoký stupeň přesvědčení o neplatnosti
 - 2.5.4 střední stupeň přesvědčení o platnosti nebo neplatnosti
 - 2.5.5 nízký stupeň přesvědčení o platnosti nebo neplatnosti
 - 2.5.6 zjišťování stupňů jistoty
 - 2.5.7 ujišťování
 - 2.5.8 tvrzení bez záruky

 - 2.6 *Vyjádření možnostní modality*
 - 2.6.1 prostá možnost

- 2.6.2 schopnost
- 2.6.3 ptáme se na schopnost
- 2.6.4 dovolení
- 2.6.5 kompetence

- 2.7 *Vyjádření nutností modality*
- 2.7.1 nezbytnost
- 2.7.2 očekávání – povinnost
- 2.7.3 žádoucnost
- 2.7.4 zjišťujeme nutnost realizace nějakého děje

- 2.8 *Vyjádřování záměru a zjišťování záměru*
- 2.8.1 úmysl
- 2.8.2 zájem (přání)
- 2.8.3 zjišťování úmyslu
- 2.8.4 zjišťování záměru

- 2.9 *Vyjádření, že něco je nebo není dovoleno*
- 2.9.1 vyjádření dovolení nebo zákazu
- 2.9.2 zjišťování, zda je něco dovoleno nebo zakázáno
- 2.9.3 vyjádření svolení nebo zamítnutí
- 2.9.4 zjišťování, zda někdo svolí k našemu jednání, nebo jej zamítne
- 2.9.5 protest, ohrazení
- 2.9.6 zjišťování, zda někdo bude protestovat proti našemu jednání
- 2.9.7 neochotné svolení

- 2.10 *Postoje přací*
- 2.10.1 přání adresátovi
- 2.10.2 vlastní přání mluvčího

- 2.11 *Postoje preferenční*
- 2.11.1 přednost ze dvou možností
- 2.11.2 přednost z více možností
- 2.11.3 zjišťování preference
- 2.11.4 disponovanost

- 2.12 *Emocionální postoje*
- 2.12.1 potěšení, radost
- 2.12.2 rozmrzelost
- 2.12.3 uspokojení
- 2.12.4 nedostatek uspokojení
- 2.12.5 nadšení
- 2.12.6 nedostatek nadšení
- 2.12.7 libost, oblíba, chuť
- 2.12.8 zjišťujeme oblību nebo chuť
- 2.12.9 nelibost, oškřivost
- 2.12.10 sympatie (jen osoby)
- 2.12.11 nedostatek sympatie (jen osoby)
- 2.12.12 láska

2.12.13	neláska, nenávisť
2.12.14	spokojenost
2.12.15	nespokojenost
2.12.16	zájem
2.12.17	nedostatek zájmu
2.12.18	ptáme se na zájem
2.12.19	starost
2.12.20	lhostejnost
2.12.21	soucit, lítost
2.12.22	rezignace
2.12.23	překvapení
2.12.24	nedostatek překvapení, přezíravost
2.12.25	údiv, podiv
2.12.26	naděje
2.12.27	obava, strach
2.12.28	utěšení obav
2.12.29	ptáme se na obavy
2.12.30	bezradnost, váhání

2.13	<i>Postoje morální</i>
2.13.1	omluva
2.13.2	přijetí omluvy
2.13.3	vyjádření doporučení
2.13.4	pochvala, schválení
2.13.5	výtka, nechválení
2.13.6	ptáme se, jak mluvčí hodnotí fakt
2.13.7	vyjádření vděčnosti
2.13.8	reakce na vyjádření vděčnosti

3 **Ovlivňování průběhu věcí, děje**

3.1	návrh, podnět
3.2	souhlas s návrhem
3.3	žádost (formální)
3.4	prosba (osobní)
3.5	rozkaz, příkaz
3.6	připomínka
3.7	výhrůžka
3.8	výstraha
3.9	povzbuzení
3.10	pokyny, návody, instrukce
3.11	žádost o radu
3.12	rada, doporučení
3.13	žádost o pomoc
3.14	nabídka pomoci
3.15	nabídka, pozvání
3.16	nabídka pohoštění
3.17	přijetí nabídky nebo pozvání
3.18	odmítnutí nabídky

- 3.19 zjišťování, zda nabídka nebo pozvání byly přijaty
- 3.20 žádáme o pohoštění

4 **Společenský styk**

- 4.1 upoutání pozornosti
- 4.2 zdvořilé pozdravy
- 4.3 důvěrné pozdravy
- 4.4 navázání kontaktu při pozdravu
- 4.5 odpověď na otázku při pozdravu
- 4.6 oslovení
- 4.7 představování
- 4.8 reakce při pozdravování
- 4.9 uznání, blahopřání
- 4.10 soustrast
- 4.11 přípitek
- 4.12 přání dobré chuti
- 4.13 odpověď na přání dobré chuti

5 **Strukturace projevu**

- 5.1 zahájení
- 5.2 váhání, rozpaky
- 5.3 oprava vlastního sdělení
- 5.4 uvedení tématu
- 5.5 vyjádření názoru
- 5.6 řazení argumentů
- 5.7 uvádění příkladů
- 5.8 zdůraznění
- 5.9 shrnutí
- 5.10 změna tématu
- 5.11 žádost o změnu tématu
- 5.12 dotaz na názor jiné osoby
- 5.13 dáváme najevo, že sledujeme něčí výklad
- 5.14 přerušování
- 5.15 žádáme o klid
- 5.16 dáváme někomu přednost při diskusi
- 5.17 upozorňujeme, že chceme pokračovat
- 5.18 vybízíme někoho, aby pokračoval
- 5.19 upozorňujeme, že končíme
- 5.20 závěr
- 5.21 ohlášení druhé osoby v telefonu
- 5.22 vlastní ohlášení v telefonu
- 5.23 kontrolní dotaz v telefonu
- 5.24 žádáme nějakou osobu v telefonu
- 5.25 žádáme volajícího, aby počkal, a hledáme žádanou osobu
- 5.26 ptáme se, zda nás druhý v telefonu slyší
- 5.27 reakce volaného na náš dotaz
- 5.28 reakce na sdělovaný obsah

- 5.29 volaný není přítomen
- 5.30 reakce na nepřítomnost volaného
- 5.31 úvodní formule dopisu
- 5.32 začátek dopisu
- 5.33 konec dopisu
- 5.34 závěrečná formule dopisu

6 Korekce při komunikaci

- 6.1 dáváme najevo, že nerozumíme
- 6.2 žádáme o zopakování věty
- 6.3 žádáme o zopakování slova nebo části věty
- 6.4 žádáme o potvrzení informace
- 6.5 ověřujeme správné pochopení informace
- 6.6 ptáme se na význam slova
- 6.7 ptáme se na smysl formulace
- 6.8 ptáme se na způsob psaní určitého slova
- 6.9 žádáme o hláskování slova
- 6.10 odpověď na žádost o hláskování nebo o způsob psaní
- 6.11 žádáme někoho, aby nám určité slovo napsal
- 6.12 ptáme se na výslovnost určitého slova
- 6.13 sdělujeme, že určité slovo neznáme v češtině
- 6.14 žádáme o pomoc při hledání vhodného slova
- 6.15 opisujeme neznámé slovo
- 6.16 ověřujeme, zda jsme správně pochopili hledaný výraz
- 6.17 žádáme někoho, aby mluvil pomaleji
- 6.18 opakujeme to, co jsme už řekli
- 6.19 ptáme se, zda nám bylo rozuměno

1 SDĚLOVÁNÍ A HLEDÁNÍ FAKTICKÝCH INFORMACÍ

1.1 IDENTIFIKACE (DEFINOVÁNÍ)

- 1.1.1 *demonstrativa s příslušnými gesty*
+to
+tohle/tenhle
toto
+tamto/tamtén
+tohle ne
+ne tohle
Tohle NE, TAMTO.
Ne TOHLE, TAMTO.
- 1.1.2 +to
+být
osobní zájmena
+já
+ty
To jsem já.
To jsme my.
- 1.1.3 *osobní zájmeno v důrazové pozici*
+já
+ty
(sloveso)
Já.
JÁ jsem tam byl. JÁ jsem to udělal.
Byl jsem tam JÁ. Udělal jsem to JÁ.
- 1.1.4 *substantivum v N*
(+to)
(+být)
Můj přítel. To je můj přítel.
Divadlo. To je divadlo.
- 1.1.5 *(substantivum v N)*
+být
substantivum v N/ I
(viz gramatika)
+být
John je Američan.
Jsem Čech.
Jsem učitel. Jsem učitelem.
- ## 1.2 REFEROVÁNÍ, POPIS, VYPRÁVĚNÍ
- 1.2.1 *věta oznamovací*
Vlak odjel.
- 1.2.2 *nepřímá řeč*
+říct, říkat
+že
obsahové věty
Řekl, že obchod je zavřený.

(viz gramatika odd. D - věta)

1.3 REKTIFIKACE

1.3.1	<i>jako 1.1 a 1.2. s důrazem</i>	To je DIVADLO.
Vlak ODJEL.
1.3.2	<i>oprava pozitivního sdělení
+(ale) ne
(negativní sloveso)</i>	(To je Brno. Petr odjel.)
NE. Ale NE.
Ne, není. Ale NE, není.
Ne, neodjel. Ale NE, neodjel.
1.3.3	<i>oprava pozitivního sdělení.
+ne
negativní věty</i>	Ne, to není Brno.
Ne, Petr neodjel.
1.3.4	<i>intenzifikace pomocí částic
+přece
+vždyť</i>	To přece není Brno. Přece
neodjel.
Vždyť to není Brno. Vždyť
neodjel.
1.3.5	<i>oprava negativního sdělení
+ale ano
ale jo
(pozitivní sloveso)</i>	(Petr není Slovák. Nenapsali
to).
Ale ANO.
Ale ANO, je. Ale ANO,
napsali.
Ale jo, je. Ale jo, napsali.
1.3.6	<i>oprava negativního sdělení
+ale ano
ale jo
pozitivní věta</i>	Ale ano, Petr je Slovák.
Ale jo, napsali to.
1.3.7	<i>intenzifikace pomocí částic
+přece
+vždyť</i>	Přece je Slovák.
Vždyť to napsali.

1.4. OTÁZKY

1.4.1 otázka zjišťovací (očekáváme potvrzení nebo popření informace)

1.4.1.1	<i>tázací věta
inverze subjektu</i>	Máte čas?
Přišli všichni včas?
1.4.1.2	<i>ověřovací tázací věta
bez inverze subjektu
+jestlipak</i>	Všichni přišli včas?
Jestlipak to víš?

1.4.1.3	<i>tázací věta - žádost negativní indikativ pozitivní kondicionál negativní kondicionál</i>	Nemáte čas? Měl/a byste čas? Neměl/a byste čas?
1.4.1.4	<i>tázací dovětek pozitivní věta +že (ano) +že (jo) +vid'/vid'te?</i>	Odešel dříve, že ano? Odešel dříve, že? Odešel dříve, že jo? Odešel dříve, vid'te?
1.4.1.5	<i>tázací dovětek negativní věta +že (ne)? +vid', vid'te?</i>	Nekoupili to, že ne? Nekoupili to, že ? Nekoupili to, vid'te?
1.4.1.6	<i>referování o zjišťovací otázce +ptát se, zeptat se ... obsahové věty (viz gramatika oddíl D - věta) +jestli zda(li) -li</i>	Zeptal se, jestli mám čas. Zeptal se, zda mám čas. Zeptal se, zdali mám čas. Zeptal se, mám-li čas.

1.4.2 otázka doplňovací (zjišťování informace)

1.4.2.1	<i>o ději</i>	
1.4.2.1.1	<i>o situaci +Co se děje? Co je? +Co se stalo?</i>	
1.4.2.1.2	<i>o činnosti +co +dělat</i>	Co dělá Petr?
1.4.2.2	<i>o někom +kdo</i>	Kdo je to?
1.4.2.2.1	<i>specifické určení ze třídy osob +který</i>	Který student dnes chybí?

1.4.2.3	<i>o něčem</i> +co	Co je to?
1.4.2.3.1	<i>specifické určení ze třídy věcí</i> +který	V kterém hotelu bydlíte?
1.4.2.4	<i>o kvalitách někoho nebo něčeho</i> +jaký?	Jaká je ta kniha? Jaká je to kniha? Jakou knihu čteš?
1.4.2.5	<i>o posesi</i> +čí	Čí jsou to rukavice? Čí jsou ty rukavice?
1.4.2.6	<i>o okolnostech</i> <i>místo</i> +kde <i>cíl</i> +kam <i>směr</i> +kudy <i>výchozí bod nebo původ</i> +odkud <i>čas</i> +kdy? <i>délka trvání děje</i> +jak dlouho <i>frekvence děje</i> +jak často? <i>začátek</i> <i>platnosti děje</i> +odkdy ? od kolika? <i>konec</i> <i>platnosti děje</i> +dokdy ? do kolika? <i>způsob</i> +jak?	Kde je moje tužka? Kam jde Pavel? Kudy se dostanu k nádraží ? Odkud jste? Kdy přijdou hosté? Jak dlouho hráli? Jak často chodíte do kina? Odkdy jsou v lékárně? Od kolika otvírají v lékárně? Dokdy musíš být doma? Do kolika musíš být doma? Jak to děláš?
1.4.2.7	<i>o míře</i> <i>kvantita</i> +kolik? <i>jak moc?</i> <i>vzdálenost</i>	Kolik to stojí? Kolik jste toho udělal? Jak moc toho ví?

	+jak daleko?	Jak daleko je to do Plzně?
1.4.2.8	o <i>příčině, důvodu</i> + <i>proč?</i>	Proč jsi to řekl?
1.4.2.9	<i>referování o zjišťovací otázce</i> + zeptat se, ptát se <i>obsahové věty</i> (viz <i>gramatika oddíl D - věta</i>) <i>tázací zájmeno nebo tázací adverbium</i>	Zeptal se, kdo to je. Zeptal se, kdy přijdou hosté.

1.5. ODPOVĚDI NA OTÁZKY

1. 5.1 odpověď na otázku zjišťovací

1.5.1.1	<i>potvrzení informace</i> +ano jo (<i>pozitivní sloveso</i>) (<i>pozitivní věta</i>)	Ano. Jo. Ano, mám. Jo, mám. Mám čas.
1.5.1.2	<i>popření informace</i> +ne (<i>negativní sloveso</i>) (<i>negativní věta</i>)	Ne. Ne, nemám. Nemám čas.

1. 5.2 odpověď na otázku doplňovací

1.5.2.1		
1.5.2.1.1	(co se děje?) (co je?) (co se stalo?)	Prší. Začalo pršet.
1.5.2.1.2	(co děláte?) (co dělá?)	Čtu. Petr čte.
1.5.2.2	(kdo?)	To je pan Dvořák.
1.5.2.2.1	(který?)	Dnes chybí Petr.
1.5.2.3	(co?)	To je psací stroj.

1.5.2.3.1	(který?)	V tomhle. V tom nalevo. V tom vysokém. V Hiltonu.
1.5.2.4	(jaký?)	Ta kniha je zajímavá.
1.5.2.5	(čí?)	To jsou moje rukavice. Ty rukavice jsou moje. Ty rukavice jsou Petrovy.
1.5.2.6	(kde?)	Na stole.
	(kam?)	Na poštu.
	(kudy?)	Touhle ulicí.
	(odkud?)	Z Brna.
	(kdy?)	V šest hodin.
	(jak dlouho?)	Jednu hodinu.
	(jak často?)	Jednou za týden.
	(odkdy?)	Od středy.
	od kolika ?)	Od osmi ráno.
	(dokdy?)	Do večere.
	do kolika?)	Do osmi večer.
	(jak?)	Ne rychle.
1.5.2.7	(kolik? jak moc?) (jak daleko?)	Stojí to 50 korun. Hodně. Je to asi 100 km.
1.5.2.8	(proč?)	Protože to je pravda.

2 VYJADŘOVÁNÍ POSTOJŮ

2.1 SOUHLAS

2.1.1. vyjádření souhlasu obecně

2.1.1.1	+pravda fakt	To je pravda. To je fakt.
2.1.1.2	+mít pravdu	Máš pravdu.
2.1.1.3	+tak (to) (být)	Tak. Je to tak.
2.1.1.4	+správně	
2.1.1.5	+souhlasit s + I	Souhlasím. Souhlasím s tím. Souhlasím s vámi.

2.1.2. vyjádření souhlasu s pozitivním tvrzením

2.1.2.1	<i>přítakací interjekce</i> +ano jo (věta)	Ano. Ano, je dobrý student. Jo. Jo, bydlí tam.
2.1.2.2	<i>ujišťovací partikule</i> +určitě rozhodně	Určitě je to dobré.
2.1.2.3	+samozřejmě (že ano) (pozitivní věta)	Samozřejmě. Samozřejmě že ano. Samozřejmě, že je dobrý student
2.1.2.4	+ovšem (že ano) (pozitivní věta)	Ovšem. Ovšem že ano. Ovšem, že je dobrý student.
2.1.2.5	jistě (že ano) (pozitivní věta)	Jistě. Jistě že ano. Jistě, že je dobrý student.
2.1.2.6	jasně (že ano) (pozitivní věta)	Jasně. Jasně že ano. Jasně, že je dobrý student.

2.1. 3. vyjádření souhlasu s negativním tvrzením

2.1.3.1	<i>popírací interjekce</i> + ne (věta)	Ne, nemůže přestat.
2.1.3.2	<i>přítakací interjekce</i> + ano jo (věta)	Ano. Ano, nemůžeme. Jo. Jo, nemůže.
2.1.3.3	<i>ujišťovací partikule</i> + určitě ne rozhodně ne	
2.1.3.4	+samozřejmě (že ne) (negativní věta)	Samozřejmě. Samozřejmě že ne. Samozřejmě, že nemůže.
2.1.3.5	+ovšem (že ne) (negativní věta)	Ovšem. Ovšem že ne. Ovšem, že nemůže.
2.1.3. 6	jistě (že ne) (negativní věta)	Jistě. Jistě že ne. Jistě, že nemůžeš.
2.1.3.7	jasně (že ne) (negativní věta)	Jasně. Jasně že ne. Jasně, že nemůžeme.

2. 2 VYJÁDŘENÍ NESOUHLASU

2.2.1 Vyjádření nesouhlasu obecně

2.2.1.1	+to není pravda	To není pravda.
2.2.1.2	nemít pravdu	Nemáš pravdu. Nemá pravdu.
2.2.1.3	+tak to není	
2. 2.1.4	nesouhlasit s + I	Nesouhlasím. Nesouhlasím s tím. Nesouhlasím s vámi.

2.2.2 Vyjádření nesouhlasu s pozitivním tvrzením

2.2.2.1	<i>negativní sloveso</i>	Nebyl. Nepřijde.
2.2.2.2	<i>popírací interjekce</i> +ne (<i>negativní věta</i>)	Ne. Ne, nebyl. Ne, nepřijde.
2.2.2.3	+vůbec ne naprosto ne v žádném případě ne	
2.2.2.4	+určitě ne rozhodně ne	
2.2.2.5	+kdepak (<i>negativní věta</i>)	Kdepak. Nepřijde.

2. 2. 3 vyjádření nesouhlasu s negativním tvrzením

2. 2.3.1	+ale ano ale jo (<i>pozitivní sloveso</i>)	Ale ano. Ale ano, přijde. Ale jo. Ale jo, přijde.
2.2.3.2	+to víš že ano to víš, že (<i>pozitivní věta</i>)	To víš, že přijde.
2.2.3.3	+ale kdepak (<i>pozitivní věta</i>)	Ale kdepak. Přijde.
2.2.3.4	jakpak ne pročpak ne	
2.2.3.5	+jakpak <i>negativní kondicionál</i> pročpak <i>negativní kondicionál</i>	Jakpak by to nešlo. Pročpak by nepřišel.

2. 2. 4 zjišťujeme souhlas nebo nesouhlas

2.2.4. 1	+je to tak (správně)	Je to tak? Je to tak správně?
2.2.4. 2	souhlasíš/souhlasíte (<i>s + I</i>)	Souhlasíte? Souhlasíš s tím? Souhlasíte s nimi?

2.2.5 popíráme nějaké tvrzení

2.2.5.1	+slovesný zápor	Petr není doma. V neděli nepracujeme.
2.2.5.2	+záporná zájmena a adverbia	Nikdo tam nebyl. Nikde nepracuje.
2.2.5.3	ne před nepredikativním výrazem, ale.....	Udělal to ne z lásky, ale z povinnosti.

2.3 ZNALOST

2.3.1 konstatování, že někdo zná nebo nezná osobu, věc nebo fakt

2.3.1.1	+znát <i>A</i>	Znám Petra dlouho. Vůbec ho neznám. Trochu znám Brno.
2.3.1.2	znát se s + <i>I (osoba)</i>	Znám se s Evou už dlouho. Známe se dobře. Vůbec se s ním neznám.
2.3.1.3	+vědět <i>obsahové věta</i> <i>(viz gramatika oddíl D - Věta)</i> +vědět +to	Vím, že bydlí v Praze. Nevím, kdy se vrátí. Vím to. Nevím to.
2.3.1.4	+vědět o + <i>L</i>	Vím o tom problému. Vůbec nic o tom nevím.
2.3.1.5	slyšet v <i>préteritu</i> o + <i>L</i>	Už jsem o něm něco slyšel. Ještě jsem o tom nic neslyšel.

2.3.2 dotaz, zda někdo zná nebo nezná osobu, věc nebo fakt

zjišťovací otázka
viz slovesa uvedená
2.3.1.1 - 2.3.1.5

Znáš Petra?
Znáš to?
Znáte se s Evou
Znáte se?
Víš, že bydlí v Praze?
Víte to?
Víte o tom?
Slyšel jste o tom muži?
Slyšel jste o tom?

2.4 PAMATOVÁNÍ A ZAPOMÍNÁNÍ

2.4.1. konstatování, že si někdo něco pamatuje nebo nepamatuje

2.4.1.1	<p>+pamatovat se <i>obsahová věta</i> (viz gramatika oddíl D <i>Věta</i>)</p> <p>+pamatovat si, zapamatovat si <i>obsahová věta</i> (viz gramatika oddíl D <i>Věta</i>).</p> <p>+pamatovat se na + <i>A</i></p> <p>+pamatovat si <i>A</i> učitele.</p>	<p>Pamatuju se, že žil v Praze. Nepamatuje se, kdy se to stalo.</p> <p>Pamatuju si, že přijede zítra. Nepamatuje si, v kolik hodin přišel.</p> <p>Pamatuju se na svou matku. Nepamatuje se na to. Pamatuju si dobře své</p> <p>Vůbec si nic nepamatujeme.</p>
	pamatovat <i>A</i>	<p>Pamatoval ještě prvního prezidenta. Už to nepamatuje.</p>
2.4.1.2	<p>+zapomenout, zapomínat <i>obsahová věta</i> (viz gramatika oddíl D <i>Věta</i>)</p> <p>+zapomenout, zapomínat v <i>infinitiv</i></p> <p>+zapomenout, zapomínat přátele. na + <i>A</i></p>	<p>Zapomněl, že má přijít v 10 hodin. Nezapomněl jsem, co mám dělat. Zapomněla jsem zavřít okno v pokoji. Zapomněl jsem na své</p> <p>Nezapomněli jsme na nic.</p>
2.4.1.3	<p>+vzpomenout si, vzpomínat si <i>obsahová věta</i> dnes (viz gramatika oddíl D <i>Věta</i>)</p> <p>+vzpomenout si, vzpomínat si na + <i>A</i></p>	<p>Vzpomněl si, kde má klíče. Nevzpomněla si, že to má poslat.</p> <p>Vzpomíná si na své rodiče. Nevzpomněli jsme si vůbec na nic.</p>

2.4.2 dotaz, zda si někdo pamatuje nebo nepamatuje osobu, věc nebo fakt

*zjišťovací otázka
viz slovesa uvedená
dědečka?
2.4.1. 1 - 2.4.1.3*

Pamatuješ se, kdy se to stalo?
Pamatuje se na svého

Pamatuješ si všechno?
Pamatuješ tu dobu?
Zapomněl jste, že máte přijít?
Zapomněli mu to napsat?
Zapomněl na tu schůzku?
Vzpomněl sis, kde bydlíš?
Vzpomíná si na své rodiče?

2.5 VYJÁDŘENÍ JISTOTNÍ MODALITY

2.5.1 plná jistota

2.5.1.1 +oznamovací věta

Petr bydlí v Praze 8.
Eva není sekretářka.

2.5.1.2 vím, že ...
*obsahové
věty (viz Gramatika
oddíl D Věta)*

Vím, že Petr bydlí v Praze 8.
Vím, že Eva není sekretářka.

2.5.2 vysoký stupeň přesvědčení o platnosti

2.5.2.1 +určitě

+ jistě

rozhodně

Určitě přijde.
Určitě nemá čas.
Jistě máte hlad.
Jistě to neřekl.
Rozhodně tam byl.
Rozhodně to neudělali.

2.5.2.2 +je jasné, že
*obsahové věty (viz Gramatika
oddíl D Věta)*

Je jasné, že je tam sám.
Je jasné, že už nepřijdou.

2.5.2.3 být přesvědčen/a, že ...
*obsahové věty (viz Gramatika
oddíl D Věta)*

Jsem přesvědčen, že Petr je doma.
Jsem přesvědčena, že ještě nespí.

2.5.2.4 být si jistý/á, že
*obsahové věty (viz Gramatika
oddíl D Věta)*

Jsem si jistá, že jsem ty klíče dala na stůl.

Byl si jistý, že mu netelefonovala.

být si jistý/á I

Jsem si tím jistý.

Jsem si tou věcí jistá.

2.5.2.5	muset <i>infinitiv</i>	Musela o tom vědět. Petr musí být nemocný. Oni se museli zmýlit.
2.5.2.6	věřím, že <i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i>	Věřím, že je to pravda. Věřím, že jste mu to neřekl.
2.5.3 vysoký stupeň přesvědčení o neplatnosti		
2.5.3.1	+pochybuju, že <i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i>	Pochybuju, že přijde. Pochybuju, že jste to napsali.
2.5.3.2	+těžko +sotva	Těžko už přijde. Sotva se zmýlil.
2.5.4 střední stupeň přesvědčení o platnosti nebo neplatnosti		
2.5.4.1	+asi +snad	Asi přijde. Asi nepřijde. Snad to udělá. Snad to neudělá.
2.5.4.2	+pravděpodobně je (bylo) pravděpodobné, že .. <i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i>	Pravděpodobně se rozvádí. Pravděpodobně se nerozvádí. Je pravděpodobné, že to ví. Je pravděpodobné, že to neví.
2.5.4.3	+myslím, že <i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i> zdá se mi, že <i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i> předpokládám, že ... <i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i>	Myslím, že to řekl. Myslím, že to neudělal. Zdá se mi, že to napsal. Zdá se mi, že to neví. Předpokládám, že přijede. Předpokládám, že nepřijede.
2.5.4.4	<i>imperfektivní futurum</i>	Ted' bude spát. Oni ted' nebudou pracovat.
2.5.5 nízký stupeň přesvědčení o platnosti nebo neplatnosti		
2.5.5.1	+třeba	Třeba na to zapomněl.

	+možná	Třeba už nepřijde. Možná na to zapomněl. Možná už nepřijde.
2.5.5.2	je (bylo) možné, že ... <i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i>	Je možné, že to říkal. Je možné, že to neřekl.
2.5.5.3	mocet v <i>kondicionálu</i> <i>infinitiv</i>	Mohlo by se to stát. Petr by to nemohl udělat sám.
2.5.6 zjišťování stupňů jistoty		
2.5.6.1	+myslíte, že ... <i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i>	Myslíte, že na to zapomněl? Myslíte, že nepřijde?
2.5.6.2	+opravdu	Opravdu to udělal? Opravdu nebude pršet?
2.5.6.3	být si (tím) jistý/á, že <i>obsahové věty (viz Gramatika nezvonil? oddíl D Věta)</i>	Jste si jistý, že přijde? Jste si jistá, že nikdo
2.5.6.4	je to tak?	Jsou si tím jistí?
2.5.7 ujišťování		
2.5.7.1.	+opravdu +fakt skutečně	Opravdu jsem tam byl. Opravdu jsem to neudělal. Fakt chci, abys přijel. Fakt jsme mu nerozuměli. Skutečně to řekl. Skutečně jsme to neudělali.
2.5.8 tvrzení bez záruky		
2.5.8.1	+prý údajně	Prý bude pršet. Prý to nikdy neřekl. Údajně mají zvýšit ceny benzínu. Údajně v té době nebyl v Praze.
2.5.8.2	+mít v <i>kondicionálu</i> <i>infinitiv</i> mít v <i>indikativu</i> <i>infinitiv</i>	Zítřka by mělo pršet. Eva by teď neměla být v kanceláři. Měl jet někde do Francie. Nemají teď nic zdražovat.
2.5.8.3	+říká se (říkalo se), že <i>obsahové věty (viz Gramatika</i>	Říká se, že pracuje někde na ministerstvu.

oddíl D Věta)

Říká se, že to neudělal.
Říkalo se, že se bude
rozvádět.

2. 6 VYJÁDŘENÍ MOŽNOSTNÍ MODALITY

2.6.1 Prostá možnost

2.6.1.1	+mocht <i>infinitiv</i>	Můžeme si teď zahrát fotbal. Nemohl jet s námi do Prahy.
2.6.1.2	nemuset <i>infinitiv</i>	Tady se nemusí platit předem. Nemusel tím vlakem přijet.
2.6.1.3	+je (bylo) možné, aby <i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i>	Je možné, abychom to odložili.
	+je (bylo) možné <i>infinitiv</i>	Je možné to dokončit včas. Bylo to možné odložit.
2.6.1.4	+jít (<i>jen 3.osoba</i>) <i>infinitiv</i>	Jde to vyřešit. Ty věci šly vyřešit v klidu. Půjde to. Šlo by to.
2.6.1.5	+dát se (3.osoba) <i>infinitiv</i>	Ta rovnice se dá řešit dvěma způsoby. Ty věci se daly vyřešit v klidu.
2.6.1.6	lze <i>infinitiv</i>	Dá se to dobře vyřešit. Tu rovnici lze řešit dvěma způsoby.

2. 6. 2 schopnost

2. 6. 2. 1	+umět <i>infinitiv</i>	Petr umí řídit auto.
	+dovést <i>infinitiv</i>	Neumím plavat. Petr se dovede správně rozhodovat.
	+dokázat <i>infinitiv</i>	Nedovedu hrát tenis. Dokáže si sám opravit auto. Nedokázala chvilku klidně sedět.
2. 6. 2.2	mocht <i>infinitiv</i>	Jsem nemocný, ale můžu pracovat. Nemůžu to vyřešit bez tvé pomoci.
2.6.2.3	+být schopný/schopen <i>infinitiv</i>	Jsme schopni vykonat ty zkoušky.

2.6.2.4	<i>imperfektivní sloveso</i> <i>perfektivní sloveso(s doplněním)</i>	Dítě chodí, mluví. Nechodí a nemluví. Dosud čte bez brýlí. Nic nepřečte. Sama si ještě dojde pro nákup.
2.6.3 ptáme se na schopnosti		
2.6.3.1	+umět <i>infinitiv</i> +dovést <i>infinitiv</i> +dokázat <i>infinitiv</i>	Umíš plavat? Umíte řídit auto? Dovedeš to říct česky? Dovedete to vysvětlit? Dokážeš to dokončit včas? Dokážete to nakreslit?
2.6.3.2	mít <i>infinitiv</i>	Můžete to přečíst bez brýlí?
2.6.4 dovolení <i>viz dále dovolení, svolení</i>		
2.6.5 kompetence	mít právo, aby <i>obsahové věty (viz Gramatika ročníku. oddíl D Věta)</i> mít právo <i>infinitiv</i>	Ředitel má právo, aby povolil studentům opakování ročníku. Ředitel má právo povolit studentům opakování ročníku.
2.7 VYJÁDŘENÍ NUTNOSTNÍ MODALITY		
2.7.1 nezbytnost		
2.7.1.1	+muset <i>infinitiv</i>	Musí pravidelně brát léky.
2.7.1.2	+je (bylo) (po)třeba <i>infinitiv</i> je (bylo) třeba, aby <i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i>	Je potřeba mu to říct. Je třeba přijmout novou sekretářku. Bylo třeba, abychom přijali novou sekretářku. Je potřeba, abys mu to řekl.
2.7.1.3	je (bylo) nutné <i>infinitiv</i> je nutné, aby <i>obsahové věty (viz Gramatika</i>	Je nutné tu práci dokončit. Bylo nutné tam jít. Je nutné, abyste to dokončili.

oddíl D Věta)

- 2.7.1.4 +potřebovat
infinitiv
potřebovat, aby
obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)
- Potřebuje jít do města.
Potřeboval se vykoupat.
Potřebujeme, abyste nám pomohli.
Nutně potřeboval, abys mu pomohl.
- 2.7.1.5 +potřebovat (3.osoba)
infinitiv
chtít (3.osoba)
infinitiv
- Ta střecha potřebuje opravit.
Okna už chtějí umýt.

2.7.2 očekávanost - povinnost

- 2.7.2.1 +mít *infinitiv*

muset *infinitiv*
- Mají to udělat včas.
Měli by to udělat včas.
Musí to udělat včas.
- 2.7.2.2 +mít povinnost
infinitiv
- Mají povinnost to udělat.

2.7.3 žádoucnost

- 2.7.3.1 +je třeba, aby
obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)
- Je třeba, abys ho na to upozornil.
- 2.7.3.2 +mít v kondicionálu
infinitiv
- Měli byste mu to říct.
- 2.7.3.3 je vhodné *infinitiv*
je vhodné, aby
obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)
- Je vhodné ho na to upozornit.
Je vhodné, abys ho na to upozornil.

**2.7.4 zjišťujeme
nutnost realizace
nějakého děje**

- 2.7.4.1 +mít *infinitiv*
- Mám tam jít?
- 2.7.4.2 muset *infinitiv*
+je (to) nutné, (aby)
- Musím tam jít?
Je to nutné?
Je nutné, abych tam šel?

2.8 VYJADŘOVÁNÍ ZÁMĚRU A ZJIŠŤOVÁNÍ ZÁMĚRU

2.8.1 úmysl

2.8.1.1	+chtít <i>infinitiv</i>	Chce ti něco říct.
2.8.1.2	+mít v plánu <i>infinitiv</i> mít v úmyslu <i>infinitiv</i>	Máme v plánu vás brzy navštívit. Mají v úmyslu vás o tom informovat.
2.8.1.3	<i>futurum</i>	Budou vás informovat. Navštívíme vás.

2.8.2 zájem (přání)

2.8.2.1	+chtít, aby <i>obsahové</i> věty (viz <i>Gramatika</i> <i>oddíl D Věta</i>)	Chce, abych ti to napsal.
	chtít v <i>kondicionálu</i> <i>infinitiv</i>	Chtěl by jet s námi.
	chtít v <i>indikativu</i> dovolenou. <i>infinitiv</i>	Chce jet s námi na
2.8.2.2	+mít zájem <i>infinitiv</i> +mít zájem, aby <i>obsahové</i> věty (viz <i>Gramatika</i> <i>oddíl D Věta</i>)	Má zájem zúčastnit se té soutěže. Máme zájem, abyste přišli včas.
2.8.2.3	přát si <i>infinitiv</i> přát si, aby <i>obsahové.</i> věty (viz <i>Gramatika</i> <i>oddíl D Věta</i>)	Přeje si jet s námi na výlet. Přál by si, abychom s ním jeli na výlet.
2.8.2.4	rád <i>kondicionál</i>	Rád bych si zatelefonoval.

2.8.3 zjišťování úmyslu

+co <i>slovesa</i> z <i>oddílu 2.8.1</i>	Co chcete dělat? Co máte v plánu dělat? Co budete dělat?
--	--

2.8.4 zjišťování záměru

+co
slovesa
z oddílu 2.8.2

Co si přeješ?
Co byste chtěla?
Co byste chtěl dělat?
Co bys ráda dělala?

2.9. VYJÁDŘENÍ, ŽE NĚCO JE NEBO NENÍ DOVOLENO

2.9.1 vyjádření dovolení nebo zákazu

2.9.1.1	+smět <i>infinitiv</i>

mocht <i>infinitiv</i> | Návštěvy smíte přijímat na pokojích od 14 hodin do 22 hodin.
Můžete kouřit v kuřárně. |
| 2.9.1.2 | být dovoleno <i>infinitiv</i> | Je dovoleno parkovat jen na pravé straně ulice. |
| 2.9.1.3 | +nesmět <i>infinitiv</i>
nemocht <i>infinitiv</i> | Tady nesmíte stát.
V kanceláři nemůžete kouřit. |
| 2.9.1.4 | +být zakázáno <i>infinitiv</i>

nebýt dovoleno <i>infinitiv</i>
soukromě | Na tomto místě je zakázáno přecházet ulici.
Tady není dovoleno telefonovat. |
| 2.9.1.5 | (je) zákaz <i>slovesné substantivum</i> | Tady je zákaz kouření.
Zákaz parkování. |
| 2.9.1.6 | <i>záporný imperativ</i> | Nekuřte tady. Neparkujte tady. |

2.9.2 zjišťování, zda je něco dovoleno nebo zakázáno

*zjišťovací otázky se
slovesy v 2.9.1.*

Smím tady kouřit?
Mohu tady parkovat?
Je dovoleno stát v téhle ulici?

2.9.3 vyjádření svolení nebo zamítnutí

2.9.3.1	+klidně <i>imperativ</i>
+jen <i>imperativ</i>
no tak (tedy) | Klidně tady stůjte.
Jen si zatelefonujte.
No tak tady parkujte. |
|---------|--|---|

imperativ

- 2.9.3.2 +nemít nic proti tomu, aby
obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta) Nemám nic proti tomu, abys tady seděl.
- 2.9.3.3 +dovolovat, dovolit
D (osoba), aby obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)
+dovolovat, dovolit *infinitiv* Rodiče mu dovolili, aby jel na hory.
Dovolili jsme mu parkovat u našeho domu.
- 2.9.3.4 +být proti tomu, aby
obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta) Jsem proti tomu, abychom tam šli.
- 2.9.3.5 +to nejde, (aby)
obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta) To nejde.
- 2.9.3.6 *záporný imperativ* Nechoďte tam. Nekuřte tady.

2.9.4 zjišťování, zda někdo svolí k našemu jednání, nebo jej zamítne

- 2.9.4.1 *zjišťovací otázka*
+smět *infinitiv*
mocht *infinitiv* Smím si půjčit vaše pero?
Můžu tady sedět?
- 2.9.4.2 *zjišťovací otázka*
dovolovat, dovolit
D (osoba), aby obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)
+dovolovat, dovolit *infinitiv* Dovolíte, abych tady otevřel okno?
Dovolíš mi tady kouřit?

2.9.5 protest, ohrazení

- 2.9.5.1 +*imperativ* Tady neseďte.
- 2.9.5.2 *3. osob. sg. slovesa se* U nás se nekouří.
- 2.9.5.3 *negace sloves v 2.9.1.1* Tady nesmíte mluvit nahlas.
Tady nemůžete soukromě parkovat.

2.9.5.4	<i>viz také slovesa v 2.9.1.4</i>	Tady je zakázáno parkovat. Tady není dovoleno stát.
2.9.6 zjišťování, zda někdo bude protestovat proti našemu jednání		
2.9.6.1	<i>zjišťovací otázka</i> +nevadilo by vám/ti, kdyby	Nevadilo by vám, kdybych tady otevřel okno?
2.9.6.2 abych	(ne)mít něco proti tomu, aby	Nemáš něco proti tomu, si tady sedl Měl byste něco proti tomu, abychom mu to řekli?
2.9.6.2	<i>zjišťovací otázka</i> <i>se slovesy v 2.9.1.1</i>	Smím si sem sednout? Můžu mu to říct?
2.9.7 neochotné svolení		
2.9.7.1	+tak <i>imperativ</i> pro mě za mě <i>imperativ</i>	Tak si zavolej. Tak si jdi. Pro mě za mě si tady sedněte.
2.9.7.2	když to musí být <i>imperativ</i>	Když to musí být, otevři to okno.
2.10 POSTOJE PŘACÍ		
2.10.1 přání adresátovi		
2.10.1.1	+ <i>imperativ</i>	Měj se hezky. Brzy se uzdrav.
2.10.1.2	+ať <i>indikativ</i>	Ať máš úspěch. Ať neprohrážete.
2.10.1.3	+ přál bych <i>D</i> , aby <i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i>	Přál bych vám, abyste vyhráli. Přál bych ti, abys to dokázal.
2.10.2 vlastní přání mluvčího <i>viz oddíl 2.8.2. vyjadřování záměru (přání)</i>		
2.11 POSTOJE PREFERENČNÍ		
2.11.1 přednost ze dvou možností		

2.11.1.1	+mít raději <i>A</i> než <i>A</i> mít radši	Mám raději léto než zimu. Má radši fotbal než hokej.
2.11.1.2	+raději <i>sloveso</i> , než <i>sloveso</i> radši <i>sloveso</i> , než <i>sloveso</i> psal.	Raději plavu, než lyžuji. Radši mi telefonoval, než psal.
2.11.1.3	+raději <i>sloveso</i> <i>v kondicionálu</i> než <i>sloveso</i> <i>v kondicionálu</i>	Raději bych šel někam ven, než bych tady seděl.
2.11.1.4	+dávat přednost, dát přednost před + <i>I</i>	Dávám přednost návštěvě kina před návštěvou divadla.

2.11.2 přednost z více možností

2.11.2.1	+mít nejraději <i>A</i> mít nejradši <i>A</i>	Ze všech sportů mám nejraději tenis. Má nejradši tmavé barvy.
2.11.2.2	+nejraději <i>sloveso</i>	Nejraději chodím na procházky.

2.11.3 zjišťování preference

2.11.3.1	+co mít raději <i>A</i> nebo <i>A</i> +co raději dělat, <i>sloveso</i> , nebo <i>sloveso</i>	Co máš raději, fotbal nebo hokej? Co raději děláš ve volném čase, díváš se na televizi, nebo čteš knihy? Co bys teď dělal raději, jel bys na výlet, nebo zůstal doma?
2.11.3.2	+co mít nejraději <i>A</i> +co dělat nejraději	Co máte nejraději? Co nejraději děláte? Co byste nejraději dělala?

2.11. 4 disponovanost

2.11.4.1	+chce se <i>D (osoba) infinitiv</i>	Chce se mi spát.
2.11.4.2	mít chuť <i>infinitiv</i>	Mám chuť tam jet na dovolenou.

2.12 EMOCIONÁLNÍ POSTOJE

2.12.1 potěšení, radost

2.12.1.1	+(to) být rád, že	Jsem rád, že jste přišel.
----------	-------------------	---------------------------

	<i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i>	Jsme rádi, že tě vidíme.
2.12.1.2	+(to) mít radost, že <i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i>	Mám radost, že se ti to podařilo.
2.12.1.3	+(to) být šťastný/, že <i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i>	To jsem šťastný, že tu jste.
2.12.1.4	být spokojený, že <i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i>	Jsem spokojený, že jste tady s námi.
2.12.1.5	to je fajn, že <i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i>	To je fajn, že jsi přišel.
2.12.1.6	těšit A (3.osoba), že <i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i>	Těší mě, že jste zase tady s námi.
2.12.2 rozmrzlost		
2.12.2.1	+mrzet A (3.osoba), že <i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i>	Mrzí mě, že nepřišel.
2.12.2.2	to je hloupé, že <i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i>	To je hloupé, že jste nám nic neřekli.
2.12. 3 uspokojení		
2.12.3.1	+(to je) štěstí, že <i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i> to je klika, že <i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i>	To je štěstí, že vás včas uviděl. Štěstí, že jsme ještě nespali. To je klika, že tam přišel.
2.12.3.2	+naštěstí chválabohu	Naštěstí se nic nestalo. Chválabohu se nic nestalo.
2.12.3. 3	+ ještě že aspoň že	Ještě že se nic nestalo. Aspoň že se nic nestalo.

2.12. 4 nedostatek uspokojení

2.12.4.1	+ <i>(to je) smůla, že obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i>	To je smůla, že jste si ničeho nevšimli.
2.12.4.2	+ <i>bohužel naneštěstí</i>	Bohužel jsem nic neslyšel.
Naneštěstí jsem nic neslyšel.

2.12. 5 nadšení

2.12.5.1	+ <i>to je fantastické (skvělé, báječné, nádherné)</i>	
2.12.5.2.	+ <i>sláva
bravo
paráda
super</i>	Sláva, vyhráli jsme.

2.12.6 nedostatek nadšení

2.12. 6.1	+ <i>(být) nic moc</i>	Nic moc to nebylo.
2.12. 6.2	+ <i>žádná sláva</i>	Nebyla to žádná sláva.

2.12. 7 libost, obliba, chuť

2.12.7.1	+ <i>mít rád A</i>	Máme rádi klasickou operu.
2.12.7. 2	+ <i>chutnat D (jen potraviny)</i>	Chutná mi plzeňské pivo.
2.12.7. 3	+ <i>líbit se D</i>	Líbí se mi váš byt.
2.12.7. 4	+ <i>rád + sloveso</i>	Rád jezdím na kole.
2.12.7. 5	<i>být hezký/pěkný</i>	Vaše zahrada je hezká.
Plavat je pěkné.
2.12.7. 6	<i>to je posesivní zájmeno</i>	Balet, to je jeho.
Hrát tenis, to je moje.

**2.12.8 zjišťujeme oblibu
nebo chuť
obliba věci**

2.12.8.1	+ <i>máš/máte rád/a/i</i>	Máš rád operu?
Máte rádi červené víno?
	<i>obliba činnosti</i>	
2.12.8.2	+ <i>co rád/a/i děláš/děláte</i>	Co rád děláš ve volném čase?
2.12.8.2	+ <i>jak se ti/vám líbí N/ místo</i>	Jak se ti líbí Praha?

		Jak se vám tady líbí? Jak se ti to líbí?
2.12.8.3	+jak ti/vám chutná/chutnají <i>N</i>	Jak ti chutná ta káva? Jak vám chutnají knedlíky? Jak ti to chutná?
2.12.9 nelibost, ošklivost		
2.12. 9.1	+nemít rád <i>A</i>	Nemáme rádi tuhle hudbu.
2.12. 9.2.	+nechutnat <i>D (jen potraviny)</i>	Tohle maso mi nechutná.
2.12. 9. 3	+nelíbit se <i>D</i>	Nelíbí se mi její šaty.
2.12. 9. 4	+nerad/a/i + <i>sloveso</i>	Nerad chodí na procházky
2.12. 9. 5	být ošklivý	Ten dům je ošklivý.
2.12. 9. 6	+fuj	Fuj, myši.
2.12. 10 sympatie (jen osoby)		
2.12.10.1	+být sympatický <i>D</i>	Petr je mi sympatický.
2.12.10.2	+mít rád <i>A</i>	Máme rádi Evu.
2.12. 11 nedostatek sympatie (jen osoby)		
2.12.11.1	+být nesympatický <i>D</i>	Ta žena je mi nesympatická.
2.12.11.2	+být protivný <i>D</i>	Tihle lidé jsou mi protivní.
2.12.11.3	nesnášet <i>A</i>	Nesnáším tenhle typ lidí.
2.12.11.4	nemocet ani vidět <i>A</i>	Nemůže ani vidět svou sousedku.
2.12.12 láska		
2.12.12.1	+mít rád <i>A</i>	Mám ráda své děti.
2.12.12.2	milovat <i>A</i>	Miluje svou ženu.
2.12.13 neláska, nenávisť		
2.12.13.1	+nemít rád <i>A</i>	Nemám Petra rád.
2.12.13.2	+nenávidět <i>A</i>	Nenávidí všechny kolem sebe.

2.12.14 spokojenost

2.12.14. 1	+(to je) v pořádku (to je) fajn	Je to v pořádku. Udělal jste to dobře.
2.12.14.2	(tak) dobře	
2.12.14.3	to je ono	
2.12.14.4	+ být spokojený (s + I)	Jsem s tím spokojený.

2.12.15 nespokojenost

2.12.15.1	+tak tohle ne	
2.12.15.2	+tohle nechci	
2.12.15.3	to není to, co jsem chtěl to není ono	
2.12.15.4	+nebýt spokojený (s + I)	Nejsem s tím spokojený.

2.12.16 zájem

2.12.16. 1.	+ zajímat <i>A</i> bavit <i>A</i>	Tahle historka mě zajímá. Tenis mě dost baví.
2.12.16. 2	mít zájem o + <i>A</i>	Mám zájem o staré památky.
2.12.16. 3	zdát se zajímavý <i>D</i>	Tahle kniha se mi zdá zajímavá. To se mi zdá zajímavé.

2.12.17 nedostatek zájmu

2.12. 17.1	+nezajímat <i>A</i> nebavit <i>A</i>	Tahle věc mě nezajímá. Fotbal mě vůbec nebaví.
2.12. 17.2	nudit <i>A</i>	Politické debaty mě nudí.
2.12. 17.3	+být nuda být nudný	To je nuda. Tenhle film je nudný.

2.12.18 ptáme se na zájem

2.12.18.1	+ zajímá/zajímají tě/vás <i>N</i>	Zajímá tě tahle kniha? Zajímají vás české filmy? Zajímá tě to?
-----------	-----------------------------------	--

2.12.19 starost

2.12.19.1	+dělat starosti <i>D</i>	Jeho zdraví mi dělá starosti.
2.12.19.2	trápit <i>A</i>	Tahle věc mě opravdu trápí.

2.12.20 lhostejnost

2.12.20.1	+být jedno <i>D</i> být fuk <i>D</i>	Je mi to jedno. Jeho problémy jsou mi fuk.
2.12.20.2	netýkat se <i>G</i>	Tahle věc se nás netýká.
2.12.20.3	nezáležet na + <i>L</i>	Na tom nezáleží.

2.12.21 soucit, lítost

2.12.21.1	+být líto <i>D</i> , že <i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i>	Je mi líto, že se vám to stalo
2.12.21.2	být škoda, (že) <i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i>	To je škoda. Je škoda, že nezmítžili.
2.12.21.3	cítit s + <i>I</i>	Cítím s vámi.

2.12.22 rezignace

2.12.22.1	+nedá se nic dělat	
2.12.22.2	+a co mám/můžu dělat	A co mám dělat v tomhle případě?

2.12.23 překvapení

2.12.23.1	+to není možné to snad není pravda	To není možné! Petr se vrátil. To snad není pravda! On tu zkoušku neudělal!
2.12.23.2	+ no né no, páni	No né! On přijel!
2.12.23.3	to je teda překvapení, že <i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i>	To je teda překvapení, že přišel.

**2.12.24 nedostatek překvapení,
přezíravost**

2.12.24.1	+no a co má být	No a co má být? Tak se vrátil.
2.12.24.2	to je toho	To je toho. Udělal zkoušku.
2.12.24.3	to se dalo čekat, že <i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i>	To se dalo čekat, že přijde.
2.12. 25 údiv, podiv		
2.12.25.1	+copak <i>tázací věta s negativním slovesem</i> cože?	Copak ty to nevíš? Copak tys tam nebyl? Copak mu to neřekli? Cože, tobě to neřekli ?
2.12.25.2	+ <i>tázací zájmeno nebo adverbium že</i> bylo? <i>tázací věta</i>	Kdo že ti to řekl? Kam že to šel? Jak že to
2.12.25.3	+hele <i>tázací věta</i>	Hele, co to dělá? Hele, kam to jde?
2.12. 26. naděje		
2.12.26.1	+doufat, že	Doufám, že budu mít úspěch.
2.12. 27 obava, strach		
2.12.27.1	+bát se, že/abych <i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i> +bát se <i>infinitiv</i>	Bojím se, že má horečku. Bojím se, aby se mu nepřitížilo. Bojím se mu to říct.
2.12.27.2	+mít strach, že/abych <i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i> +mít strach <i>infinitiv</i>	Mám strach, že nepřijde. Mám strach, aby to neudělal. Má strach tam jít.
2.12.27.3	+(jen) aby jen jestli	Jen aby tam šel. Aby se mu tak něco stalo. Jen jestli přijde. Jen jestli má čas.
2.12. 28 utěšení obav		
2.12. 28.1	+ale no tak	

2.12.28.2 +no tak se neboj/te No tak se nebojte. To bude dobrý.

2.12.28.3 +nedělej/te si starosti

2.12. 29 ptáme se na obavy

2.12.29.1 co tě/vás trápí

2.12. 30 bezradnost, váhání

2.12. 30.1 +*doplňovací otázka s kondicionálem* Kdo by teď zvonil?
+*doplňovací otázka moct v kondicionálu* Kdo by teď mohl zvonit?

2.12. 30.2 +*doplňovací otázka jen(om) sloveso v préteritu* Kam jsem to jenom dal?
doplňovací otázka jen(om) mohl/a infinitiv Kam jsem to jen mohla dát?

2.13 POSTOJE MORÁLNÍ

2.13.1 omluva

2.13.1.1 +*prominout v imperativu* Promiňte. Promiňte, já nerada.
(já nerad/a/já nechtěl/a) Promiňte, já nechtěl.
odpustit v imperativu Odpusťte.

2.13.1.2 +*omlouvát se, (že) obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)* Omlouvám se.
Omlouvám se, že jdu pozdě.

2.13.1.3 +je mi to líto

při vyrušení

2.13.1. 4 +*prominout/nezlobit se v imperativu, že vás /tě ruším/obtěžuji* Promiňte, že vás ruším.
Nezlobte se, že vás obtěžuji.

2.13.1 5 +*omlouvám se, že vás/tě ruším/obtěžuji* Omlouvám se, že vás ruším.
Omlouvám se, že tě obtěžuji.

2.13.1.6 +*můžu vás/tě vyrušit* Můžu tě vyrušit?

2.13.2 přijetí omluvy

2.13.2.1	+nic se nestalo/ neděje	Nic se nestalo. Nic se neděje.
2.13.2.2	+to je v pořádku	To je v pořádku.
2.13.2.3	+prosím	
2.13.3.4	+to nevadí	
2.13.3 vyjádření doporučení		
2.13.3.1	+měl/a bys/byste <i>infinitiv</i>	Měl byste se mu omluvit.
2.13.3.2	+bylo by dobré, kdyby <i>vedlejší věta obsahová</i> +bylo by dobré <i>infinitiv</i>	Bylo by dobré, kdyby ses mu omluvil. Bylo by dobré tam jít.
2.13.3.3	bylo by správné, aby <i>vedlejší věta obsahová</i> bylo by správné <i>infinitiv</i>	Bylo by správné, abychom mu poděkovali. Bylo by správné to udělat.
2.13. 4 pochvala, schválení		
2.13.4.1	+(to je) dobře, (že) <i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i> dobrý	Dobře, že jsi to tam napsal. To je dobře, že jste přišli. Dobrý!
2.13. 4.2	+být rád, že <i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i>	Jsem rád, že jsi mu to řekl.
2.13.4.3	jsi/jste hodný, že <i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i>	Jsi hodná, že jsi přišla. Jste hodní, že jste na nás nezapomněli.
2.13.4.4	být hezké od tebe/vás, že <i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i>	Je to od vás hezké, že nám pomáháte.
2.13. 5 výtky, neschválení		
2.13. 5.1	+neměl jsi/měl jsi <i>infinitiv</i>	Neměl jsi to odmítnout. Měl jsi to říct dřív.
2. 13. 5.2	(to je) škoda/chyba, (že) <i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i>	Škoda, že to odmítl. To je chyba, že jste to neřekl dřív.
2.13.5.3	(to) je špatné/mrzuté (že)	Je špatné, že jste se o to

	<i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i>	nestaral.
2.13.5.4	to není dobré (<i>komentář</i>)	
2.13.6 ptáme se, jak mluví hodnotí fakt		
2.13.6.1	co říkáš/říkáte <i>D</i>	Co tomu říkáte?
2.13.6.2	+co si myslíš/myslíte o + <i>L</i>	Co si o tom myslíte? Co si o té věci myslíš?
2.13.6.3	schvalovat, schválit <i>A</i>	Schvalujete to?
2.13.7 vyjádření vděčnosti		
2.13.7.1	+děkuju, že <i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i> +děkuju + za + <i>A</i>	Děkuju, žes mi pomohl. Děkuju za pomoc.
2.13.7.2	dík(y), že <i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i> dík(y) + za + <i>A</i>	Dík, žes mi o tom řekl. Díky za radu.
2.13.8 reakce na vyjádření vděčnosti		
2.13.8.1	+není zač	
2.13.8.2	za málo	
2.13.8.3	rádo se stalo	

3 OVLIVŇOVÁNÍ PRŮBĚHU VĚCÍ, DĚJE

3.1 návrh, podnět

3.1.1	+1. <i>osob. pl. imperativ</i>	Dejme se do toho. Zazpívejme si.
3.1.2	pojďme <i>infinitiv</i>	Pojďme si dát kávu. Pojďme si zaplavat.
3.1.3	+ <i>zjišťovací otázka</i> mohli bychom <i>infinitiv</i> nemohli bychom <i>infinitiv</i>	Zatančíme si? Nezatančíme si? Mohli bychom si zatančit? Nemohli bychom si zatančit?
3.1.4	co (říkáš/co bys řekl), abychom <i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i>	Co říkáš, abychom šli na procházku? Co abychom jeli do Brna?
3.1.5	+co(ž) (tak)hle <i>infinitiv</i>	Co takhle dát si kávu. Což si tak zazpívat?
3.1.6	víš co <i>věta</i>	Víš co, zítra mu zavoláme.

3.2 souhlas s návrhem

3.2.1	+jsem/jsme pro
3.2.2	+tak dobrá
3.2.3	+ano
3.2.4	to je dobrý nápad (<i>komentář</i>)
3.2.5	proč ne?

3.3. žádost (formální)

3.3.1	+žádat A o + A +žádat A, aby informovali <i>obsahové věty (viz Gramatika oddíl D Věta)</i>	Žádám vás o souhlas. Žádám vás, abyste Pavla.
3.3.2	+buď/te tak laskav/a a <i>imperativ</i> byl/a byste tak laskav/a a <i>zjišťovací otázka</i>	Buď tak laskav a vysvětli mi to. Byl byste tak laskav a přeložil nám to?

- 3.3.3 *zjišťovací otázka kladná/
záporná v kondicionálu
+ formule laskavě
otázka v kondicionálu* Zatelefonoval byste laskavě
mé ženě?
Nepřepsal byste to laskavě
do zítřka?
- 3.3.4 *zjišťovací otázka kladná/
záporná mohl/a bys/byste
infinitiv + formule laskavě* Mohl byste nás o té věci
laskavě informovat?
Nemohla byste nám to
laskavě přepsat?

3.4 prosba (osobní)

- 3.4.1 *+prosím tě/vás imperativ
prosím tě/vás aby
obsahové věty (viz Gramatika
oddíl D Věta)* Prosím tě, zatelefonuj mi.
Prosím vás, abyste mi to řekl.
- 3.4.2 *+prosím tě/vás můžeš/
můžete infinitiv
zjišťovací otázka kladná
a záporná* Prosím tě, můžeš nám
zatelefonovat?
Prosím vás, nemůžete to
udělat?
- 3.4.3 *+buď/buďte tak hodný/dobří
a imperativ
byl bys/byste tak hodný/dobří
a zjišťovací otázka* Buďte tak hodný a otevřete
okno.
Byl byste tak hodný a zavřel
dveře?

3.5 rozkaz, příkaz

- 3.5.1 *+imperativ* Zavřete okno. Nekuřte tady.
- 3.5.2 *+indikativ přítomnosti 2. osoba* Uklidíte to tady a otevřete
okna.
- 3.5.3 *infinitiv (strohý příkaz)* Po výuce smazat tabuli!

3.6 připomínka

- 3.6.1 *+imperativ* Do večera se vrať.
- 3.6.2 *+at' 2. osoba prez. indikativu* Ať si uklidíš. Ať to
nezapomeneš.
- 3.6.3 *ne abys /abyste* Ne abys přišel pozdě.
Ne abyste mu něco řekli.

3.7 výhrůžka

- 3.7.1 *+ aby věta* Abys nebyl potrestán.

3.7.2	+ <i>imperativ</i> , nebo/jinak <i>perfektivní prézens imperativ a perfektivní présens</i>	Vrať se včas, nebo uvidíš. Vrať se včas, jinak uvidíš. Udělej to a uvidíš.
3.7.3	+ <i>že věta</i>	Že zavoláme policii.
3.8 výstraha		
3.8.1	+ <i>negativní perfektivní imperativ</i>	Neřízni se. Nepíchněte se.
3.8.2	+(dej/te si pozor), abys/te <i>obsahové věty (viz Gramatika průkaz. oddíl D Věta)</i> dej/dejte (si) pozor (na + A)	Dejte si pozor, abych vám neodebral váš řidičský průkaz. Dejte si pozor na ruce. Pozor! Pozor na hlavu.
3.8.3	(že) <i>perfektivní prézens 2. osoba</i>	Že to rozbiješ? Že se říznete? Spadnete. Shodíš tu vázu na zem.
3.9 povzbuzení		
3.9.1	+(tak jen) do toho	
3.9.2	+jen <i>imperativ</i>	Jen mi to řekni. Jen jim napiš.
3.9.3	+(no) tak <i>imperativ</i>	No tak to otevři. Tak mu zavolej. No tak.
3.10 pokyny, návody, instrukce		
3.10.1	+1. osoba pl. <i>préz.</i>	Vejce vaříme deset minut.
3.10.2	<i>imperativ</i>	Skladujte na suchém chladném místě.
3.10.3	3. osoba <i>préz. se</i>	Lék se bere po jídle.
3.10.4	2. osoba <i>futurum</i>	Pojedete rovně až na křižovatku, tam zahnete doprava
3.11 žádost o radu		
3.11.1	+ <i>doplňovací otázka</i>	Co mám dělat?

	(jen) mám <i>infinitiv</i> <i>doplňovací otázka</i> jen <i>infinitiv</i>	Kam to jen mám dát? Co jen říct?
3.11.2	+ <i>doplňovací otázka</i> <i>měl/a bych infinitiv</i>	Co bych měl dělat? Co bych měl říct?
3.12 rada, doporučení		
3.12.1	+raději/radši <i>imperativ</i> raději/radši <i>kondicionál</i> <i>1. osoba sg</i>	Raději nic neříkej. Radši nic nedělej. Raději bych nic nedělal. Radši bych mu nic neříkal.
3.12.2	+na tvém/vašem místě	Na tvém místě bych mu nic neříkal.
	<i>další výrazy viz také 2.13.3</i>	
3.13 žádost o pomoc		
3.13.1	+pojď/te mi pomoci	
3.13.2	+pomoz/pomozte <i>D</i> , prosím (tě/vás) (s + I) pomoz/te <i>D infinitiv</i>	Pomoz mi s tím, prosím tě. Pomozte mi otevřít tu láhev.
3.13.3	+nepomohl/a bys/byste <i>D</i> (s + I) nepomohl/a bys/te <i>D</i> <i>infinitiv</i>	Nepomohl byste nám s tím? Nepomohla bys nám to otevřít?
3.13.4	+nemohl/a bys/byste <i>D</i> pomoci (s+ I)	Nemohl bys jí pomoci? Nemohla byste nám s tím pomoci?
3.14 nabídka pomoci		
3.14.1	+můžu ti/vám pomoci	
3.14.2	nemůžu/nemohl/a bych ti/vám pomoci (s + I/ <i>infinitiv</i>)	Nemůžu vám s tím pomoci? Nemohla bych pomoci vzít ten kufr?
3.14.3	+nechceš/nechcete pomoci?	
3.14.4	nechceš/nechcete, abych ti/vám pomohl/a (s + I/ <i>infinitiv</i>)	Nechceš, abych ti pomohl s tím kufrem? Nechcete, abych vám pomohla otevřít ty dveře?
3.14.5	+(ne)potřebuješ/(ne)potřebujete	Potřebujete pomoc?

	pomoc	
3.14.6	+počkej/te, já ti/ vám pomůžu	
3.14.7	+ dovol/te, já ti/ vám pomůžu dovolíš/dovolíte, já ti/ vám pomůžu	
3.15 nabídka, pozvání		
3.15.1	+nechceš/nechcete <i>infinitiv</i> nechtěl/a bys/byste <i>infinitiv</i>	Nechceš jet s námi do Itálie? Nechtěl bys nás navštívit?
3.15.2	+ <i>negativní zjišťovací otázka s kondicionálem</i>	Nešla bys ven?
3.15.3	+nemáš/nemáte chuť <i>infinitiv</i> neměl/a bys/byste chuť <i>infinitiv</i>	Nemáš chuť k nám přijít na večeři? Neměl byste chuť jít s námi tancovat?
3.15.4	+nemáš /nemáte zájem <i>infinitiv</i>	Nemáš zájem jet s námi na hory?
3.16 nabídka pohoštění		
3.16.1	+nechceš/nechcete <i>A</i> nechtěl/a bys/byste <i>A</i>	Nechceš kávu? Nechtěl bys trochu piva?
3.16.2	+nedáš si/nedáte si <i>A</i> nedal/a bys/byste si <i>A</i>	Nedáte si trochu sýra? Nedal by sis s námi oběd?
3.16.3	+nemáš/nemáte chuť na + <i>A</i> neměl/a bys/byste chuť na + <i>A</i>	Nemáš chuť na večeři? Neměla byste chuť na čaj?
3.17 přijetí nabídky nebo pozvání		
3.17.1	+(ano), děkuji.	
3.17.2	+rád <i>futurum</i>	Rád přijdu. Rád s vámi pojedu. Rád si vezmu.
3.17.3	je to od vás hezké/laskavé	

3.18 odmítnutí nabídky

- 3.18.1 +(ne) děkuju
- 3.18.2 +bohužel, nemůžu
 bohužel, musím odmítnout

**3.19 zjišťování, zda nabídka
nebo pozvání byly přijaty**

- 3.19.1 + tak co?
- 3.19.2 +hodí se ti/vám to?
- 3.19.3 +jak se rozhodneš/rozhodnete?
- 3.19.4 co ty/vy na to? (*neformální*)

3.20 žádáme o pohoštění

- 3.20.1 +dal/a bych si *A* Dal bych si kousek koláče.
- 3.20.2 můžu/mohl/a bych dostat *A* Mohla bych dostat vodu?

viz rovněž bod 3.3 a 3.4

4 SPOLEČENSKÝ STYK

4.1 upoutání pozornosti

- 4.1.1 +haló
hele (*neformální*)
- 4.1.2 +promiň/te
pardon
- 4.1.3 +dovol/te
- 4.1.4 poslyš/te

4.2 zdvořilé pozdravy

při setkání

- 4.2.1 +dobrý den

při setkání v určitých částech dne

- 4.2.2 dobré ráno/jitro
dobré odpoledne
dobrý večer

při loučení

- 4.2.3 +na shledanou
sbohem
- 4.2.4 měj/te se hezky

při loučení v noci

- 4.2.5 +dobrou noc

4.3 důvěrné pozdravy

při setkání i loučení

- 4.3.1 +ahoj
- 4.3.2 nazdar

4.4 navázání kontaktu při pozdravu

- 4.4.1 +jak se máš/máte?
- 4.4.2 tak, jak to jde?

4.5 odpověď na otázku při pozdravu

kladná odpověď

- 4.5.1 +Děkuju, mám se dobře. A ty/vy?
- 4.5.2 +ujde to
jde to
- 4.5.3 +tak tak
- 4.5.4 ***záporná odpověď***
+ani se neptej/te
- 4.5.5 +nestojí to za nic

4.6 oslovení***důvěrné***

- 4.6.1 +*vokativ křestního jména, spojeno s tykáním, příp. formálněji, s vykáním* Petře! Jano!

- 4.6.2 *vokativ deminutiva* Pěťo! Janičko!

zdvořilé, formální

- 4.6.3 +paní, slečno, pane Promiňte, paní.
Dovolíte, slečno?
mladá paní Co si dáte, mladá paní?
- 4.6.4 paní, slečno, pane *vokativ křestního jména, spojeno s vykáním (v pracovním styku - např. nadřízení vůči podřízeným)* Pane Petře. Paní Jano. Slečno Marie.
- 4.6.5 kolego, kolegyně *příjmení spojeno s vykáním (na vysokých školách a v některých intelektuálních profesích- učitelé, lékaři, právníci...)* Kolego Nováku. Kolegyně Malá.
- 4.6.6 paní, slečno, pane *vokativ příjmení, spojeno s neznámou nebo méně známou osobou* Pane Nováku. Paní Novotná. Slečno Malá.
- 4.6.7 paní, pane *vokativ titulu, velmi formální;* Pane doktore. Pane předsedo.
Paní ředitelko.
Paní předsedkyně.

*pisemný styk**důvěrné*

4.6.8 milý /milá *vokativ křestního jména* Milý Petře. Milá Jano.

formální

4.6.9 vážený pane/vážená paní

4.7 představování*důvěrné neformální*

4.7.1 +*vokativ* to je X.Y. Petře, to je Jana.
Jano, to je moje manželka.

důvěrné, méně formální

4.7.2. +Vy se neznáte? To je ... Vy se neznáte? To je Petr,
to je Jana.
Vy se asi neznáte?
To je můj kamarád Petr.

zdvořilé, formální

4.7.3 +dovolte, abych vám představil/a *A* Dovolte, abych vám představil přítele Petra.
dovolíte, abych vás seznámil/a se *I* Dovolíte, abych vás seznámil se svým přítelem Petrem?

4.7.4. smím vám představit *A* Smím vám představit svou ženu?

4.8 reakce při představování*neutrální*

4.8 1 +těší mě, (že tě/vás poznávám) Těší mě.
Těší mě, že vás poznávám.

4.8.2 (jsem)rád/a, (že) tě/vás poznávám Rád vás poznávám.
Jsem ráda, že tě poznávám.

zdvořilé, formální

4.8.3 +jsem rád/a, že jsem vás poznal(a) Jsem rád, že jsem vás poznal.

4.8.4 jsem potěšen/a, že jsem se s vámi seznámil (a) Jsem velmi potěšena, že jsem se mohla s vámi seznámit.

4.9 uznání, blahopřání

4.9.1 +výborně

4.9.2 +blahopřeju

4.9.3	+přát <i>D</i> všechno nejlepší (<i>k + D</i>)	Přeji ti všechno nejlepší. Přejeme vám všechno nejlepší k narozeninám.
4.9.4	+blahopřát, poblahopřát <i>D</i> <i>k + D</i>	Blahopřeji ti k úspěchu.
	rád/a bych vám blahopřál/a <i>k + D</i>	Ráda bych vám blahopřála k vašemu sňatku.

4.10 soustrast

neutrální

4.10.1 +upřímnou soustrast

zdvořilé, formální

4.10.2 přijměte vyjádření mé nejhlubší soustrasti

4.11 přípitek

4.11.1 +na (tvoje/vaše) zdraví
na zdraví + *G*

Na zdraví našeho hosta.

odpověď na pronesený přípitek

4.11.2 ať slouží

4.12 přání dobré chuti

4.12.1 +dobrou chuť
přeju ti/vám dobrou chuť

4.12.2 nech si/nechte si chutnat

4.13 Odpověď na přání dobré chuti

4.13.1 +nápodobně

5 STRUKTURACE PROJEVU

5.1 zahájení

oslovení publika

- 5.1.1 +Dámy a pánové!
- 5.1.2 Vážení přítomní!
- 5.1.3 Vážení posluchači!
- 5.1.4 Vážení hosté!
- 5.1.5 (Vážené) kolegyně a (vážení) a kolegové!
- 5.1.6 Vážení přátelé!

oslovení jednotlivých účastníků

- 5.1.7 vážený/vážená *vokativ* Vážený pane předsedo!

5.2 váhání, rozpaky

hledání vhodného výrazu

- 5.2.1 +... moment ...
- 5.2.2 +... jak víte ...
- 5.2.3 +... no...
- 5.2.4 +... no, víte ...
- 5.2.5 +... jak by to jen řekl/a ...
- 5.2.6 ... vlastně ...

při nevybavení správného výrazu

- 5.2.7 +... jak se to řekne?
... jak se to jmenuje?
- 5.2.8 ... (je to) takový to

5.3 oprava vlastního sdělení

- 5.3.1 +Ne, ...
- 5.3.2 Promiňte, ...

5.3.3	+Takhle, ...	
5.3.4	+Řeknu to lépe. Lépe řečeno.	
5.3.5	+Není to úplně přesně to, co jsem chtěl/a říct, ale.... Přesněji řečeno ...	
5.3.6	Řeknu to ještě jednou. Řeknu to jinak:	
5. 4 uvedení tématu		
5.4.1	+rád/a bych vám řekl/a něco o + <i>L</i> rád/a bych vám řekl/a několik slov o + <i>L</i>	Rád bych vám něco řekl o ekonomické situaci v ČR. Ráda bych vám řekla několik slov o naší zemi.
5.4.2	chtěl/a bych vás seznámit s + <i>I</i>	Chtěla bych vás seznámit s ekonomickou situací v ČR.
5.5 vyjádření názoru		
5.5.1	+podle mého názoru	Podle mého názoru je ten projekt nejlepší.
5.5.2	+myslím, že <i>obsahové</i> věty (viz <i>Gramatika</i> oddíl <i>D Věta</i>)	Myslím, že tohle řešení je nejlepší.
5.5.3	domnívám se, že <i>obsahové</i> věty (viz <i>Gramatika</i> oddíl <i>D Věta</i>)	Domnívám se, že váš návrh není reálný.
5.5.4	zdá se mi, že <i>obsahové</i> věty (viz <i>Gramatika</i> oddíl <i>D Věta</i>)	Zdá se mi, že ten anglický překlad není přesný.
5.5.5	+tvrdím, že <i>obsahové</i> věty (viz <i>Gramatika</i> oddíl <i>D Věta</i>)	Tvrdím, že je to správný postup.

5.6 řazení argumentů

5.6.1	+.. a, a, ...	Byl tam Honza a Jirka
a Eva ...
5.6.2	na jedné straně ...
na druhé straně

jednak jednak ... | Na jedné straně o tom nic
nevím, na druhé straně mě to
ani nezajímá.
Nepůjdu tam. Jednak mám
dost práce doma, jednak jsem
dost unavený. |
| 5.6.3 | +za první ..., za druhé ...,

za třetí ... etc.
(<i>psáno číslicemi 1. ... 2. ...3. ...</i>) | Dnešního zápasu se
nezúčastní.
Za první nemá formu, za druhé
se dostavil se k mužstvu
teprve včera a netrénoval s
námi, za třetí máme za něho
náhradu. |
| 5.6.4 | nejdříve ..., potom/pak ...
nakonec | Nemůžu se ti věnovat.
Nejdříve musím uklidit,
potom jít na nákup a nakonec
vyžehlit prádlo. |

5.7 uvádění příkladů

5.7.1	+například (<i>psáno např.</i>)
5.7.2	... jako například ...
(<i>psáno jako např.</i>)
5.7.3	... jako je ...
5.7.4	... třeba ...
5.7.5	+... a tak dále (<i>psáno atd.</i>)
5.7.6	... a tak podobně (<i>psáno atp.</i>)
... a podobně (<i>psáno ap.</i>)

5.8 zdůraznění

*v mluveném projevu
zvukovými prostředky*

5.8.1	<i>užití větného důrazu</i>	Bylo to 'velmi krásné.

*v psaném projevu
grafickými prostředky
ručně psaný text*

5.8.2	<i>podtržení</i>	Česká republika má <u>10 milionů</u> obyvatel.
<i>tištěný text</i>		
5.8.3	<i>kurzíva</i>	Praha je hlavním městem <i>České republiky</i> .
5.8.4	<i>tučné písmo</i>	Nejvyšší horou České republiky je Sněžka .
5.8.5	<i>velká písmena</i>	Nakladatelství GARAMOND nabízí díla světových autorů.
<i>jazykovými prostředky v mluveném i psaném projevu</i>		
5.8.6	<i>aktuální větné členění</i>	Téhle větě nerozumím.
5.8.7	<i>lexikálně</i>	
5.8.7.1	+... zejména zvláště ...	Učebnice obsahuje novinové texty, zejména z oblasti ekonomie a politiky.
5.8.7.2	+... hlavně především ...	
5.8.7.3	+tohle si zapamatujte na tohle nezapomeňte	
5.8.7.4	(prosím) zapamatujte si, že <i>obsahové</i> <i>věty</i> (viz <i>Gramatika</i> <i>oddíl D Věta</i>) (prosím) nezapomeňte, že <i>obsahové</i> nás <i>věty</i> (viz <i>Gramatika</i> <i>oddíl D Věta</i>)	Prosím, zapamatujte si, že tohle je náš hlavní úkol. Nezapomeňte, že je to pro novinka.
5.9 shrnutí		
5.9.1	+jestliže to shrneme	
5.9.2	+zkratka a dobře	
5.10. změna tématu		
5.10.1	+ted' ještě něco jiného ještě tohle ...	

5.10.2 změňme teď téma

5.11. žádost o změnu tématu

5.11.1 +a co A co ta záležitost s Petrem?

5.11.2 teď mě ještě napadá, že
Teď mě ještě napadá, že bychom se měli věnovat také časovému programu.

5.11.3 +co kdybychom změnili téma?

5.11.4 +chtěl/a bych se ještě zeptat na něco jiného
rád/a bych se vás zeptal/a na něco jiného

5.12 dotaz na názor jiné osoby

5.12.1 +co si o tom myslíš/te?

5.12.2 +co tomu říkáš/říkáte?

5.12.3 jaký na to máš/máte názor?

5.13 dáváme najevo, že sledujeme něčí výklad

5.13.1 +ano....
jo...

5.13.2 ano, rozumím.

5.13.3 +tak, (je to tak)

5.14 přerušení

5.14.1 +promiň/te, prosím, ale ...

5.14.2 +můžu k tomu něco říct?

5.14.3 můžu tě/vás přerušit?

5.15 žádáme o klid

5.15.1 +pst!

- 5.15.2 +ticho, prosím!
- 5.15.3 +klid, prosím!
prosím o klid!
- 5.15.4 buď/buďte zticha, prosím!

**5.16 dáváme někomu
přednost při diskusi**

- 5.16.1 +prosím.
- 5.16.2 jen mluvte.

**5.17 upozorňujeme, že
chceme pokračovat**

- 5.17.1 +ještě okamžik (moment),
prosím.
malý moment
- 5.17.2 +ještě jsem neskončil/a, prosím
ještě bych chtěl/a něco říct/dodat
- 5.17.3 +nech/te mě to dokončit, prosím.
rád/a bych to ještě dokončil/a,
prosím.

**5.18 vybízíme někoho,
aby pokračoval**

- 5.18.1 +(jen) pokračuj/te, prosím
klidně pokračuj/te, prosím
- 5.18.2 + tak jen dál

**5.19 upozorňujeme, že
končíme**

- 5.19.1 +na konec/na závěr
- 5.19.2 závěrem bych rád/a řekl/a

5.20 závěr

oficiálního projevu

- 5.20.1 +děkuju vám za pozornost.

konverzace

- 5.20.2 +rád/a jsem si s tebou/s vámi
popovídal/a
- 5.20.3 rád/a jsem tě/vás viděl/a

telefonní konverzace**5.21 ohlášení druhé osoby
v telefonu***oficiální*

- 5.21.1 *jméno firmy nebo instituce* Firma PROMONT. Přejeme
vám dobrý den.

soukromé

- 5.21.2 +*jméno* Vávrová.
- 5.21.3 +prosím
- 5.21.4 ano
- 5.21.5 haló

5.22 vlastní ohlášení*oficiálně*

- 5.22.1 +*jméno firmy nebo instituce* Okresní soud, spojovatelka.
- 5.22.2 *u telefonu funkce nebo jméno* U telefonu sekretářka
ředitele.

soukromé

- 5.22.3 +*tady jméno* Tady Horák.

5.23 kontrolní dotaz

- 5.23.1 *to je jméno nebo firma.* To je pan Švestka?
To je Stavoservis?

**5.24 žádáme nějakou
osobu v telefonu***oficiálně*

- 5.24.1 +mohl/mohla bych mluvit
s + *I* Mohla bych mluvit
s paní Novou?
- 5.24.2 +můžete mě přepojit na + *A* Můžete mě přepojit na pana
ředitele?
- (ne)mohl/a byste mě Nemohla byste mě přepojit

	přepojit na + <i>A</i>	na chirurgii?
5.24.3	linku číslo <i>x</i> , prosím	Prosím linku 234.
5.24.4	prosil/a bych <i>jméno</i>	Prosila bych pana Hrušku.
<i>soukromě</i> viz 5.24.1		
5.24.5	+můžu mluvit s + <i>I</i> ?	Můžu mluvit s Jirkou?
5.24.6	+můžeš/můžete mi dát/ zavolat <i>A</i>	Můžeš mně dát maminku?

5.25 žádáme volajícího, aby počkal, a hledáme žádanou osobu

oficiálně

5.25.1	+moment, spojm/přepojím vás
5.25.2	ano, přepojuji
5.25.3	moment, hned vám ho/ji předám

soukromě
viz 5.25.3

5.25.4	+moment, zavolám ho/ ji
5.25.5	podívám se po něm/ní

5.26 ptáme se, zda nás druhý v telefonu slyší

5.26.1	+haló, slyšíš/slyšíte mě
5.26.2	haló, jsi/jste tam

5.27 reakce volaného na náš dotaz

5.27.1	+(ano), slyším tě/ vás (dobře)
5.27.2	+(ano), poslouchám
5.27.3	+(ano), jsem tady

5.28 reakce na sdělovaný obsah

- 5.28.1 +ano, ... ano
jo, ... jo
- 5.28.2 dobře, ...dobře
- 5.28.3 hm ,... hm
- 5.28.4 +aha
- 5.28.5 +opravdu?
fakt?

5.29 volaný není přítomen

- 5.29. 1 +(bohužel), tady není
mám/nemám něco vyřídit?
- 5.29. 2 +můžeš/můžete zavolat později?
zavolej/te (si) později

5.30 reakce na nepřítomnost volaného

- 5.30.1 +prosím, vyříd'te mu/jí, že
volal/a *jméno*
- 5.30.2 +prosím, vyříd'te mu/jí, že
zavolám večer
- 5.30.3 můžu nechat vzkaz?
vzkaz

dopisy

5. 31 úvodní formule

důvěrný, neformální dopis

- 5.31.1 +Milý/milá *křestní jméno* Milý Petře,... Milá Jano,
- 5.31.2 +Milý/milá *jiné oslovení* Milý strýčku,.... Milá maminko,....
Drahý/drahá *jiné oslovení* Drahý příteli,... Drahá tetičko,..
Drazí přátelé,

neformální dopis osobě, které vykáme

- 5.31.3 +Milý/milá pane/paní/slečno, *příjmení* Milá paní Skálová,.....

formální dopis

- 5.31.4. +Vážený/vážená pane/paní/
slečno,
Vážení pánové,

5.32 začátek dopisu*neformální, důvěrný dopis*

- 5.32.1 +posílám Ti/Vám mnoho
pozdravů
- 5.32.2 +děkuji Ti/Vám za Tvůj/Váš
(milý) dopis

oficiální, formální dopis

- 5.32.3 +obracím/e se na Vás s prosbou/
žádostí ...
dovoluji/dovolujeme si Vás
požádat ...
- 5.32.4 +děkuji/děkujeme Vám za Váš dopis
ze dne ...
obdržel/a/i jsem/jsme Váš dopis
ze dne ...
- 5.32.5 upozorňuji/upozorňujeme Vás,
že
- 5.32.6 +oznamujeme Vám, že ...

5.33 konec dopisu*neformální, důvěrný dopis*

- 5.33.1 +budu už končit. Pozdravuj/te
ode mě ...
- 5.33.2 +nakonec bych Ti/Vám ještě
chtěl/a popřát ...

oficiální, formální dopis

- 5.33.3 +děkuji/děkujeme Vám předem za
kladné vyřízení své žádosti
- 5.33.4 +očekávám/e Váš/Vaši/Vaše
A Očekáváme Vaši odpověď.
těším/e se na Váš/Vaši/Vaše Těšíme se na Vaši zprávu.
- 5.33.5 prosím/e o+ A Prosíme o zprávu obratem.
Prosím o vaše vyjádření.

**5.34 závěrečná formule
dopisu***neformální, důvěrný dopis*

5.34.1 +srdečně Tě/Vás zdraví

5.34.2 Líbá tě ...

oficiální, formální dopis

5.34.3 +S pozdravem ...

6 KOREKCE PŘI KOMUNIKACI

6.1 dáváme najevo, že nerozumíme

zdvořilé

- 6.1.1 +prosím?
- 6.1.2 +promiň/te, nerozumím
promiň/te, nerozuměl/a
jsem ti/ vám

neformální a málo zdvořilé

- 6.1.3 +cože?
co jsi/jste říkal/říkala?

6.2 žádáme o zopakování věty

- 6.2.1 +promiň/te, mohl/a bys/byste
to říct ještě jednou?
- 6.2.2 promiň/te mohl/a bys/byste
to opakovat/zopakovat?

6.3. žádáme o zopakování slova nebo nebo části věty

- 6.3.1 promiň/te *doplňovací otázka*
partikule že Promiňte, kdy že to bylo?
Promiň, kdo že přišel?
- 6.3.2 říkal/a jsi, že Kdy jste říkala, že to bylo?

6.4 žádáme o potvrzení informace

- 6.4.1 +řekl/a jsi/jste *slovo* Řekl jsi „včera“?
říkal/a jsi/jste *slovo* Říkala jste „200 korun“?

6.5 ověřujeme správné pochopení informace

- 6.5.1 +chceš/chcete snad říct, že Chceš snad říct, že tam nikdo
nebyl?

6.6 ptáme se na význam slova

6.6.1	+co znamená <i>slovo</i> co to znamená <i>slovo</i>	Co znamená tohle slovo? Co to znamená „tchán“?
6.6.2	+co je to <i>slovo</i>	Co je to „tchán“?
6.6.3	+jaký význam má slovo	Jaký význam má slovo „přeháňka“?
6.6.4	+mohl/a bys/byste mi vysvětlit význam slova ... mohl/a bys/byste mi vysvětlit tohle (slovo)	Mohl bys mi vysvětlit význam slova „přeháňka“?
6.7 ptáme se na smysl formulace		
6.7. 1	+co jsi/ jste tím myslel/a	Co jsi tím myslel „ celé to přepsat“?
6.8 ptáme se na způsob psaní určitého slova		
6.8.1	+jak se píše slovo jak se to píše	Jak se píše slovo „Ruzyně“?
6.8.2	+píše se <i>pravopisný jev</i> ve slově	Píše se ve slově „Ruzyně“ tvrdé y a velké písmeno?
6.9 žádáme o hláskování slova		
6.9.1	+můžeš/můžete mi hláskovat <i>slovo</i> mohl/a bys/byste mi hláskovat <i>slovo</i>	Můžete mi hláskovat vaše jméno?
6.10 odpověď na žádost o hláskování nebo o způsob psaní		
6.10.1	+píše se to <i>hláskování</i>	Píše se to: velké er - u - zet - ypsilon - en - e s háčkem.
6.11 žádáme někoho, aby nám určité slovo napsal		
6.11.1	+můžeš/můžete mi/mně napsat tohle slovo můžeš/můžete mi/mně	

to napsat?

6.12 ptáme se na výslovnost určitého slova

- 6.12.1 +jak se správně vyslovuje
tohle slovo?
jak se to správně vyslovuje?

6.13 sdělujeme, že určité slovo neznáme v češtině

- 6.13.1 +nevím, jak se to řekne (česky)
nevím, jak se to říká (česky)
- 6.13.2 nevím, jak to je česky
- 6.13.3 +neumím to říct česky

6.14 žádáme o pomoc při hledání vhodného slova

- 6.14.1 +jak se řekne česky *slovo v mateřštině*
jak se říká česky *slovo v mateřštině* Jak se řekne česky „flight“ ?
- 6.14.2 jak je *slovo v mateřštině* česky
jak je to česky *slovo v mateřštině* Jak je „flight“ česky?

6.15 opisujeme neznámé slovo

- 6.15.1 +je to druh *popis* Je to druh tropické rostliny, která roste v Jižní Americe.
- 6.15.2 +je to věc *popis užití* Je to věc, kterou krájíme chleba.
- 6.15.3 je to něco jako *synonymum* Je to něco jako krátký déšť.

6.16 ověřujeme, zda jsme správně pochopili hledaný výraz

- 6.16.1 +myslíš/myslíte *slovo* Myslíte orchideu?

6.16.2	+chceš/chcete říct <i>slovo</i>	Chceš říct něž?
6.16.3	asi/snad/možná <i>slovo</i> , ne?	Asi přehánka, ne?
6.17 žádáme někoho, aby mluvil pomaleji		
6.17.1	+(můžeš/můžete mluvit) pomaleji, prosím mohl/a bys/byste mluvit pomaleji, prosím	
6.17.2	ne tak rychle, prosím	
6.18 opakujeme to, co jsme už řekli		
6.18.1	+ <i>důraz</i>	PĚT LITRŮ.
6.18.2	+opakuji	Opakuji. Přijdeme v osm. Přijdeme v osm. Opakuji: V OSM.
6.18.3	+řekl/a jsem říkal/a jsem	Řekl jsem PĚT LITRŮ. Říkala jsem V OSM.
6.18.4	+řekl/a jsem, že říkal/a jsem, že	Řekl jsem, že chci pět litrů. Říkala jsem, že přijdeme v osm.
6.19 ptáme se, zda nám bylo rozuměno		
6.19.1	+rozuměl/a jsi/jste (tomu,co jsem říkal/a)	
6.19.2	+je to jasné?	

Kapitola 6

Obecné pojmy (OP)

Úvod

Seznam obecných pojmů vychází z úvahy nad tím, o čem lidé všeobecně pojednávají prostřednictvím jazyka a na které pojmy mohou odkazovat, ať už jsou specifické rysy konkrétní komunikační situace jakékoliv. Výběr pojmů a jejich kategorizace vychází v zásadě z návrhu *prof. J.A. van Eka Threshold Level 1990* a přihlíží rovněž ke zpracování *M.Badera, M.Müllera a G.Schneidera Kontaktschwelle, Deutsch als Fremdsprache*.

Obecné pojmy jsou předkládány v následujících osmi skupinách:

1	existence
2	prostor
3	čas
4	kvantita
5	vlastnosti
6	mentální procesy
7	relace
8	deixe

V levém sloupci jsou uváděny pojmy, představy, zatím co ve druhém sloupci jsou exponenty neboli způsoby vyjádření těchto pojmů. Tak jako v kapitole Jazykové funkce a Specifické pojmy jsou i zde znaménkem + označeny pojmy, které pokládáme za základní. Třetí sloupec ukazuje použití exponentů v kontextu. Kde je fungování exponentu více než zřejmé, příklad není uveden.

OBSAH: OBECNÉ POJMY (OP)

- 1 **Existence**
- 1.1 Existování
- 1.2 Výskyt
- 1.3 Procesy, změny
- 1.4 Kauzace
- 1.5 Přítomnost, nepřítomnost
- 1.6 Dosažitelnost

- 2 **Prostor**
- 2.1 *Poloha*
- 2.1.1 stav
- 2.1.2 místo
- 2.1.3 místo: osoba, věc
- 2.1.4 světové strany

- 2.2 *Relativní poloha*
- 2.2.1 místo
- 2.2.2 místo: osoba, věc

- 2.3 *Uspořádání*
- 2.3.1 místo
- 2.3.2 místo: osoba, věc

- 2.4 *Vzdálenost*
- 2.4.1
- 2.4.2
- 2.4.3

- 2.5 *Pohyb*
- 2.5.1 obecně
- 2.5.2 druhy pohybu
- 2.5.3 fáze
- 2.5.4 způsoby, prostředky
- 2.5.5 rychlost

- 2.6 *Směr*
- 2.6.1 obecně
- 2.6.2 směr sem n. pryč
- 2.6.3 směr zpět
- 2.6.4 směr dovnitř n. ven
- 2.6.5 směr dopředu n. dozadu
- 2.6.6 směr nahoru n. dolů
- 2.6.7 směr doprava n. doleva
- 2.6.8 směr do středu

- 2.6.9 směr východisko
- 2.6.10 původ
- 2.6.11 dráha

- 2.7 *Pohyb: kauzace*
- 2.7.1 obecně
- 2.7.2 druhy pohybu
- 2.7.3 fáze
- 2.7.4 směr
- 2.7.5 změna polohy

- 3 **Čas**

- 3.1 *Obecně*

- 3.2 *Časové úseky*
- 3.2.1 obecně
- 3.2.2 roční doby
- 3.2.3 doby podle činnosti
- 3.2.4 měsíce
- 3.2.5 dny
- 3.2.6 denní doby
- 3.2.7 všední dny, svátky

- 3.3 *Dosažitelnost času*

- 3.4 *Orientace v čase*
- 3.4.1 hodiny
- 3.4.2 dny
- 3.4.3 datum

- 3.5 *Časové okolnosti: Kdy?*

- 3.6 *Přesnost*
- 3.6.1 přesně
- 3.6.2 přibližnost
- 3.6.3 brzo – pozdě

- 3.7 *Rychlost*

- 3.8 *Množství času*
- 3.8.1 jak dlouho?
- 3.8.2 odkdy
- 3.8.3 dokdy
- 3.8.4 za jak dlouho

- 3.9 *Perspektiva*

- 3.10 *Předčasnost*

- 3.11 *Souběžnost, časové pozadí*
- 3.12 *Následnost*
- 3.13 *Pořadí*
 - 3.13.1 osoby, věci, děje
 - 3.13.2 výčty
- 3.14 *Časový odkaz*
 - 3.14.1 odkaz na budoucnost
 - 3.14.2 odkaz na přítomnost
 - 3.14.3 odkaz na minulost
 - 3.14.4 mimo konkrétní čas
 - 3.14.5 aktualizace odkazu
- 3.15 *Fáze*
 - 3.15.1 začátek
 - 3.15.2 pokračování, trvání
 - 3.15.3 přerušení, dočasnost, konec
- 3.16 *Frekvence*
 - 3.16.1
 - 3.16.2
 - 3.16.3 pravidelnost
 - 3.16.4 vysoká frekvence
 - 3.16.5 obvyklost
 - 3.16.6 počítaný výskyt
 - 3.16.7 občasnost
 - 3.16.8 řídkost, ojedinělost
 - 3.16.9 nevýskyt
- 3.17 *Časový horizont*
 - 3.17.1 blízký
 - 3.17.2 vzdálený
- 3.18 *Průběh děje*
 - 3.18.1 rozvíjení a trvání děje
 - 3.18.2 periodičnost
 - 3.18.3 aktuálnost
 - 3.18.4 neaktuálnost
 - 3.18.5 určenost v čase a/nebo směru
 - 3.18.6 neurčenost v čase a/nebo směru
 - 3.18.7 opakovanost, obvyklost
- 3.19 *Omezenost děje*
 - 3.19.1. rezultativnost
 - 3.19.2. okamžitost
 - 3.19.3. omezenost, krátkost
 - 3.19.4. distributivnost

- 4 **Kvantita**
- 4.1 *Počet*
- 4.1.1 počitatelnost
- 4.1.2 pořadí
- 4.1.3 násobnost
- 4.1.4 druhovost
- 4.1.5 výčty
- 4.1.6 zlomky
- 4.1.7 distribuce
- 4.1.8 číslovka a počítaný předmět
- 4.1.9

- 4.2 *Množství*
- 4.2.1 nepočitatelnost

- 4.3 *Stupeň*
- 4.3.1 komparativ
- 4.3.2 stupeň vlastnosti u komparativu
- 4.3.3 superlativ
- 4.3.4 přesnost, přibližnost
- 4.3.5 restriktivnost
- 4.3.6
- 4.3.7 stupeň množství
- 4.3.8 stupeň vlastnosti
- 4.3.9 stupeň děje

- 5 **Vlastnosti**
- 5.1 *Fyzické vlastnosti*
- 5.1.1 tvar
- 5.1.2 rozměry a míry
- 5.1.2.1 velikost
- 5.1.2.1.1 délka
- 5.1.2.1.2 šířka
- 5.1.2.1.3 výška, hloubka
- 5.1.2.1.4 tloušťka
- 5.1.2.1.5 vzdálenost
- 5.1.2.2 míry
- 5.1.2.2.1 délkové míry
- 5.1.2.2.2 plošné míry
- 5.1.2.3 tlak
- 5.1.2.4.1 váha, hmotnost
- 5.1.2.4.2 jednotky hmotnosti
- 5.1.2.5.1 objem
- 5.1.2.5.2 objemové míry
- 5.1.2.6 plocha prostor
- 5.1.2.7 teplota
- 5.1.3 vlhkost
- 5.1.4 viditelnost, zřetelnost
- 5.1.5 slyšitelnost, hluk

- 5.1.6 chuť
- 5.1.7 vůně
- 5.1.8 povrch materiálu, hmat
- 5.1.9 povaha materiálu
- 5.1.10 barva
- 5.1.11 věk, stáří
- 5.1.12 fyzický stav
- 5.1.12.1 fyzický stav věci
- 5.1.12.2 fyzický stav osoby
- 5.1.13 přístupnost, dosažitelnost
- 5.1.14 čistota
- 5.1.15 materiál, látka
- 5.1.16 ryzost, pravost
- 5.1.17 naplněnost

- 5.2 *Hodnocení*
- 5.2.1 hodnota, cena
- 5.2.2 vlastnosti
- 5.2.2.1 obecně
- 5.2.2.2 estetické vlastnosti
- 5.2.3 správnost, pravdivost
- 5.2.4 vhodnost
- 5.2.5 přiměřenost
- 5.2.6 žádoucnost
- 5.2.7 úspěšnost
- 5.2.8 užitečnost
- 5.2.9 schopnost
- 5.2.10 důležitost
- 5.2.11 normálnost, obvyklost
- 5.2.12 obtížnost

6 **Mentální procesy**

- 6.1 *Reflexe*
- 6.1.1 myšlení, vědění
- 6.1.2 city, pocity

- 6.2 *Expresa*
- 6.2.1 vyjadřování, řeč

7 **Relace**

- 7.1 *Prostorové relace*

- 7.2 *Časové relace*

- 7.3 *Procesy a participanty*
- 7.3.1 procesy bez participantů
- 7.3.2 proživatel
- 7.3.3 proživatel – vnímatel

- 7.3.4 konatel
- 7.3.5 konatel – iniciátor
- 7.3.6 patiens
- 7.3.7 patiens totožný s konatelem
- 7.3.8 vzájemnost
- 7.3.9 informace
- 7.3.10 fenomén
- 7.3.11 obor
- 7.3.12 adresát
- 7.3.13 příjemce
- 7.3.14 nositel prospěchu

7.4 *Procesy a okolnosti*

- 7.4.1 místo
- 7.4.2 čas
- 7.4.3 způsob
- 7.4.4 prostředek, nástroj
- 7.4.5 norma, kritérium
- 7.4.6 původ, zdroj
- 7.4.7 výsledek

7.5 *Kvalifikace*

7.6 *Identičnost*

7.7 *Stejnost, odlišnost, srovnání*

7.8 *Posesivní relace*

- 7.8.1 vlastnictví, přináležitost
- 7.8.2 část – celek
- 7.8.3 místo – obsah

7.9 *Logické relace*

- 7.9.1 slučování
- 7.9.2 stupňování
- 7.9.3 disjunkce
- 7.9.4 zahrnutí – vyloučení
- 7.9.5 odporování
- 7.9.6 exemplifikace a výčty
- 7.9.7 rektifikace

7.10 *Příčinné relace*

- 7.10.1 příčina, důvod
- 7.10.2 následek, důsledek
- 7.10.3 účinek
- 7.10.4 účel
- 7.10.5 podmínka
- 7.10.6 přípustka

8 **Deixe**

1 EXISTENCE

1.1 EXISTOVÁNÍ

+ být	Je něco takového? Nic takového není. Nebyly žádné potíže. Podobné situace nikdy nebude. Myslím, tedy jsem.
+ existovat	Existuje podobný případ? Takoví lidé neexistují. Ideální stav nikdy neexistuje.
existence	existence takových věcí
neexistence	neexistence dobrých zákonů
bytí	otázky bytí
nebytí	

1.2 VÝSKYT

+ být	Co je? Je přednáška. Byl včera koncert? Včera nic nebylo. Volby nebudou.
+ dít se	Co se děje?
+ stát se	Co se stalo? Nestalo se vůbec nic.
konat se	Kdy se budou konat příští volby?
dojít, docházet k <i>D</i>	Došlo k nějaké nehodě. Neustále dochází k válkám.
událost	historická událost
případ	několik případů smrti

1.3 PROCESY, ZMĚNY

stát se, stávat se <i>I</i>	Marie se chce stát lékařkou.
vzniknout, vznikat	Karlova univerzita vznikla v roce 1348.
zaniknout, zanikat	Československá republika zanikla 31.12.1992.
+ narodit se	Sestra se narodila v r. 1980.
+ žít	Jeho rodiče ještě žijí.
být naživu	Posádka letadla je naživu.
+ umřít, umírat	Její matka už umřela.
+ být mrtvý	Řidič autobusu je mrtvý.
ne- + <i>sloveso pohybu</i>	Vlak nejede a nejede. Jirka nejde a nejde.
vznik	vznik samostatného státu
zánik	zánik celé vesnice

+ narození	datum narození
+ život	život člověka
+ smrt	Smrt je zánik života.
úmrtí	

1.4 KAUZACE

(viz také OP 7.10.1)

způsobit, způsobovat <i>A</i>	Jeho chyba způsobila velké škody. Vidíš, co jsi způsobil?
+ dělat, u- <i>A</i>	Kdo udělá večeři?
+ vyrobit, vyrábět <i>A</i>	Elektrárny vyrábějí elektřinu.
stavět, postavit <i>A</i>	Tady stavějí novou stanici metra.
založit, zakládat <i>A</i>	Karel IV. založil v Praze univerzitu.
tvořit, vy-/u- <i>A</i>	Vláda vytvořila podmínky pro podnikání.
ničit, z- <i>A</i>	Bomba zničila dva automobily.
rušit, z- <i>A</i>	Prodejna potravin byla zrušena.
+ výroba	výroba elektřiny
stavba	stavba pražského metra
založení	založení univerzity

1.5 PŘÍTOMNOST, NEPŘÍTOMNOST

+ být, nebýt někde	Je tady Eva? Eva tady není. Kdo je tam?
+ už/už ne-, ještě ne- + <i>sloveso</i>	Matka není doma, ještě nepřišla. Eva už
<i>pohybu</i>	přišla. Autobus tam už nebyl, už odjel.
objevit se	Najednou se objevily mraky.
zmizet	Všechny peníze zmizely.

1.6 DOSAŽITELNOST

+ být	Jsou peníze? Peníze nejsou. Není čas.
+ mít <i>A</i>	Máš byt? Neměli jsme čas.
+ už/už ne, ještě/ještě ne- + <i>sloveso</i>	Oběd ještě není. Peníze už jsou. Káva
<i>být/mít</i>	ještě je, ale čaj už nemáme.

2 PROSTOR

2.1 POLOHA

2.1.1 stav

+ být <i>někde</i>	Děti jsou na zahradě. Stůl byl u okna. Nikdo tady není.
+ stát <i>někde</i>	Škola stojí na rohu. Kde stálo vaše auto?
ležet <i>někde</i>	Klíče ležely na zemi. Na horách leží sníh.
sedět <i>někde</i>	Celý den sedíš doma.
+ zůstat, zůstávat <i>někde</i>	Večer zůstanu doma. Nikdo tam nezůstal.
+ ne- + <i>sloveso pohybu</i> (viz 2.5.1, 2.5.2)	Vlak nejede (=stojí). Hodiny stojí. Večer nikam nepůjde (=bude doma).
<i>stav jako výsledek změny polohy</i> (viz 2.7.5)	Ty klíče jsem dal tamhle (=jsou tamhle). Slovník položila na stůl (=je na stole).

2.1.2 místo

+ kde	Kde je nádraží? Nevím, kde to je.
+ někde	Někde ty peníze být musí. Někde už leží sníh.
+ nikde	Nikde nebyly židle.
jinde	Knihy jsou asi jinde.
+ všude	Všude bylo moc lidí.
+ tady	Tady nikdo není.
tu	Ať tu zůstanou.
zde	Zde není vchod.
+ tam	Kdo je tam?
+ tamhle	Naše auto stojí tamhle.
+ doma	Nikdo není doma.
+ pryč	Jan tady není, je pryč. Peníze jsou pryč.

2.1.3 místo: osoba, věc

+ v + <i>L</i>	V místnosti nebyl nábytek. ve stole, ve městě, v Praze, v České republice
+ na + <i>L</i>	Ty klíče jsou na stole. na zahradě, na ulici, na venkově, na univerzitě

+ u + G

Bydlela u rodičů. Ráno budu u lékaře.
Nemám ty věci u sebe, zůstaly doma.

2.1.4 světové strany

na severu
na jihu
na západě
na východě

2.2 RELATIVNÍ POLOHA

2.2.1 místo

+ vpředu
+ vepředu
+ vzadu
+ nahoře
+ dole
 navrchu
 vespod
+ vedle
+ vpravo
+ napravo
 na pravé straně
+ vlevo
+ nalevo
 na levé straně
+ uprostřed
 v prostředku
+ uvnitř
+ vevnitř
+ venku

+ naproti
 na druhé straně
 přední
 zadní
 horní
 dolní

Vpředu stály malé děti.

Vzadu jsou ještě volná místa.

Co je to tamhle nahoře?

Dole u dveří někdo stojí.

Dopis ležel hned navrchu.

Co máte vespod v kufru?

Vedle je prázdný byt.

Tamhle vpravo je naše škola.

Vlevo byla velká zahrada.

Je tam náměstí a uprostřed stojí pomník.

Místnost je prázdná, uvnitř nikdo není.

Nestůj tady, počkej venku. Děti jsou venku.

Přední kola stojí na chodníku.

spodní
vedlejší
pravý
levý
prostřední
střed
prostředek
centrum

2.2.2 místo: osoba, věc

+ před + I	Auto stálo před domem.
+ za + I	Za domem je zahrada.
+ nad + I	Nad řekou létali ptáci.
+ pod + I	Pod nohama měli pevnou zem.
+ mezi + I	Jihlava leží mezi Prahou a Brnem. Jsem rád, že jsem mezi vámi.
+ vedle + G	Vedle nás nikdo neseděl.
+ vpravo od + G	Skříň je vpravo od dveří.
+ napravo od + G	
+ vlevo od + G	Vlevo od nás stáli nějací lidé.
+ nalevo od + G	
+ proti + D	Proti nádraží je park.
+ naproti + D	
+ uprostřed + G	Uprostřed pokoje stál kulatý stůl.
uvnitř + G	Uvnitř kabiny bylo docela teplo.
na začátku + G	Na začátku věty je velké písmeno.
na konci + G	Na konci věty píšeme tečku.
na sever od + G	
na jih od + G	
na západ od + G	
na východ od + G	

2.3 USPOŘÁDÁNÍ

2.3.1 místo	+ okolo	Okolo stáli zvědaví lidé.
	+ kolem	
	kolem dokola	Kolem dokola byla voda.

2.3.2 místo: osoba, věc+ okolo + *G*

Okolo domu rostly vysoké stromy.

+ kolem + *G*+ podle + *G*

Vojáci stáli podle okraje vozovky.

+ podél + *G*+ po + *L*

Po pokoji se povalovaly knihy a papíry.

+ přes + *A*

Po bouři ležely přes silnici stromy.

2.4 VZDÁLENOST**2.4.1**

+ Jak daleko je něco/někam

Jak daleko je letiště? Jak daleko je na letiště.

2.4.2

+ sem

Jak daleko to bylo sem?

+ tam

Tam není moc daleko.

+ odsud

Jak daleko je odsud do města?

+ odtud

+ odtamtud

+ do + *G*

Jak daleko je do Brna?

+ k + *D*

K Vltavě není daleko.

+ na + *A*

Jak daleko je na nádraží?

+ z + *G*

Z domova do školy je blízko.

+ od + *G*

Bylo to 200 m od silnice.

2.4.3

+ blízko

Řeka je blízko.

+ nedaleko

Nedaleko je velký park.

+ vedle

Vedle je hotel.

+ daleko

Na letiště je daleko.

dva kilometry

K řece jsou to dva kilometry.

pět minut

Je to jen pět minut odsud.

+ blízko + *G*

Hotel je blízko nádraží.

+ ne- daleko od + *G*

Stanice není daleko od školy.

+ nedaleko od + *G*

Metro je nedaleko od nás.

+ u + *G*

Skříň je u dveří.

+ daleko od + *G*

Letiště je daleko od středu města.

+ vzdálenost

vzdálenost z Brna do Prahy

+ dálka

Lidé přicházeli z velké dálky.

2.5 POHYB

2.5.1 obecně

+ hnout se, hýbat se

Stromy se ve větru hýbají.

+ pohnout se, pohybovat se

Zvíře se pohybovalo velmi pomalu.

+ stát

Auto stojí,

+ pohyb

pohyb Měsíce

2.5.2 druhy pohybu

+ jít, chodit

Kam jdeš? Děti chodí ráno do školy.

+ jet, jezdit

Teď jedu domů V noci metro nejezdí.

běžet, běhat

Kluk běžel za míčem. Motor auta běžel.
Děti běhají po zahradě.

+ letět, létat

Tamhle letí letadlo! Nad řekou létají
ptáci.

lézt

Po okně lezou mouchy. Děti lezly na
strom.

skočit, skákat

Zvíře skočilo do vody.

+ plavat

Ve vodě plavou ryby.

+ téct

Voda v řece teče rychle.

chůze

jízda

let

2.5.3 fáze

+ dál(e)

jít dál, jet dál

+ zastavit se, zastavovat se

Nezastavujte se, jděte dál.

zůstat stát

Auto zůstalo stát před domem.

2.5.4 způsoby, prostředky

(viz také SP 5)

+ pěšky

Pojedeme tam něčím, nebo půjdeme
pěšky?+ *instrumentál*Pojedeme tam autem, Jeli jsme vlakem.
Letěli jsme do Prahy letadlem. Cestovali
vlakem a lodí.

na + L

jet na kole, jet na koni

2.5 rychle

+ **pomalů**
 + **rychle**
 + **pospíchat**
 + **spěchat**
 běžet
 utíkat

 spěch

Jdeš moc pomalu.
 Na dálnici jezdí auta rychle.
 Kam pospícháš?
 Nemusíme spěchat, máme čas.
 Kluk běžel domů. Čas tak běží!
 Kam utíkáš? Kočka utíkala, pes běžel za ní.

2.6 SMĚR**2.6.1 obecně**

+ směr
 kterým směrem
 + kam
 + někam
 + nikam
 jinam

Kterým směrem jelo to auto?
 Kam jdeš?
 Všichni někam odešli.
 Večer nikam nepůjdu.

2.6.2 směr sem n. pryč

+ sem(hle)
 + tam(hle)
 blíž
 + pryč
 + blížít se, přiblížit se k *D*
 + přijít, přicházet
 + přijet, přijíždět
 vzdálit se, vzdalovat se od *G*
 + odejít, odcházet
 + odjet, odjíždět
 + utéct, utíkat
 ujet
 + do + *G*
 + k + *D*
 + na + *A*
 + za + *I*
 + z + *G*

Pojďte sem. Stoupni si semhle.
 Nikdo tam nechodí.
 Pojď blíž!
 Už tady dál nebudu, půjdu pryč.
 Letadlo se blíží k letišti.
 Dnes jsem přišel včas.
 Vlak právě přijíždí.
 Loď se vzdalovala od pevniny.
 Nemám čas, musím odejít.
 Vlak odjížděl přesně.
 Pozor, uteč! Utíkejte pryč!
 Řidič ujel z místa nehody.
 Tohle letadlo letí do Londýna.
 Petr šel ke dveřím. Večer k vám přijdu.
 Vyšel na chodbu. Teď jedu na nádraží.
 V sobotu pojedu za rodinou.
 Vlak odjíždí z Hlavního nádraží.

+ od + G	Šel od okna ke dveřím.
příchod	Jeho příchod nás překvapil.
příjezd	příjezdy a odjezdy vlaků
odchod	
odjezd	
útěk	Zachránili se útekem.
+ <i>varianty imperativu</i>	Pojď ke mně. Pojďte se mnou. Jdi pryč. Jdi tam sám.

2.6.3 směr zpět

+ zpátky	Jděte zpátky, je zavřeno.
zpět	
+ vrátit se, vracet se	Vrátím se domů.
návrat	

2.6.4 směr dovnitř n. ven

(viz také SP 5)	
+ dovnitř	Jdi dovnitř, prší.
+ domů	Děti šly domů.
+ ven	Nebudu tady, půjdu ven.
vejít, vcházet	Otevřela si dveře a vešla do bytu.
vstoupit, vstupovat	Teď prosím nevstupujte.
vyjít, vycházet	Z domu nikdo nevychází.
vyjet, vyjíždět	Vlak vyjížděl ze stanice.
+ do + G	Vstoupili do pokoje.
+ z + G	Vyšla z domu a zavřela dveře.
vchod	
východ	

2.6.5 směr dopředu n. dozadu

+ dopředu	Nestůjte tady, jděte dopředu, tam je dobře vidět.
+ dozadu	Odešli dozadu a tam zůstali.
+ před + A	Vyšli jsme před dům.
+ za + A	Postavil se za dveře a čekal. Auto zajelo za roh.

2.6.6 směr nahoru n. dolů

+ nahoru	Nahoru můžeme jít pěšky.
+ dolů	Výtah jede dolů.
stoupat	Teploměr začal stoupat. Ceny stoupají.
klesat	Letadlo klesalo.
+ padat	Pták padal k zemi.
+ upadnout	Chtěl utéct, ale upadl.
+ spadnout	Letadlo spadlo do moře.
+ do + <i>G</i>	Do kopce jsme šli pomalu.
+ na + <i>A</i>	Kluk lezl na strom.
+ s/z + <i>G</i>	Pomalů jsme šli s kopce. Voda padala z velké výšky.
+ nad + <i>A</i>	Míč vyletěl nad hlavy diváků.
+ pod + <i>A</i>	Ta věc nám spadla přímo pod nohy.

2.6.7 směr doprava n. doleva

+ doprava	Tady jděte doprava.
vpravo	
+ doleva	Na konci ulice jděte doleva.
vlevo	
+ rovně	Jděte pořád rovně.

2.6.8 směr do středu

+ doprostřed(ka)	Stoupili jsme si doprostřed.
+ doprostřed + <i>G</i>	Stoly dáme doprostřed sálu.
+ mezi + <i>A</i>	Pojď mezi nás!

2.6.9 směr východisko

+ odkud	Odkud jste přijeli?
+ odtud	Všichni odtud odešli.
+ odsud	
+ odněkud	Odněkud jsme slyšeli hlasy.
+ odnikud	Odnikud nepřišly žádné zprávy.
zleva	
zprava	
shora	

zdola
 zepředu
 zpředu
 zezadu
 z domova
viz také předložkové pády
 v 2.6.2, 2.6.4, 2.6.6

2.6.10 původ	+ být odněkud	Odkud jste? Jsem z Francie.
2.6.11 dráha	+ kudy	Kudy mám jít k řece?
	+ někudy	Někudy sem teče voda.
	+ tudy	Tudy neprojdeme.
	+ tam(hle)tudy	Bude lepší jít tamhletudy.
	+ <i>instrumentál</i>	Projeli jsme nějakou vesnicí a pak lesem.
	+ skrz + <i>A</i>	jít skrz park
	+ po + <i>L</i>	jít/jet po silnici, po cestě, po schodech
	+ přes + <i>A</i>	jít přes ulici, přes most
	+ kolem + <i>G</i>	Kolem nás projelo nějaké auto.
	+ okolo + <i>G</i>	
	+ podle + <i>G</i>	Cesta jde podle řeky.
	+ podél + <i>G</i>	
	+ přejít, přecházet <i>A</i> /přes <i>A</i>	Přešli jsme řeku po mostě.
	+ přejet, přejíždět <i>A</i> /přes <i>A</i>	

2.7 POHYB: KAUZACE

2.7.1 obecně	+ hýbat, hnout (s) <i>I</i>	Vítr hýbal větvemi stromů.
	+ pohnout, pohybovat (s) <i>I</i>	Někdo pohnul stolem, není na svém místě.
	+ pustit, pouštět <i>A</i>	Nechtěli nás pustit dovnitř.
2.7.2 druhy pohybu	+ nést, nosit <i>A</i>	Kufry jsme nesli v ruce.
	+ vézt, vozit <i>A</i>	Vezli nás na letiště autem.
	+ vést, vodit <i>A</i>	Starší sestra vede malého bratra.
	+ táhnout, tahat <i>A</i>	Vlak táhne elektrická lokomotiva.

	+ tlačit <i>A</i>	Auto nechtěl jet, museli jsme tlačit.
	+ hodit, házet <i>A/I</i>	Kluci házeli po autě kamením.
	+ poslat, posílat <i>A někam</i>	Kdo vás sem poslal?
	+ točit, o- <i>I</i>	Otočila vypínačem.
2.7.3 fáze	+ zastavit, zastavovat <i>A</i>	Policista zastavil auto. Zastav tu vodu.
	pustit, pouštět <i>A</i>	Kdo pustil topení? Pusťte televizi.
2.7.4 směr	+ přinést, přinášet <i>A</i>	Kdo přinese něco k jídlu?
	+ přivést, přivážet <i>A</i>	K hotelu nás přivezlo taxi.
	+ přivést, přivádět <i>A</i>	Rodiče s sebou přivedli děti.
	+ odnést, odnášet <i>A</i>	Ty knihy odnese vlevo.
	+ odvézt, odvážet <i>A</i>	Odpadky se odvázejí každý den.
	+ odvést, odvádět <i>A</i>	Zloděje odvedla policie.
	+ vrátit, vracet <i>A</i>	Vrátil jsem ty věci do skříně.
	vyndat, vyndávat <i>A</i>	Vyndal jsem z kapes klíče a peníze.
	vyhodit, vyhazovat <i>A</i>	Tohle nepotřebujeme, můžeme to vyhodit.
	vytáhnout, vytahovat <i>A</i>	Vytáhl z kapsy kapesník.
2.7.5 změna polohy	+ dát, dávat <i>A někam</i>	Dal jsem ty věci do skříně. Nedávej to sem.
	+ postavit <i>A někam</i>	Petr postavil na stůl dvě láhve piva.
	+ položit, pokládat <i>A někam</i>	Polož ten kufr na zem.

3 ČAS

3.1 OBECNĚ + čas
 + doba

3.2. ČASOVÉ ÚSEKY

3.2.1 obecně + chvíle
 + okamžik
 + vteřina
 + minuta
 + čtvrt hodina
 + čtvrt hodiny
 + půlhodina
 + půl hodiny
 + hodina
 + den
 + den a noc
 + týden
 + čtrnáct dnů/dní
 + tři neděle
 + měsíc
 + rok
 + století

Ještě nepřišla pravá chvíle

Teď je ten správný okamžik.

Minuta má šedesát vteřin.

3.2.2 roční doby roční doba
 názvy ročních dob:
 jaro, léto, podzim, zima

Která je vaše oblíbená roční doba?

3.2.3 doby podle činnosti

+ pracovní doba
+ úřední hodiny
+ školní rok
 pololetí
 semestr

3.2.4 měsíce*názvy měsíců:*

leden, únor, březen, duben, květen,
červen, červenec, srpen, září, říjen,
listopad, prosinec

3.2.5 dny*názvy dnů:*

pondělí, úterý, středa, čtvrtek,
pátek, sobota, neděle

3.2.6 denní doby

+ ráno

Bylo krásné letní ráno.

jítro

+ dopoledne

Máme čas, je teprve dopoledne.

+ poledne

+ odpoledne

Už je odpoledne.

+ večer

Byl to příjemný večer.

+ noc

půlnoc

3.2.7 všední dny, svátky*(viz také SP 3.2, 4.1)*

+ všední den

Ve všední den lidé pracují.

názvy svátků, např.:

Nový rok, Velikonoce, Vánoce

3.3 DOSAŽITELNOST ČASU

+ mít čas

Máte chvíli čas? Teď nemám čas.

+ je čas

Nespíchej, je čas.

3.4 ORIENTACE V ČASE**3.4.1 hodiny**

+ hodina

Kolik je hodin? Je jedna hodina.

+ čtvrt na *A*

čtvrt na jednu, tři čtvrtě na dvě, ...

+ půl *G*

půl třetí/čtvrté, ...

3.4.2 dny

+ den

Který je dnes den? Dnes je pondělí. Co je dnes?

3.4.3 datum

datum	
+ kolikátý	Kolikátého je dnes?
+ <i>genitiv</i>	Je prvního. Bylo druhého května.
<i>písemně</i>	1. června 1999; 1.6.1999

3.5 ČASOVÉ OKOLNOSTI: KDY?

(srovn. 3.2.6 této kapitoly)

+ být někdy	Bylo to včera. Koncert bude zítra.
+ stát se někdy	Stalo se to večer.
+ kdy	Kdy to bylo? Nevím, kdy se to stalo.
+ někdy	Můžu k tobě někdy přijít?
jindy	Teď nemám čas, přijď jindy.
+ nikdy	Toho člověka jsem nikdy neviděl.
později	Jestli nemáš čas, přijdu později.
+ ráno	Ráno svítilo slunce.
+ dopoledne	Dopoledne tady nebudu.
+ odpoledne	Děti odpoledne spí.
+ večer	Co budeš dělat večer?
+ brzo ráno	Zítra vstanu brzo ráno.
+ pozdě večer	Otec se vrací z práce pozdě večer.
<i>genitiv (viz také 3.4.3 této kapitoly)</i>	jednoho dne
+ v + A	ve středu, v jednu hodinu, v poledne
+ v + L	ve dne, v noci, v létě, v lednu, v roce 1999
+ na + A	na podzim, na Nový rok, na Vánoce, na Velikonoce
+ na + L	na jaře
+ o + L	o půlnoci, o prázdninách, o dovolené, o přestávce, o Vánocích, ...

3.6.PŘESNOST**3.6.1 přesně**

+ včas	Chodím do práce včas.
+ přesně	Vlak přijel přesně. Je přesně půl páté.
+ právě	Je právě poledne. Vlak právě přijel.
+ přesný	Hodiny ukazují přesný čas.

3.6.2 přibližnost	+ asi + kolem + <i>G</i> k + <i>D</i>	Vrátím se asi ve dvě hodiny. Říkal, že se vrátí kolem poledne. Skončíme ke třetí hodině.
3.6.3 brzo – pozdě	+ brzo brzy + pozdě napřed pozadu	Už brzo bude jaro. Je brzo, máme čas. Přišel jsi moc brzo. Přišla jsi pozdě. Je už moc pozdě. Moje hodinky jdou napřed. Moje hodinky jdou pozadu.
3.7 RYCHLOST	(viz také OP 2.5.5) + rychlý + pomalý + rychlost + za + <i>A</i>	Rychlost světla je 300.000 km za hodinu. Vlak jel (rychlostí) sto kilometrů za hodinu. 100 km/hod.
3.8 MNOŽSTVÍ ČASU		
3.8.1 jak dlouho?	+ jak dlouho + kolik + doba + dlouho dávno krátce + <i>akuzativ</i> po + <i>A</i> + trvat <i>A</i> + být <i>někde A</i> + zůstat <i>někde A</i> + trávit, s- <i>někde A</i>	Jak dlouho tam zůstaneš? Nevím, jak dlouho to bude trvat. Kolik času budeš potřebovat? krátká doba, dlouhá doba Pracovali dlouho. Už dávno jsem ho neviděl. Trvalo to jenom krátce. Byli tam jen chvíli. Jeli jsme hodinu. Pršelo celou noc. Dlouhou dobu se nic nedělo. Po celou tu dobu nedělali nic. Jak dlouho to bude trvat? Trvalo to hodinu. Byl jsem tam půl hodiny. Zůstali venku celou noc. Večery trávím doma. Strávil dva dny u rodičů.

3.8.2 odkdy	+ odkdy + od + <i>G</i>	Odkdy jste tady? Neřekl, odkdy čeká. Jsme tady od minulého týdne. od pátku, od 6. března, ode dneška, od začátku
3.8.3 dokdy	+ dokdy + do + <i>G</i>	Dokdy chcete čekat? Spal jsem až do rána. Vrátím se do soboty. do tří hodin, do neděle, do dneška, do konce
3.8.4 za jak dlouho	+ za jak dlouho + brzo zanedlouho + za + <i>A</i> + po + <i>L</i>	Za jak dlouho to přestane bolet? Semestr brzo skončí. Napsal jsem ten dopis za chvíli. Po dvou hodinách všechno skončilo.
3.9 PERSPEKTIVA	+ na kdy + na jak dlouho ze kdy + na + <i>A</i> + z + <i>G</i>	Na kdy ty věci potřebuješ? Na jak dlouho přijeli? Ze kdy jsou ty noviny? Potřebuju to na pátek. Petr na hodinu odešel. noviny ze soboty, pošta ze včerejška
3.10 PŘEDČASNOST	+ už (<i>s min. časem v kladné větě</i>) + předtím dřívější + před + <i>I</i> + než + dřív(e) než + že (<i>s min. časem ve vedlejší</i>)	V Praze jsme už byli. Už jsem snídal. Teď je mi to jasné, ale předtím jsem tomu nerozuměl. Pracuji víc než předtím. Den předtím jsem dostal dopis. Nevím, jaké bylo jeho dřívější zaměstnání. Před jednou hodinou se nevrátím. před polednem, před patnáctým lednem, před cestou, před jídlem Přede mnou to nikdo nedělal. Uděláme to, než bude pozdě. Než odjedu, všechno dodělám. Karel přijel dřív než já.

obsahové větě)

Tenkrát jsme nevěděli, že všechno bylo rozhodnuto předem. Pavel řekl, že byl tenkrát nemocný.

3.11 SOUBĚŽNOST, ČASOVÉ POZADÍ

+ současně	Současně se smála a plakala. Oba jsme odpověděli současně.
+ zároveň	Volal na mě a zároveň mával. Dělali jsme to zároveň.
+ přitom	Mluvil a přitom se tvářil klidně.
+ zatím	Uklid' pokoj a já zatím udělám večeři.
+ mezitím	Mluvila a mezitím pořád něco hledala.
+ během + <i>G</i>	Během pobytu v Praze jsem viděl různé výstavy. Bude to hotové během dvou hodin.
+ při + <i>L</i>	Při jídle mlčeli.
s + <i>I</i>	S nástupem do zaměstnání dostanete zvláštní příspěvek.
současně s + <i>I</i>	Současně s úklidem vypereme i záclony. Přišli oba současně s námi.
+ zároveň s + <i>I</i>	Slyšel ránu zároveň se zábleskem.
v době + <i>G</i>	V době války je život těžký.
+ za + <i>G</i>	Stalo se to za války. za deště, za světla, za mého dědečka
+ když (<i>s min. n. přít. časem</i>)	Když pracuju, nemluví. Když jsme tam byli, ty jsi spal. Pavel nebyl doma, když jsme přišli.
+ zatímco	Zatímco ty budeš dávat pozor, já otevřu to okno.
+ mezitímco	Mezitímco jsi spal, my jsme všechno udělali.
+ že (<i>s přít. časem ve vedlejší obsahové větě</i>)	Myslel jsem si, že mě nikdo neslyší. Řekl, že nemá čas.

3.12 NÁSLEDNOST

+ ještě ne-	V Praze jsem ještě nebyl. Ještě jsem nesnídal.
+ potom	Teď mám čas, ale potom mám práci
+ pak	Pak ti všechno vysvětlím.
později	V lednu jsem s ním mluvil, ale později jsem ho už neviděl.

+ hned	Hned ti odpovím. Přišel, ale hned zase odešel.
+ druhý	V pondělí přijela Marie a druhý den i Jan.
+ po + <i>L</i>	Vrátím se po poledni nebo po jedné hodině.
+ za + <i>A</i>	Vrátím se za dvě hodiny.
+ když (<i>s dk slovesem v min. čase</i>)	Když dostal peníze, odešel.
+ až (<i>s bud. časem</i>)	Až dostane peníze, odejde. Budu odpočívat, až to dodělám.
+ že (<i>s bud. časem ve vedlejší obsahové větě</i>)	Tenkrát jsem myslel, že přijedou hned druhý den. Ve středu mi řekli, že peníze budou ve čtvrtek.

3.13 POŘADÍ

3.13.1 osoby, věci, děje

+ nejdřív	Nejdřív pojedeme do Plzně.
+ nejprve	
+ napřed	
+ potom	Potom se podíváme do Karlových Varů.
+ pak	
+ nakonec	Nakonec navštívíme Mariánské Lázně.
+ konečně	Po dlouhém čekání autobus konečně přijel.
+ řadové číslovky (<i>viz OP 4</i>)	

3.13.2 výčty *viz OP 4*

3.14 ČASOVÝ ODKAZ

3.14.1 odkaz na budoucnost

+ <i>bud. čas dk a ndk sloves</i> (<i>viz Gram. 5.1.2.3, 5.4.3, 5.7.3.1</i>)	Noviny budu číst až večer. Přečtu si to později.
+ <i>bud. čas slovesa být</i> (<i>viz Gram. 5.4.3</i>)	Zítra budu doma.
+ <i>prézens determinat. slovesa s prefixem po-/pů-</i> (<i>viz Gram 5.4.3.5</i>)	Pojedu tam v neděli. Za chvíli půjdu domů.

+ *přít. čas ndk slovesa s adv. bud. času*

Zítřa se vracím domů. Příště tady nejsem.

+ zítřa

+ pozítří

+ příště

Domluvíme se příště.

+ brzo

Brzo bude léto.

+ zanedlouho

+ zítřa ráno

+ zítřa večer

napřesrok

+ příští

příští úterý, příští týden

+ *ukazovací zájmeno*

tohle úterý, tento týden

+ *akuzativ*

Tuto středu odjíždím. Tenhle týden nebudu moct přijít. Příští sobotu přijedu.

+ od + *G* za + *A*

ode dneška za týden, od zítřka za měsíc, od středy za 14 dní

zítřek

pozítřek

3.14.2 odkaz na přítomnost

+ *přít. čas ndk sloves (viz Gram.*

5.1.2.1, 5.4.1, 5.7.3.1)

Hosté přicházejí. Teď jsem tady. Jdu do školy.

+ teď

Děti jsou teď doma.

nyní

+ dnes

+ dnes ráno

+ dnes večer

+ tentokrát

+ letos

+ *ukazovací zájmeno + akuzativ*

tento týden, tuto sobotu

+ *akuzativ*

Jednu sobotu tady zůstaneme.

dnešek

3.14.3 odkaz na minulost

+ <i>min. čas dk a ndk sloves</i> (viz Gram. 5.1.2.2, 5.4.3, 5.7.3.1)	Vracel jsem se domů pěšky. Vrátil jsem se pozdě večer.
+ včera	Včera jsem tam nebyl.
+ předevcírem naposledy posledně	Říkal jsem ti to posledně. Posledně jsi nebyl na semináři.
+ minule	Minule jsi také chyběl.
+ tehdy	Tehdy byly těžké časy.
+ tenkrát	Tenkrát se všichni báli.
kdysi	Kdysi jsem s ním mluvil.
+ dřív(e)	Dřív se lidé chovali jinak.
dávno	To se stalo dávno. Je to už dávno.
+ nedávno	
včera ráno	
včera večer	
+ loni	
+ předloni	
+ minulý + <i>A</i>	minulý týden, minulý měsíc
+ <i>ukazovací zájmeno + akuzativ</i>	Čekáme ho tento týden. Toto pondělí jsem byl nemocný. Tuto sobotu nebylo hezké počasí.
+ <i>akuzativ</i>	Minulou středu také přšelo.
+ <i>genitiv</i>	loňského roku
loňský rok	
včerejšek	

3.14.4 mimo konkrétní čas

(Gram. 5.7.3.2)	
+ <i>prézens ndk n. dk slovesa</i>	Myju se v teplé vodě. Země obíhá kolem Slunce. Ona nikdy nepřijde včas.
+ <i>prézens indetermin. slovesa</i>	Bratr ještě chodí do školy.
+ <i>prézens iterat. slovesa</i>	Lidé dělávají chyby.

3.14.5 aktualizace odkazu

+ právě	Slunce právě vychází. Právě jsem to dopsal.
+ zrovna	Zrovna přišel Karel.
+ už	Už to vidím.

3.15 FÁZE

(Gram. 5.6, 5.7.3.4)

3.15.1 začátek

+ začít, začínat + <i>inf ndk slovesa</i>	Lidé už začali odcházet. Právě začíná pršet.
+ začít, začínat <i>někdy</i>	Pozor, začínáme! Kdo to začne? Přednáška začíná v šest hodin.
+ začít, začínat s + <i>I</i>	Zítرا začneme s balením.
+ přijít, přicházet nastat, nastávat	Ted' přichází jiná doba. Po jeho odpovědi nastalo ticho.
+ dát se, dávat se do + <i>G</i>	Musíme se dát do práce.
+ pustit se, pouštět se do + <i>G</i>	Děti se pustily do jídla.
vy-	Budeme muset vyjít brzo ráno.
roz- se	Děti se rozběhly k mamince.
+ od + <i>G</i> (<i>viz také zde 3.8.2</i>)	Jsem tady od osmi hodin. od začátku
+ od té doby, co	Od té doby, co jsi se vrátil, se všechno změnilo. Naposledy tu byl v úterý a od té doby je nemocný.
+ začátek	

3.15.2 pokračování, trvání

+ pokračovat (v + <i>L</i>)	Po přestávce budeme pokračovat. Práce úspěšně pokračuje. Pokračovali v cestě.
+ trvat	Špatné počasí stále trvá.
+ zůstat, zůstávat + <i>inf ndk pozičního slovesa</i>	Žena upadla a zůstala ležet. Nevstávejte, zůstaňte sedět. Všichni zůstali stát.
+ zůstat, zůstávat <i>někde</i>	Všichni tam zůstali až do konce.
+ zůstat, zůstávat <i>I/N</i>	Celý život zůstal skromným člověkem. Děti zůstávají zdravé.
+ nepřestat, nepřestávat (+ <i>inf ndk slovesa</i>)	Práce nepřestaly. Holky se nepřestávaly smát. Nikdo nepřestal pracovat.
+ vydržet	Pěkné počasí vydrželo celým den.

+ pořád	Pořád tam stojí a dívají se na nás.
stále	Stále přšelo.
neustále	Pavel neustále něco dělá.
nepřetržitě	Nepřetržitě se něco děje.
furt	Ten policajt si furt něco zapisoval.
+ dál	Holky se mi dál smály.
+ ještě	Ještě se na mě zlobíš?
pořád ještě/stále ještě/zatím ještě	Špatné počasí pořád ještě trvá. Petr se stále ještě nevrátil.
+ stálý	Přeju ti stále zdraví.
neustálý	neustálý déšť
nepřetržitý	nepřetržitá střelba
+ trvalý	trvalé zaměstnání
+ pokračování	

3.15.3 přerušování, dočasnost, konec

+ přestat, přestávat + <i>inf ndk slovesa</i>	Přestala psát a podívala se na mě. Právě přestalo pršet.
+ přestat, přestávat	Děšť už přestal. Tak už přestaň!
+ přestat, přestávat s + <i>I</i>	Přestal jsem s kouřením loni. Přestaň s těmi nesmysly.
+ končit, u-, do- <i>A</i>	Práci jsme dokončili včas.
+ končit, s-	Koncert před chvílí skončil.
+ přerušit, přerušovat <i>A</i>	Museli jsme na chvíli přerušit práci. Ticho bylo přerušeno silným výbuchem.
+ odejít, odcházet	Zima pomalu odchází.
+ být pryč	Zima je pryč. Neboj se, je to pryč!
být po <i>L</i>	Je po dešti. Bylo po všem.
být za <i>I</i>	Už je to za námi.
mít <i>A</i> za sebou	Zkoušky už máme za sebou.
mít po <i>L</i>	Už mám po zkouškách.
+ už ne-	Už neprší. Pavel tady už není, odešel.
do-	Už jsi tu práci dodělal? Ten referát už dopisuju. Tu knihu jsem už dočetl.
+ do + <i>G</i>	Budu tady do osmi hodin. od rána do večera, od začátku do konce
+ dokud ne-	Budu tady čekat, dokud nepříjdeš.
až	Počkám, až přijdeš.

závěrečný	závěrečná zkouška
konečný	konečné rozhodnutí
+ konec <i>G</i>	konec představení
+ přestávka v <i>L</i>	přestávka v jednání
přerušení	přerušení jízdy

3.16 FREKVENCE

3.16.1	+ jak často . + kolikrát	Jak často se stávají takové věci? Vím dobře, jak často se to může stát. Kolikrát jsi tam byl? Ptali se, kolikrát jsem přišel pozdě.
3.16.2	vždy + vždycky + stále + neustále + pořád + zas(e) opět + furt	Chodím vždy včas. Je to vždycky stejné. Některé chyby se stále opakují. Děláš neustále stejné chyby. Pořád se mě ptáš na stejné věci. Tak k nám zase někdy přijď!
3.16.3 pravidelnost	+ pravidelně + denně + každý + akuzativ o + <i>L</i>	Navštěvuji jeho rodinu pravidelně. Chodím tam skoro denně. každý den, každý týden Chodím na procházku každý den. Každou sobotu a neděli jezdíme na venkov. o sobotách, o nedělích, o svátcích
3.16.4 vysoká frekvence	+ často	Často tady prší.
3.16.5 obvyklost	+ obvykle + obyčejně	Obvykle vstávám v sedm hodin. Večer jsem obyčejně doma.

3.16.6 počítaný výskyt

+ násobné číslovky (viz OP 4)	Byl jsem tam jen jednou nebo dvakrát.
+ několikrát	
+ mnohokrát	
+ častokrát	
+ násobná číslovka + <i>adverbium pravidelné frekvence</i>	jednou denně/týdně/měsíčně/ročně
+ násobná číslovka + za + A	jednou za den/týden/měsíc/rok

3.16.7 občasnost

+ někdy	Někdy chodím plavat.
občas	

3.16.8 řídkost, ojedinělost

+ málokdy	Do kina chodím málokdy.
jednou za čas	
+ skoro nikdy	Tady skoro nikdy neprší.
+ jen jednou	Šel jsem tam jen jednou.

3.16.9 nevýskyt

+ nikdy	
+ ani jednou	Nebyl jsem tam ani jednou.

3.17 ČASOVÝ HORIZONT**3.17.1 blízký**

+ už + časové určení	Dnes musím odejít už ve dně hodiny. Ty máš hlad už teď? Přijedou už zítra.
----------------------	---

3.17.2 vzdálený

+ až + časové určení	Měl přijít už ve tři, ale přišel až v pět. Vlak přijede až po poledni. Půjdu tam až ve středu.
+ teprve + časové určení	Psal jsem mu minulý týden, ale odpověděl teprve dnes.

3.18 PRŮBĚH DĚJE

(viz Gram. 5.7, 5.9, 5.10)

3.18.1 rozvíjení a trvání děje

+ <i>ndk členy vidových dvojic</i>	přicházet, dělat, vracet se, platit, učit se,
------------------------------------	---

+ *ndk nepárová slovesa*

...

pracovat, žít, trvat, pokračovat,
vládnout, ...

3.18.2 periodičnost

(viz Gram. 5.10.2.1)

+ *ndk slovesa na -at*

řezat, stříhat, klepat, mávat, bouchat, ...

3.18.3 aktuálnost

(viz Gram. 5.7.3.1)

+ *prézens ndk nenásobených
sloves*

viz zde 3.14.2, 3.14.5

3.18.4 neaktuálnost

(viz Gram. 5.7.3.2)

+ *prézens dk i ndk násobených
i nenásobených sloves*

viz zde 3.14.4, 3.18.6, 3.18.7, 9.19.4

3.18.5 určenost v čase a/nebo směru

(viz Gram. 5.10.3)

+ *ndk determinativní slovesa*

jít, jet, letět, běžet, nést, mít na sobě,
vést, vézt, hnát, táhnout

3.18.6 neurčenost v čase a/nebo směru

(viz Gram. 5.10.3)

+ *ndk indeterminativní slovesa*

chodit, jezdit, létat, běhat, nosit, vodit,
vozit, honit, tahat

3.18.7 opakovanost, obvyklost

+ *dk i ndk nenásobená slovesa*

+ *výrazy 3.16.2 – 3.16.5*

ndk násobená (= iterativní)

slovesa (viz Gram. 5.9.1.2)

bývat, mívát, dělávat...

3.19 OMEZENOST DĚJE

3.19.1 rezultativnost

+ *dk členy některých vidových*

přijít, udělat, napsat, zaplatit, naučit se,

dvojic

...

3.19.2 okamžitost

(viz Gram. 5.10.2.1)

dk slovesa zvl. na -nout

mávnout, říznout, stříhnout, bouchnout,

.....

3.19.3 omezenost, krátkost

(viz Gram. 5.10.2.3)

dk slovesa s prefixem za-

zamávat, zavolat, zaklepat, zabouchat,

....

+ jiná dk slovesa

počkat, uvidět, uslyšet, ucítit, podívat

se, ...

3.19.4 distributivnost

(viz Gram. 5.9.2)

*dk násobená slovesa vždy
s prefixem na -et, -at*

vyházet, vystřílet, nakrájet, nařezat,
rozstříhat, posbírat, ...

4 KVANTITA

4.1 POČET

4.1.1 počitatelnost

číslo (singulár, plurál)

+ kolik	Kolik litrů se tam vejde?
+ nula	Kolik máš ještě korun?
+ nic	Výsledek se rovná nule.
<i>základní číslovky:</i>	Je mlha, nevidím vůbec nic.
jeden/jedna/jedno,	jeden kus, jedna koruna, jedno kilo, dvě
dva/dvě, tři, dvacet, padesát,	hodiny, dvacet minut, tisíc korun,
sto, tisíc, milion, miliarda	miliardy hvězd
počet	Je tam velký počet chyb. Jaký je počet obyvatel té obce?
číslo	Přes dvě stě obětí, to je alarmující číslo.
+ oba/obě	K tomu potřebuješ obě ruce. Přišli oba dva.
+ pár	pár dní, pár korun,
+ několik <i>G</i>	několik osob, několik kousků, několik stanic, před několika dny
někteří	Někteří vůbec nepřišli.
leckterý	Leckterý z nás by takovou nabídku přijal.
leckdo	Leckdo by mohl přijít k úrazu.
leccos	Leccos se mezi lidmi povídá
+ moc <i>G</i>	Moc zájemců nepřišlo.
+ mnoho <i>G</i>	Takový člověk má mnoho přátel.
+ na + <i>A</i>	Na sta lidí se utopilo. Bylo toho na kila.
hromada	Stálo to hromadu peněz.
spousta	Přede dveřmi čeká ještě spousta lidí.
řada	Řada lidí by to přivítala.
fůra	Neplet' mě, musím teď' myslet na fůru věcí.
+ <i>totalizátory:</i>	
každý, všichni,	Budeme potřebovat každého dobrovolníka. Každá koruna je teď' dobrá. Všichni přátelé na mě zapoměli. Jsou všechny pokoje tak malé? Kde jste všichni?

+ žádný	Díval jsem se pozorně, ale žádný automobil tam nestál. Karel není žádný začátečník, je to zkušený řidič. Žádnou Alenu neznám.
+ <i>souborové číslovky:</i>	
jedny, dvoje, troje, troje,	Jedny prázdniny jsme strávili na moři. Babička potřebuje dvoje brýle. Má troje lyže. Zabalila si patery kalhoty.
kolikery	kolikery šaty?
několikery	Vedou tam několikery dveře.
+ pár	pár ponožek, pár bot, pár koní
+ <i>přibližné jednotky objemu:</i>	
(balíček, krabička, sáček aj.)	
+ <i>substantivum v G.pl.</i>	sáček bonbonů, balíček cigaret
viz také OP Vlastnosti 5.1.2.5.1	

4.1.2 pořadí

+ <i>řadové číslovky:</i>	
první, druhý/druhá/druhé,	vagón první třídy, druhý den, pátá řada
třetí, pátý	
+ kolikátý	Kolikátý jsi byl? První? Ne, poslední.
+ několikátý	Je to už několikátý pokus, opět neúspěšný.
+ další	Chutná ti? Tak si vezmi další (koláč).
+ ještě jeden	Přineste mi ještě jednu kávu.
+ poslední	

4.1.3 násobnost

<i>násobné číslovky:</i>	
jednou, dvakrát, třikrát,	Zkus to, ale jenom jednou. Dvakrát měř,
desetkrát, stokrát	jednou řež. Zvoňte třikrát! Už jsem ti to říkal stokrát!
+ kolikrát	Kolikrát jste byl na semináři?
+ několikrát	Už jsem tam byl několikrát.
+ jednoduchý	Mají tam jen jednoduchá okna.
+ jednotlivý	jednotlivá jízdenka
+ jedno-	jednolůžkový pokoj, jednopokojový byt
dvojitý	Dejte mi dvojitou porci knedlíků.
+ dvojnásobný	Musíte to udělat dvojnásobnou silou.

dvoj-	Všude byly dvojjazyčné nápisy.
+ dvou-	dvoulůžkový pokoj
oboj-	obojživelník
+ obou-	obousměrný provoz
+ tří-	třístranná jednání
troj-	trojúhelník, trojciferné číslo
+ čtyř-	čtyřlístek, čtyřpokojový byt
+ pěti-	pětikoruna, pětipatrový dům
+ kolika-	kolikapatrový dům, kolikadílňý román
+ několika-	několikatisícová škoda

4.1.4 druhovost

druhové číslovky:

dvojí, trojí, paterý
kolikery
několikery

Ten člověk má dvojí tvář.

Umí připravit kuře na několikery
způsob.

4.1.5 výčty

řadové číslovky výčtové:

za prvé, za druhé, za ixté

za kolikáté

Tak za prvé jsem tam nebyl a za druhé ti
do toho nic není.

4.1.6 zlomky

dílové číslovky:

polovina, třetina, čtvrtina,

Z přítomných polovina nesouhlasila. Už
máme polovinu za sebou. Třetina
případů zůstává neobjasněna. Asi jedna
čtvrtina všech obyvatel o tom vůbec
neví.

setina

čtvrt, půl, tři čtvrtě,

Dejte mi čtvrt kila salámu. Snědla jenom
čtvrt jablka. Prosím půl kila pomerančů.
Zbylo toho jenom půl.

půl druhého (jeden a půl)

půl druhého litru, jeden a půl metru

+ kolik

Kolik si můžu vzít toho chleba? Klidně
půl.

+ kus *G*

kus masa, kus cesty

+ kousek *G*

kousek sýra

+ celý

Dejte mi jeden celý chléb. Byl jsem celý den/celou tu dobu doma.

4.1.7 distribuce

podílné číslovky:

po jednom, po dvou

Vstupujte po jednom! Žáci se řadili po dvou.

po kolika

po několika

4.1.8 číslovka a počítaný předmět

počítaný předmět:

jeden/jedna *N sg*

jeden svetr, jedna košile, jedno jablko

dva/dvě *N pl*

dva policisté, dvě policistky

pět *G pl*

pět domů, šest barev, deset oken

několik *G pl*

několik věcí

mnoho *G pl*

Rozhodl jsem se tak z mnoha důvodů.

*desetinná čísla s udáním
měrné jednotky:*

např.: 8,50 Kč - osm (korun) padesát/
osm korun padesát haléřů
3,40 m - tři (metry) čtyřicet / tři metry
čtyřicet centimetrů

4.1.9

+ číslice

Jaká je to číslice, 2 nebo 5?

+ celá ... (desetin)

0,7 l - nula celá sedm (desetin litru)

+ čárka ... (desetin)

0,5 – nula čárka pět

+ procento

padesát procent

+ počítat, spočítat *A*

Kolik jich je? Nevím, nepočítal jsem je.

Je jich tolik, že je nemůžu spočítat.

+ sčítat, sečíst *A*

Ten sloupec čísel musíme sečíst.

+ a

Jedna a jedna jsou dvě.

plus

Patnáct plus deset je dvacet pět.

+ od(e)čítat, odečíst *A od G*

Od výsledku musíte odečíst 15%.

+ bez

Šest bez dvou jsou čtyři.

minus
 + násobit, vynásobit *A I*
 + -krát
 násobeno *I*
 + dělit, vydělit *A I*
 děleno *I*
 + je
 + dělá
 činí
 + dohromady
 na *A*
 za *A*

Sto pět minus šedesát je ...
 Celkovou sumu vynásobíme počtem osob.
 Šestkrát šest je třicet šest.
 Dvě stě padesát násobeno stem je ...
 Roční příjem dělíme dvanácti.
 Tři sta děleno deseti je ...
 Tříkrát šest je osmnáct.
 To dělá (dohromady) 289,50.
 Výsledná suma činí
 Šest a osm je dohromady čtrnáct.
 Dostanu dvě stovky na den. Roční spotřeba vody na hlavu je ... Dostanete dohromady 15 000,- Kč, to je na jednoho
 Pokoj stojí 500,- Kč za den. Vstupné je 25 Kč za jednoho.

4.2 MNOŽSTVÍ

4.2.1 nepočitatelnost

+ kolik
 + všechen/všechna/všechno
 + moc *G*
 + mnoho *G*
 + hodně *G*
 množství *G*
 + hromada *G*
 spousta *G*
 fůra *G*
 kupa *G*
přibližné jednotky objemu:
 (balíček, láhev, sklenice aj.)
 + *substantivum* v *G*.
 + kus *G*
 + kousek *G*

Kolik máme ještě času?
 Kde se tu vzala všechna ta voda?
 Všechno jsem zapomněl.
 Máme moc práce.
 To ještě uplyne mnoho vody, než ...
 To je ale hodně peněz. Bylo tam hodně lidí?
 Zůstalo po něm množství rozdělané práce. Potřebují veliké množství cukru.
 Na pile ležely hromady dřeva.
 Letos se urodila spousta jablek.
 Máme fůru času. Je toho tam (na) fůry.
 Měli kupu dětí.
 balíček kávy, sklenice minerálky, láhev piva
 pořádný kus masa, kus země
 Dej mi ještě kousek sýra. Babičko, přečti mi aspoň kousek z té knížky.

- + trochu *G*
- + málo *G*
- + nic
- + žádný

Dal bych si ještě trochu kávy

Vzali jsme si s sebou málo vody.

Už nechci nic. Nic tam nezbylo.

Nezbyl už žádný chléb. Nemáme už žádné peníze. Na horách už není žádný sníh.

4.3 STUPEŇ

4.3.1 komparativ

adjektiva:

- + *komparativ*
- + *komparativ* + než
- + *komparativ absolutní*
- + čím *kompar.* - tím *kompar.*
- + stále + *kompar.*

Zbývá nám už jen menší část cesty. Zítřka už dostanete zajímavější práci.

Petr je větší než já. Novákovi mají větší byt než my.

Stál tam nějaký starší člověk. Stačí mi nějaká menší sklenička.

Čím starší, tím lepší.

Je stále hezčí. Jde mu to stále líp.

adverbia:

- + *komparativ*
- + *komparativ* + než
- + stále + *kompar.*
- + čím *kompar.* - tím *kompar.*

Mluvte pomaleji, prosím. Chtěl bych na to mít víc času. Už je mi lépe. Bude to stát víc než sto korun?

Teď mám méně času než dřív.

Jde mu to stále líp.

Čím dřív, tím líp. Šlo se nám čím dál tím hůř.

4.3.2 stupeň vlastnosti u komparativu

- + trochu + *kompar.*
- + o trochu + *kompar.*
- + o něco + *kompar.*
- + o málo + *kompar.*
- + ještě + *kompar.*
- mnohem + *kompar.*

To jídlo by mohlo být trochu teplejší. Pojd' trochu blíž.

Ty jsi jen o trochu větší než já. Mohl bys to udělat o trochu líp?

Kalhoty by měly být o něco delší. Pověs ten obraz o něco výš.

Ten pokoj je jen o málo větší, než jsme měli předtím.

Ta krajina je ještě krásnější, než jsme se domnívali. Musíš skočit ještě výš.

Ten problém je mnohem složitější, než se nám zdálo na začátku. Přišli mnohem dřív.

- + hodně + *kompar.*
- + o hodně + *kompar.*
- + o moc + *kompar.*
- několikrát + *kompar.*

Dostal jsi hodně větší kus než já.
Paříž je o hodně větší než Praha.
Dostává o hodně víc peněz než my.
Teď je to o moc lepší.
Je dvakrát rychlejší než zvuk. Tady mi nabízejí třikrát víc než u vás.

4.3.3 superlativ

adjektiva:

- + *superlativ*
- + *superlativ* z + G
- + *superlativ* mezi + I
- + *superlativ* na + L / v + L
- + ten + *superlativ*, který/co ...

Tenhle obraz je nejkrásnější.

Karel je nejstarší z nás. Mařenka byla nejkrásnější ze všech dívek ve třídě.

Pavel je mezi námi nejchytřejší.

Radnice je nejstarší dům ve městě.
Zrcadlo, zrcadlo, řekni mi, kdo je nejkrásnější na zemi.

Koupil tu nejdražší květinu, kterou měli.

adverbia:

- + *superlativ*
- + *superlativ* z + G
- + *superlativ* na + L / v + L

Dnes jste pracovali nejrychleji. Nejvíce se mi líbila poslední povídka

Marek vydržel pod vodou nejdéle ze všech potápěčů.

Gepard běhá nejrychleji na světě. Češi vypijí nejvíce piva v Evropě.

4.3.4 přesnost, přibližnost

- méně než
- více než
- + přes
- právě
- + přesně
- zrovna
- + dost
- + skoro
- téměř
- sotva
- stěží

Nesmí vás být méně než pět.

Nebylo jich víc než dvacet.

Přišlo přes dvacet lidí.

Leželo jich tam právě dvacet.

Napočítal jsem přesně sto kroků.

Je toho zrovna padesát.

Je tady ještě dost knedlíků.

Už je jí skoro dvacet

Dostal jsem za tu knížku téměř dvě stovky

Hub jsem našel málo, sotva dvacet.

Budou tam stěží dvě deci vína.

+ přibližně	přibližně pět set metrů
+ asi	asi padesát
+ k + D	Přišlo jich tak ke dvaceti
+ na + A	Na tisíce lidí zaplnilo ulice města.
+ kolem + G	tak kolem padesáti
+ okolo + G	okolo deseti

4.3.5 restriktivnost

+ jen	Mám jen jeden talíř/deset korun.
+ jenom	Byli jsme jenom dva. Jsem tady jen dva dny.
pouze	Byly tam pouze tři židle. Stálo to pouze pár korun.
pouhý	Zůstal nám pouhý dolar.
+ teprve	Jsme tady teprve několik minut. Udělali jsme toho teprve málo.
+ už	Přišlo jich už deset.
+ ještě	Mám ještě dva rohlíky.

4.3.6

+ nanejvýš	Potrvá to nanejvýš dva nebo tři dny.
maximálně	Ano, vezmu si, ale maximálně tři.
+ aspoň	Musíš jich přinést aspoň dvacet
alespoň	Musíš zůstat alespoň týden v posteli.
+ nejméně	Musí vás být nejméně dvacet.
minimálně	Dostane minimálně dva roky.

4.3.7 stupeň množství

+ příliš + mnoho/málo	příliš mnoho/málo vody
+ velmi + mnoho/málo	velmi málo času/velmi mnoho práce
+ docela + mnoho/málo	docela málo práce
+ tak + mnoho/málo	tak mnoho/málo lidí (že...)
dost + mnoho/málo	dost málo peněz
+ poměrně + mnoho/málo	poměrně mnoho výtisků
+ trochu + mnoho/málo	trochu málo vědomostí, Má trochu moc řečí.
+ víc(e)	Dnes jich přišlo víc.
+ nejvíc(e)	Nejvíc lidí přišlo včera.
+ většina	Většina o tom ještě nevěděla.
	Většinu už jsem utratil.
+ méně	Mám méně času.
+ nejméně	Letos bylo nejméně srážek

+ trochu víc/ míň/méně	trochu víc elánu
+ hodně (o hodně) víc/ míň/méně	o hodně víc let
+ stále víc/ míň/méně	stále míň přátel
+ ještě víc/ míň/méně	ještě méně soli
menšina	Menšina byla proti návrhu.
+ dost	Nemáme dost chleba. To je už dost.
+ skoro	Skoro všechno/skoro nic.
málem	Sešlo se jich málem tři sta.
prakticky	prakticky všechno/každý
+ už	Koupili jsme toho už dost.
	Máme už všechno/už hodně.
+ ještě	Tady si vezměte ještě trochu.
	Je toho tu ještě dost.
	Máš toho dělat ještě hodně.
vůbec nic	Nedostali jsme vůbec nic.
vůbec žádný	Nemají vůbec žádný počítač.

4.3.8 stupeň vlastnosti

+ příliš	Je příliš pomalý. Jede příliš rychle.
+ moc	Je to moc drahé.
+ <i>superlativ</i> + ze všech	To se mi líbí ze všech nejvíc.
+ velmi	Je velmi hrdý. Pracoval velmi rychle.
+ úplně	Ten vlak je úplně prázdný.
+ docela	Je to docela jednoduché.
tak	Je tak milý. Tady je tak hezky.
opravdu	Je tam opravdu horko. Ty boty jsou mi opravdu těsné.
skutečně	Ten byt je skutečně miniaturní.
+ strašně	Je to skutečně zvláštní.
+ trochu	Je to strašně krásné.
	Je toho trochu moc, co říkáš? Není na to trochu mladý?
dost	Jel dost rychle. Není dost dobrý.
dostatečně	Nebyl dostatečně rychlý.
trochu moc	Je na ni trochu moc starý.
tak ... jak možno/ je možné	Udělej to tak rychle jak možno.
+ úplně	Vrátím se tak brzo, jak to bude možné.
+ docela	Autobus je úplně plný.
zcela	Je docela příjemný. Byt je docela velký.
skoro	Je zcela zdrav.
+ méně	Ten lev je už skoro bezzubý.
	méně tučný sýr, nějaký méně
	nebezpečný sport
+ ne- moc/ne moc	Vždyť nejede moc rychle. Tak jeď, ale ne moc rychle.

4.3.9 stupeň děje

+ trochu	Trochu prší.
+ málo	To dítě málo spí.
+ dost	Ten pracovník dost pokazí.

+ hodně
+ vůbec *ne-*
+ skoro *ne-*
+ sotva

stěžít
+ už *ne-*

+ ještě
+ ještě *ne-*

Manžel hodně pracuje.

Já vás vůbec neznám.

Já teď skoro nespím.

Byl tak unavený, že sotva vylezl do schodů.

V takové kondici může vyhrát jen stěžít.

Mám toho dost, už nemůžu. Já už skoro nemluví.

Ještě chvíli budeme pracovat. Ještě spi.

Ještě jsem nic nedostal. Ještě nemůžu odejít.

5 VLASTNOSTI

5.1 FYZICKÉ VLASTNOSTI

5.1.1 tvar

tvar	Jaký to má tvar? Má to takový divný tvar.
jaký	Jaké je to?
vypadat <i>nějak</i>	Jak to vypadá?
+ kulatý	Míč je kulatý.
+ hranatý	
rovný	Ten stůl není rovný.
čára	
čtverec	náměstí ve tvaru čtverce
kruh	
kostka	kostka cukru
koule	Na stromku visely ozdobné skleněné koule.
otvor	Otvorem ve zdi foukal studený vítr.
díra	V zemi zůstala velká díra.

5.1.2 rozměry a míry

5.1.2.1 velikost

+ měřit <i>kolik</i>	Kolik měří ten stůl? Petr měří skoro dva metry.
+ měřit, změřit <i>A</i>	Můžete to změřit?
+ velký	Jak je velký ten kufr? (palác, člověk, země)
	Je ta košile dost velká? Je mi velká.
obrovský	
+ malý	malý dům, malé dítě, malé město, Ty boty jsou mi malé.
nevelký	
střední	
+ velikost	Potřebujete košili? Jakou máte velikost?
číslo	Má velké číslo bot.
+ <i>deminutivum</i>	můstek, domek, sklenka, kousíček
+ zvětšit, zvětšovat <i>A/se</i>	Můžete mi tu fotografii zvětšit? Ta skvrna se neustále zvětšuje.
+ zmenšit, zmenšovat <i>A/se</i>	Ty šaty jsou moc velké, potřebovaly by trochu zmenšit.
určit <i>A</i>	Určete velikost

5.1.2.1.1 délka

+ dlouhý	Jak jsou ty kalhoty dlouhé?
+ krátký	krátká cesta, krátká tužka
délka	
prodloužit, prodlužovat <i>A</i>	Ty kalhoty by potřebovaly trochu prodloužit.

zkrátit, zkracovat *A*

5.1.2.1.2 šířka

+ široký
+ úzký
volný
těsný
rozšířit, rozšiřovat *A*
zúžit, zužovat *A*
uvolnit, uvolňovat *A*
šířka

Jak je to široké? Řeka tady není široká.
To je široká ulice.
úzká cesta

Šaty mu byly trochu těsné.

Cesta se náhle zužovala.
Uvolněte mu límec.
Jakou máte šířku v pase?

5.1.2.1.3 výška, hloubka

+ vysoký
+ nízký
+ hluboký

+ mělký
+ plochý
zvýšit, zvyšovat *A*

snížit, snižovat *A*
prohloubit, prohlubovat *A*
výška
hloubka

Jak je ten strom vysoký? Byl to člověk vysoké postavy.
nízký stolec
Skříň je hluboká 60 cm. Jezero je velmi hluboké.
mělký potok, mělký talíř
plochá láhev
Násep podél řeky museli zvýšit.
Rafinérie zvýšily ceny.
snížit strop, snížit rychlost
prohloubit studnu

5.1.2.1.4 tloušťka

+ silný
tlustý
+ slabý
+ tenký
štíhlý
hubený
zesílit (*A*)
zeslabit (*A*)
zeslábnout
hubnout, zhubnout
(viz také SP 1.15)

silná zeď
tlustá kniha, tlustý člověk
slabá zeď
tenká látka, tenký papír
štíhlá dívka
hubená postava

5.1.2.1.5 vzdálenost

+ daleký
+ blízký
+ daleko

+ blízko
vedle
vzdálit se, vzdalovat se (od *G*)
přiblížit se, přibližovat se (k *D*)

Jak je daleko do Brna? Jak je to daleko?
Není to daleko. Je to moc daleko.
Je to docela blízko.
Samoobsluha je hned vedle.
Čím dál tím víc se od nás vzdalovali.
Nepřibližujte se k elektrickým drátům.

5.1.2.2 míry

5.1.2.2.1 délkové míry

- + milimetr
- + centimetr
- + metr
- + kilometr
- krok
- přesně
- přibližně
- asi

Je to jen několik kroků.
Měří to přesně třicet pět centimetrů.

Je/bude to asi dvacet kilometrů.

5.1.2.2.2 plošné míry

- + čtvereční metr
- + čtvereční kilometr
- ar
- hektar

Zahrada měří 15 arů.
20 hektarů polí.

5.1.2.3 tlak

- + tlak
- + vysoký
- + nízký

tlak vzduchu, krevní tlak
vysoký tlak
nízký tlak

5.1.2.4.1 váha, hmotnost

- + vážit, zvážit *A*
- + váha
- + vážit *kolik*
- + těžký
- + lehký

To zavazadlo musíte zvážit.
Jakou to má váhu?
Kolik to váží? Váží to 2 kg.
Jak je to těžké? těžké zavazadlo, těžký kabát
Je to docela lehké. lehká přikrývka

5.1.2.4.2 jednotky hmotnosti

- + gram
- + kilo(gram)
- deka(gram)
- + tuna
- metrák/metrický cent

tři gramy, pět gramů, sto gramů
dvě kila, pět kilo, dvacet kilo(gramů)
Dejte mi deset deka salámu.

metrák brambor

5.1.2.5.1 objem

- + velký
- místo
- vejít se + *někam*
- hodně něčeho
- málo něčeho

Jak je velký ten hrnec/kanistr/sud?
Je v tom kufru ještě místo?
Kolik se tam vejde. Vejde se to tam ještě?
hodně místa
málo prostoru/místa

5.1.2.5.2 objemové míry

- + litr
- + půl litru
- + půllitr

litr mléka
půl litru tekutiny
dva půllitry piva

-litrový
hektolitr
deci(litr)
krychlový metr/m³

pětilitrový kanistr, dvoulitrová láhev
hektolitry piva
dvě deci vína
Ta nádrž má objem 5 krychlových
metrů.

přibližné jednotky objemu:

balík něčeho, balíček, hrnek,
hrneček, sklenice, sklenička,
šálek, talíř, velké/malé pivo

5.1.2.6 plocha, prostor

+ velký
+ místo

Je tam veliká koncertní síň.
Tady je hodně místa. Je tam ještě místo
na stavbu jednoho domu.
Letiště je obrovská plocha.

plocha

5.1.2.7 teplota

teplotu?

+ teplota

Jaká je venku teplota? Jakou máš

+ měřit, změřit teplotu

Změřte si teplotu.

+ vysoký

Nemocný měl vysokou teplotu.

+ nízký

V lednu byly mimořádně nízké teploty.

+ studený

Večere jsou u nás hlavně studené.

chladný

V srpnu už bývají chladná rána.

vlažný

Květiny zalévejte vlažnou vodou.

+ teplý

Alespoň jednou denně teplé jídlo.

+ horký

Vezmi si teplý kabát

+ vařit se

Ta polévka je moc horká.

+ pálit, spálit *A*,

Udělej čaj, voda se už vaří.

pálit se, spálit se

To slunce dnes pálí!

+ mrazit, zmrazit *A*

Chvilka nepozornosti a maso se spálilo.

+ chladit, ochladit *A/se*, vychladit *A*

Tu zeleninu dáme zmrazit.

+ hřát, ohřát, rozehrát *A*

Večer se citelně ochladilo.

+ vychladnout

Ohřej si polévku. Na pánvi rozehřej
trochu másla.

+ vystydnout

Kde jsi byl? Čaj ti už vychladl.

+ ohřát se, zahřát se

Pojďte dovnitř, ať venku nevystydnete.

+ stupeň (Celsia)

Rychlým během se opět zahřáli.

+ nula

Venku je jen deset stupňů (10°C).

+ nad nulou

Kolik je venku stupňů?

plus

Je na nule.

+ pod nulou

Je tam pět (stupňů) nad nulou.

minus

Venku je pět pod nulou.

stoupat

Je tam minus pět.

klesat

Teplota stoupá.

(viz také SP 14 Podnebí, počasí)

5.1.3 vlhkost

+ mokrý
 + suchý
 + vlhký
 mokro
 sucho
 + namočit, namáčet *A*
 + usušit, sušit *A*
 + utřít, utírat *A*
 schnout, uschnout

Silnice jsou mokré.
 Prádlo už je suché.
 Stěny ve sklepě jsou stále vlhké.
 Venku je mokro.
 Je tam sucho.
 Prádlo nejdříve namočíme.
 Kde tady sušíte prádlo?

Ten svetr schne velmi pomalu.
 Fotografie musí nejdříve uschnout.

5.1.4 viditelnost, zřetelnost

+ vidět, uvidět *A*

 + pozorovat, zpozorovat *A*
 + dívat se, podívat se (*na +A*)

Vidím tě. Nevidíme nic. Odtud to nemůžete vidět. Není to vidět. V létě ve tři hodiny ráno už je vidět. Je vidět Karlštejn.

Teď se chvíli nedívej. Podívej se, srnka. Dívejte se na tabuli. Lidé se dívají na televizi.

Podívejte se na ten obrázek.

Je dobře vidět.

Je špatně vidět.

Dnes je jasný den.

Je tam jasno.

Dnes je světlý den.

Už je světlo. Není tu světlo. Podívám se na to až na světlo. Světlo nesvítlí.

Byla tmavá noc.

Ještě je tma. Je tam velká tma.

Na slunci je horko, ale tady ve stínu je hezky.

+ dobře

+ špatně

 jasný

 jasno

+ světlý

+ světlo

+ tmavý

+ tma

 stín

+ neviditelný

 viditelný

 viditelnost

Venku je špatná viditelnost

5.1.5 slyšitelnost, hluk

+ slyšet

 + slyšet, uslyšet *A*
 + poslouchat
 + poslouchat *A*

 + rozumět (*A*)

 + dobře
 + špatně
 + hlasitý

Já slyším dobře, ale vy mluvíte moc potichu!
 Dědeček už skoro neslyší. Na balkoně je docela dobře slyšet.
 Mluvte hlasitěji, skoro vás neslyším.
 Teď chvíli poslouchajte
 Při práci poslouchal rádio. Pokoušel se jim něco říct, ale nikdo ho neposlouchal.
 Promiňte, nerozuměl jsem, řekněte to ještě jednou.
 Slyším vás dobře.
 Je špatně slyšet.
 Ozvaly se hlasité protesty účastníků.

+ hlasitě
 + nahlas
 + tichý
 + tiše
 pst
 + potichu
 slabý

 slabě
 + hlučný
 klid
 + ticho
 + zvuk
 + hluk
 + rámus
 rána
 ztišit *A*
 zeslabit, zeslabovat *A*
 zesílit, zeslabovat *A*
 křičet, zakřičet

 mlčet
 + být zticha
 dělat hluk/rámus

Hlasitě si odkašlal.
 Ne tak nahlas, prosím
 Je to docela tichá ulice. Bavte se tiše!
 Tiše.
 Pst. Ted' nemluvte!

Má slabý hlas. Slyšeli jsme jen nějaký slabý zvuk.
 Rádio hrálo velice slabě.
 Jeho sousedé jsou velmi hluční.
 Zachovejte klid!
 Nastalo veliké ticho. Ticho, prosím!

Na chodbě byl je velký hluk.
 To musíš dělat takový rámus?
 Slyšeli jsme velikou ránu.
 Ztište rádio, prosím.
 Můžeš tu televizi trochu zeslabit?
 Hluk zesílil. Zesil to, prosím, neslyším.
 Proč tak křičíte, nemůžete být chvíli zticha?

Buďte zticha!
 Nedělejte takový hluk!

5.1.6 chuť

+ chutnat
 + nechutnat
 + chutnat + *adverbium*

 + chutnat *D*
 + ochutnat, chutnat *A*
 + chuť
 + slaný

 + sladký
 + hořký
 + kyselý
 (*viz také* SP 10.1)

Ta polévka mi chutná.
 Vůbec nám to nechutnalo.
 Jak ti to chutná? Chutná to dobře. Moc mi to chutnalo.
 Karlovi to nechutnalo.
 Ochutnej tu polévku.
 Jakou to má chuť? Má to divnou chuť.
 Mořská voda je slaná. K vínu jedli slané pečivo
 Cukr je sladký.
 Má ráda hořkou čokoládu.
 To jablko je dost kyselý.

5.1.7 vůně

+ cítit, ucítit *A*

 + být cítit
 + čichat, čichnout si (*k + D*)
 + vonět

 + vonět + *adverbium*
 + smrdět

 + vzduch

Necítíš tady plyn? Mám rýmu, necítím nic.
 Je tady cítit barva.
 To je nádherná vůně. Čichni si.
 Tady to voní! Ta hezká květina vůbec nevoní.
 Voní to dobře. To mýdlo příjemně voní.
 Tam to přílišně smrdí. Peníze nesmrdí. vlhkem.
 V místnosti byl špatný vzduch.

- + vůně
- + příjemný
- + nepříjemný
- smrad
- zápach
- voňavka

Květiny vydávaly omamnou vůni.
příjemná vůně
nepříjemný zápach
Musíme vyvětrat, je tam velký smrad.

5.1.8 povrch materiálu, hmat

- + drsný
- + hrubý
- + hladký
- + jemný
- cítit, ucítit *A*
- dotknout se, dotýkat se *G*
- hladit, pohladit *A*

neholené, drsné tváře
hrubá sůl, hrubé struhadlo
hladký povrch
jemná látka
Pojednou jsem ucítil na tváři něčí ruku.

Babička pohladila vnučka po vlasech.

5.1.9 povaha materiálu

(viz také zde 5.1.12.1)

- + tvrdý
- + měkký
- + silný
- + tlustý
- + tenký
- + slabý
- + pevný

To lůžko je moc tvrdé.
Ten polštář je příjemně měkký.
silný řetěz
tlusté sklo
tenká nit
slabý provázek
pevné lano

5.1.10 barva

- + barva
- + bílý
- + černý
- + modrý
- + červený
- + žlutý
- + zelený
- + oranžový
- + fialový
- + hnědý
- + šedý, šedivý
- + tmavý
- + světlý
- světle- + *adjektivum*
- tmavě-/tmavo- + *adjektivum*
- + jasný
- odstín

Jako barvu má jeho auto? Jaké je?

Nad námi bylo modré nebe.
červené jahody
žluté citróny
Trávník je pěkně zelený.

Od moře se vrátil krásně hnědý.

Koupila jsem si světlé šaty. světlé pivo.
světlemodrý, světlehnědý
tmavěmodrý, tmavomodrý

Jaký odstín rtěnky má ráda?

5.1.11 věk, stáří

- + jak (jsi/je) starý
- + kolik je mu
- + starý
- + rok

Nevím, jak je to víno staré. Jak jsi starý?
Kolik je ti (let)? Ještě mu není osmnáct.
To je starý dům. To auto je už 20 let staré. Nemám rád starý chléb.
Dítě je staré dva roky a pět měsíců.

+ měsíc	Přišel nám otevřít mladý muž.
+ mladý	Mají tři malá koťátka. Když jsem byl
+ malý	malý, ...
+ dospělý	dospělý člověk, dospělý platí plnou
	cenu
+ dítě	
dětský	dětská obuv
kluk	
holka	
děvče	
starší člověk	Ten autor bude už asi starší člověk.
mladší člověk	
moderní	Posloucháme moderní hudbu.
+ nový	Ty šaty jsou úplně nové.
(viz také SP 1.11)	

5.1.12 fyzický stav

5.1.12.1 fyzický stav věci

stav	V jakém je to stavu?
celý	Džbán se rozbil, ale skleničky zůstaly celé.
	Jsi celý? Nestalo se ti nic?
+ v pořádku	Balíček přišel v pořádku.
+ poškozený	Levé dveře jsou trochu poškozené.
+ rozbitý	Okno je rozbité. Televizor je rozbitý, nefunguje. Nosí rozbité boty.
	Podívej se, ty šaty jsou úplně zničené.
+ zničený	V botě je díra.
díra	děravé boty
děravý	Hodiny nejdou. Televize/práčka nejde.
+ jít/nejít	Výtah nejede.
+ jet/nejet	V neděli některé vlaky nejezdí.
+ jezdit/nejezdit	Už to zase funguje.
+ fungovat	Zvonek nefunguje.
+ nefungovat	Vleky nejsou v provozu.
provoz	Zatékající voda poškozuje konstrukci mostu.
+ poškodit, poškozovat <i>A</i>	Vítr rozbil okno.
	Auto se rozbilo. Sklenice se rozbila.
+ rozbít, rozbít <i>A</i>	Rozbil si koleno.
rozbít se (si <i>A</i>)	Povodeň zničila most.
+ zničit, ničit <i>A</i>	Zámek je potřeba opravit.
+ opravit, opravovat <i>A</i>	Vypadá to dobře. Ten dům vypadá
vypadat + <i>adverbium</i>	hezky.

5.1.12.2 fyzický stav osoby

+ živý/živ	Nemějte starosti, váš syn je živ a zdrav.
------------	---

+ naživu
 + mrtvý/mrtev
 + v pořádku
 + lépe/líp
 + dobře

 + špatně
 silný
 slabý
 (viz také SP 7.2 , 7.4)

Můj dědeček, když byl ještě naživu ...
 Ten muž je mrtev.
 Už jsem zase v pořádku.
 Je mu líp.
 Je mu dobře. Není ti dobře? Vypadá dobře.
 Karlovi je špatně. Udělalo se jí špatně.

 Po nemoci je ještě slabý.

5.1.13 přístupnost, dosažitelnost

+ otevřít, otvírat (*A*)
 + zavřít, zavírat (*A*)
 + otevřený
 + otevřeno
 + zavřený
 + zavřeno
 + dostat se *někam*
 + dosáhnout *G*
 + dosáhnout na + *A*

V kolik/kdy otvírají?
 Za chvíli zavírají/budou zavírat.
 Pokladna je otevřená od šesti hodin.
 Odkdy mají otevřeno?
 Dveře jsou zavřené.
 Už je zavřeno.
 Nevím, jak se dostat dovnitř.
 Konečně jsme dosáhli cíle.
 Malé dítě ještě nedosáhne na kliku.

5.1.14 čistota

+ čistit (*si*) *A*, vyčistit (*si*) *A*
 + prát *A*, vyprat (*si*) *A*
 + mýt se / (*si*) *A*, umýt se / (*si*) *A*
 + uklídit (*si*) *A*, uklízet (*A*)
 + čistý
 + špinavý
 + uklizený
 pořádek
 nepořádek

vyčistit zuby, boty
 prát prádlo, košile, vyprat si ponožky
 mýt se často, umýt si ruce, umýt okno
 uklídit pokoj

5.1.15 materiál, látka

materiál
 látka

 (viz také SP 9.2 OBLEČENÍ, MÓDA)
 + z + *G* *druh materiálu*
 + *adjektivum*

 + kov, kovový
 + zlato, zlatý
 + stříbro, stříbrný
 železo, železný
 + dřevo, dřevěný
 + papír, papírový
 kámen, kamenný
 beton, betonový

Z jakého materiálu je to? Z čeho je to?
 Je to velmi hořlavá látka. Ty šaty jsou z nemačkané látky.

Ta soška je ze vzácného dřeva.
 Používali dřevěné nádoby. Kožený pásek.

- + sklo, skleněný
- + kůže, kožený
- + plast, plastový, plastkový
- + guma, gumový
- + hedvábí, hedvábný
- + bavlna, bavlněný
- + vlna, vlněný
- voda
- led
- vzduch
- plyn
- téct

Je to kožené nebo umělé/imitace?

Je to kůže nebo koženka?

Mají tam nová plastová okna.

5.1.16 ryzost, pravost

- + pravý
- ryzí
- + umělý
- umělá hmota
- + přírodní
- skutečný
- opravdový

Je to pravá velbloudí vlna/pravý kaviár.
náramek z ryzího zlata

přírodní kaučuk, přírodní hedvábí
Mendoza byl skutečný indián.
Petr je opravdový kamarád.

5.1.17 naplněnost

- + prázdný
- + plný
- + naplnit, plnit/naplňovat *A I*
- + vyprázdnit *A*

prázdna láhev
plný talíř, plná nádrž benzínu
Naplnit láhev čajem.
vyprázdnit kapsy

5.2 HODNOCENÍ

(ocenění, klasifikace)

viz také OP 4.3 STUPEŇ,

5.2.1 hodnota, cena

- + mít cenu
- + být drahý
- + stát *kolik*
- stát za + *A*
- + za + *A*
- koupit *A (za A)*
- dostat *A (za A)*
- prodat (*D*) *A (za A)*
- dát (*D*) *A (za A)*
- + cena
- viz také* SP 9.2
- + vysoký
- + nízký
- + zadarmo

Jakou to má cenu? To nemá velkou cenu

Jak je to drahé?

Kolik to stojí? Stojí to 53 koruny.

Stojí to za to.

Kolik za to chcete?

Koupil/dostal jsem to za dvacet korun.

Kolik jsi za to dostal?

Dal jsem mu to za tři stovky.

Jaké jsou teď ceny?

Ceny jsou vysoké.

Ceny jsou nízké.

Dostal jsem to zadarmo.

placený
bezplatný

placené služby
bezplatný servis

5.2.2 vlastnosti

5.2.2.1 obecně

+ kvalita
+ jakost
+ prima
+ fajn

+ výborný
+ dobrý (velmi d.), lepší, nejlepší
kvalitní
+ špatný, horší, nejhorší
dobře
špatně
viz také SP 1.14 Charakter

Ten výrobek má vysokou kvalitu.
U nás máme ovoce jen první jakosti.
To je prima bunda. Ta bunda je prima.
Ten večírek byl docela fajn. Karel je fajn.

Udělat něco dobře.
Napsat něco špatně.

5.2.2.2 estetické vlastnosti

+ hezký
+ krásný
+ milý
+ příjemný
+ ošklivý

Ten obrázek je docela hezký.
V okolí je krásná krajina.

Bydlí ve starém, ošklivém domě.

5.2.3 správnost, pravdivost

+ být tak
+ správně
správný
+ dobře
+ špatně
+ pravda
skutečně
přesně
+ mít pravdu
+ mýlit se, zmýlit se
plést se, splést se
(viz také JF *Modalita, souhlas, nesouhlas)*

Je to tak. To není tak. Aha, tak je to.
Tak, jak jsi to napsal, to není správně.
Jdete správným směrem.
Tak je to dobře!
Zase jste to udělali špatně.
To není pravda.
Skutečně se to stalo?
Je to přesně tak.
Máte pravdu. Nemáš pravdu!
Mýlíte se. Zmýlil jsem se.
Asi jsem se někde spletl.

5.2.4 vhodnost

+ dobrý
+ dobře

+ to nejde

+ hodit se
+ být vhod
rušit

Tak je to dobré. Dobrý..
Ten obraz pověste nalevo od okna. Tak, dobře.
To opravdu nejde, aby sis tady dělal, co chceš.
Čtvrtek se mi vůbec nehodí.
Jeho poznámka mi nebyla vhod.
To rádio mě ruší. Neruším?

- + líbit se *D*
- + přijmout *A*
- + souhlasit *s + I*
- + být *pro/proti*

Nelíbí se mi to.
To nemůžu přijmout.
S tím nemůžu souhlasit.
Já jsem *proti/pro*.

5.2.5 přiměřenost

- + stačit
- + nestačit
- přesně
- zrovna
- vhodný
- + dost (*mít/být dost*)
- + dost + *adjektivum*
- + příliš + *adjektivum*
- + moc + *adjektivum*
- viz také OP 5.2.2, 4.3.2, 4.3.8*

Chcete ještě přidat? Děkuju, to stačí.
Bude ti stačit 50,- Kč?
Půlka chleba pro pět lidí nestačí.
To je přesně to, co hledám.
Zrovna takový potřebuju.
Teď je vhodný okamžik, zeptej se.
Děkuju, už mám dost. To už je dost.
Ten kufr není dost velký.
Ten byt je příliš malý.
Je to moc drahé.

5.2.6 žádanost

viz Jazykové funkce, modalita

5.2.7 úspěšnost

- + pokusit se + *o A/inf.*
- + jít (*dobře/špatně*)
- + dopadnout *nějak*
- + podařit se (*D*)
- + nepodařit se
- + udělat zkoušku/test
- + neudělat zkoušku/test
- + štěstí
- + smůla
- + úspěch
- + neúspěch
- marný
- zbytečný
- marně
- zbytečně

Pokusím se o to ještě jednou. Pokusím se vyhrát.
Jak to jde? Jde to. Šlo to dobře?
Dopadlo to výborně, jsem jen trochu v šoku.
Mně se to nepodařilo.
Nepodařilo se mi dokončit práci včas.
Udělal jsem zkoušku.
Neudělal jsem písemku.
Měli jsme štěstí.
Měla smůlu. Máš smůlu.

5.2.8 užitečnost

- + dobrý *na + A/pro + A/proti + D*
- + špatný *pro + A/na + A*
- + praktický
- užitečný
- prospěšný
- výhoda
- škoda

Aspirin je dobrý proti bolesti. Je to dobré na hlavu. Takové cvičení je dobré pro páteř.
Ta situace je pro tebe teď moc špatná. To kolo je špatné na ježdění v terénu. Ten vozík je velmi praktický. Je to praktické na nošení.

Má to tu výhodu, že ...
Utrpěl velkou škodu.

nevýhoda
škodit (*D*), po- *A*, u- *D*
škodlivý

V tom je jeho nevýhoda.
Kouření škodí zdraví.
Je to zdraví škodlivý prostředek.

5.2.9 schopnost viz JAZYKOVÉ FUNKCE

5.2.10 důležitost

+ důležitý/nedůležitý
+ hlavní (věc)

Hlavní je, aby měla teď absolutní klid.
Vrátit se bezpečně domů, to je teď hlavní věc

+ vedlejší
+ záležet + *na L* /nezáležet

Kdo to udělal, to je vedlejší.
Teď bude záležet na každém slově. Na tom mi moc záleží. Kdy to bude, na tom teď nezáleží.

+ mít (velký) význam
+ nemít (žádný) význam
hrát (hlavní) roli
nehrát (žádnou) roli

To nehraje roli.

5.2.11 normálnost, obvyklost

+ normální
+ obvyklý
+ přirozený
běžný
obyčejný
všední
průměrný
většinou
+ pravidlo
+ výjimka
+ samozřejmě
+ se + *3. osoba slovesa*
+ *3. osoba plurálu*
+ zvláštní
+ divný

To je normální věc. Je to normální, když ... ?
Není obvyklé, aby....
Je přirozené, že...
To je docela běžný případ.

Po návratu se mi zdálo všechno doma takové obyčejné, všední.
Průměrný občan se o politiku moc nezajímá.
Lidé o tom většinou moc nevědí.

To je výjimka.
Karel tam byl, samozřejmě, taky.
Dává se tady zpropitné?
Kdy tady zavírají?

+ pozoruhodný
+ výjimečný
výjimečně
+ typický
typicky
+ zvlášť + *adjektivum*
obzvlášť + *adjektivum*
zvláštní
speciální

Je divné, že se nepřišel na nás podívat.
To je divná houba.
To byl pozoruhodný výkon.
Letos je výjimečné léto.
Dnes přišel výjimečně včas.
To je pro něj typické.
Knedlíky jsou typicky české jídlo.
Je to zvlášť velký druh.
Je mi to obzvlášť nepříjemné.
zvláštní vlak, vagón, vchod
speciální nástroje

5.2.12 obtížnost

+ těžký
složité
obtížný
+ lehký
+ snadný
jednoduchý
+ problém

potíž(e)

To je těžká otázka.

Nebylo snadné říct ne.

Je to pro mě problém. Měl jsem problémy s autem.

Zkoušku udělal jen s velkými potížemi.

6 MENTÁLNÍ PROCESY

6.1 REFLEXE

6.1.1 myšlení, vědění

+ vědět <i>A</i>	On to neví. Ví, že přijdeme. Nevím, kdo to je.
+ dovědět se <i>A (o L) / o L</i>	Teprve včera jsem se o tom dověděl.
+ znát <i>A</i>	Zná Prahu dobře. To slovo neznám.
+ poznat <i>A</i>	Já to tady nemůžu poznat. Poznal jsem ho až po chvíli.
vyznat se <i>v L</i>	V Brně se nevyznám. Já se v té učebnici nevyznám.
+ vzpomenout si, vzpomínat (<i>si</i>) <i>na + A</i>	Já to vím, ale nemůžu si vzpomenout. Ano, už si na to vzpomínám. Zraněný si nevzpomíná si, jak se to stalo.
+ pamatovat si, zapamatovat si <i>A</i>	Už si tu adresu nepamatuju. Já si ten kód nemůžu zapamatovat. Já si ten kód nemůžu zapamatovat.
+ pamatovat se <i>na + A</i>	Ještě se na nás pamatuje.
+ zapomenout, zapomínat <i>A/na + A/Inf/že ...</i>	Zapomněl jsem klíče. Už jsem všechno zapomněl. Nesmím mu zapomenout napsat. Zapomíná zamknout. Úplně jsem zapomněl, že taky přijde.
+ napadnout, napadat <i>A</i>	Tebe nikdy nic nenapadne. Nic lepšího tě nenapadá?
rozmyslet si, rozmýšlet si <i>A</i>	Nemůžu ti to říct hned, musím si to si to ještě rozmyslet.
+ rozhodnout se, rozhodovat se	Musíš se rychle rozhodnout
+ myslet na <i>+A</i>	Promiňte, myslel jsem na něco jiného. Na to jsem nepomyslel.
+ myslet si <i>A/myslet si, že...</i>	Co si myslíte. Myslíš, že přijde?
+ přemýšlet (<i>o + L/jestli...</i>)	Přemýšleli jsme o vaší nabídce celý víkend. Přemýšlím, jestli to nemám vzdát.
+ myšlenka	Během dovolené jsem přišel na zajímavou myšlenku.
+ nápad	Má spoustu nápadů. Nemáš nějaký nápad, kam bychom mohli jet na dovolenou? To je dobrý nápad/dobrá myšlenka.
+ být si jist/jistý (<i>I/že.../jestli...</i>)	Jsem si tím úplně jist. Nejsem si jist, jestli tohle je to nejlepší řešení.
být přesvědčený <i>o + L/že...</i>	Jsem přesvědčený, že tak je to správně.
+ věřit, uvěřit <i>D</i> , věřit <i>že...</i>	Já mu (to) věřím. To ti nikdo neuvěří. Věřím, že je to tak.
+ doufat (<i>že...</i>)	Myslíš, že přijde? – Doufám. Doufáme, že to dobře dopadne.

mínění	Je to opravdu tvoje mínění? Podle mého mínění je to podvod. On byl ale jiného mínění.
názor	Jaký je tvůj názor? Nemám na to žádný názor.
předpokládat, že domnívat se, že pochybovat <i>o + L</i>	Předpokládám, že máte řidičský průkaz. Domnívali se, že jsem nový kolega. O vašem tvrzení bych si dovolil pochybovat.
ponětí + rozumět, porozumět <i>D</i>	Kde je to? - Nemám ponětí. Tomu filmu jsem vůbec nerozuměl. Nerozuměl mi, co od něho chci.
+ chápat, pochopit <i>A</i>	Nemohl pochopit tak jednoduchou věc. Ten chlapec rychle chápe.
+ divit se <i>D</i>	Někteří se mu divili, proč nedá výpověď.
+ být překvapený <i>I</i> chytrý hloupý inteligence fantazie	Jeho reakcí jsem byl úplně překvapený. Nemá žádnou fantazii.

6.1.2 city, pocity

cít pocit + cítit, pocítit <i>A</i> + láska + milovat <i>A</i> , za- se (<i>do + A</i>), za- si <i>A</i> + mít rád <i>A</i> oblíbit si <i>A</i>	Nesmíte se řídit svými city. Být vítězem je takový zvláštní pocit. Pojednou pocítil zklamání.
+ oblíbený + líbit se <i>D</i> + být rád, když ... /že ... /někde nálada + nenávidět <i>A</i> + těšit se <i>na + A/z + G</i>	Mám rád Stará paní si malého chlapce velice oblíbila. Nám se ten návrh ale vůbec nelíbí. Jsem rád, že..... V místnosti byla stísněná nálada. Od mládí nenáviděla lež a podvod. Děti se těšily na prázdniny. Moc se těšila z květin, které dostala k svátku. Moc mě těšilo, že jste na mě nezapomněli. Určitě ho to potěší.
+ těšit, potěšit <i>A</i>	
+ radost (mít r. z + <i>G/že...</i> , dělat <i>D r.</i>)	To je radost, vid'. Měla radost, že jsme přišli. Měla z dárků velikou radost Ten chlapec nám dělá jen radost. Nikdy nebyl docela šťastný.
+ šťastný + nešťastný + spokojený + nespokojený	Tomášek je mezi dětmi docela spokojený.

- + bavit, po- *A*
- + bavit se, po- se
- + nudit se
- + smát se, usmát se (*na A*)

- + smát se *D*, za- se *D*, vy- se *D*

- + usmívat se (*na + A*)

- + smutný
- + veselý
- zklamat *A*

- zklamaný *I*
- nadšený
- +spokojený (*s + I*)
- + legrační
- + dělat si legraci
- žertovat
- + smutný
- + nudný
- + strašný
- + plakat
- rozplakat se
- toužit, za- (*po + L*)
- + bát se

- obávat se
- + mít strach
- + být rozčilený
- + být nervózní

- mít trému

- + zlobit, rozzlobit *A*

- + zlobit se, rozzlobit se (*na + A*)

- + vážit si *G*
- být vážený
- touha
- radost
- smích
- smutek

Mě to baví/nebaví.
Na večírku jsme se nádherně bavili.

Již z dálky se na něho smála. Nikdy se nesměje.

Děti se mu smály, že je maličký.
Zasmáli jsme se tomu. Všichni se tomu strašpytlovi vysmáli.

Z obrazu se na nás usmívala její milá tvář.

Od té doby je pořád smutný.

Moc mě to zklamalo. Ty jsi nás zklamal.

Posledním vývojem jsem moc zklamán.

Ten klaun je legrační.

Nedělejte si ze mě legraci.

Byl v dobré náladě a stále jen žertoval.

Po prohraném utkání byli moc smutní.

Strávili jsme tam dvě nudné hodiny.

Ten film je strašný, radši na něj nechod'.
Když to viděla, skoro plakala.

Děvčátko se usedavě rozplakalo.

Bojím se, že to nezvládnou. Čeho se bojíš?

Obávám se, že nemluví pravdu.

Mají strach, aby se něco nestalo.

Byla z tolika lidí poněkud rozčilená.

Byl jsem před zkouškou trochu nervózní.

Před vystoupením jsem měl trochu trému.

Zlobí mě, že tady ještě nikdo není.

Ten kluk mě ale rozzlobil.

Maminka se na mě zlobí.

Pánbůh se na nás rozzlobil.

Vždycky si vážil poctivé práce.

6.2 EXPRESE

6.2.1 vyjadřování, řeč

- + mluvit, pro- *s + I* (*o + L*)
- + hovořit, po- *s + I* (*o + L*)
- + říct, říkat *A*

povědět, povídat <i>A</i> kecat	Chvíli jsme jen tak kecali. Nekecej, to není pravda.
+ vyprávět <i>A</i> / vypravovat <i>A</i>	Dříve babičky vyprávěly dětem pohádky.
+ vysvětlit, vysvětlovat <i>A</i>	Můžeš nám vysvětlit funkci toho přístroje?
+ popsat, popisovat <i>A</i>	Živě nám popisovala, jak se to stalo.
+ ptát se, zeptat se <i>G</i> (na + <i>A</i> /jestli...)	Ptala se mě na cestu na nádraží. Ptali se, jestli určitě přijdeme. Chtěl jsem se na něco zeptat.
+ odpovědět, odpovídat (<i>D</i>)	
+ ukázat, ukazovat <i>A D</i>	Ukázal mi cestu. Ukazovali nám fotky z dovolené.
+ bavit se (<i>s + I</i>) (<i>o + L</i>) diskutovat (<i>s + I</i>) (<i>o + L</i>)	Já se s ním o tom už nebudu bavit.
+ psát, napsat <i>A / D</i>	Včera psal. Napsal už dva romány. Píše, že už se má dobře.
+ žádat, požádat <i>A o + A</i>	Žádali jsme je o radu.
+ prosit, poprosit <i>A o A</i>	Prosíme vás o chvilku strpení.
+ dovolit, dovolovat <i>A D</i>	
+ zakázat, zakazovat <i>A D</i>	Nadřizený nám zakázal o tom mluvit.
+ pozvat <i>A</i>	Na oslavu jsem pozval všechny spolužáky.
+ omluvit se <i>D (za + A)</i>	Chtěl bych se vám omluvit za ten nepořádek.
doporučit <i>D A</i>	Ta ryba není docela čerstvá, já vám ji nedoporučuji.
+ otázka	
+ odpověď	
+ zpráva	
+ oznámení	Na dveřích viselo oznámení, že se přednáška nekoná.
hovor	Byli zabrání do družného hovoru.
kecy	To jsou jen takový kecy.
<i>viz také SP 13</i>	

7 RELACE

7.1 PROSTOROVÉ RELACE

viz OP 2 Prostor

7.2 ČASOVÉ RELACE

viz OP 3 Čas

7.3 PROCESY A PARTICIPANTY

Zpracování se opírá o představu obsahové struktury věty (propozici), jak je vyložena v Mluvnici češtiny 3, Academia 1987. Naše podání je ovšem zjednodušeno a v soulasu s pojetím Prahové úrovně má výběrový charakter.

7.3.1 Proces bez participantů

+ věta bez subjektu	Včera pršelo. Dnes je hezky.
+ věta se subjektem	V noci byl mráz. Byla tma.

7.3.2 Proživatel

+ věta bez subjektu, proživatel v D	Ted je mi dobře. Bylo jí špatně. Na výsledku nám nezáleží. Jak se ti daří?
<i>věta bez subjektu, proživatel v A</i>	Bolí mě tady nahoře. Bolelo ho v krku. Kde tě bolí?
+ věta se subjektem, proživatel v A	Nemohu číst, bolí mě oči. Tlačily ho nové boty.

7.3.3 Proživatel - vnímatel

+ subjekt	Tohle nemáme rádi. Někdo nás tam viděl. Marie nic nevěděla.
-----------	---

7.3.4 Konatel

+ subjekt, aktivní věta	Děti rozbily okno. Pavel upadl. Auto přejelo chodce.
+ instrumentál, pasivní věta	Byli jsme zastaveni policíí. Chodec byl přejet autem.
+ reflexivní věta, konatel osobní, implikovaný	Dopisy se posílají poštou. Takové věci se neřikají nahlas. V deset se zhasne a půjde se spát.
+ 3.os.pl mž, konatel anonymní	V nemocnici ho museli operovat. Psali o tom v novinách. Tohle nás ve škole neučili.
<i>důrazové vytýkáni</i>	Byl to řidič, kdo zavinil nehodu. Nejsme to my, kteří chceme odejít.
+ od + G ve větě	Dopis je od rodičů. Ta kniha je od Karla Čapka.
+ od + G v atributu	dopis od rodičů, kniha od Karla Čapka

+ <i>G jako atribut</i>	kniha Karla Čapka, hudba Antonína Dvořáka, dopis rodičů
+ <i>přivlastňovací zájmeno</i>	moje otázka, tvoje odpověď
+ <i>přivlastňovací adjektivum</i>	otcova otázka, synova odpověď

7.3.5 Konatel – iniciátor

subjekt u sloves:

+ <i>nechat, nechávat (si) + infinitiv</i>	Prádlo si nepere sám, nechává si ho prát.
+ <i>dát, dávat (si) + infinitiv</i>	Ten pokoj dáme uklidit.

7.3.6 Patiens

+ <i>přímý objekt v A</i>	Kdo zavřel okno? Sestra umyla nádobí.
+ <i>subjekt pasivní věty</i>	Nemocný byl dopraven do nemocnice.
+ <i>G jako atribut</i>	doprava nemocného do nemocnice

7.3.7 Patiens totožný s konatelem

+ <i>zvrtné zájmeno se u sloves s A</i>	Rychle jsem se umyl a oblékl.
---	-------------------------------

7.3.8 Vzájemnost

+ <i>zvrtné zájmeno se u sloves s A</i>	Já a Karel se dobře známe.
---	----------------------------

7.3.9 Informace

<i>viz OP 6 Vyjadřování, řeč</i>	
+ <i>objekt v A</i>	Nádražní rozhlas oznámil příjezd vlaku.
+ <i>objekt v předl. pádě</i>	Všichni mluvili o tom případu. Ptali se nás na náš názor.
+ <i>vedlejší obsahová věta</i>	Nádražní rozhlas oznámil, že vlak už přijíždí.

7.3.10 Fenomén

<i>viz OP 6 Mentální procesy</i>	
+ <i>objekt v A</i>	Nepamatuju si jeho adresu.
+ <i>objekt v předložkovém pádě</i>	Eva už na všechno zapomněla.
+ <i>vedlejší obsahová věta</i>	Pamatuji se, že jsem s ním mluvil.

7.3.11 Obor

+ <i>“vnitřní“ objekt</i>	Studenti dělali zkoušky. Tu zkoušku jsem složil. Provedou opravu motoru. Kluci hrají fotbal.
---------------------------	--

<p>7.3.12 Adresát viz <i>OP 6 Vyjadřování, řeč</i> + <i>nepřímý objekt v D</i></p> <p> + <i>přímý objekt v A</i></p>	<p>Kamarádi mi řekli, že se mnou nepůjdou. Profesor studentům oznámil, kdy budou zkoušky.</p> <p>Informovali mě o celé věci.</p>
<p>7.3.13 Příjemce + <i>nepřímý objekt v D</i></p>	<p>Matka poslala synovi dopis. Kdo ti dal ty peníze?</p>
<p>7.3.14 Nositel prospěchu <i>objekt v D</i></p> <p> + <i>nevalenční osobní D</i></p> <p> + <i>fakultativní "si"</i></p> <p> + <i>pro + A</i></p> <p> + <i>přivlastňovací zájmeno</i></p> <p> + <i>přivlastňovací adjektivum</i></p>	<p>Kouření škodí lidskému zdraví. Pobyt venku každému prospívá.</p> <p>Můžeš mi otevřít dveře? Ztratily se nám klíče. Bouře jim zničila dům.</p> <p>Otevři si ty dveře pořádně. Umyj si to auto. Proč sis utratil všechny peníze?</p> <p>Petr mi dal dopis pro Marii. Udělám pro tebe všechno.</p> <p>To není káva pro tebe, je její.</p> <p>Ty dopis jsou otcovy.</p>
<p>7.4 PROCESY A OKOLNOSTI</p>	
<p>7.4.1 Místo viz <i>OP 2 Prostor</i></p>	
<p>7.4.2 Čas viz <i>OP 3 Čas</i></p>	
<p>7.4.3 Způsob viz <i>OP 5 Vlastnosti</i></p> <p> + <i>nevalenční adverbium</i></p> <p> <i>valenční adverbium:</i></p> <p> + mít se <i>nějak</i> dopadnout <i>nějak</i> vypadat <i>nějak</i> chovat se <i>nějak</i></p> <p> + mluvit <i>nějak</i> + jmenovat se <i>nějak</i> + <i>nevalenční I</i></p> <p> + <i>s + I</i> + bez + <i>G</i> tak, že ...</p>	<p>Motor pracoval dobře. Uděláme to rychle.</p> <p>Jak se máte? Mám se dobře. Zkouška dopadla špatně. Eva vypadala překvapeně. Ten člověk se chová divně. Mluvili česky nebo rusky? Jak se jmenujete?</p> <p>Získali majetek tvrdou prací. Takovým způsobem to dělat nebudu. Jel velkou rychlostí. Zvedni ruku, tím ho zastavíš. S radostí vám odpovím.</p> <p>Pracovala bez zájmu. Učím se tak, že si všechno čtu nahlas.</p>

(tak), jak...

Udělej to tak, jak jsem ti radil.

7.4.4 Prostředek, nástroj+ *nevalenční I*

Pojedeme tam tramvají. Konzervu jsem otevřel nožem.

+ *subjekt*

Na nádraží nás vezla tramvaj. Nůž tu konzervu otevře.

+ *objekt*

Musel jsem (na to) vzít nůž. Použili jsme zvláštní klíč.

pomocí + *G*

Vysvětlil mi to pomocí několika příkladů.

na + *L*

Napíšu ten dopis na stroji. Pojedeme tam na kole.

za + *A*

Matka vzala dítě za ruku.

7.4.5 Norma, kritériumpodle + *G*

Podle zákona to není možné. Znam ho jen podle jména.

7.4.6 Původ, zdroj+ *z + G*

Vím to z novin. Stal se z něho nespokojený člověk.

+ *od + G*

Dověděl jsem se to od přátel.

7.4.7 Výsledek+ *na + A*

Váza se rozbila na kousky.

+ *v + A*

Změnil se v nešťastného člověka.

7.5 KVALIFIKACE+ *být + kvalifikující doplnění*

Toto zvíře je nebezpečné. Je to silné zvíře. Tohle není dobré.

+ *adjektivní atribut*

velké letadlo, rychlé auto

+ *vztažná věta*

Lev je zvíře, které je velmi nebezpečné. Tohle je případ, o kterém jsem slyšel.

jako + *substantivum*

Jeho otec pracuje jako lékař.

7.6 IDENTIČNOST+ *být + identifikující doplnění*

To je Jan Dvořák. Tohle je moje sestra.

+ *stejný*

Obě knihy napsal stejný autor.

ten samý

Odpověděl nám ten samý člověk (jako předtím).

+ *různý*

To jsou dvě různé osoby.

+ *jiný*

Tohle není můj bratr, to je jiný člověk.

někdo jiný

To není Petr, je to někdo jiný.

něco jiného

Teď mluví o něčem jiném.

ten druhý

Kde je ten druhý klíč?

7.7 STEJNOST, ODLIŠNOST, SROVNÁNÍ+ *stejný*

Měla na sobě stejný kabát (jako já).

+ *stejně*

Udělám to stejně (jako ty).

+ *takový(hle)*

Mám taky takového/takovéhohle psa.

Zítra bude taky takové počasí (jako dnes).

+ *tak(hle)*

To zvíře bylo takhle velké. Dělá se to takhle. Zítra bude taky tak teplo.

- + (být) podobný *D*
 - + ne takový(hle)
 - + ne tak(hle)
 - + (být) jiný
 - + jinak
 - + než *u* jiný, jinak
 - + jako *u* stejný, stejně
 - + *komparativ adjektiv a adverbii*
 - + stejně nějaký / nějak
 - + než *u komparativu*
 - méně nějaký / nějak
 - + *superlativ adjektiv a adverbii*
 - z + G u superlativu*
 - + (být) různý
 - lišit se od *G*
 - + rozdíl
- Tohle je podobný případ. Bylo to zvíře podobné psu.
Zítra už nebude takovéhle počasí.
Nedělej to tak jako oni. Takhle nemluv.
Ti lidé jsou úplně jiní. Hledám jiný byt.
Nebudeme to dělat stejně, uděláme to jinak.
Zítra bude jiné počasí než dnes. Udělám to jinak než ty.
Jsi stejný jako ostatní. Dělej to stejně jako já.
Dvořákovi mají větší a lepší byt..
Nehádej se, pamatuju si to líp.
Jejich byt není stejně veliký jako náš.
Zítra bude stejně teplo jako dnes.
Potřebuju lepší slovník než tenhle. Vím to líp než on.
Práce v kanceláři je méně zajímavá.
Pracují méně úspěšně než ostatní.
Tahle holčička je nejmladší. Eva si nejlépe pamatuje čísla.
Tenhle slovník je nejlepší ze všech.
Ceny v obchodech jsou různé.
Tyhle dva případy se od sebe liší.
Rozdíl cen není velký.

7.8 POSESIVNÍ RELACE

7.8.1 Vlastnictví, přináležitost

- + *posesivní zájmena*
 - + *reflexivní posesivní zájmena*
 - + čí
 - + něčí
 - ničí
 - + *posesivní adjektiva*
 - + *genitiv*
 - + *nevalenční osobní dativ (srovn. zde 7.3.14)*
 - bez + *G*
 - s + *I*
 - + být něčí
 - + mít *A*
 - + patřit *D*
 - vlastnit *A*
 - + dostat, dostávat *A*
 - přijmout, přijímat *A*
 - + vzít si *A*
 - + vzít *A D*
- můj syn, moje dcera, moje dítě, náš dům, jejich auto
Vysvětlím ti svůj názor. Jan přišel se svou manželkou.
Čí je to? Čí jsou ty peníze?
Tady je něčí kabát.
Voda a vzduch nejsou ničí.
otcův život, matčina láska
Ten dům je mých rodičů, Je to jeho rodiny. Tady je sídlo vlády.
Někdo mi odnesl židli. Pavlovi rozbili auto.
člověk bez majetku, rodina bez dětí
člověk s velkou zkušeností, lidé s dětmi
Tyhle věci jsou naše. Je to tvoje? Tenhle pokoj je matčin. Je to dům mého bratra.
Eva má velký dům. Mají nějaké děti?
Komu patří tenhle dům?
Jeho rodina vlastnila velký majetek.
Včera jsem dostal nějaké peníze.
Nechtěla přijmout můj dárek.
Vzala si své věci a odešla.
Někdo mi vzal kabát.

+ brát si *A*
 + brát *A D*
 najít *A*
 ztratit, ztracet *A*
 + dát, dávat *A D*
 vrátit, vracet *A D*
 + vlastní
 + cizí
 soukromý
 veřejný

Neberu si žádné peníze.
 Neber mi ty klíče!
 Našel jsem to slovo ve slovníku.
 Nemám klíče, někde jsem je ztratil.
 Dám ti všechno, co mám.
 Vrať mi to, je to moje.

7.8.2 Část – celek

+ mít *A*
 + být (sou)částí *G*

 skládat se z *G*
 + *genitiv*
 + *s + I*

 + bez + *G*
 + od + *G*
 + všechno
 + celý
 celkový
 + část *G*
 díl *G*
 + polovina *G*
 + půl (viz *OP. 4.1.6*)

Byt má tři místnosti.
 Koupelna je součástí bytu. Voda je součástí našeho těla.
 Byt se skládá ze tří místností.
 místnost bytu, okno pokoje
 pokoj s koupelnou, místnost s dvěma okny
 budova bez oken
 klíč od pokoje, knoflík od kabátu
 Máš už všechno?
 celé město, celý svět
 celkový pohled
 část textu, část peněz
 první díl slovníku
 polovina bytu
 půl dne, půl hodiny

7.8.3 Místo – obsah

+ být v *L*

 + *genitiv*
 obsah
 + plný *G*
 + prázdný

Ve vzduchu je kouř. V té láhvi bylo pivo.
 šálek čaje, sklenice vody

 láhev plná vody

7.9 LOGICKÉ RELACE

7.9.1 Slučování

+ a

 + i
 i ... i
 + ani
 ani ... ani
 + (a) taky / také

 kromě toho
 vedle toho

 kromě *G*

rodiče a děti, já a ty, velké a krásné město
 den i noc, ve městě i na venkově
 i tady i tam
 Už neměl otce ani matku.
 ani já ani nikdo jiný
 domy a taky pozemky, pracovat a také se bavit
 Byla tam taky moje sestra.
 Byl hloupý a kromě toho líný.
 Dostává důchod a vedle toho ještě pár hodin pracuje.
 Kromě domu jim patří i zahrada.

	vedle <i>G</i>	Vedle bytu ve městě mají ještě dům na venkově.
	jak ... tak	jak u nás, tak i v cizině
	jednak ... jednak	Jednak se mi to nelíbí, jednak tomu nerozumím.
7.9.2 Stupňování	(a) dokonce (i)	Jiří umí dobře anglicky, dokonce i překládá.
	+ (a) hlavně nejen, ale i	Přeju ti zdraví a hlavně pevné nervy. Karel mi nejen poradil, ale půjčil mi i peníze.
7.9.3 Disjunkce	+ nebo	Můžeme jít pěšky, nebo jet autobusem. Víš to, a nebo to nevíš?
	buď ... (a) nebo	Buď odejdeš ty, nebo já.
7.9.4 Zahrnutí – vyloučení	+ být + <i>klasifikující doplnění</i>	Kapr je ryba. Tohle je výjimka.
	+ <i>klasifikující atribut</i>	nákladní auto, dopravní letadlo
	+ i	Byli tam všichni, i děti.
	+ (i) s + <i>I</i>	Se mnou je nás deset. Přišli všichni i s dětmi.
	+ spolu	Půjdeme tam spolu.
	+ dohromady	Dohromady to bude stát stovku.
	+ ještě	Kdo tam ještě byl? A co ještě?
	+ taky / také včetně + <i>G</i>	Já chci jet taky.
	+ bez + <i>G</i>	Pracuji celý týden včetně sobot a nedělí.
	+ sám	Bez dvou korun to stálo stovku.
	+ jen	Nakonec jsem zůstal sám. Půjdeš tam sama?
	+ jen ne kromě + <i>G</i>	Mám čas jen ráno.
	+ až na + <i>A</i>	Přišli všichni, jen ne on.
		Byla tam celá rodina kromě Jany.
		Až na tohle je to dobré.
7.9.5 Odporování	+ ale	Bydlení je dobré, ale drahé. Řekli jsme mu to, ale on mlčel.
	+ ale ... ne sice ... ale a přece však	Káva je dobrá, ale čaj ne. Dům je sice starý, ale je v pořádku. Umíš to, a přece děláš chyby. Slunce svítí, je však zima.
7.9.6 Exemplifikace a výčty	+ a	Byl tam Jan, Karel a Eva.
	+ ale ne	Piju vodu, minerálku, čaj, ale ne mléko.
	+ například	různé potraviny, například mléko, chléb, olej
	+ na příklad	
	+ např.	velká města, např. Praha, Brno, Plzeň
	+ a jiné / aj.	Prodávají tam knihy, časopisy, noviny aj.
	+ a podobně / apod.	Ve skříní byly jen knihy, papíry apod.

+ a tak dále / atd.

V kapsách nosím klíče, peníze, jízdenky atd.

7.9.7 Rektifikace + vlastněDověděl jsem se málo, vlastně vůbec nic.
Vlastně máš pravdu.**7.10 PŘÍČINNÉ RELACE****7.10.1 Příčina, důvod**

(Příčiny, důvody – a také následky, důsledky, viz dále 7.10.2 – se vedle způsobů popsaných v této části vyjadřují často i implicitně, řazením vět v textu, např.: Nemohl jsem přijít, byl jsem nemocný. - *příčina*
Děti zůstaly pozadu. Museli jsme počkat. - *následek*)

+ proč

Proč nic neříkáš?

+ protože

Nemohl jsem přijít, protože jsem byl nemocný.

poněvadž

Zůstanu doma, poněvadž prší.

jelikož

Nekoupím si to, jelikož se mi to nelíbí.

ježto

Kniha vyjde po druhé, ježto je vyprodaná.

neboť

Přišli pozdě, neboť jim ujel vlak.

totiž

Ulice byly prázdné, byla totiž neděle.

stejně

Nic mu neřeknu, stejně by to nepochopil.

přece

Neudělám to, mám přece rozum!

+ *instrumentál*

Lidé umírali hladem a zimou.

+ na + *A*

Umřel na nějakou divnou nemoc.

+ pro + *A*

Nepřišel pro nemoc.

+ z + *G*

Ze strachu všichni mlčeli.

+ být z *G* / z toho, že

Ty chyby jsou z nepozornosti. To je z toho, že nedáváš pozor.

+ mít *A* z *G* / z toho, že
vzhledem k + *D*To máš z toho, že se neučíš.
Vzhledem k počasí nemůžeme pracovat venku.+ kvůli + *D*

Kvůli nějaké poruše motoru nevyjeli včas.

+ díky + *D*

Všechno děláme jen kvůli tobě.

Díky pěknému počasí práce rychle pokračovala.

+ zařídit, aby

Můžeš zařídit, aby někdo přišel?

+ nechat, nechávat (si) + *infinitiv*

Prádlo si nechávám prát.

+ dát, dávat (si) + *infinitiv*

Dejte to rádio opravit.

způsobit, způsobovat *A* / že

Válka způsobila zmatek a potíže. Kdo způsobil, že tu teď nic není.

+ příčina

+ důvod

7.10.2 Následek, důsledek

+ (a) proto

Souhlasím, a proto mlčím. Děti zůstaly vzadu.

Proto jsme museli počkat.

+ (a) tak (tedy)

Ničemu nerozumíš, tak mlč. Nechtěl říct

	+ tedy / teda + takže	pravdu, a tak si vymyslel tohle. Byla unavená, šla tedy spát. Ukázali nám cestu, takže jsme přece jen domů došli.
	následkem <i>G</i> v důsledku <i>G</i> následek důsledek výsledek	Následkem silných dešťů se řeky rozvodnily. Přišli o majetek v důsledku válečných událostí.
7.10.3 Účinek	+ (tak), až + (tak), že k + <i>D</i> mít účinek na <i>A</i> působit na <i>A</i> účinkovat na <i>A</i> účinek vliv	Plakala , až jí slzy tekly po tvářích. Dítě křičelo tak, že se lidé zastavovali. K velkému překvapení všech vstala a odešla. Injekce má na nemocného okamžitý účinek. Takové věci na mě nepůsobí. Vypité pivo na nás začalo účinkovat.
7.10.4 Účel	+ proč + k čemu + (proto), aby + k tomu kvůli tomu + k + <i>D</i> + na + <i>A</i> + pro + <i>A</i> + kvůli + <i>D</i> účel cíl smysl	Proč jedeš do Německa? K čemu jsou všechny tyhle věci? Rozsvítili světla, aby lépe viděli. Říkám ti to proto, abys nebyl překvapený. Chci studovat v zahraničí a k tomu budu potřebovat peníze. Nezapomeň na to. Kvůli tomu ti volám. K opravě budu potřebovat nějaké nástroje. Bohužel nemám peníze na cestu. Řekl jsem to jen pro legraci. Musím jít na policii kvůli pasu.
7.10.5 Podmínka	+ když + jestli(že) -li pokud + kdyby + při + <i>L</i> + za + <i>G</i> + bez + <i>G</i> + záviset na + <i>L</i> + být závislý na + <i>L</i>	Odpoledne půjdu ven, když nebude pršet. Jestli budu mít čas, přijdu k tobě zítra. Budu-li mít čas, přijdu. Pokud všechno dobře dopadne, odjedu už v pondělí. Kdyby bylo dobré počasí, jeli bychom na výlet. Při dobré vůli se dohodneme. Za pěkného počasí by to bylo možné. Bez peněz do hospody nelez. Úspěch závisí na dobré reklamě. Nevím, jestli pojedu. To je závislé na

podmínka
předpoklad

7.10.6 Přípustka

- + ačkoli(v)
- + třebaže
- + přesto
- + přestože
- + i když
- + i kdyby
- + přes + *A*
- + proti + *D*
- + při + *L*
- vzdor + *D*
- navzdory + *D*

počasí.

Nakonec utekl, ačkoliv byly východy hlídány policií.

Motor pracoval dobře, třebaže teplota vzduchu byla nízká.

Neumím německy. Přesto jsem jí rozuměl.

Přestože mu nebylo dobře, šel do práce.

Cítili jsme se dobře, i když bylo 40° C.

I kdyby ty peníze měl, tohle by si nekoupil.

Přes všechny potíže se mu to podařilo.

Petr proti všemu očekávání nakonec přijel včas.

Při vší opatrnosti jsem to sklo rozbil.

Vzdor špatnému počasí tam bylo hodně diváků.

8 DEIXE

*osobní zájmena pro osoby**(bezrodá):* já, ty/vy, my, vy*osobní zájmena pro osoby,**věci, stavy (rodová):* on, ona,

ono - oni, ony, ona, to

zvrátané zájmeno:

sebe, sobě/si, sebe/se, sobě, sebou

Vezmi si to s sebou. Moc o sobě nemluví. Jen si to půjč.

ten, ta, to, tehle, tento, tamten,
tamhleten, onen*ukazovací zájmena:*Podívej se na Karla. Ten je bledý!
Kterou čepici si vezmeš? Tu červenou.*tázací zájmena:*kdo, co, jaký, který,
co za A

Který z vás to řekl?

Co je to za člověka, ten Svoboda? Co to máš za podivnou náušnici?

přivlastňovací zájmena pro osoby:

můj, má/moje, tvůj, náš, váš, svůj

Ten můj nebyl celou noc doma.

Naši odjeli. Nejradši jsem mezi svými.
naše máma*přivlastňovací zájmena pro osoby,**věci, stavy:* jeho, její, jejich

To je jeho. Jejich plány neznáme.

vztažná zájmena:

který, jenž

Studenti, kteří budou vybráni, obdrží
dopis o přijetí.

jehož, jejíž, jehož

Matka, jejíž starší dítě už chodí k nám
do školy.*neurčitá zájmena:*

někdo, něco, nějaký, některý, něčí

kdosi, cosí, jakýsi, kterýsi, čísi

kdokoliv, cokoliv, jakýkoliv,

kterýkoliv, číkoliv

kdekdo, kdeco, kdejaký, kdekterý,

kdečí

všelico(s), všelijaký

zájmenné číslovky:

kolik, tolik, několik

*zájmenná adverbia:*kde, tady, někde, tady/tam někde,
nikde

Tady někde to musí být.

kam, tam, sem, někam, tam/sem

Pojď sem. Odkud jste? Kudy
půjdeme?

někam, nikam; odkud, kudy

kdy, teď, někdy, teď někdy, nikdy,

Kdy to uděláme? Až potom.

potom, pak, předtím; odkdy, dokdy

Předtím neměli čas. Dokdy tady můžeš
být?*totalizátory*

viz OP 4.1.1. , 4.2.1

jiná deiktická slova:

- + jeden
- + druhý
- + následující
- + další

+ ostatní

zbývající

jistý
určitý

stejný
totožný
celý
dost
hodně
moc

zobecnující substantiva:

- + člověk
- + lidé
- + osoba
- + oni
- ti
- jeden
- cíl

- + věc
- + problém
- + záležitost

zástupná (kategoriální) slovesa:

dělat, udělat *A*
provést, provádět *A*
konat, vykonat *A*

prostorová deixe viz OP 2.1

časová deixe viz OP 3.5

Jeden šel tam a druhý jinam

V následující chvíli došlo k výbuchu.
První rána šla vedle, další už šla do
branky.

Přihlásilo se jen pět dobrovolníků,
ostatní nenašli odvahu.

Zbývající chvíli otáleli a pak se
rozešli.

Jistý počet diváku hlasitě protestoval.

Jakmile udělám určitý pohyb, zabolí
mě v zádech.

Ty dva útvary jsou totožné.

Člověk si nemá dělat zbytečné naděje.

Lidé by neměli být tak důvěřiví.

Jen pro dvě osoby.

Oni mají zavřeno. Zase mají zpoždění.

Ti to vedou.

Jeden nikdy neví.

Vše směřovalo k jedinému cíli.

Uvědomte si jednu věc: ...

Máme tady jeden problém.

Je to nepříjemná záležitost.

Napiš mu. - Už jsem to udělal.

Už to provedli.

Už jsem to vykonal.

KAPITOLA 7

Specifické pojmy (SP)

ÚVOD

Následující seznam „specifických pojmů“ pro Prahou úroveň je rozdělen do čtrnácti tématických okruhů:

1	osobní údaje
2	dům a domácnost, nejbližší okolí
3	každodenní život
4	volný čas, zábava
5	cestování
6	vztahy s lidmi
7	zdraví
8	vzdělání
9	nákupy
10	jídlo a pití
11	služby
12	hledání cesty a místa
13	jazyk
14	počasí

Témata představují běžné situace, ve kterých se může člověk ocitnout, a to jak konkrétní jednání (např. nakupování v obchodě), tak i náměty pro komunikační interakci (rozhovor o obchodech). Na začátku každého tématického okruhu je uvedeno, co by měl student zvládnout v rámci daného okruhu. Tyto úvodní odstavce samozřejmě neindikují kompletní sumu možností a lze je aktuálně rozšiřovat o další složky specifikace.

Pro snazší orientaci jsou jednotlivé pasáže kapitoly „Specifické pojmy“ strukturovány stejným způsobem jako „Obecné pojmy“.

Pojmy, které považujeme za základní v daném tématu (jejich rozsah se přibližně kryje s anglickou verzí Threshold Level 1990), jsou předznamenány znaménkem +. Specifikace však obsahuje řadu otevřených položek, které jsou uvozeny kurzívou (např. *jména zemí, názvy povolání*). Výčet slov, jež následuje, není vyčerpávající a je na tvůrcích učebnic, učitelích a studentech, aby si danou položku přizpůsobili konkrétní jazykové potřebě. Slova uvedená za kurzívou nejsou označena znaménkem +, ačkoliv řadu z nich považujeme za základní.

Alternativní exponenty jsou prezentovány následujícím způsobem“ např. velvyslanectví/ambasáda. Od studenta se očekává, že bude schopen aktivně používat alespoň jeden termín, ostatním by však měl rozumět.

Exemplifikace ve třetím sloupci pouze usnadňuje porozumění pojmu, resp. jej upřesňuje (např. *Jsem už v důchodu. Kdy berete důchod?*) a nelze ji považovat za doporučenou frázi při přípravě dalších jazykových materiálů.

Česká verze se od anglické liší prezentací sloves, u kterých se uvádějí oba členy vidové dvojice (např. podepsat, podepisovat; telefonovat, zatelefonovat). Tam, kde není druhý člen dvojice uveden, se nepředpokládá jeho užití v konkrétní jazykové situaci (např. narodit se). případně se vyskytuje pouze v jednom tvaru (např. vypadat *jak*).

U sloves je uvedena také valence, jež je v daném případě nejběžnější.

OBSAH: SPECIFICKÉ POJMY (SP)

- 1 Osobní údaje**
 - 1.1 Jméno
 - 1.2 Adresa
 - 1.3 Telefonní číslo
 - 1.4 Datum a místo narození
 - 1.5 Věk
 - 1.6 Pohlaví
 - 1.7 Stav
 - 1.8 Národnost
 - 1.9 Původ
 - 1.10 Zaměstnání
 - 1.11 Rodina
 - 1.12 Náboženství
 - 1.13 Záliby
 - 1.14 Charakter, povaha
 - 1.15 Tělesný vzhled

- 2 Dům a domácnost, nejbližší okolí**
 - 2.1 Typy ubytování
 - 2.2 Prostory
 - 2.3 Zařízení bytu
 - 2.4 Náklady na byt
 - 2.5 Služby
 - 2.6 Vybavení a úklid
 - 2.7 Okolí
 - 2.8 Flóra a fauna

- 3 Každodenní život**
 - 3.1 Doma
 - 3.2 V práci
 - 3.3 Příjem
 - 3.4 Vzdělání
 - 3.5 Plány

- 4 Volný čas, zábava**
 - 4.1 Volný čas
 - 4.2 Koničky a zájmy
 - 4.3 Rozhlas, televize, atd.
 - 4.4 Kino, divadlo, koncert
 - 4.5 Výstavy, muzea
 - 4.6 Čtení

- 4.7 Sport
- 4.8 Tisk

- 5 Cestování**
 - 5.1 Veřejná doprava obecně
 - 5.2 Letecká doprava
 - 5.3 Vlaková doprava
 - 5.4 Lodní doprava
 - 5.5 Taxislužba
 - 5.6 Soukromá doprava
 - 5.7 Silniční provoz
 - 5.8 Prázdniny, dovolená
 - 5.9 Ubytování
 - 5.10 Zavazadla
 - 5.11 Vstup do země a její opuštění
 - 5.12 Cestovní doklady

- 6 Vztahy s lidmi**
 - 6.1 Druhy vztahů
 - 6.2 Pozvání a návštěva
 - 6.3 Korespondence
 - 6.4 Členství v organizacích
 - 6.5 Vláda a politika
 - 6.6 Zločin a právo
 - 6.7 Válka a mír
 - 6.8 Problémy společnosti

- 7 Zdraví**
 - 7.1 Části těla
 - 7.2 Fyzický stav
 - 7.3 Osobní hygiena
 - 7.4 Zdravotní potíže
 - 7.5 Zdravotnické služby
 - 7.6 Zdravotní pojištění

- 8 Vzdělání**
 - 8.1 Škola, vzdělání, výchova
 - 8.2 Vyučovací předměty
 - 8.3 Kvalifikace, zkoušky

- 9 Nákupy**
 - 9.1 Druhy obchodů
 - 9.2 Nakupování
 - 9.3 Potraviny

- 9.4 Oblečení, móda
- 9.5 Kuchyňské předměty
- 9.6 Kouření
- 9.7 Placení

- 10 Jídlo a pití**
- 10.1 Jídlo, pití
- 10.2 Stravování mimo domov

- 11 Služby**
- 11.1 Pošta
- 11.2 Telefon
- 11.3 Telegraf
- 11.4 Banka
- 11.5 Policie (*viz také Specifické pojmy 6.6*)
- 11.6 Diplomatické služby
- 11.7 Nemocnice *viz Specifické pojmy 7.5*
- 11.8 Autoservis
- 11.9 Benzinová stanice
- 11.10 Další druhy služeb

- 12 Hledání cesty a místa**
- 12.1 Hledání cesty *viz také Specifické pojmy 1.2 a Obecné pojmy 2, Prostor*

- 13 Jazyk**
- 13.1 Porozumění, vyjadřování *viz také Jazykové funkce a Obecné pojmy*

- 14 Počasí**
- 14.1 Počasí, podnebí

1 OSOBNÍ ÚDAJE

Student se umí představit, hláskovat své jméno, udat adresu, telefonní číslo, datum a místo narození, věk, pohlaví, stav, národnost, povolání, náboženství, sdělit základní údaje o rodině, říct, co má a nemá rád. Umí získat obdobné informace od ostatních osob a porozumět jim.

1.1 jméno

- + jméno
- + křestní jméno
- + příjmení
- + rodné příjmení (za svobodna)
- + pan
- + paní
- + slečna

hláskovat A

- + jmenovat se *jak*

Jmenuji se Josef Müller.

Jak se to píše?

Německy.

podpis

Prosím váš čitelný podpis.

podepsat, podepisovat A

podepsat se, podepisovat se

1.2 adresa

- + bydlet *kde*
- + adresa
- + náměstí
- + ulice
- třída
- nábřeží
- + číslo

Kde bydlíte?

Jakou máte adresu?

poštovní směrovací číslo (PSČ)

- + venkov
- + vesnice
- + město
- + hlavní město

jména hlavních měst např.:

Praha, Bratislava, Varšava,
Budapešť, Vídeň, Berlín

- + země

jména zemí např.:

Česká republika (Česko), Slovensko,
Polsko, Maďarsko, Rakousko,
Spolková republika Německo

1.3 telefonní číslo

- + telefon Máte tady telefon?
- + telefonní číslo
- mobilní telefon (mobil)
- záznamník
- + telefonovat, zatelefonovat D
- + volat, zavolat D

1.4 datum a místo narození

- + narodit se *kdy, kde* Narodil jsem se v Praze
20. června 1975.
- + datum
- + místo
- + narození
- jména měsíců*
- potřebné číslovky*
- viz Obecné pojmy 3, Kvantita*

1.5 věk

viz OP 1.11

1.6 pohlaví

- pohlaví
- mužské
- ženské
- + muž
- + žena
- + chlapec
- + dívka
- muži/páni (nápís na toaletách)
- ženy/dámy (nápís na toaletách)

1.7 stav

- + svobodný
- + svobodná
- + ženatý
- + vdaná
- rozvedený
- rozvedená
- vdova
- vdovec

1.8 národnost

- + národnost
- jména národností např.:*
- Čech-Češka, Němec-Němka,
- Polák-Polka, Slovák-Slovenka,
- Rakušan-Rakušanka, Angličan-
- Angličanka, Francouz-Francouzka,
- Španěl-Španělka, Ital-Italka
- + cizí
- + cizinec

+ cizinka

1.9 původ

+ být z +G

Odkud jste?

Jsem z Prahy/z České republiky.

pocházet z +G

Posházím z Francie.

1.10 zaměstnání

+ práce

+ zaměstnání

povolání

profese

+ být N/I

Čím jste? Jsem student.

+ dělat A

Co děláte?

názvy povolání např.:

doktor/lékař, úředník, prodavač,

učitel, novinář, zdravotní sestra

policista, podnikatel, manažer,

sekretářka, dělník, zemědělec

názvy pracovišť např.:

nemocnice, úřad, škola, banka,

kancelář, továrna, farma

názvy pracovních činností např.:

kupovat, prodávat, učit, studovat

+ státní úřad

+ (soukromá) firma

+ podnik

společnost

+ zaměstnavatel

+ ředitel

+ zaměstnanec

pracovník

vedoucí
 zástupce
 manažer
 vedoucí

1.11 rodina

+ rodina
 + rodiče
 + otec
 + matka
 + dítě
 + manžel
 + manželka
 + syn
 + dcera
 sourozenci
 + bratr
 + sestra
 příbuzný

názvy příbuzenských vztahů např.:

dědeček, babička, vnuk, vnučka,
 strýc, teta, bratranec, sestřenice

1.12 náboženství

+ náboženství/vyznání

názvy náboženství např.:

katolické, protestantské,
 pravoslavné, muslimské,
 židovské

+ bůh, Bůh

+ věřit v + A
 církev

Věříte v Boha?

+ kostel	Chodíte do kostela?
kaple	
chrám/katedrála	
mešita	
mše	
+ svatý (sv.)	sv. Václav

1.13 záliby

viz Specifické pojmy 4

1.14 charakter, povaha

+ povaha	
+ charakter	
+ člověk	Jaký je (to člověk)?/ Co je to za člověka?
+ milý	
+ dobrý	
+ hodný	
+ (ne)slušný	
+ (ne)příjemný/protivný	
+ (ne)inteligentní	
+ špatný/zlý	
aktivní/čínorodý	
líný	
hloupý	
lakomý	
štědrý	

1.15 tělesný vzhled

+ vypadat <i>nějak</i>	Jak vypadá ten člověk?
+ vysoký	
+ malý	

- + tlustý
- + silný
- + hubený
- + štíhlý
- + tmavovlasý
- + blond
- plešatý
- + (ne)hezký

2 DŮM A DOMÁCNOST, NEJBLIŽŠÍ OKOLÍ

Student umí popsat dům nebo byt a místnosti v něm, zmínit se o nábytku, lůžkovinách, dalším vybavení, nákladech na bydlení, popsat místo, kde žije. Získat podobné popisy a informace od ostatních a porozumět jim.

2.1 typy ubytování

- + dům
 - + byt
 - jedno/dvou/třípokojový byt
 - 1+1, 2+1, 3+1, ...
 - garsoniéra
 - + (ne)zařízený
 - + koupit, kupovat A
 - + pronajmout (si), pronajímat (si) A
 - být k pronajmutí
 - být na prodej
 - + stěhovat se, na- kam
 - správce
- Koupím byt dva plus jedna.
- Pokoje jsou k pronajmutí.
- Nastěhujeme se příští týden.

2.2 prostory

- + místnost
 - + pokoj
 - názvy místností např.:*
 - koupelna, kuchyně, ložnice,
 - obývací pokoj, záchod/
 - toaleta/WC
 - + poschodí/patro
 - + suterén
 - + schody
- Byt je v prvním poschodí/
v přízemí.

- + přízemí
- + výtah
- + okno
- + dveře
- + stěna/zed'
- + podlaha
- strop
- + zahrada

2.3 zařízení bytu

nábytek

vybavení bytu např.:

stůl, židle, postel, koberec,

lampa

- + povlečení
- + příkrývka
- + polštář
- + prostěradlo
- + deka

2.4 náklady na byt

- + cena
- + stát *kolik*
- + nájem
- + platit , zaplatit A
- včetně/být zahrnut v+L

Kolik stojí ten pokoj na týden?

Telefon je zahrnut v nájmu.

Nájem je včetně telefonu.

inkaso

2.5 služby

- + elektřina/proud
- + plyn

Nejde proud.

Jak se pouští/vypíná plyn?

- + topení
 - plynové, elektrické
 - centrální
 - téct
 - + voda
 - + teplá/studená
 - + pustit, pouštět A
 - vypustit, vypouštět A
 - + zapnout, zapínat A
 - + vypnout, vypínat A
 - + zapnutý
 - + vypnutý
 - + rozsvítit, rozsvěcet A
 - + zhasnout, zhasínat A
 - + (ne)fungovat
- Topení je zapnuté/vypnuté.
- Neteče teplá voda.
- Nefunguje topení.

2.6 vybavení a úklid

- + umyvadlo
- + sprcha
- + vana
- + televize
- + rádio
- + lednička
- + vařič
- + pračka
- + garáž
- + uklidit, uklízet A
- + čistý
- + špinavý
 - + mýt, u- A /nádobí/okno/podlahu/
 - vysát, vysávat A /koberec/
 - vysavač

stlát, ustlat A /postel/

odpadkový koš

vyhodit, vyhazovat A

+ práť, vy- A

2.7 okolí

+ kraj/krajina

+ oblast

+ příroda

zemědělský

průmyslový

+ místo

klidné

hlučné

+ průmysl

+ továrna/závod

+ zemědělství

+ farma/hospodářství/statek

+ pole

+ louka

+ les

+ rovina

+ kopec/hora

vrchol(ek)

+ rybník

+ jezero

+ řeka

potok

+ moře

dno

+ břeh

pobřeží

- + voda
- + země
- + vzduch

2.8 flóra a fauna

- + zvíře
- + domácí zvíře

názvy ptáků, zvířat, hmyzu např.:

kočka, pes, kůň, kráva, prase, koza, ovce,
slepice, pták, ryba

- + rostlina
- + strom
- + keř
- + květina

názvy stromů, květin

3 KAŽDODENNÍ ŽIVOT

Student je schopen popsat denní režim (doma i v práci), informovat o svém příjmu, vzdělání, plánech; získat podobné informace od ostatních, porozumět jim a reagovat na ně.

3.1 doma

- + probudit se, probouzet se
 - + vstát, vstávat
 - + umýt se, mýt se
 - koupat se, vy-
 - sprchovat se, o-
 - + dát, dávat si sprchu
 - + obléknout se, oblékat se
 - také viz Specifické pojmy 9.4.*
 - + snídaně
 - svačina/přesnídávka
 - + oběd
 - + večeře
 - viz také Specifické pojmy 10.1.*
 - + vařit, u- A
 - + dělat, u- A
 - přípravit, připravovat A
 - + nakoupit, nakupovat A
 - + jít do+G /školy/práce/
 - + přijít *kam* /domů/ z práce
 - jít si lehnout
 - + jít spát
 - +volný čas
- Mám udělat kávu?

3.2 v práci

- + pracovní doba

- + začít pracovat
- + přestat pracovat
- + přestávka
- + jídelna
- + kantýna/ bufet
- + volno
(státní) svátek
- + víkend
- + dovolená
- + kolega
- + kolegyně
stávka

Příští týden máme dva dny volno.

3.3 příjem

- + plat
mzda
- + peníze
- + mít A
- + vydělat (si), vydělávat (si) A
- + daň/daně
- + důchodce
- + důchodkyně
- + důchod
penze
- + podpora v nezaměstnanosti
- + sociální dávky
- + grant
- + stipendium

Mám peníze.

Jsem už v důchodu.

Kdy berete důchod?

3.4 vzdělání

viz *Specifické pojmy, kap.8*

3.5 plány

+ stát se I/být N/I

Chci se stát/být
překladačem.

+ studovat, vy- A

+ ucházet se o+A

O jaké místo se ucházíte?

+ kurz

+ konkurz

rekvalifikovat se

mít kvalifikaci

4 VOLNÝ ČAS, ZÁBAVA

Student je schopen říct, kdy má volno, co dělá ve volném čase, jaké má koníčky, zájmy. Umí na toto téma diskutovat s ostatními.

4.1 volný čas

- + volný čas/volno Mám volno po šesté hodině.
(viz též 3.1., 3.2)
- + prázdniny
- + odpočinout si, odpočívat
- + jít ven

4.2 koníčky a zájmy

- + věnovat se D Čemu se věnujete ve volném čase?
- + koníček
názvy koníčků např.:
fotografování, sbírání známek,
rybaření, kutilství, zahrádkaření,
chov psů
- + zájmy Jaké máte zájmy?
bavit, pobavit A Co vás baví?
- + zajímat se o+A O co se zajímáte?
sféry zájmu např.:
film, hudba, divadlo, počítače,
politika, sport
- + jít/chodit na procházku

4.3 rozhlas, televize, atd.

- + rozhlas/rádio

- + poslechnout (si), poslouchat A Posloucháš rádio?
- + televize/TV
- +dívat se, po- na+A Díváš se na televizi?
- + program Co je na programu./Jaký je program./
Co je dnes v televizi?

rozhlasové/televizní pořady např.:

události, zprávy, televizní noviny,
komedie, dokument, (divadelní)hra,
soutěž, reklama

- + (kazetový) magnetofon

- + kazeta

(osobní) (kazetový/CD) přehrávač

- + volkmen

- + video(přehrávač/rekordér)

- + videokazeta

gramofon

gramofonová deska/vinyl

- + CD disk/kompakt

- + pustit, pouštět A

Pustíme si ten nový kompakt.

- + píseň/písnička

druhy hudby např.:

folk(ová), džez(ová), lidová,
populární, rock(ová),
vážná/klasická

4.4 kino, divadlo, koncert

kulturní zařízení např.:

kino, divadlo, kabaret, noční klub,
cirkus, diskotéka, ...

- + představení

druhy představení např.:

balet, koncert, film, muzikál,
opera, revue, varieté

aktéři představení např.:

baletka, herec, herečka,

hudebník, (filmová) hvězda,

diskžokej, zpěvák, zpěvačka

+ umělec

+ umělkyně

interpret

+ hudební nástroj

hudební nástroje např.:

flétna, housle, kytara,

piano, kontrabas, bubny,

violoncello

+ hrát, za- (na) +A

Hraje na housle.

Hraje Hamleta.

+ tancovat, za- si

Smím prosit?

ples

zpívat, za- A

+ lístek/vstupenka

+ pokladna

+ předprodej

Lístky koupíte v předprodeji.

odpolední/večerní představení

+ sedadlo/místo

+ řada

přízemí

balkón

ulička

foyer

+ vchod

+ východ

+ nouzový východ

+ šatna

+ záchod/toaleta/WC

+ program

Mám koupit program?

+ přestávka

4.5 výstavy, muzea

+ muzeum

+ galerie

obrazárna

+ výstava

+ umění

Zahájili výstavu
moderního umění.

+ obraz/malba

malíř/-ka

malovat, na- A

+ socha

sochař/-ka

tvořit, vy- A

dělat, u- A

Udělal fotografii mostu.

+ moderní

+ starý

+ starožitný

architekt/-ka

navrhnout, navrhovat A

otvírací doba

+ otevřeno

(Je) otevřeno denně kromě pondělí.

otevřít, otevírat A

+ zavřeno

zavřít, zavírat A

+ zavírací doba

4.6 čtení

+ číst, pře- A

+ kniha

+ próza

- + poezie
- + příběh
- literární žánry např.:*
 - povídka, román, báseň
 - životopis, detektivka
- + knihkupectví
- + knihovna
- + psát, na- A
- spisovatel/-ka

4.7 sport

- + sport
- sportovat
- + hrát, za- (si) A Zahrajeme si fotbal?
- názvy sportů a her např.:*
 - fotbal, hokej, (stolní) tenis,
 - lyžování, plavání, golf, dostihy,
 - kulečnick, šipky, ...
- + (hrací) karty
- + sledovat A Sledujete 2. Třetinu hokejového zápasu.
- + závodit o+A Závodí o titul mistra Evropy.
- závodit s+I
- + hra
- + vyhrát, vyhrávat A
- + prohrát, prohrávat A
- nerozhodně Zápas skončil nerozhodně.
- + hráč/-ka
- + tým
- + klub
- + hřiště
- + stadion
- + míč

4.8 tisk

- + noviny
- + časopis
- + článek
- + obrázek
- + inzerát/inzerce
- + reklama
- + (titulní) strana
- + novinář/-ka

5 CESTOVÁNÍ

Student je schopen hovořit o různých variantách dopravy, cestovat různými prostředky, orientovat se v silničním provozu, zajistit si ubytování, informovat se v turistické kanceláři.

5.1 veřejná doprava obecně

+ jet/jezdit I/kam	Čím tam pojeděš?
+ cestovat I/kam	
+ cestující	
+ autobus	
+ vlak	
+ tramvaj	
+ metro	
+ cesta	
+ autobusové/vlakové nádraží	
+ zastávka	
+ stanice	
+ zastavit, zastavovat A/kde	
+ nastoupit, nastupovat do+G/kde	
+ vystoupit, vystupovat z+G/kde	
+ přestoupit, přestupovat z+G do+G/kde	
+ informace/informační kancelář	
+ spojení	Do Brna je dobré (vlakové) spojení.
+ zpoždění	Vlak má zpoždění 20 minut.
+ čekárna	
+ jízdní řád	
+ úschovna zavazadel	
+ pokladna	
+ jízdenka	
+ zpáteční jízdenka	
roční, denní jízdenka/lístek	
+ místenka	

vyprovodit, vyprovázet *A/kam*
přijít, přicházet *D* naproti

5.2 letecká

doprava

- + letět, létat *I/kam*
- odletět, odlétat *I/kam/z+G*
- přiletět, přilétat *I/kam*
- + odlet
- + přilet
- + letadlo
- + letiště
- + letecká linka
- odbavovací budova/terminál
- odbavení
- odletová hala
- + letenka
- první/obchodní/business třída
- palubní lístek
- + let Přejeme vám příjemný let.
- letuška
- stevardka
- + bezpečnostní pás Let je kvůli špatnému počasí zrušen.
- rušit, z- *A /let/*

5.3 vlaková

doprava

- + nástupiště Vlak odjíždí z nástupiště
- přípoj Nechytneme přípoj do Brna.
- + zmeškat spojení do *G...* Zmeškali jsme spojení do Liberce.
- + mezinárodní vlak
- + rychlík/expres

- + spěšný vlak
- + osobní vlak
- + vagón
- kupé
- + místo/sedadlo
- lehátko
- lůžko
- jídelní vůz
- (ne)kuřácké oddělení

5.4 lodní doprava

- + loď
- trajekt
- + přístav
- kajuta
- paluba

5.5 taxislužba

- + taxi/taxík
- + stanoviště taxi/taxíků
- + řidič taxi/taxikář
- sazba za kilometr

5.6 soukromá doprava

dopravní prostředky např.:

 auto(mobil), kolo, motocykl/

 motorka, nákladní auto, skútr

viz též Specifické pojmy 11.7, 11.8

- + řídit A
- řidič
- + jet/jezdit I/ na +L

Pojedeš autem nebo na kole?

- + půjčovna automobilů
- + řidičský průkaz
- povinné ručení/pojištění

5.7 silniční

provoz

- + doprava
- provoz
- dopravní špička
- + ulice
- jednosměrná ulice/jednosměrka
- + silnice
- + hlavní silnice
- + dálnice
- + most
- + křižovatka
- + roh
- objíždka
- pravidla silničního provozu
- dopravní světla/semafor
- červená
- oranžová
- zelená
- parkovací zóna
- rychlost
- omezená rychlost
- pokuta
- ztratit, ztrácet A /cestu/
- chodec
- vzdálenost

5.8 prázdniny, dovolená

- + cesta
- + výlet
 - (pěší) túra
 - zájezd
- + turista
- + turistická/cestovní kancelář
- + průvodce
 - skupina
 - navštívit, navštěvovat A
- + (historické) památky/pamětihodnosti
 - historické lokality a místa*
 - turistického zájmu např.:*
 - hrad, zámek, katedrála,
 - chrám, skanzen, zoo
- + zahraničí
 - jména kontinentů:*
 - Afrika, Amerika, Asie,
 - Austrálie, Evropa

5.9 ubytování

- typy ubytování např.:*
 - hotel, ubytovna, penzion,
 - zájezdní hospoda, kemp,
 - stan, chatka
- + jednolůžkový pokoj
- + dvojlůžkový pokoj
 - plná penze
 - polopenze
- + nocleh se snídaní
- + host
- + zamluvit, zamlouvat A

- + rezervovat A
- + rezervace
- + nechat, nechávat A
- + recepcce Nechávejte, prosím, klíče v recepci.
zapsat, zapisovat se *kam*
formulář
- + klíč
- + vzkaz
- + výtah
- + stisknout A
- + tlačítko Stiskněte tlačítko do třetího patra.
nápis na dveřích:
- + SEM - TAM
- + požár/ohněň
uvolnit, uvolňovat A /pokoj/
odhlásit se, odhlašovat se z+G
- + účet
účtenka

5.10 zavazadla

- + zavazadlo
- + taška
- + kufr
- + krabice
- + kamera/fotoaparát
- + nosič
uzamykatelná schránka na zavazadla
- + odnést, odnášet A

5.11 vstup do země a její opuštění

- + hranice

imigrace/přistěhovaectví

- + pasová kontrola
- + celnice
- dovézt, dovážet A
- + proclít, proclívat A
- + clo

Máte něco k proclení?

Za dovážené zboží budete muset zaplatit c

5.12 cestovní doklady

- + doklad
- + pas
- + (ne)platný
- pojištění
- + vízum

6 VZTAHY S LIDMI

Student je schopen mluvit o osobních vztazích, zúčastnit se společenského života, vést korespondenci, hovořit o členství v zájmových organizacích, politice, diskutovat na téma kriminalita, právo, válka a mír.

6.1 druhy vztahů

- + známý/známá
- + kamarád/-ka
- + přítel/přítelkyně
- + milenec/milenka
- + partner/-ka
- + cizí člověk
- + soused/-ka
- + znát A Znám ji několik let.
- + znát se (s+I) Známe se od dětství.
- + poznat se (s+I) Poznali jsme se na dovolené.
- + seznámit ,seznamovat A s+I
- + seznámit se, seznamovat se (s+I)

6.2 pozvání a návštěva

- + zvat, pozvat A (na návštěvu)
- + pozvání Děkuji vám za pozvání.
- + pozvánka
- + smluvit/domluvit si A /schůzku/
- + čekat A, počkat na +A Čekáme vás v 6 hodin..
- + navštívit, navštěvovat A
(při)jít na návštěvu
večírek
- + povídat, popovídat si
slavit, o- A
- + dárek
- + květina/květiny

- hostit, po- A
- pohoštění
- přípitek Na zdraví!
- + host
- + hostitel/-ka

6.3 korespondence

- (viz též 11.1., 12.1.1.)
- + psát si , napsat si s+I
 - + psát, na- A D
 - + dopis
 - + obálka
 - + pohlednice/pohled
 - + dopisní papír
 - + známka
 - + letecká pošta
 - + pero
 - + tužka
 - + poslat, posílat A D
 - + dostat, dostávat A od+G Rád dostávám dopisy.
 - + odepsat, odepisovat D na+A Odepiš mi na dopis co nejdříve.
 - + odpověď

6.4 členství v organizacích

- + klub
- + člen/-ka
- členství
- členský příspěvek
- + schůze
- + sejít se, scházet se s+I *kde*

6.5 vláda a politika

- vládnout D *kde*

- + vláda
- + parlament
- + prezident
- + ministr
- + premiér/předseda
- + volit, z- A
- + volby
- + hlasovat o+L/ pro+A
- + politika
- + politický
- + strana

názvy politických stran např.:

ODS, ČSSD, KSČM, KDU – ČSL, US

- + pravice
- + levice
- + stát
- + EU
- + NATO

6.6 zločin a právo

- + zločin/kriminální čin
- + zločinec
 - pachatel
- + krást, u- A D Ukradli mi peněženku.
- + zloděj
 - pachatel vloupání
 - loupež/vloupání
 - krádež
- + okrást, okrádat A Byl jsem okraden za bílého dne.
- + zabít, zabíjet A
- + vraždit, za- A
- + vrah

- unést A
- únos
- únosce
- výkupné
- přepadení
- + znásilnit A
- znásilnění
- + střilet, (za)střelit A
- + (střelná) zbraň
- bomba
- terorista
- terorismus
- + drogy
- brát drogy
- být závislý na L
- + alkohol
- + oběť
- + policie
- + policista
- + policistka
- + policejní stanice
- zatknout, zatýkat A
- + zákon/právo
- právník
- soudce
- soudní síň/soud
- + svědek/svědkyň
- vězení
- + trestat, po- A
- + trest

6.7 válka a mír

- + mír
 - odzbrojení
- + válka
- + bojovat (za+A)
- + (pozemní) armáda
 - námořnictvo
 - letectvo
- + voják
- + důstojník
- + nepřítel
 - spojenec
 - bitva
- + útok
- + útočit, za- na+A
- + obrana
- + bránit se, u- se D
 - vítězství
 - porážka
 - porazit, porážet A
 - vítězit, z- nad+I
- + (atomová/nukleární) zbraň
 - kulka/náboj
 - raketa
 - špión

6.8 problémy společnosti

- + společnost
- + společenský problém
 - celosvětový problém
- + životní úroveň

vysoká

nížká

klesnout, klesat

Životní úroveň klesá.

stoupnout, stoupat

Ceny zboží a služeb stoupají.

+ chudoba

+ nezaměstnanost

+ znečištěné ovzduší

azyl

bezdomovci

charita

dobročinnost

7 ZDRAVÍ

Student je schopen hovořit o svém zdravotním stavu a osobní hygieně.

7.1 části těla

názvy částí těla/orgánů např.:

břicho, hlava, hrudník, krk,
noha, plíce, ruka, srdce, vlasy
záda, zub, žaludek

7.2 fyzický stav

+ cítit se <i>jak</i>	Jak se cítíte?/ Teď se (ne)cítím dobře.
+ být <i>jak</i>	Jak je vám?./Je mi dobře/špatně. Je mi teplo./Je mi zima.
+ být unavený	Jsem unavený.
+ spát, vyspat se	Chce se mi spát./Musím se vyspat.
+ odpočinout si, odpočívat	
+ probudit se, probouzet se	
+ vypadat <i>jak</i>	Vypadáš dnes dobře.

7.3 osobní hygiena

- + čistý
- + špinavý
- + holicí strojek
- + hřeben
- + kartáček na zuby
- + pasta na zuby
- + mýdlo
- + nůžky
- osuška

+ ručník	
+ česat se, u- se	
+ čistit si , vy- si A	Čistěte si zuby po každém jídle.
+ holit se, o- se	
+ mýt se, u- se	Rád bych se před jídlem umyl.
mýt si A, u- si A	Chci si umýt vlasy.
stříhat A, o- A	Musím se dát ostříhat.

7.4 zdravotní potíže

zdraví	
+ nemoc	
+ mít/dostat <i>nemoc</i>	Mám/dostal jsem chřipku.
<i>názvy nemocí</i>	
+ zdravý	
+ nemocný	
+ být nastydlý/nachlazený	
+ rýma	Mám rýmu a kašel.
+ kašel	
+ horečka/teplota	Máte horečku?
+ bolet, za- A	Bolí mě hlava/zub.
operace	
operovat A	
+ úraz/nehoda	
+ zranit se	
+ rána/zranění	Měl zranění na hlavě.
+ padat, upadnout	
zlomit si A	Zlomil si nohu.
spálit se (o+A)	
říznout se	
(sádrový) obvaz/sádra	
+ žít	Ještě žije.
+ být naživu	

- + mrtvý
- zabitý
- mít dietu

7.5 zdravotnické služby

- + nemocnice
- + poliklinika
- ambulance
- + ordinace
- ošetření
- vyšetření
- prohlídka
- kontrola
- očkování
- + objednat se k lékaři
- + jít k lékaři
- + pacient
- + lékař/doktor
- + zdravotní sestra
- + pohotovost
- + sanitka
- + předpis/recept na léky
- + lékárna
- lékárník/magistr
- + lék(y) Berete nějaké léky?
- tableta/prášek
- kapky
- sirup
- injekce
- + brýle
- lékaři – specialisté např.:*
- zubař, gynekolog, dětský lékař/pediatr,

oční lékař, ortoped, chirurg

7.6 zdravotní pojištění

zdravotní pojišťovna

být pojištěný

pojištění

neschopenka

8 VZDĚLÁNÍ

Student je schopen diskutovat o otázkách vzdělání, školství, o vyučovacích předmětech, o kvalifikaci apod.

8.1 škola, vzdělání, výchova

- + vzdělání
- + výchova
- + škola
- + vyučování
- + hodina
- + kurz
- + učitel
- + učitelka
- lektor
- lektorka
- profesor
- profesorka
- + žák
- + žákyně
- + student
- + studentka
- absolvent
- přednášející
- + učit, na- A Učím zahraniční studenty češtinu..
- + učit se, na- A Učil se matematiku.
- + studovat, vy- A
- názvy typů škol např.:*
- + základní škola
- + střední škola
- + vysoká škola

+ univerzita

8.2 vyučovací předměty

+ předmět

Které předměty máš ve škole?

názvy předmětů např.:

(český) jazyk, literatura,
historie/dějepis, zeměpis,
matematika, fyzika, chemie,
biologie/přírodopis, tělesná/ hudební/
výtvarná výchova

společenské vědy např.:

filozofie, sociologie, ekonomie,
právo, psychologie

8.3 kvalifikace, zkoušky

+ zkouška

+ dělat, u- A

Kdy děláš zkoušku?

+ přijímací zkouška

Neudělal přijímací zkoušky.

+ závěrečná zkouška

státní zkouška

+ maturitní zkouška/maturita

+ test

známka

hodnocení

+ výsledek

diplomová práce

disertační práce

vysvědčení

+ diplom

9 NÁKUPY

Student si umí obstarat potřebné věci v různých druzích obchodů, diskutovat o ceně zboží.

9.1 druhy obchodů

- + obchod
- + samoobsluha
- + obchodní dům
- + trh
- stánek
- nákupní středisko
- obchodní centrum

9.2 nakupování

- + koupit, kupovat A
- + jít nakoupit, nakupovat A
- + být na řadě
- + přát si A Co si přejete?
- + ukázat, ukazovat (na+) A Můžete mi ukázat ten svetr?
- + balit, za- A
- + měnit, vy- A Chtěl bych vyměnit tuto košili.
- + vybrat, vybírat (si) A
- + drahý
- + levný/laciný
- + sleva

nákup

názvy obchodů např.:

potraviny, pekařství, cukrárna,
řeznictví, uzenářství, ovoce a zelenina,
papírnictví, drogerie, tabák, oděvy, obuv,

9.3 potraviny

viz Specifické pojmy 10.1.

9.4 oblečení, móda

+ oblečení

oblečení a obuv, např.:

blůza, boty, čepice, kabát,
kalhoty, kostým, košile,
pánský oblek, ponožky,
pyžamo, rukavice, sako,
spodní prádlo, sukně, svetr,
šaty

doplňky např.:

hodinky, kabelka, peněženka, taška,
šála, šátek, kravata, šperky

+ obléknout, oblékat A	Oblékní malou Janu.
+ obléknout se, oblékat se	Obléknu se rychle.
+ obléknout si, oblékat si A	Oblékní si ty nové šaty.
+ svléknout, svlékat A	
+ svléknout se, svlékat se	
+ svléknout si, svlékat si A	
+ převléknout, převlékat A	
+ převléknout se, převlékat se	
+ převléknout si, převlékat si A	
+ mít na sobě A	Co to máš na sobě?
nosit A	Co se teď nosí?
+ zkusit (si), zkoušet (si) A	Můžu si to zkusit?
+ about , obouvat A	
+ about se, obouvat se	
+ about si, obouvat si A	
zout se, zouvat se	
přezout se, přezouvat se	

9.5 kuchyňské předměty

- + hrnec
- + hrnek
- + konvice na vodu
- + lžíce
- + lžička
- + mísa
- + nůž
- otvírák
- + pánev
- provaz
- příbor
- + sklenice
- + šálek
- + talíř
- + vidlička
- + zápalky

9.6 kouření

- + cigareta
- + tabák
- + popelník
- + kouřit A
- + kouření zakázáno/zákaz kouření

9.7 placení

- + cena
- + peníze
- bankovky
- + drobné

Nemáte drobné?

mince

+ šek

+ platební karta

+ platit, za- A

Zaplatím v hotovosti.

+ stát *kolik*

Kolik to stojí?

+ koruna

+ halář

názvy mincí a bankovek:

10 JÍDLO A PITÍ

Student umí pojmenovat různé druhy potravin a nápojů, umí si objednat jídlo a pití v restauraci, kavárně apod., je schopen diskutovat o kvalitě jídel, nápojů a stravovacích míst.

10.1 jídlo, pití

- + jídlo
- + pití
 - občerstvení
- + jíst A
 - najíst se G
- + pít A
 - napít se G
- + hlad
- + žízeň Mám hlad a žízeň.
- + snídaně
- + oběd
- + večeře
 - snídat A, nasnídat se
 - obědovat A, naobědovat se
 - večeřet A, navečeřet se
- + zelenina
 - druhy zeleniny např.:*
 - brambory, čočka, fazole,
 - hlávkový salát, hrášek, květák,
 - mrkev, okurka, paprika, rajčata,
 - špenát, zelí
- + houby
- + hranolky
- + knedlíky
- + kaše (bramborová)

- + salát
- + polévka
- + maso
- + uzeniny
- + drůbež
- + ryba

druhy masa např.:

hovězí, vepřové, telecí, skopové,
jehněčí, zvěřina

výrobky z masa např.:

salám, šunka, párek, klobása,
hamburger

druhy drůbeže např.:

kuře, kachna, husa, krůta

- + vejce
- + omeleta

druhy ryb např.:

kapr, pstruh, losos, makrela, treska

- + sýr
- + jogurt
- + dezert

Dáte si dezert?

moučník

- + zmrzlina

vanilková
čokoládová
ovocná

- + palačinka
- + koláč
- + dort

buchta
zákusek

- + kousek
- sušenky

Dáte si kousek dortu?

oplatky

+ ovoce

druhy ovoce např.:

banán, broskev, citrón, grapefruit,

hroznové víno, hruška, jablko, jahody,

meruňka, pomeranč, ořechy

+ hořčice

+ kečup

+ sůl

+ pepř

+ olej

+ ocet

+ mouka

+ těstoviny

+ rýže

+ chléb/chleba

+ pečivo

druhy chleba a pečiva např.:

toastový chléb, celozrnný chléb,

rohlík, houska, veka, bageta

+ máslo

+ džem

+ med

+ káva/kafe

+ čaj

čokoláda

+ mléko

smetana

+ cukr

druhy nápojů např.:

džus, limonáda, minerálka, víno,

pivo, voda

způsoby přípravy jídla např.:

dusit, grilovat, loupat, krájet,
míchat, mixovat, mlít ,péct,
smažit, šlehat, vařit A

+ čerstvý
syrový

10.2 stravování mimo domov

+ restaurace

+ kavárna

+ hospoda

+ jídelna

menza

bar

+ obsloužit, obsluhovat A

+ obsluha

V zahradě se neobsluhuje.

+ samoobsluha

číšník

číšnice/servírka

vrchní

Pane vrchní, platím.

+ jídelní lístek

+ vybrat (si), vybírat (si) A

+ dát (si), dávat (si) A

Co si dáte k pití?

objednat (si), objednávat (si) A

+ účet

spropitné

+ dohromady

+ zvlášť

Platíte dohromady? Ne, zvlášť.

(jídlo a pití) přes ulici

+ brát, vzít A s sebou

Můžu si to vzít s sebou?

11 SLUŽBY

Student se umí informovat na různé služby a využívat jich.

11.1 pošta

- + pošta
 - poštovní úředník/úřednice
 - poštovní doručovatel /-ka
- + dopisní schránka
 - přepážka
 - poštovné
- + dopis
- + balík
- + obálka
- + známka
 - složenka/poštovní poukázka
 - vyzvednout, vyzvedávat A
 - poštovní schránka/P.O. BOX

11.2 telefon

- + (mobilní) telefon
- + telefonní budka
- + telefonní číslo
- + místní hovor
- + meziměstský hovor
- + vytočit, vytáčet A
 - operátor /-ka
- + mimo provoz
- + obsazeno

11.3 telegraf

- + telegram
- + slovo
- fax
- Email
- Internet

11.4 banka*(viz také 9.6)*

- + banka
- + měnit, vy - A Můžete mi vyměnit 20\$.
- směnárna
- + účet
- + cestovní šeky
- + proplatit, proplácet A Chci proplatit tento šek, prosím.
- měna
- kursovní lístek
- poplatek
- + půjčit (si), půjčovat (si) A
- úrok

11.5 policie*(viz také Specifické pojmy 6.6.)*

- + policejní stanice
- + policista
- + oznámit/oznamovat A
- ztratit, ztrácet A Ztratil jsem pas.

11.6 diplomatické služby

- + konzulát
- + velvyslanectví/ambasáda
- + velvyslanec
- + vízum

vízová povinnost

11.7 nemocnice

viz Specifické pojmy 7.5.

11.8 autoservis

+ autoopravna

+ garáž

+ mechanik

+ porucha

+ fungovat (*jak*)

Nefungují brzdy.

+ motor

+ brzdy

+ světla

výfuk

řízení

+ kolo

Píchnul jsem, levé kolo je prázdné.

+ opravit, opravovat A

11.9 benzinová stanice

+ benzin

bezolovnatý benzin

+ olej

+ nafta

nahustit pneumatiku

+ myčka aut

+ benzinová nádrž

+ plný

+ prázdný

+ tankovat , na- A

Načankuju plnou nádrž.

dolít, dolívat A

olej

kontrolovat, z- A

11.10 další druhy služeb

kadeřnictví	Dám si ostříhat vlasy.
holičství	Dám se oholit.
čistírna	Dám si vyčistit kabát.
prádelna	Dám si vyprat špinavé prádlo.
opravna obuvi	Dám si opravit boty.
hodinářství	
foto-kino	Dám si vyvolat film a udělat fotky.

12 HLEDÁNÍ CESTY A MÍSTA

Student se umí zeptat na cestu a poradit jiné osobě kudy jít.

12.1 hledání cesty	<i>viz také Specifické pojmy 1.2. a Obecné pojmy 2, Prostor</i>
+ mapa	
+ plán	
+ směr	
+ daleko	Jak je to daleko?
+ nejlépe	
+ nejrychleji	Nejrychleji se tam dostanete metrem.
+ dostat se <i>kam</i>	Jak se dostanu na Václavské náměstí?
+ rovně	
+ doleva/vlevo	
+ doprava/vpravo	
+ jít	Jděte rovně a potom doleva.
+ jet	
kudy	Kudy se jde do kavárny Slavia?

13 JAZYK

Student je schopen hovořit o osvojování cizího jazyka a poradit si s problémy porozumění a vyjadřování.

13.1 porozumění, vyjadřování *viz také Jazykové funkce a Obecné pojmy*

- + jazyk
 - číst, pře- A
 - + mluvit, pro- *jak*
 - + psát, na- A
 - + rozumět, po- D
 - + vyslovit, vyslovovat A */jak*
 - + dobře
 - Mluvím/umím/píšu dobře německy.
 - + trochu/málo
 - Rozumím trochu anglicky.
 - + vůbec ne-
 - Vůbec neumím česky.
 - + přeložit, překládat A/z +G do+G
 - + překlad
 - + tlumočit, pře-A
 - + slovník
 - + otázka
 - + ptát se, zeptat se G na +A
 - Můžu se vás na něco zeptat?
 - + jasný
 - Není mi to jasné.
 - + vysvětlit, vysvětlovat A D
 - + chyba
- názvy jazyků např.:*
- čeština, angličtina, francouzština,
 - němčina, španělština, italština,
 - ruština, polština

14 POČASÍ

Student je schopen porozumět předpovědi počasí, na dané téma hovořit.

14.1 počasí, podnebí

- + počasí
- podnebí
- + předpověď počasí
- + slunce
- + světlo
- + tma
- + stín
- mraky
- + svítit Slunce svítí.
- déšť
- + pršet, za- Venku prší.
- + mlha
- + sníh
- + sněžit
- + led
- + mrznout
- + zmrzlý
- + vítr
- + foukat, za-
- + bouřka
- + hezky/krásně
- ošklivo
- + teplo
- chladno
- horko
- + zima
- jasno
- zataženo
- dusno

Kapitola 8

Interakční modely

Typy jednotlivých jazykových funkcí se mohou vyskytovat izolovaně. „*Stůj*“ jako příkaz nebo „*Dávej pozor*“ jako varování jsou typické příklady. Avšak většinou se typy funkcí objevují v určitém sledu. Taková pořadí obvykle ukazují určité pravidelnosti v posloupnosti jednotlivých prvků. Tak například omluva bývá velmi často doplněna vysvětlením: „*Promiňte, že jsem se opozdila, ale byla jsem u lékaře.*“ Tato (více méně běžně se vyskytující) spojení bývají označována jako **modely**. Takovými modely se mohou stát monology (byť pouze ve výzvě vyžadující pozornost či v závěru oznamujícím výsledek důležitého sdělení).

S přihlédnutím k mluveným projevům, probíhajícím na prahové úrovni s důrazem na stimulaci učícího se subjektu, nejde ani tak o monologické vyjádření, jako spíše o vyjádření, která se realizují mezi dvěma (popř. i mezi více než dvěma) participanty. V takových případech mohou účastníci komunikace uplatnit své příspěvky v souladu s určitými konvencemi. V této souvislosti lze hovořit o tzv. **interakčních modelech**. Modely, které zahrnují pouze dvě nebo tři promluvy, mohou být standardizovány. Příkladem takového modelu je pozdrav + odpověď při setkání dvou lidí na ulici.

Převážná většina interakčních modelů, které odpovídají prahové úrovni studujících, je však vzhledem k objektu proměnná. Tuto skutečnost je možno ilustrovat na dvou příkladech možného průběhu rozhovoru mezi prodáváčem a zákazníkem u stánku s rychlým občerstvením.

-
1. Prodávající :	Prosím. Co si přejete?	<i>otázka na přání zákazníka
(zahájení rozhovoru)</i>
Zákazník:	Dvakrát párek v rohlíku.	<i>vyjádření přání</i>
Prodávající:	S hořčicí, nebo s kečupem?	<i>otázka na přednost</i>
Zákazník:	Jednou s hořčicí a jednou s kečupem.	<i>upřesnění přání</i>
Prodávající:	29 korun.	<i>vyjádření částky, kterou zákazník zaplatí</i>
Zákazník:	(dává prodávajícímu peníze)	<i>(probíhá placení)</i>
Prodávající:	Děkuji a na shledanou.	<i>vyjádření díky a rozloučení (ukončení rozhovoru)</i>
-
2. Prodávající :	Vaše přání?	<i>otázka na přání zákazníka
(zahájení rozhovoru)</i>
Zákazník:	Jednu klobásu s hořčicí a tři housky.	<i>vyjádření přání</i>
Prodávající:	Ještě něco?	<i>otázka na další přání zákazníka</i>
Zákazník:	Jedno pivo.	<i>vyjádření dalšího přání</i>
Prodávající:	A další přání?	<i>otázka na další přání zákazníka</i>
Zákazník:	To je všechno (děkuji).	<i>ukončení výběru zboží zákazníkem</i>
Prodávající:	37 korun a 50 haléřů.	<i>vyjádření částky, kterou zákazník zaplatí</i>
Zákazník:	(dává prodávajícímu peníze)	<i>platba (nonverbální ukončení rozhovoru)</i>

Uvedené příklady zdaleka nevyčerpaly možnou variabilitu dialogů mezi prodávajícím a zákazníkem u stánku s rychlým občerstvením.

Jak už bylo řečeno, v určitých typech dialogů se objevuje výskyt interakčních modelů s jistou mírou předpověditelnosti. Tyto modely lze též částečně nalézt v následujících okruzích komunikativních situací.

1. Nákupy
 - a) v obchodě
 - b) u přepážky, koupě jízdenky u průvodčího atd.
2. Objednávka jídla a pití
 - v restauraci, v jídelně, u stánku atd.
3. Zjišťování informací
 - a) neosobních (kam jít, kde je možno se najíst, jak kde mají otevřeno, informace o různých službách a vybavení atd.)
 - b) osobních (dotaz na jméno, adresu, datum a místo narození atd.)
4. Setkání s lidmi
 - a) s neznámými lidmi
 - b) s přáteli
5. Otázky na cestu, ukázání cesty
6. Otázky a odpovědi na určení času
7. Pozvání a reakce na pozvání
8. Zajištění ubytování
9. Nabídka programu a průběhu určité akce a reakce na takové návrhy
10. Diskuse (souhlas - nesouhlas, jistota - pochybnost, výměna názorů atd.)

Jakkoli předvídatelný by mohl být výskyt určitých interakčních modelů ve výše uvedených tematických okruzích dialogů, vždy musíme počítat s přítomností silného prvku nepředvídatelnosti. Jestliže více či méně standardní modely nejsou dodrženy, nebo jsou dokonce zcela vyřazeny, pak se taková konverzace nedá didakticky popsat způsobem, o němž se pokoušíme v této práci.

Kapitola 5 obsahuje klasifikační výčet jazykových funkcí spolu s jejich obvyklými významy, které jsou spojeny s uvedením příkladů běžné komunikační interakce. Nepovažovali jsme za užitečné pokoušet se o specifikaci interakčních modelů přímo pro potřeby studentů.

Zakotvení výpovědi v konkrétní komunikativní situaci je dáno kromě jiného i její orientací k mluvčímu a adresátovi jako konstantním složkám komunikativní situace. Vztah výpovědi ke komunikantům se vždy nějakým způsobem reflektuje v její výstavbě a za jistých podmínek se přímo vyjadřuje speciálními prostředky.

Orientace výpovědi k partnerům komunikativního aktu je determinována souborem pragmatických aspektů, z nichž nejvýznamnější jsou tyto: a) komunikativní záměr mluvčího;

b) vztahy mezi mluvčím a adresátem výpovědi; c) stupeň identity pragmatických presupozic společných oběma komunikantům (např. míra společných znalostí o světě, společných zájmů, postojů apod.).

Mluvčí musí tyto pragmatické aspekty při realizaci svých komunikátů respektovat, aby jeho verbální projevy byly adekvátní komunikativní situaci a měly naději na úspěch, tj. aby byly adresátem nejen správně interpretovány ve složce propoziční a komunikativně funkční, ale aby jím byly také akceptovány.

Specifikaci jednotlivých modelů komunikační interakce, jež by byl studující schopen uplatnit v jednotlivých komunikativních situacích, nepovažujeme za funkční. Pokoušet se o to by bylo zcela restriktivní a vyumělkované. Dialogy mohou procházet mnoha fázemi, které obsahují zdlouhavé slovní výměny. Často mohou mnohé slovní výměny přecházet v mlčení či v projev omezený pouze na několik slov. V některých případech jsou možnosti kombinace jednotlivých promluv prakticky neomezené. Příkladem může být průběh diskuse, v níž mluvčí vyjadřuje vlastní hodnocení, názory a postoje ve vztahu k dějům, činnostem, jiným osobám či věcem.

V této kapitole se proto omezíme na uvedení zobecňujícího přehledu etapizace komunikace při nabídce, prodeji a koupi zboží nebo služeb.

Schéma okruhů komunikativních situací v souvislosti s prodejem zboží nebo služeb

1. Cesta na místo úkonu/ jednání

- 1.1. Hledání cesty do obchodu, do supermarketu, do restaurace, do hotelu, na nádraží apod.
- 1.2. Hledání cesty k pultu (přepážce, okénku), k pokladně, ke stolu, k recepci atd.

2. Navázání kontaktu

- 2.1. Výměna pozdravů s prodávajícím, s vrchním, s recepčním apod.
 - 2.1.1. Pozdrav obsluhující osoby
 - 2.1.2. Pozdrav zákazníka

3. Výběr zboží/služeb

- 3.1. Vyhledávání požadovaného zboží nebo služeb
 - 3.1.1. Žádost o informaci
 - 3.1.2. Poskytnutí informace

3.2. Výběr zboží/ služeb - možnosti volby

- 3.3. Rozhovor o kladech a záporech volby daného druhu zboží /služeb (např. o kvalitě zboží, jeho ceně, barvě, velikosti apod.)
 - 3.3.1. Žádost o informaci
 - 3.3.2. Poskytnutí informace
 - 3.3.3. Žádost o radu
 - 3.3.4. Poskytnutí rady
 - 3.3.5. Zjištění, čemu dává zákazník přednost
 - 3.3.6. Vyjádření přání zákazníka
- atd.

3.4. Žádost o předvedení zboží (výrobku)

3.5. Předvedení (vyzkoušení) zboží (výrobku)

3.6. Souhlas s koupí zboží

4. Výdej zboží

4.1. Souhlas s cenami položek

4.2. Souhlas s celkovým součtem

4.3. Obdržení/předání platby

4.4. Obdržení/předání zboží a účtu (stvrzenky), popř. potvrzeného záručního listu

4.5. Poděkování

4.5.1. Poděkování prodávajícího

4.5.2. Poděkování zákazníka

5. Rozloučení

5.1. Vyjádření (vzájemné) spokojenosti

5.1.1. Ze strany prodávajícího

5.1.1. Ze strany zákazníka

5.2. Závěrečný rozhovor (např. o počasí, o místních zajímavostech apod.)

5.3. Rozloučení

5.3.1. Ze strany prodávajícího

5.3.2. Ze strany zákazníka

Ani v uvedeném schématu není pořadí jednotlivých etap nezaměnitelné. Tak například v případě nákupů v supermarketech a zejména u prodejních automatů jednotlivé fáze uvedené v oddílu 2 a 5 nelze použít, neboť interpersonální komunikace není zapotřebí. V tomto případě je totiž přímá komunikace účastníků nahrazena písemnými popisy či písemnými instrukcemi. Zahraniční návštěvníci často této možnosti dávají přednost a dokonce i rodilí mluvčí raději volí tuto alternativu, aby se vyvarovali případných (a očekávaných) potíží v interpersonální komunikaci. V obchodě na vesnici může nezávazný rozhovor (třeba o místních zajímavostech) probíhat v kterékoli fázi (tedy nikoli jen ve fázi uvedené v oddílu 5. 2.) apod.

To, co může přispět k pochopení určitého rozhovoru, spočívá v uvědomění způsobů a prostředků, které jsou v jazyce konvencionalizovány jako více méně ustálené přímé indikátory jednotlivých druhů komunikativních funkcí. Studenty je proto třeba naučit tyto způsoby a prostředky rozpoznávat a aktivně jich užívat.

Kapitola 9

Práce s textem: Čtení a poslech

V odstavci 3 kapitoly 3 (Rozšířená charakteristika) je schopnost vyrovnat se s psaným a mluveným textem, kterou od studenta *Prahová úroveň* očekává, spojena - ale zároveň i omezena - s texty vztahujícími se ke zcela určité situaci a ke zcela určitému tématu. To, co studenti dovedou s těmito texty udělat, „úlohy“, které dokáží plnit, je popsáno v témže odstavci jakožto „pochopení hlavní myšlenky, podstaty, příp. též důležitých detailů“. Aby takovou úlohu splnili, budou možná muset studenti použít jistou interpretační strategii, jak ji formuluje odstavec 5 výše zmíněné kapitoly:

- rozlišit to, co je hlavní, a to, co je vedlejší
- rozlišit fakta od komentáře
- rozpoznat relevantní informace
- umět využívat vodítek nebo záchytných bodů, jako jsou titulky, ilustrace, typografická

úprava (tučné písmo, kurzíva, velká písmena), podtrhávání, rozdělení do odstavců apod.; v mluvených projevech pak si musí všimnout takových znaků, jako jsou pauzy, frázování věty, kladení důrazu, tón hlasu atd.

Texty určené k porozumění musí splňovat tato kritéria:

- mít jasnou strukturu, a to jak obsahově, tak formálně
- informace v nich obsažené musí být - výhradně nebo hlavně - podávány explicitně
- porozumění textům předpokládá malou nebo nulovou znalost specifických rysů cizí kultury, jiné než je „všeobecně chápáná evropská kultura“
- musí být podávány ve snadno přístupné formě.

Druh informace, které máme porozumět z textu, není nijak omezen. To znamená, že porozumění není omezeno na faktické informace, ale může se týkat i vyjádření názorů, postojů a přání za předpokladu, že je uspokojeno zejména druhé kritérium uvedené nahoře.

Ani rozsah ani povaha lexikální náplně textů, určených k porozumění, se nijak neomezují. Pokud student umí užít postupy podle bodu I. 1-5 a III. 1-4 v kapitole o „kompenzační strategii“, není důvodu pokoušet se vymezovat slovní zásobu, kterou by snad studenti měli disponovat. Tím více to platí pro čtení, jestliže ovšem studenti mají slovníky a vědí, jak je používat. Předpokládá se, že s tímto vybavením a znalostí základní slovní zásoby, jako je ta, kterou v naší příručce doporučujeme, mohou studenti - zejména v roli čtenářů - u textů, jak byly svrchu definovány, docela dobře vystačit. To vše platí s jedinou a samozřejmou výhradou, že pokud se týká slovníkových položek, nemůžeme očekávat, že by studenti byli schopni rozumět něčemu, co by nechápali ani ve svém rodném jazyce a co by přesahovalo obzor jejich znalostí. Něco takového se ani nemůže objevit v textech, které zde máme na mysli.

Ačkoli vyčerpávající výčet typů textů, s kterými se studující *Prahové úrovně* setká není možný, vyjmenujeme, s uvedením příkladů, takové typy textů, které by na této úrovni měly vyhovovat pro situace a témata zmíněná v oddílech 1 a 2 „rozšířené charakterizace“. Slovem „vyhovovat“ míníme „vyhovovat se zřetelem k potřebám a zájmům studenta“ a výraz „na této úrovni“ znamená, že vylučujeme takové typy textů, které by pravděpodobně kladly na znalosti cizího jazyka ze strany studujícího větší požadavky, než které se mohou očekávat od

Prahové úrovň. Tato poslední podmínka vylučuje takové typy textů, jako jsou např. „pravidla a nařízení“, která často vyžadují znalost vysoce formálního úředního vyjadřování.

Čtení

Typy textů podle situací „rozšířené charakteristiky“

Informační tabule (při silnicích a ulicích), pokyny (např. jak telefonovat z telefonní budky), oznámení, instrukce (např. upozornění a výstrahy), plakáty, reklamy, inzeráty, brožury, letáky, průvodce (např. průvodce městem, informace o hotelových zařízeních), ceníky, jízdní řády, účty, vstupenky, programy rozhlasu, televize, kin, divadel a koncertů, legendy u map, telefonní seznamy, formuláře (např. při přistání na letišti, formuláře při registraci v hotelu), informační tabule v obchodech a v obchodních domech, pokyny u prodejních automatů.

Typy textů podle témat „rozšířené charakteristiky“

Jako dodatek k několika typům textů vyjmenovaných výše v části o „situacích“ uvádíme:

osobní korespondence (dopisy, pohledy, telegramy), informativní články z novin a časopisů, předpovědi počasí.

Poslech

Rozsah typů textů navrhovaných pro poslech je samozřejmě méně rozsáhlý než u textů určených ke čtení. Obecně řečeno, porozumění podléhá časovému omezení: mluvený text se pronáší jen jednou a v lineární formě, což nedovoluje posluchači, aby se vrátil k částem, které slyšel dříve, nebo aby promýšlel slyšený text jako celek tak snadno, jako to může dělat s textem psaným. Bylo by proto nerealistické očekávat, že schopnost poslechu bude plně odpovídat tomu, co bylo zahrnuto do tématu „čtení“. Takovým textům, jako jsou zprávy v rozhlase a zvláště v televizi, vzhledem k silnější vizuální podpůrné složce, mohou studenti na *Prahové úrovni* do jisté míry rozumět. Protože však můžeme stupeň jejich náročnosti těžko předvídat, patří schopnost porozumění hlavní myšlence a důležitým detailům na poněkud vyšší úroveň.

Typy textů pro poslech)

oznámení a informace prostřednictvím různých hlášení, nástěnných nebo světelných tabulí na autobusových a tramvajových zastávkách, na nádražích, na letištích, na diskotékách, na stadionech, na koncertech populární hudby atd., telefonní informace (např. automatické služby: správný čas, předpověď počasí, zprávy o dopravní situaci, zdravotní služba, sněhové zpravodajství atd.), předpovědi počasí (v rozhlase i v televizi), informace o dopravní situaci (na zvláštní vlně v rozhlase), informace o situaci na hraničních přechodech, informace pro turisty (např. přenosný magnetofonový průvodce v galeriích nebo na zámcích), reklamy (v rádiu, v televizi, v obchodech), běžné příkazy (pokyny dávané policií, celními úředníky, personálem na letišti apod.).

Poznámky

1) Všechny texty musí uspokojovat poslední kritérium oddílu 3 „rozšířené charakteristiky“ (viz kapitola 3)

2) V souladu s obecnou formulací cílů naší koncepce je třeba se vyhnout takovým typům textů, jako jsou recenze v novinách a časopisech, povídky, básně, komiksy, anekdoty atd., i když student, který zvládl jazykový obsah *Prahové úrovně*, by pravděpodobně porozuměl mnoha materiálům tohoto typu. Abychom vyšli vstříc potřebám a zájmům speciálních podskupin zainteresované klientely, můžeme do speciálních vyučovacích programů takové položky zahrnout.

3) Toto je specifikace cíle, nikoli obsahu učebního programu. To je důvod, proč vedle údajů uvedených v prvním odstavci této kapitoly se zde nezmiňujeme o dalších technikách, kterých se dá využívat k pochopení textu. Tyto techniky, které zahrnují segmentaci, stanovení spojů mezi segmenty, podtrhávání, dělání poznámek atd. jsou pro studenty *Prahové úrovně* užitečné. Nejsou však prezentovány jako složky cíle samého, protože míra, do které jednotliví studenti nejasností využívají, je věcí jejich osobní volby. Stejně tak takové strategie, jako je dedukování, tvoření hypotéz na základě vlastních jmen, mezinárodní slova, slova, která studujícímu připomínají velice podobná slova v jeho rodném jazyce nebo v jiném jazyku, kterému se učil, jsou všechny tak různorodé, že je nemůžeme zahrnout do specifikace obecných cílů. Tyto techniky a postupy však tvoří důležitou součást umění učit se (viz kapitola 13).

Kapitola 10

Psaní

Dovednost psát v cizím jazyce (v tomto případě v češtině) je podmíněna jednak bezpečným ovládnutím techniky psaní, jednak znalostí potřebných gramatických a lexikálních prostředků a schopnosti užívat jich ke sdělování myšlenek. Pisatel musí znát grafiku a pravopis včetně pravidel interpunkčních, jež umožňují převod zvukového plánu jazyka v grafický. Musí však mít i takovou znalost slovní zásoby a mluvnice, aby mohl správně graficky vyjádřit příslušnou informaci.

Psaní je činnost specifická, od mluvení v mnohém odlišná. Realizuje se za jiných podmínek než mluvení. Např. písemný projev může pisatel sestavit s pomocí různých příruček, především slovníků, mluvnických přehledů apod., což je při bezprostředním ústním projevu nemožné.

Jako u ostatních řečových dovedností jsou i u psaní na prahové úrovni možnosti studentů omezené. Studenti nepřekročí schopnost sestavit jednoduchá písemná sdělení. Tuto úroveň je možno specifikovat následovně.

1. Studenti budou schopni vyplnit jednoduché formuláře (jako např. přihlašovací formulář k pobytu v hotelu; formuláře vyžadované při vstupu do cizí země nebo při výjezdu z cizí země apod.).

2. Pisatelé budou schopni napsat standardní dopisy s účelovým zaměřením (jako např. dotaz na cenu a podmínky ubytování; žádost o informace, týkající se např. velikosti hotelového pokoje, jeho vybavení, vyhlídky, možnosti stravování /polopenze, plná penze/ atd.; dotaz na turistické pozoruhodnosti, památky atd.; rezervace ubytování v hotelu).

3. Studenti budou též schopni vést jednoduchou osobní korespondenci (od psaní krátkých pozdravů přes jednoduchá sdělení až k jednoduchým osobním dopisům).

U osob s dočasným pobytem v České republice se požadavky na dovednost psát dále rozšiřují o:

a) dovednost vyplnit rozsáhlejší rubriky oficiálních tiskopisů (např. vyplnění formuláře k dočasnému pobytu v České republice);

b) dovednost napsat dopisy týkající se nájmu bytu (v případě potřeby též formulovat stížnost pronajímateli bytu) apod.;

c) dovednost sestavit písemné pozvánky a napsat krátké dopisy, vyjadřující poděkování za poskytnuté pohostinství, apod.;

d) dovednost napsat stručný vzkaz a zaznamenat např. telefonický vzkaz pro jinou osobu;

e) dovednost napsat různé žádosti (např. o místo), podat stručnou zprávu o nehodě, oznámit pojistnou událost a uplatnit požadavky na pojišťovnu, písemně odpovědět na inzerát

(např. pronájem bytu, koupě - prodej apod.), příp. krátkým sdělením omluvit neúčast dětí na školním vyučování.

Pro zvládnutí těchto úkolů by studenti měli umět zachovávat zvyklosti týkající se:

- základní stavby a uspořádání textu dopisu
- úvodních a závěrečných formulí (viz JF 5.31 - 5.34)
- uvádění dat
- užívání velkých písmen a interpunkčních znamének (, ; : . ! ?).

Kapitola 11

Sociokulturní kompetence

V odstavcích 4 a 6 kapitoly o „rozšířené charakteristice“ se mluví o sociokulturní kompetenci. Tím se míní ona stránka komunikační schopnosti, která se týká charakteristických vlastností dané společnosti a její kultury, jak je odráží chování příslušníků společnosti při komunikaci. Tyto rysy můžeme rozdělit na „společenské konvence (4a)“, „společenské rituály“ (4b) a „univerzální zkušenosti (6)“. Jejich znalost, která je nutná k úspěšné komunikaci, záleží na okolnostech, za kterých ke komunikaci dochází. Bude pravděpodobně vyšší, dochází-li ke kontaktu s rodilými mluvčími daného jazyka (zvláště když student v dotyčné zemi dočasně pobývá a není jen pouhým návštěvníkem), než když se cizího jazyka užívá jako tzv. *lingua franca*. Prahová úroveň slouží k tomu, aby se jí užívalo ve všech typech kontaktu cizince s českým prostředím. To na jedné straně znamená, že to, čemu chceme naučit studenta na této úrovni, je zaměřit se více na typ kontaktu, který můžeme předvídat, protože student bude mluvit s rodilými mluvčími a navíc s rodilými mluvčími v jejich vlastní zemi. Na druhé straně to znamená, že ve studentovi se má pěstovat určitá vnímavost vůči neočekávaným sociokulturním rozdílům při komunikaci mezi ním a dalšími účastníky. Dochází k tomu zvláště tehdy, když se češtiny používá jako zprostředkujícího jazyka mezi mluvčími z rozličných kultur. Student nemá nikdy záruku, že ten, s kým mluví, bude sdílet jeho vlastní hodnoty, postoje a společenské konvence. Naopak sám se musí v dané zemi přizpůsobit. Musí si všimnout, jaké jsou v zemi, jejímuž jazyku se učí, kulturní a společenské zvyklosti, musí být k těmto odlišnostem tolerantní a připraven jednat tak, jak to daná situace vyžaduje. Tyto odlišné kulturní rozdíly musí vstřebat do svého vědomí, aby se staly součástí jeho způsobu vyjadřování a aby dovedl uplatnit správnou strategii.

První přístup ke specifikaci sociokulturních kompetencí pro *Prahová úroveň* najdeme v odstavcích 4 a 6 „rozšířené charakteristiky“. Formulace, které jsou tam uvedeny, jsou úmyslně otevřené a mají za úkol exemplifikovat. Stejný postup uplatňujeme v následujícím rozvedení a upřesnění, abychom postihli potřeby a zájmy různorodých cílových skupin s tím, že k další konkretizaci se přistoupí v každé podskupině individuálně. Výběr, který dále nabízíme, je maximálně úsporný a bere v úvahu celkové nároky *Prahové úrovně*.

Některé části našeho upřesnění budou ve shodě s postupem u ostatních složek *Prahové úrovně* v tom smyslu, že popíší, co má být student schopen v cizím jazyce dělat. Jiné složky budou formulovány jako schopnost „být si vědom“ a „být obeznámen“ s těmi nebo oněmi stránkami cizí kultury. Pokusy formulovat i tyto složky jako součást studentova „akčního potenciálu“ by vedly k takové míře libovůle, že by se zpochybnila platnost celého počínání. Formulací „být si vědom“ a „být obeznámen“ míníme, že *Prahová úroveň* zajišťuje, aby studenti učinili jakousi jistou zkušenost, aby byli vystaveni určitým zvláštnostem cizí kultury, aby si jich všimli a včlenili je do své celkové zkušenosti.

Jinými slovy řečeno, tyto složky *Prahové úrovně* se týkají zážitků při učení, které by student měl mít. Co s touto zkušeností udělá a jak to ovlivní jeho postoj a jeho chování, je úmyslně ponecháno otevřené. Tím chceme zajistit maximální použitelnost navzdory tomu, že různé programy budou přinášet posuny v důrazu na tu nebo onu stránku a že bude třeba vyhovět různým typům studentů, případně i jednotlivcům.

Sociokulturní kompetence pro češtinu na prahové úrovni

I. UNIVERZÁLNÍ ZKUŠENOSTI

1. každodenní situace

Studenti jsou obeznámeni s těmito skutečnostmi:

- v kterou denní dobu lidé v dané zemi pravidelně jedí, z čeho se tato jídla (včetně nápojů) skládají a čím se liší od jídel v jejich zemi,
- kdy jsou hlavní státní svátky,
- jaká je běžná pracovní doba,
- jak se lidé baví ve volném čase.

2. životní podmínky

Studenti jsou obeznámeni:

- s životní úrovní včetně významnějších rozdílů mezi jednotlivými částmi země,
- s etnickým složením obyvatelstva.

3. mezilidské vztahy

Studenti jsou do určité míry obeznámeni:

- s třídním složením společnosti a se vztahy mezi třídami,
- se vztahy v rodině,
- s mírou formálnosti, resp. neformálnosti na pracovišti a při úředním styku,
- se vztahy mezi rasami, resp. etniky,
- s hlavními politickými stranami.

4. hlavní hodnoty a postoje

Studenti jsou do určité míry obeznámeni s hodnotami, které se přičítají, a postoji, které se zaujímají vůči:

- společenským třídám,
- bohatství a zabezpečení,
- tradicím,
- národní identitě a vztahu k cizincům,
- politice,
- náboženství.

II. SPOLEČENSKÉ KONVENCE A RITUÁLY

a) mimojazykové

1. mluva těla

Student je si vědom toho, že každá země má různé způsoby, jak kontaktovat druhé lidi. Týká se to např. podání ruky, dotyku, objetí, líbání, gestikulace, fyzické blízkosti a déle trvajících pohledů „z očí do očí“. Je si vědom toho, že nedodržování příslušných zvyklostí může vyvolávat rozpaky.

2. rituály při návštěvě

Student ví nebo se umí zeptat:

- zda se od něho očekává, že přijde na návštěvu přesně,
- zda se od něho očekává, že přinese dárek, a jestliže ano, jaký,
- jaký druh šatů si oblékne,
- zda může očekávat občerstvení nebo jídlo, když je zván na určitou dobu,
- zda se od něho očekává, že se vyjádří k jídlu, k zařízení bytu apod. a jak se vyjádří,
- jak dlouho má jeho návštěva trvat a jak má odejít.

3. rituály při jídle a pití

Studenti si jsou vědomi, že rituály při jídle a pití se mohou lišit od těch, které jsou obvyklé v jejich zemi, a dovedou pohotově zaznamenat, a je-li to vhodné i napodobit, co dělají ostatní.

b) jazykové

Studenti jsou si vědomi sociokulturních konvencí, které se řídí užití jazykových funkcí vyjmenovaných v kapitole 5, a jsou připraveni je vhodně užívat. Jsou si vědomi zdvořilostních konvencí popsaných níže a jsou schopni v tomto ohledu vhodně jednat. Kromě toho, jak o tom byla řeč výše, *Prahová úroveň* má i další složky sociokulturní kompetence, které se dají snadno najít v doporučeném seznamu slov. Některé položky v tomto seznamu mají význam, který se poněkud liší od jejich doslovného překladu do jiných jazyků. Jasným příkladem je české slovo *ahoj*, ale taková slova jako *stanice*, *blok*, *životný* nemusí úplně odpovídat těmto slovům v jiných jazycích. Na prahové úrovni se od studenta nemůže požadovat, aby všechny takové rozdíl znal, ale má si být vědom toho, že mají zásadní význam pro úspěšnou komunikaci v kontextech podle bodu 1 a 2 „rozšířené charakteristiky“.

V případě českého jazyka jsou si studenti vědomi skutečnosti, že existují dvě varianty lexikogramatického kódu, běžně označované jako spisovná čeština a obecná čeština. Na tuto dvojakost se specificky upozorňuje v dodatku B o gramatice (a to jednak v úvodu, jednak tam, kde se jedná o flexi substantiv (v 1.4.1.16), adjektiv (2.3.9), přivlastňovacích zájmen (v 3.4.1.5) a ukazovacích zájmen (v 3.5.1.3).

Studenti si jsou vědomi, že spisovné varianty se vyžadují v obou částech českého státního území (tj. v části západní, v Čechách, i východní, tj. na Moravě a ve Slezsku) obecně v projevech psaných, zatímco v projevech mluvených jen tehdy, obrací-li se mluvčí k veřejnosti a/nebo se od jeho projevu očekává přiměřený stupeň formálnosti. Pokud se týká běžně mluvených projevů, není situace na obou částech teritoria tak jednotná. V Čechách se používá obecná čeština, případně se spisovné varianty s obecnými mísí, zatímco na Moravě a ve Slezsku se nespisovné prvky obecné češtiny oproti regionalismům a spisovnému jazyku prosazují jen místy a omezeně.

Studenti by měli být obeznámeni s tím, že výběr přiměřené varianty mluveného jazyka bude (zejména na východní polovině území ČR) závislý na místě, kde budou pobývat nebo působit.

ZDVOŘILOSTNÍ KONVENCE

Způsoby vyjádření doporučené v *Prahové úrovni* jsou zpravidla jednoduché a přímé, ale někdy by mohly vést ke špatnému pochopení, protože by se mohlo zdát, že mluvčí nebere dostatečné ohledy na cítění svého partnera, a není tak dost zdvořilý. Jedním ze způsobů, jak se vyhnout možné nezdvořilosti, je doprovodit svá slova úsměvem, dívat se oslovenému do očí a

svou dobrou vůli naznačit i vhodnou mimikou a gestikulací. Student by měl také umět poznat zdvořilostní složky v řeči partnera a dovést na ně reagovat. Někdy je zdvořilostní příznak tak obvyklý, že jej zahrnujeme přímo do doporučeného způsobu vyjádření. Není ale možné dělat to tak vždy; bylo by to nefunkční. Dáváme přednost tomu, že stanovíme zásady a necháme na studentovi, aby je pod vedením učitele vhodně aplikoval.

Základní zásadou zdvořilosti je ukázat partnerovi, že ho respektujeme. Mluví se především snaží zabránit rozpakům, nepříjemnému dojmu nebo rozladění tím, že dá najevo, že nechce partnera obtěžovat. Tím se vyhne možnosti otevřeného konfliktu nebo ji zeslabí.

Hlavní zásady můžeme shrnout do následujících bodů:

1. Nebud'te dogmatictí

Bud'te si vědomi toho, že partner má právo mít jiný názor. Tento bod se týká sdělování faktických informací a vyjadřování postojů. Znamená to, že pouhé oznamovací věty nějak upravíme:

a) užijeme sloves myslím, domnívám se, věřím, očekávám, kterými svou výpověď uvedeme nebo naopak ji takto zakončíme. Jestliže na tato slova neklademe důraz, neznamenají nedostatek jistoty a sebedůvěry.

Myslím, že jeho matka je Slovenka.

Pochází z Moravy, aspoň si to myslím.

b) užijeme výrazů jako jak víte, ovšem ap., abychom vyjádřili, že partner není nevědomec.

Jeho matka je Italka, jak víte.

c) užijeme tzv. dovětku, kde předpokládáme, že partner s námi souhlasí:

Jeho matka je Slovenka, že ano?

Chceme-li někoho opravit proto, že řekl něco nesprávně nebo se přeekl, není vhodné říkat mu přímo do očí, že se zmýlil, mohl by se urazit. Urážce se vyhneme tím, že:

- se omluvíme za opravu, např.

Promiňte./Omlouvám se, že vás opravuji/. Dovolím si vás opravit, ale přednáška se nekoná ve středu, nýbrž ve čtvrtek.

- opakujeme to, co řekl podle našeho mínění partner špatně, a tím mu umožníme věc opravit:

Dopoledne? Řekl jste, že jste tam byl dopoledne?

- opakujeme slyšený chybný údaj a dodáme, že se domníváme, že je tomu jinak:

V pondělí? Domnívám se, že v pondělí bývají galérie zavřené.

- vyžádáme si potvrzení otázkou:

V Německu? Není Linec v Rakousku?

2. Bud'te opatrní při komunikaci, abyste neřekli něco, co by se partnera dotklo nebo ho nějak rozladilo

Jsou takové situace, kdy oznamujeme partnerovi nějakou špatnou zprávu, kdy chceme vyjádřit svůj nesouhlas, rušíme nabídku nebo pozvání, nebo když chceme říct, že partner musí něco udělat, něco mu chceme zakázat, odepřít, odmítnout ho, nebo když vyjadřujeme své rozladění, nespokojenost nebo nesouhlas. V takových situacích použijeme vhodnou strategii:

a) prohlásíme, že něco děláme neradi:

Nechci si stěžovat, ale ... (např. ta polévka je studená)

Nerad bych dělal potíže, ale ... (např. tenhle přístroj nefunguje).

Nerad to říkám, ale ... (např. ta hudba je příliš hlasitá).

b) domáháme se partnerova souhlasu:

Doufám, že vám nebude vadit, když řeknu, že ... (např. ty barvy k sobě nejdou).

Nezdá se vám, že ... (např. ta barva je příliš výrazná).

c) omluvíme se nebo vyjádříme politování:

Lituji/Je mi líto, ale ... (např. vaše zpráva není úplná).

Bohužel vám musím sdělit, že ... (např. jste zkoušku neudělal).

Těchto frází se užívá zejména v zákazech nebo při odepření dovolení:

Lituji, ale ... (např. zítra nemůžete odjet).

Bohužel, ... (např. odpoledne tu musíte zůstat).

Je mi líto, ale ... (např. tady nemůžete kouřit).

d) použijeme eufemismu:

Vaše zpráva není moc dobrá (= vaše zpráva je špatná).

Nemůžu říct, že bych s tím byl spokojen (= nejsem s tím spokojen).

e) vyjádříme se hypoteticky kladně, místo abychom se vyjádřili záporně:

Rád bych vám pomohl ... (posluchač pochopí, že chceme dodat: ale nemůžu).

Vaše myšlenka je zajímavá ... (implikuje dokončení: ale já s ní nesouhlasím/ale mně se nelíbí).

Je třeba vhodně vyjádřit svůj názor. Může se stát, že naše nesouhlasné stanovisko by mohlo toho druhého urazit, nebo by mohlo vést ke konfliktu. Tomu se vyhneme tím, že:

- se omluvíme za svůj nesouhlas, např.

Omlouvám se, ale já s vámi nesouhlasím.

- vyjádříme lítost na tím, že nesouhlasíme, např.

S lítostí musím konstatovat, že to není pravda.

3. Nenuťme partnera k tomu, aby něco udělal

Dovolme mu, aby se sám rozhodl. Týká se to takových funkcí, jako je ovlivňování průběhu věcí, hledání faktických informací a zjišťování postojů. Znamená to:

a) dodat slůvko *prosím*, když chcete, aby oslovený něco udělal:

a1) *Kde je toaleta, prosím?* (chceme informaci)

a2) *Jeden zpáteční do Plzně, prosím.* (žádáme o něco)

a3) *Prosím sedněte si.* (rozkazujeme někomu)

b) vyhýbáme se rozkazovacím větám, když od někoho něco chceme, když žádáme, aby pro nás něco udělal:

b1) ptáme se ho, zda:

i) je ochotný to udělat, např. *Otevřel byste okno, prosím?*

ii) to může (je schopný) udělat, např. *Mohl byste mi otevřít tuhle plechovku, prosím?*

- iii) si přeje to udělat, např. *Mohl byste mi pomoci, prosím?*
- b2) užijeme nějakou úvodní frázi, jako:
Mohl bych vás požádat, abyste ... (např. zavřel okno?)
Dokázal byste ... (např. otevřít tuhle plechovku?)
- b3) upozorníme ho na něco nebo mu radíme:
Nezapomeňte poslat ten dopis.
Kdybych byl vámi/na vašem místě, sledoval bych pečlivě cestu.
- b4) upozorníme partnera na problém, který máme, aby se dovtípil, že po něm něco chceme, např.:
Tady je zima, nezdá se vám? (= prosím, zavřete okno);
Nemůžu tu plechovku otevřít. (= prosím vás, zkuste ji otevřít vy);
Oběd je hotov. (= pojd'te a posaďte se ke stolu).

Když někoho o něco žádáme, je to vlastně ovlivňování, jelikož partner je žádán, aby pro nás něco udělal. Otázky tzv. doplňovací (začínající tázacími zájmeny nebo adverbii, např. *kdo, co, kde*) obvykle doprovázíme slůvkem *prosím tě/vás*. Když partner odpoví, je zdvořilé mu poděkovat za to, že to udělal.

Kolik je hodin, prosím?

Je dvanáct.

Děkuji (vám).

Nabídky a pozvání podléhají často zdvořilostním konvencím, protože mluvčí chce něco partnerovi v dialogu vnutit nebo ho o něčem přesvědčit ve svůj prospěch, a to se neobejde bez zdvořilostních formalit. Nabídky a pozvání mohou být řečeny způsobem strohým (tvrdějším), nebo zdvořilejším.

A - „strohé“ nabídky nebo pozvání (usnadňují partnerovi je přijmout) mohou být vyjádřeny těmito „přímými“ jazykovými prostředky:

- užitím imperativu, jako by to byl rozkaz:

např. *Nechte mě to udělat.*

Dejte mi to zavazadlo, odnesu vám to.

Přijďte k nám na pár dní do Brna.

- vyjádřením nutnosti nebo povinnosti:

např. *Musíte mě nechat, abych vám to zavazadlo odnesl.*

- žádostí o slib:

např. *Slibte mi, že se mnou půjdete na oběd.*

- žádostí o potvrzení hypotetického úmyslu:

např. *Budete naším hostem, že ano /vidíte?*

B - „zdvořilejší“ nabídky nebo pozvání dávají partnerovi možnost, aby odmítl. Užívá se těchto jazykových prostředků:

- zeptáme se, zda partner může, chce nebo má v úmyslu naši nabídku přijmout:

např. *Přijdete dnes na oběd?*

Směl bych vám s tím pomoci?

Potřebujete pomoc?

Můžete přijít příští středu?

Obzvláště „slabé“ jsou nabídky, kdy

a) žádáme partnera, aby přiznal, že se bez naší pomoci neobejde:

např. *Zvládnete to?*

Víte, jak na to?

b) užijeme ve větě negace:

např. *Předpokládám, že to sám nezvládnete.*

Vy mou pomoc nepotřebujete, že ne?

Strohé nabídky se přijímají bez námitek, vítaný je souhlas:

Jste si tím jist?

Je to v pořádku?

Zdvořilejší nabídka nebo pozvání se obvykle nepřijímá bez námitek. Odmítnutí nabídky nebo pozvání je zdůrazněno slovy, která vyjadřují velkou míru:

Byl by to pro nás velký problém.

Tato záležitost je velice komplikovaná.

Zbytečně byste ztrácel čas.

Slabé odmítnutí:

Ne, děkuji, nechci vás obtěžovat.

Děkuji, ale určitě máte sám dost své práce.

To dovoluje partnerovi, aby nabídku stáhl zpět:

No, vlastně mám dost neodkladnou práci

Dobře. Zvládnete to jistě sám.

Nebo naopak ještě naléhavěji nabídne svou pomoc nebo zdůrazní své pozvání:

Ale ne, opravdu bych vám strašně rád pomohl.

Rozhodně musíte přijít, moc se na vás těšíme.

Chceme-li se vyhnout nabídce či pozvání, zesílíme svou omluvu:

Moc vám děkuji za pozvání, ale bohužel mám něco jiného.

Moc mě to mrzí, ale musím odmítnout.

Ne, děkuji, já nekouřím.

Děkuji, ale bude jednodušší, když to udělám sám.

Návrh na další setkání nebo dokonce pozvánka k návštěvě může být také zdvořilým a dobře míněným zakončením rozhovoru. V tom případě není třeba upřesňovat datum:

Až příště přijedete do Brna, musíte nás zase navštívit.

Rád/ s radostí přijímám.

Omluv se ve společenském styku často užívá, když do někoho nechtěně vrazíme nebo mu nějak překážíme v cestě. Stačí prostá omluva:

Promiňte./Pardon.

Jestliže však jsme se ho citelněji dotkli (např. jsme mu šlápli na nohu apod.), omluvíme se výrazněji (svou omluvu rozvedeme):

Promiňte, ale já nerad.

To jsem nechtěl.

Moc se omlouvám.

Také za zaviněné zpoždění se omluvíme šířeji:

Moc se omlouvám, že jdu pozdě, ale dříve jsem to nestihl / ujela mi

tramvaj / musel jsem se vrátit pro tu zprávu.

Zdvořilostní konvence popsané výše jsou běžně rozšířené v mnoha zemích a tedy pro cizince srozumitelné, takže jejich užití nečiní uživatelům *Prahové úrovně* potíže. Ovšem uživatel *Prahové úrovně* by si měl osvojit jejich správné používání a měl by správně zhodnotit postoje a úmysly účastníků rozhovoru. Na správné užití zdvořilostních frází mohou mít vliv tyto faktory:

- společenské rozdíly: jde o to, zda oba mluvčí jsou dobří známí, zda se stýkají jen oficiálně nebo zda se vůbec znají,

- osobní vlastnosti - někteří lidé se vyjadřují přímo, „bez servítku“, jiní jsou velice zdvořilí,

- prostředí, ve kterém se účastníci dialogu setkávají; jiná je situace na pracovišti, jiná v restauraci či v hospodě, jiná ve vlaku, na výletě, na vesnici apod.

- situace, ve které k nabídce či pozvání dochází: zda se partneři nacházejí v časové tísní, zda mezi nimi nedochází ke konfliktu, zda výzva je naléhavá a vyžaduje bezprostřední akci. Tam, kde dojde ke střetu zájmů, zdvořilost nemá místo a je třeba, aby uživatel mluvil otevřeně, někdy i odměřeně, aby svou žádost prosadil.

Kapitola 12

Kompenzační strategie

I kdybychom se snažili sebevíce stanovit a předvídat komunikační potřeby, upřesnit situace, které budou vyžadovat použití cizího jazyka, situace, ve kterých se posluchač pravděpodobně octne, a identifikovat ty jazykové formy, které posluchačům s velkou pravděpodobností umožní vyrovnat se s danými situacemi, vždy zůstane velmi rozsáhlá oblast nepředvídatelného. A dokonce ani v případě, kdy požadavky určité komunikativní situace nepřekročí rámec toho, na co se posluchači při výuce připravovali, je pravděpodobné, že dojde k neúspěchu při vybavování si toho, jak v daném okamžiku reagovat. Posluchači se nepodaří aktivovat svou znalost a své dovednosti, které si osvojil v procesu výuky.

To znamená, že i když předpokládáme, že jsme studenty připravili na požadavky každodenní komunikace, kterou můžeme do jisté míry předvídat, posluchač musí být připraven na to, aby se dokázal vyrovnat s nepředvídatelnými nároky komunikace a také se selháním paměti.

Někteří lidé si v nepředvídatelných situacích vědí rady, docela přirozeně se s nimi vyrovnají. Nějakým způsobem situaci zvládnou, ať už je jejich nedostatek znalostí ve vztahu k „řádným“ formám komunikace jakýkoli. Nicméně většina lidí přivítá, když v průběhu vyučovacího procesu dostanou příležitost k rozvíjení svých dovedností také tímto směrem. Podstata spočívá v tom, že studenta nemůžeme „naučit“, jak se vyrovnat s nepředvídatelnými situacemi, ale musíme ho vést k tomu, aby sám dokázal své jazykové strategie rozvíjet. A ačkoli některé strategie a techniky jsou skoro vždy užitečné pro kohokoli, vždy tu budou individuální rozdíly, které odpovídají rozdílu v osobnosti posluchače a kterým by se měla dát plná možnost uplatnění.

To, co se očekává od uživatele *Prahové úrovně*, je schopnost, aby se uměl vyrovnat s požadavky, které na něho bude klást komunikační situace, na niž není dobře připraven. To znamená, že:

- jako **posluchač a čtenář** student není „vykolejen“, protože se v textu objevil nějaký neznámý jazykový prvek;
- jako **mluvčí nebo pisatel** je student schopen vyřešit problémy způsobené jeho nedostatečnými jazykovými dovednostmi nebo znalostmi;
- **na společenské rovině** není student vyveden z míry tím, že si momentálně není jistý, co předepisují obvyklá pravidla chování.

Tohle všechno není v přímém vztahu k nějakým speciálním schopnostem. Každý si pravděpodobně vytvoří své vlastní způsoby, jak se s takovými problémy vyrovnat. Proto se ani nesnažíme hledat nějaké standardizované postupy. Nicméně mezi různými technikami, které se nabízejí, jsou některé, které budou pravděpodobně vyhovovat každému a mohou být velmi nápomocné.

Tak jako jinde v *Prahové úrovni* můžeme tu nabídnout popisy a výčty toho, co má být student schopen dělat, a tam, kde je to vhodné, dodat i doporučené způsoby vyjádření. Protože se u některých položek dotkneme i konkrétních jazykových funkcí (ve smyslu kapitoly 5) a „pojmu“ (ve smyslu kapitoly 6), nevyhnutelně dojde k částečnému překrývání s tím, co jsme už řekli jinde:

I. V roli čtenáře student umí:

1. rozpoznat významy odvozených slov skládajících se ze známých základů a afixů, pokud jsou tvořena podle produktivních pravidel a jejichž význam je z těchto stavebních prvků přímo vyvoditelný;

2. odhadnout význam neznámých prvků (zejména slov a slovních spojení) podle jejich kontextu;

3. správně interpretovat významy tzv. internacionalismů, které posluchač zná ze svého rodného jazyka a jejichž formální vztah k ekvivalentu jeho rodného jazyka je zcela průhledný; posluchač si však musí být vědom existence tzv. „zrádných slov“ a musí si být vědom rozdílů ve významech internacionalismů při přenosu z jednoho jazyka do druhého;

4. umět najít významy neznámých slov nebo spojení v dvojjazyčném slovníku nebo abecedně uspořádaném seznamu právě tak jako ve výkladovém slovníku za předpokladu, že ve slovníku se při výkladu užívá převážně známých výrazů;

5. s pomocí nebo bez pomoci nahoře uvedených způsobů odvodit specifické informace z textu obsahujícího neznámé prvky, za předpokladu, že to nevyžaduje další schopnosti než ty, které už byly uvedeny výše, přičemž stupeň obtížnosti textu závisí na tom, má-li nebo nemá-li student k dispozici slovník nebo seznam slov.

II. V roli posluchače student dovede:

1. provádět operace uvedené v bodu I.1 za předpokladu, že proces tvoření slov neobsahuje jiné fonologické změny v konstituujících prvcích než ty, které zná ze základní morfologie, jako jsou palatalizace konsonantů a změny kvantity vokálů;

2. provádět operace popsané v I.2 za předpokladu, že kontextová klíčová slova jsou předpokládána tak, že je lze rozpoznat jako taková a lze je interpretovat v lineárním pořadí bez nutnosti hledat je zpět v kontextu a znovu je promýšlet;

3. provádět operace uvedené v bodu I.3 za předpokladu, že fonologické rozdíly mezi podobou, která je v cizím jazyce, a podobou, která je v mateřském jazyce, jsou pro oba jazyky běžné;

4. získávat specifické informace z textu obsahujícího neznámé jednotky za předpokladu, že to nevyžaduje jiné schopnosti než ty, které už byly popsány v některém jiném oddílu, a ty, které se uvádějí v I.1., II.2 a II.3;

5. při osobním kontaktu spoléhat na pomoc partnera v komunikaci, zvláště tak, že použijeme prostředků vyjmenovaných v oddíle 6 Jazykových funkcí.

III. V roli mluvčího student dovede:

1. používat variantní formulace

(Promiňte,) začnu ještě jednou

(Promiňte,) pokusím se to zopakovat.

2. vyjádřit se opisem, zejména:

- použít slova s obecným významem (osoba, věc atd.) nebo nadřazená slova (hyperonyma) spolu s bližším určením popisujícím;

- obecné fyzické vlastnosti, jako je barva, velikost, tvar (viz Obecné pojmy);

- specifické rysy (*X se třemi nohami*);

- použití (*X slouží ke krájení chleba*);

3. popsat tak, že budeme odkazovat na vlastnosti a charakteristické rysy:
 - obecné fyzické vlastnosti (viz Obecné pojmy)
Je to ...
 - specifické rysy
Má to ...
 - použití
Můžete tím dělat ...
4. identifikovat ukázáním:
 - Něco jako tohle.*
 - Chtěl bych tenhle, prosím.*
5. požádat o pomoc:
 - Jak se říká tomuhle?*
 - Jak je to česky?*
 - Nevím, jak se to řekne česky.*
 - V (rodný jazyk) je to ...*

IV. V roli pisatele student dokáže:

1. vyjádřit neznalost:
 - Nevím, jak to mám říct.*
 - Nevím, jak se tomu říká.*
2. užívat prostředků zmíněných v části III.2 a III.3;
3. používat vhodných slovníků, jak dvojjazyčných, tak jednojazyčných.

V. Na společenské rovině student umí:

1. omluvit se za nejistotu nebo neznalost obvyklých pravidel chování:
 - Promiňte, ale nevím/nevěděl jsem, že ...*
2. odvolat se na to, co je zvykem v jeho zemi:
 - U nás ...*
3. požádat o návod:
 - Jak se tohle dělá u vás?*
 - Jak bych to měl udělat?*
 - Co bych měl udělat?*
 - Kdy bych měl přijít?*

atd. atd.

Tyto výše uvedené strategie a techniky jsou takové, že od každého studenta *Prahové úrovně* se očekává, že je bude schopen používat spolu s použitím jazykových funkcí uvedených v oddíle 6 kapitoly 5. Navíc každý jednotlivý student bude pravděpodobně mít k dispozici jiné vlastní specifické prostředky. Tyto specifické prostředky mohou, i když to není nutné, zahrnovat takové techniky, jako najít informace v gramatických přehledech, v odkazech na použitou literaturu atd., a takové postupy jako použití synonym pro neznámé slovo, možnost použít gramaticky nesprávné formy, experimentovat s tvořením slov, užít slova z rodného jazyka a změnit je tak, bys se podobala slovům v cizím jazyce atd. Konkrétní volbu v tomto směru ponecháváme na těch, kteří budou koncipovat výukový program.

Kapitola 13

Učit se studovat

Prahová úroveň je formulací cíle, odvozeného od předpokládaných komunikativních potřeb studentů. Jakýkoli kurs založený na souhrnu toho, co se v *Prahové úrovni* nabízí, bude muset naučit studenty tyto potřeby uspokojovat. Bude však nevyhnutelně působit i jinak. V závislosti na způsobu realizace a prezentace učiva bude studenty těšit, nebo jim naopak dělat potíže, bude udržovat, zvyšovat, nebo naopak snižovat jejich motivaci, bude zvětšovat nebo zmenšovat jejich sebedůvěru, stimuluje jejich zájem o svět, ve kterém žijí, nebo působit tak, že se více uzavrou do sebe. Stručně řečeno, může studentům prospět způsobem, který formulované cíle výrazně překročí, nebo bude omezen jen na ně, ale může studentům v rozvoji jejich osobnosti i uškodit. Všechny tyto účinky, ať už pozitivní nebo negativní, nezávisí na učební zátěži dané obsahovou složkou; vyvolává je způsob a forma prezentace látky. Učební zátěž se tak může jevit buď jako příliš náročná, nebo zcela naopak.

Proto zkušenost s učením podle *Prahové úrovně* ovlivní studenty ještě i jinak, než je pouze zvládnou určitou látku. Jeden ze způsobů, který může studentům prospět, je, že jim pomůže uvědomovat si samotný proces výuky, a tím zvýšit jejich schopnost učit se. Učit se studovat není na první pohled součástí komunikativního cíle. Může se však do něj snadno integrovat. Existují minimálně dva dobré důvody, proč se o to pokusit. Předně je to skutečnost už dlouho známá psychologům zabývajícím se otázkami učení, že pochopení podstaty věci, vhléd do ní, zvyšuje účinnost učení a trvalost výsledků, než když se učíme bez porozumění. Tato zvýšená účinnost je částečně důsledkem motivující síly pochopení toho, co děláme a proč to děláme. Kromě toho, učit se studovat patří k přípravě studentů na to, aby zvládli další vzdělávací úkoly, před které budou postaveni. Tak jako každý obecně formulovaný cíl *Prahová úroveň* není ničím jiným než odhalením toho, co bude průměrný člen cílové skupiny nejpravděpodobněji potřebovat v daném stadiu svého vývoje. Skutečné potřeby každého jednotlivého člena cílové skupiny se určitě budou od fiktivního průměrného člena více nebo méně lišit. Což má za následek, že mají-li být přiměřeně vybaveni pro nezávislé působení v cizím jazyce, budou studenti muset vědět, jak překlenout mezery mezi jejich individuálními potřebami a tím, co jim nabízí naše konkretizace obecného cíle. A i když ony mezery mohou být tak široké, že studenti budou potřebovat profesionální pomoc, pochopení jejich vlastního studijního potenciálu a způsobu, jak ho využít, bude pro ně velkou předností.

Konečně je třeba konstatovat, že posilování autonomie studenta je základním cílem komunikativního přístupu přijatého Radou Evropy. To znamená, že studenti by měli být vedeni k tomu, aby se stále více starali o své vzdělávání a rozvíjeli postoje, znalosti a dovednosti, které jim ho umožní. Pokud je *Prahová úroveň* formulací cílů a ne pouhým popisem určité úrovně znalostí, pak dovednosti dosažené ve schopnosti se učit nejsou jen vedlejším produktem toho nebo onoho kursu, ale podstatnou stránkou cíle, ke kterému by mělo veškeré úsilí směřovat.

Chtěli bychom, aby se studenti naučili nejen stále lépe jazyk užívat, ale také stále účinněji se mu učit. K cíli *Prahové úrovně* patří, aby studenti byli schopni a ochotni se do komunikace aktivně zapojovat, aby využívali zdrojů a strategií, které ovládli, aby riskovali i chyby, uměli využívat pomoci, kterou jim mohou poskytnout zkušenější partneři a aby dokázali těžit ze svých zkušeností. Měli by sami vyhledávat příležitosti, jak se zapojovat do rozhovorů, jak využívat přítomnosti rodilých mluvčích, ale i možností, které nabízí rozhlas, televize, různé tištěné i nahrané materiály.

Učit se studovat musí být, jak jsme už řekli, součástí cíle *Prahové úrovně* ne jako něco dodatečně přidaného, ale jako důsledek způsobu prezentace látky a individuální zkušenosti s jazykem. Tuto složku budeme formulovat v termínech cíle učení, ale ve vysokém stupni zobecnění, a ponecháme místo pro konkrétní realizace, které si jednotliví studenti vyvolí tak, jak jim to bude vyhovovat.

Cíl: **učit se studovat**

I. Potřeby a cíle

1. Studenti si uvědomují, jaké jsou jejich komunikační potřeby.
2. Studenti chápou povahu nabízeného výukového programu.
3. Studenti dokáží odhadnout, nakolik je vzhledem k jejich potřebám nabízený program uspokojující.
4. V oblasti „otevřených kategorií“ kapitoly 7 (Specifické pojmy) umějí studenti určit, najít, naučit se a užívat výrazy, které jsou specifické vzhledem k jejich národnosti, povolání, zájmům atd.
5. Studenti umějí rozpoznat, které z jejich komunikativních potřeb případně nejsou zahrnuty v tom, co se jim nabízí.
6. Studenti jsou schopni, alespoň obecně, popsat dodatečné cíle ve smyslu bodu (5) a poznají, jak tyto potřeby souvisejí s tím, co se jim nabízí.
Např. „*Chtěl bych číst články o ekonomice.*“
„*Chtěl bych psát obchodní dopisy.*“

II. Proces učení

1. Studenti jsou seznámeni s možností rozdělit si celkový učební úkol na řadu dílčích úkolů, z nichž každý bude mít svůj vlastní cíl.
2. Studenti jsou seznámeni s rozdílem mezi produktivní („aktivní“) a receptivní („pasivní“) schopnostmi a s tím, které dovednosti vyžaduje jedna i druhá.
3. Studenti si uvědomují, do jaké míry přispívá pragmatická, gramatická, lexikální a fonologická adekvátnost k úspěšnosti komunikace.
4. Studenti dokáží poznat, jaká je role (co do získání znalostí, vhledu či dovedností) jednotlivých druhů učebních materiálů a uvědomují si možnosti, které nabízejí pro dosažení vytčených cílů.
5. Studenti vědí, jak najít informace o úzu (např. ve slovnících, příručkách a gramatikách).
6. Studenti si vyzkoušeli různé metody obohacování své slovní zásoby a vybrali si tu nebo ty, které jim nejvíce vyhovují.
7. Studenti si uvědomují, jaký význam pro učení má přímá zkušenost s cizím jazykem a jak mohou využít kompenzačních strategií, aby se vyrovnali s texty obsahujícími neznámé jazykové jevy.

III. Učení pomocí přímé zkušenosti s jazykem

1. Studenti jsou schopni uplatnit se v komunikativní akci, používat zdroje a strategie specifikovaných v *Prahové úrovni* a učit se ze zkušeností.
2. Studenti jsou schopni pozorovat jazyk a strategie používané zkušenějšími mluvčími (partnery), a tak zvětšovat svůj vlastní repertoár reakcí, aktivních i pasivních.
3. Studenti jsou např. schopni jako posluchači a jako čtenáři zaregistrovat, zapamatovat si a zapisovat slova a výrazy, se kterými se dříve nesetkali, a všimnout si jejich situačního kontextu a funkční hodnoty.

4. Studenti jsou schopni opakovat nová slova a výrazy, které se objevují v konverzaci, na níž se podílejí, sami je vhodně použít a později si je zaznamenat a doplňovat si tak svůj repertoár.

5. Studenti jsou schopni experimentovat s formami výrazů (např. kombinováním známých slov a gramatických struktur, nebo pravidly o tvoření slov a gramatických struktur, nebo poznamenat si, zda tato slova byla nebo nebyla akceptována zkušenějšími mluvčími, a bude-li to třeba, upravit si pravidla, která použili.

6. Studenti jsou schopni použít kompenzačních a opravných strategií (viz oddíl 6 kapitoly 5) tím, že budou zaznamenávat, studovat a používat nové způsoby vyjádření, které jim předvádí partner v dialogu.

IV. Hodnocení

1. Studenti umějí sledovat své pokroky vzhledem ke konečnému cíli tím, že porovnávají své schopnosti pomocí dílčích cílů.

2. Studenti si jsou vědomi role hodnocení jakožto pomůcky při plánování dalšího studijního úsilí.

Uvedený rozbor je založen na představě o tom, co může student v rané fázi učení cizímu jazyku zvládnout, aniž by byl odváděn od učení samého. Pro některé studenty může být prospěšné, když mohou použít další zdroje poučení např. v gramatických příručkách pro zahraniční studenty-začátečníky. Je na studentovi (pokud možno za pomoci učitele), aby se rozhodl, jestli mu něco takového usnadní učení na dané úrovni, anebo jestli naopak by si to vyžádalo neúměrné množství času a energie vzhledem ke skromnějším nárokům *Prahové úrovně* samotné.

Některé z výše uvedených bodů používají formulaci „studenti si uvědomují ...“ To přirozeně předpokládá různé stupně uvědomění a nemělo by to být chápáno příliš striktně. Chceme tím prostě říci, že kursy realizující *Prahovou úroveň* by měly probudit ve studentech příslušné povědomí, aniž by na ně v tomto ohledu kladly jakékoli specifické požadavky.

Kapitola 14

Stupeň dovedností

Až dosud jsem se zabývali tím, co by studenti měli a mohli být schopni vyjádřit v cizím jazyku, aby uspokojili své potřeby a zájmy. Čím jsme se nezabývali, bylo to, jak by toho měli dosáhnout. Je pravda, že jsme uvedli výčty mnoha exponentů (jazykových forem) a strategií, které - kombinovány - by měly umožnit studentům vyrovnat se hospodárně a efektivně se situacemi, do kterých se pravděpodobně dostanou. Nicméně tyto exponenty byly uvedeny jenom jako doporučení a strategie byly většinou popsány tak, že měly otevřené řešení.

Chtěli jsem tím říci, že popsaná úroveň není jednotná a pevně stanovená, ale že dovoluje mnoho různých konkretizací v souladu s rozdílností jednotlivých skupin a jednotlivých členů dané skupiny. V důsledku toho není sama o sobě ani testovacím sylabem, ani programem kursu. Nicméně vyšší stupeň explicitnosti umožňuje, aby se jí v obou případech používalo jako základu. Prověřovací testy odpovídající profilu kursu budou muset stanovit přesnou povahu konkretizace, která odpovídá cílům i profilu kursu. Budou muset být stanoveny přesné charakteristické rysy konkretizace, odpovídající cílům předpokládaných testů a tak stanovit kritéria, kterým student bude muset vyhovět, aby test udělal.

Prahová úroveň je pro studenty pouze formulací cíle. Cíle, kterého by se měli studenti snažit dosáhnout a který je upřesněn takovým způsobem, že může nabídnout smysluplný směr pro plánování procesu výuky. Nesmí se zaměřovat se skutečně dosaženými výsledky. Ty se budou vždy lišit od toho, co je určeno jako cíl. Jak velký bude tento rozdíl, aby byl ještě únosný, si musí vzhledem ke svým záměrům a potřebám rozhodnout sami studenti.

Jestliže se tedy zaměříme na otázku, jak a zvláště jak dobře by studenti měli být schopni vyhovět tomu, co je zde formulováno jako cíl, nemůžeme jít za hranice obecných definic, které se týkají hlavně minimálních požadavků na efektivní komunikaci.

Pokus o komunikaci je účinný, jestliže je uskutečněn komunikační záměr. Je tomu tak v případě, kdy se účastníkovi komunikace podaří sdělit svůj záměr druhým a zároveň také správně pochopit, co zamýšlejí jeho partneri. To znamená, že hlavním kritériem je pragmatická adekvátnost. Jestliže student se chce skroinně omluvit nebo chce vyjádřit své pochyby, komunikuje úspěšně, jestliže partner v komunikaci pochopí, že dělá právě toto. A jestliže student chce zjistit, zda si např. má nebo nemá vzít plášť do deště, má v komunikaci úspěch, jestliže si správně vyloží relevantní informace v předpovědi počasí.

Neměli bychom však dojít k ukvapenému závěru, že student, který komunikuje úspěšně při jedné určité příležitosti, se projevil jakožto dobrý účastník komunikace a dosáhl cílů, které stanoví *Prahová úroveň*. Za příznivých podmínek (tlak situace, pohotový, zkušený a spolupracující rodilý posluchač) nemusí být komunikace rušena ani hrubým fonetickým, gramatickým a lexikálním zkreslením. Pokusy s porozuměním mluvenému projevu ukazují důležitost, kterou na porozumění má očekávání posluchače. Stejná výpověď může za menšího tlaku situace (třeba, když to, o čem se mluví, není přístupné přímému pozorování a nedá se odvodit z kontextu) anebo při nižším stupni motivace či zkušenosti posluchače docela dobře selhat. Zejména nerodilí posluchači jsou méně schopni se vyrovnávat s odchylkami než posluchači rodilí. Tato skutečnost je zvláště závažná, když spolu komunikují osoby s rozdílným rodným jazykem. Úroveň interferencí rodného jazyka, která není na překážku při komunikaci s rodilými Čechy, může rozhovor osob s různým jazykovým substrátem

znemožnit anebo vést k vážným nedorozuměním, které mohou zúčastněné osoby třeba i ohrozit.

Z toho vyplývá, že jazyková komunikace nemůže být uspokojivě zajištěna, aniž bychom se alespoň přiblížili k jisté gramatické, lexikální a fonologické normě. To znamená, že chyby v těchto oblastech, které interferují s komunikativní účinností, nejsou přijatelné. Tento závěr však nevede automaticky ke stanovení seznamu přijatelných a nepřijatelných odchylek od normy.

Můžeme říci, že jakékoli pochybení v rozlišení fonemických párů nebo gramatických kategorií (například rozdílů v časech a ve vidu) může vést k nedorozumění, ale faktory, které rozhodují, zda je tomu tak nebo není, jsou příliš komplikované a není možno je kvantifikovat. Ve vysokém počtu příkladů posluchači (speciálně rodilí posluchači) si uvědomí, že řeč je nějak odchýlná, ale budou rozumět, co mluvčí zamýšlel říct. Zda takové omyly budou přijaty anebo ne v jinak úspěšné komunikaci záleží na jiných faktorech, než jsou ty, jimiž se zde zabýváme. Převážně je to věcí studentovy osobnosti a jeho ambicí. Člověk, který je od přírody ostýchavý, by mohl být značně znevýhodněn jako komunikant, když si bude vědom, že se často dopouští chyb. A ten, kdo chce, aby byl v komunikaci přijat jako rovnocenný partner v prostředí, ve kterém se projevuje nesnášenlivost k jakémukoli projevu snížené kompetence, bude také potřebovat vyšší stupeň dovedností než mnoho jiných studentů. Prahová úroveň, jak je zde definována, žádným způsobem nevyklučuje rozvoj tak vysokého stupně dovedností, ale nevyžaduje to od všech studentů cílové skupiny.

Všem studentům však prospěje, když si vytknou poněkud vyšší cíl, než je pouhá „pragmatická přiměřenost“. Měli by se snažit naučit komunikovat s jistým stupněm efektivity. Když musí mluvčí po každém druhém slově dělat pauzy a hledat způsob, jak pokračovat, když dělá velké množství gramatických nebo lexikálních chyb, dokonce i v krátkých promluvách, a jeho výslovnost nevyhovuje standardu, na který je jeho partner zvyklý, pak se nedá říci, že komunikuje účinným způsobem, protože své posluchače příliš zatěžuje a riskuje tak, že o ně nakonec přijde.

Podobně neúčinná je situace, kdy posluchači, aby porozuměli tomu, co se jim říká, žádají, aby ten druhý stále své věty opakoval nebo aby mluvil nepřirozeně pomalu, aby své věty neustále obměňoval, aby se sám vyjadřoval omezeně a v nepřiměřeně úzkém rozsahu lexikální zásoby a gramatiky. Na *Prahové úrovni*, v souladu s tím, jak byla konkretizována její náplň, očekáváme, že:

- V roli mluvčích budou studentům snadno rozumět nejen osoby, pro které je používaný jazyk jazykem rodným, případně osoby, které se takovému standardu blíží, ale za normálních okolností i ti, pro které daný jazyk rodným není, ale kteří dosáhli *Prahové úrovně*.

- V roli posluchačů studenti porozumějí podstatě toho, co jim říkají nejenom rodilí mluvčí nebo mluvčí se znalostmi blízkými znalostem rodného jazyka, ale také - za normálních okolností - co jim říkají ostatní nerodilí mluvčí, kteří dosáhli *Prahové úrovně*, aniž by je nutili k nepřiměřenému úsilí.

To, co bylo řečeno o studentech jako mluvčích, se právě tak vztahuje na studenty jako na autory psaného textu. Nicméně zde si pravděpodobně budou přát splňovat poněkud vyšší kritéria na formální správnost textu, zvláště v dopisech adresovaných neznámým lidem. Protože budou mít přístup ke vhodným příručkám, budou moci vyhovět těmto kritériím snadněji než při mluveném projevu.

Ve všem, co bylo dosud řečeno o efektivitě komunikace, je třeba vidět, že od partnerů, kteří komunikují s naším studentem, se očekává určitá tolerance a spolupráce. Bylo by nerealistické se domnívat, že bez tohoto předpokladu by studenti, kteří mají znalosti na *Prahové úrovni*, byli schopni se projevovat adekvátně. Schopnost uplatnit se v náročnějších

situacích, se kterými se studující může setkat, rovněž nepředpokládá další usilovné studium, nýbrž postupné rozvíjení znalostí v procesu užívání daného jazyka v praxi.

DODATEK A

VÝSLOVNOST A INTONACE

Popis zvukové stavby češtiny má tradici od počátku tohoto století a zahrnuje jak segmentální, tak i prozodické jevy. Podkladem byl a je materiálový a experimentální výzkum. Teoretické zobecnění výsledků má podobu ucelené koncepce, která se ovšem v průběhu doby rozvíjí a modifikuje. Vliv pražské lingvistické školy se projevuje zejména v některých částech fonologického popisu.

OBSAH

0. Standard a variabilita zvukové podoby češtiny
 - Koncepce standardu
 - Základní zdroje variability v řeči
 - Variabilita zvukové stavby při výuce češtiny jako cizího jazyka

- I. Výslovnost hlásek. Klíčové vlastnosti zvukové podoby češtiny na rovině segmentální.
 1. Kvalita vokálů
 - 1.1 Standard
 - 1.2 Vztah grafické a zvukové podoby
 - 1.3 Variabilita mimo standard

 2. Opozice kvantity vokálů
 - 2.1 Standard
 - 2.2 Vztah grafické a zvukové podoby
 - 2.3 Variabilita mimo standard

 3. Konfigurace konsonant - vokál.
 - 3.1 Standard
(alveolární vs. palatální řada explozív)
 - 3.2 Variabilita

 4. Lenisová artikulace českých konsonantů
 - 4.1 Standard
(absence aspirace)
 - 4.2 Variabilita

 5. Kontrast znělosti
 - 5.1 Standard
 - 5.2 Vztah grafické a zvukové podoby
 - 5.3 Variabilita mimo standard

 6. Charakteristické jednotlivosti
 - 6.1 Používání rázu
 - 6.2 Skupina vibrant
 - 6.3 Laryngála [h]

II. Prozodie. Klíčové vlastnosti zvukové podoby češtiny na rovině suprasegmentální

Obecná charakteristika

Jednotky prozodické struktury

1. Slabika

1.1 Struktura

1.2 Standard

1.3 Variabilita mimo standard

2. Přízvukový takt

2.1 Struktura

2.2 Standard

a) Segmentace

b) Rytmus

2.3 Variabilita mimo standard

3. Promluvový úsek

3.1 Struktura

3.2 Introvětné frázování

3.3 Fokus s kontextovou platností

3.4 Variabilita mimo standard

4. Výpověď jako zvuková jednotka

4.1 Struktura

4.2 Variabilita

5. Intonační vzorce

5.1 Průběh melodie v nekoncové pozici

5.11 Melodická kontura taktu

5.12 Taktová posloupnost v úseku kterým nekončí výpověď

5.13 Příznakové modifikace

5.2 Standard melodémových typů

5.21 Ukončující klesavý melodém

5.22 Ukončující stoupavý melodém

5.23 Melodém neukončující

5.3 Kontury pro vyjádření fokusu

5. 31 Prominence na taktu v nekoncové pozici

5. 32 Prominence na taktu ve finální pozici

0. Standard a variabilita zvukové podoby češtiny

Koncepcie standardu

V češtině existuje spisovný standard její zvukové podoby, zejména výslovnosti. Formou závazných pravidel byl stabilizován počátkem druhé poloviny 20. století (Výslovnost spisovné češtiny I, 1954, 1967, Výslovnost spisovné češtiny - přejatá slova 1978).

Regionálním základem kodifikovaného standardu se stala poměrně homogenní oblast centrálních Čech, přičemž vyloučen byl specifický dialekt Prahy. Odlišnosti moravského regionu s větším počtem nářečních rozdílů se ve standardu promítají akceptováním rozpětí v kvalitě vokálů a nevelkým počtem asimilačních dublet. Z hlediska územního aspektu je tedy kodifikace asymetrická.

Z hlediska stylové diferenciacie je základní představou neutrální mluvní situace veřejných projevů. Určujícím kritériem při výběru forem je většinou podpora srozumitelnosti slova v kontextu souvislého textu. Uvnitř kodifikace se u některých jevů počítá s dubletami pro vyšší a běžný styl.

Základní faktor, který podporuje stabilitu standardu výslovnosti, je pravidelný vztah mezi výslovností a pravopisem v domácí slovní zásobě. Poměrně omezený okruh pravidel dostačuje k tomu, aby na základě psaného textu bylo možno s jistotou určit standardní podobu výslovnosti. V případě variant je to vždy forma explicitní. Z tohoto trendu se vymyká výslovnost přejatých slov, kde byl porušen princip pravidelného vztahu mezi pravopisem a výslovností a v současné době kolísá obojí.

Standard výslovnosti přejatých slov a cizích vlastních jmen vychází z výslovnosti původní. Počešťování se řídí trojí zásadou: Hlávky, které v češtině neexistují ani jako alofony, se nepřejímají, nýbrž nahrazují. Domácí hláskové asimilace se uplatňují i v přejatých slovech. Přízvuk slovní se klade na první slabiku. Výslovnost je rozkolísaná zejména pokud jde o vokalickou kvantitu a kontrasty znělosti.

Základní zdroje variability v řeči

Napětí mezi spisovným standardem a tzv. *obecnou variantou* jazyka, které v současné češtině pozorujeme např. v rovině morfologie, má ve zvukové rovině jinou povahu.

Standardní zvuková podoba je obecně akceptována jako žádoucí forma a podpora snadné komunikace. Její porušování v projevu mluvčích, kteří mají sloužit jako řečový vzor, je přijímáno jako nedostatek profesionality, nikoli důsledek nevhodné kodifikace.

Na druhé straně je třeba počítat s tím, že kultura řeči po několik desetiletí nepatřila k prestižním aspektům osobnosti a v průměru nemá dobrou úroveň. Pozitivní změna v současném postoji některých vrstev veřejnosti může přinést výsledek až po delší době. Retardačním faktorem je postupně klesající mluvní připravenost učitelů všech stupňů škol.

Problémem standardu ve zvukové stavbě češtiny není jeho podoba, ale nedostatečná mluvní připravenost průměrně vzdělaného uživatele jazyka. Tato skutečnost je nejvýraznějším zdrojem variability výslovnosti v současné češtině, výraznější než dochované prvky nářečí, a je nutno s ní počítat při výuce češtiny jako cizího jazyka. Deformace, které vznikají v běžné řeči, mají původ v náznakové výslovnosti, jsou nestabilní a závislé především na mluvčím a okamžité situaci.

Je charakteristické, že v oblastech s živými zbytky nářečí, bývá ve školách obecně vyšší kultura řeči, protože tam bývá standard vědomě pěstován jako prestižní alternativa. V oblastech s interdialektem si uživatelé jazyka často neuvědomují stupeň své mluvní připravenosti.

Variabilita zvukové stavby při výuce češtiny jako cizího jazyka

Nerodilý mluvčí potřebuje za těchto podmínek vědomě odlišovat složku produkce a percepce při zvládnání fonetiky češtiny.

Pro vlastní mluvený projev potřebuje znát a ovládat základní zvukové rysy neutrální podoby češtiny, aby tak byl jeho projev srozumitelný a bez nežádoucích stylových odchylek. Český posluchač očekává od cizince standardní projev a především vůči němu domýšlí případné deformace.

Při percepci potřebuje nerodilý mluvčí vědět, které zvukové kvality bývají v běžné řeči deformovány a jakým směrem, aby naopak on mohl z málo explicitního projevu získat potřebnou jazykovou informaci. Nelze ho přitom učit tzv. allegrové formy, protože to, s čím se nejčastěji setkává, jsou nestabilní útvary.

I. VÝSLOVNOST HLÁSEK. Klíčové vlastnosti zvukové podoby češtiny na rovině segmentální.

Tyto vlastnosti jsou pro češtinu charakteristické a stupeň jejich dodržení podstatně ovlivňuje výsledný dojem z projevu. Žádoucí cílový stav při výuce češtiny jako cizího jazyka zdůrazňujeme ještě jako *Požadavek 1-16*.

1. Plná a stabilní realizace kvality vokálů ve všech pozicích ve slově

Požadavek 1. V češtině se nemění kvalita vokálu vlivem pozice ve slově, vlivem přízvuku, typu slabiky či hláskového kontextu. Tempo řeči, které nutí mluvčího k deformacím vokálů, je pocíťováno jako nepřiměřené.

1.1 Standard

a) Vokální systém češtiny tvoří z hlediska kvality klasický pětičlenný trojúhelník i-e-a-o-u, který se opakuje ve dvou variantách trvání (viz §2). Tyto rozdíly jsou funkčně relevantní a odlišují 10 jednoduchých fonémů.

Systém doplňují tři diftongy ou–au–eu. Jejich trvání odpovídá dlouhým vokálům jednoduchým a povahou jsou poziční, tj. obě jejich části se vyslovují plně, v kvalitě shodné s příslušnými vokály jednoduchými. Př. *to ouško, tou ulicí*

Tři prvky tohoto inventáře ó–au–eu se vyskytují jen v přejaté slovní zásobě a signalizují cizí původ slova. Př. *tón - auto - leukemie*

b) Ve standardu je rozlišení kvality vokálů zřetelné. Vysoká řada i, í + u, ú je relativně zavřená, vertikálně středové vokály e, é + o, ó se od vysokých zřetelně liší a jejich kvalita není ovlivněna trváním, vokály a-ové jsou v horizontální rovině střední a jejich kvalita nekolísá vlivem délky ani konsonantického okolí. Zadní řada o, ó, u, ú, ou je vždy labializovaná. Př. *vyšel – vešel- vaše, utekl – otekl - atak, namáhá se, půjdu domů*

c) Žádná redukce vokálů není v češtině korektní a vždy snižuje srozumitelnost. Opakovaná redukce vokálů v tzv. nepřízvučných slabikách má za následek dojem „cizího akcentu“ (k tomu ještě II.1.1 a II.2.2-b)

Př. *Dnes se sem nebudeme vracet.*

d) Při výslovnosti diftongů se realizují plně obě části, jejich kvalita odpovídá kvalitě příslušných jednoduchých samohlásek. Změna artikulačního postavení se týká jazyka i rtů. Př. *to ouško, tou ulicí, na auto*

1.2 Vztah grafické a zvukové podoby

V psané podobě češtiny je rozdíl kvality vokálů jednoznačně registrován. Ve třech případech jsou se používají dvě varianty zápisu pro týž vokál: i, y = i, e, ě = e, ú, ů = u. Ve výslovnosti tedy není rozdíl mezi slovy *vír–výr*, *byli–bili* a p..

Grafického rozdílu *i-y* a *e-ě* se používá pro pravopis konsonantů a konsonantických skupin (rozdílu *i-y* a *e-ě* pro rozlišení alveolární a palatální řady okluziv, např. *tyto- tito =t'ito*, rozdílu

e-ě ještě pro záznam konsonantické skupiny orální labiála +j +e, např. pěst= pjest nebo nazální labiála + ň+e, např. mě =mňe).

1.3 Variabilita mimo standard

1.31 Nářeční rozdíly

Kodifikace uznává jistý stupeň územních rozdílů v tzv. zavřenosti vokálů: varianty s více zavřenými vokály středové a vysoké řady v moravském regionu a varianty s otevřenějšími vokály v Čechách. Výrazné rozdíly v kvalitě jsou však vždy pocíťovány jako nestandardní. Přitom se objevuje rozdíl v hodnocení obou pólů odchylek. Zavřené varianty jsou pocíťovány jako nářeční, otevřená výslovnost vokálů je vnímána převážně jako projev nižšího stylu, i tehdy, je-li jejím základem nářečí (např. pražské).

V omezené míře se objevují i jiné nářeční varianty vokálů např. u mluvčích z lašské oblasti (v blízkosti Polska) temná varianta *i* (např. *vyborne vysledky*).

1.32 Variabilita stylová

Pro nerodilého mluvčího jsou podstatné především deformace samohlásek v běžné řeči. Jejich základem je nedostatečný pohyb jazyka a rtů v náznakové výslovnosti či v rychlém tempu řeči. Nejčastější typy:

Otevřená výslovnost vokálů. Týká se především krátkých vokálů. Zmenšuje se až zaniká kontrast vysoké a středové řady, zejména u vokálů předních. Nerozlišíme tedy *i – e* (*přijel – přejel, vyšel – vešel, lidový – ledový*), *u – o* (*pustil se – postil se*), někdy ani *e – a* (*žene – žena*). Není-li zdrojem nářečí, kolísá tato deformace i v projevu jednoho mluvčího. Častěji bývá postižen vokál v konci slova, ale také v předponě.

Redukce kvality i kvantity krátkého vokálu či vokálů v delším slově. Bývá to vokál v iničiální či mediální pozici, méně často vokál koncový. Častěji zavřené než otevřené slabiky. Nelze uvést určující tendenci.

2. Rozdíl v délce vokálů je primární nezávislý kontrast.

Požadavek 2. Rozložení krátkých a dlouhých vokálů ve slově je součástí podoby tohoto slova. Délku je třeba vnímat i realizovat jako kvalitu nezávislou na jiných zvukových faktorech. Její výskyt nesouvisí s pozicí, počtem slabik ani okolím. Není vlastností první (tzv. přízvučné) slabiky slova. Více délek ve slově není výjimkou. Délka vokálu naopak neovlivňuje jeho kvalitu (s jednou výjimkou, viz 2.1-c).

2.1 Standard

a) Dodržení správné délky vokálů patří k základním požadavkům standardu. Odchylky jsou pocíťovány jako příznakové. Kontrast délky ve slově zůstává zachován bez ohledu na tempo řeči.

b) Kontrast dlouhých a krátkých vokálů je jednoznačně rozdílem kvantity (poměr 1:2, častěji 2:3 či 3:5). Počet délek ve slově není omezen.

Př. *nedali – dávali – nedáme – nadají – dávají – dáváme- dodává - dávání*

c) Kvalita krátkých a dlouhých vokálů má zůstat stejná, dlouhé vokály nejsou zavřenější a krátké naopak nemají být výrazně otevřené. Výjimkou je dvojice *i – i:*, v níž kontrast délky je doprovázen mírným rozdílem v kvalitě. Dlouhý vokál je ve většině okolí zavřenější.

Př. *výpravy – vypraví – vypráví, vyvíjet , byli bílí*

2.2 Vztah grafické a zvukové podoby

V psané podobě češtiny je rozdíl kvantity vokálů jednoznačně registrován. Dlouhé vokály jsou značeny grafěmem s čárkou. Povědomí o správné kvantitě vokálů je v důsledku toho u

rodilého uživatele jazyka pevné.

Výjimkou jsou přejatá slova, v nichž pravopis kolísá a kolísá také výslovnost.

2.3 Variabilita mimo standard

2.31 Nářeční rozdíly

V omezené míře se objevuje výslovnost bez kontrastu vokalické kvantity u mluvčích z lašské oblasti. Je pocíťována jako zřetelný projev nářečí nebo jako „cizí akcent“. Může ji doprovázet výslovnost temného *i* (např. *vyborne vysledky*).

2.32 Variabilita stylová

Porušování správné kvantity vokálů je v běžné řeči časté a nastává oběma směry. Zůstává však jevem pocíťovaným jako příznak nestandardních rovin řeči, patrně i v důsledku pevné opory, kterou má kontrast délky v psané podobě jazyka.

Krácení délek je časté zejména u vysokých vokálů *i*, *ú*, zejména v koncovkách a u vysoce frekventovaných slov.

Př. *prosím tě*– *prosim tě*, *musím tam jít* – *musim tam jít*, *to si nemyslím* – *to si nemyslim*, *pani Nováková* – *pani Nováková*, *neříkej to* – *neříkej to*, *přišel domů* – *přišel domu*, *otcův dopis* – *otcuv dopis*.

Dloužení krátkých vokálů se objevuje v poslední slabice promluvového úseku (= tone unit), podobně jako v řadě dalších jazyků. Je to jedna z mála interferencí segmentální a suprasegmentální roviny zvukové stavby v češtině. Protahování slabičného vrcholu bývá doprovázeno pohybem melodie. Je pocíťováno jako silně příznakové, interpretace není jednotná a závisí na dalších faktorech (emoce, expresivita, periferní dikce apod.).

Výraznost a četnost dloužení závisí v první řadě na mluvčím. Postihuje vokály bez ohledu na původní délku, na zavřenost či otevřenost slabiky, na typ slabičného vrcholu (dloužen může být i slabikotvorný konsonant). Dlouhé vokály se mohou ještě prodloužit, obecně se však kontrast délky stírá.

Vlastnosti 1 a 2 spolu v řeči těsně souvisejí a doplňují se. Chyby proti nim v projevu nerodilého mluvčího mají rozmanitou povahu a podstatně ovlivňují srozumitelnost a přijatelnost jeho projevu. Na elementární úrovni znalosti češtiny je nutno věnovat procvičování vokálů (a s tím v češtině i elementárního rytmu řeči) primární pozornost i tam, kde srovnání systémů neukazuje zvláštní rozdíly. Požadavek plné a stabilní výslovnosti vokálů je též omezujícím kritériem pro volbu tempa v souvislém projevu.

3. Stabilita a relativní vzájemná nezávislost segmentů v kombinaci konsonant - vokál uvnitř slabiky i mezi slabikami, bez ohledu na jejich pořadí.

Požadavek 3. Konsonanty nemodifikují své místo ani způsob vytváření překážky v závislosti na sousedství různých vokálů. Podobně vokály nemají kolísat v kvalitě vlivem místa artikulace sousedních konsonantů.

2.31 Standard

V současné češtině se neobjevují modifikace typu palatalizace nebo velarizace. Jejich výskyt ve výslovnosti je vnímán jako projev „cizího akcentu“.

Z hlediska nerodilého uživatele je podstatná především **rozlišování alveolární a palatální řady exploziv**.

Místem tvoření hlásek *t'*-*d'*-*ň* zůstává v sousedství všech samohlásek tvrdé patro.

Př. *tím*–*těžký*–*řapka*–*šťovík*–*řukat*, *dítě*–*dělo*–*d'ábel*–*d'obat*

Rozdíl slabik *ti, ti: - ťi, ťi:, di, di: - d'i, d'i:, ni, ni: - ňi, ňi:* spočívá v odlišnosti souhlásky, samohlásky musí zůstat beze změny.

Př. *tyto-tito, tým-tím, rády-rádi, mladý-mladí, pány-páni, jiný-jiní*

V kombinaci palatální souhlásky + e se nesmí objevit i-ový tranzient, jako se neobjevuje v kombinaci s alveolárami.

Př. *dědeček, tetě, denně, štěně, nejezděte*

3.2 Variabilita

Tato artikulační vlastnost nemá v češtině alternativu. Kolísání je minimální, stejně jako vady řeči u této skupiny. V nářečí či v tzv. češtině se objevují tvary se záměnou alveolárních a palatálních konsonantů, ne však modifikace jejich artikulace.

Př. *deň, dokuč, dost'*, či naopak *nekdo, o tech*

Způsob výslovnosti palatálních okluzív podstatně ovlivňuje hodnocení „cizího akcentu“.

4. Lenisová artikulace českých konsonantů

Požadavek 4. Artikulační překážka vytvářená u konsonantů není tak intenzivní, aby jejím zrušením nebo přechodem na jiné postavení vznikal percepčně odlišitelný transient .

4.1 Standard

V češtině se v žádné pozici neobjevuje aspirace.

Př. *pád, kope, strop, ten, léta, plot, kam, roky, skok*

Rozdíl v napjatosti artikulace není primárním, percepčně sledovaným rozlišujícím rysem konsonantických párů (viz 5.1)

Relativně lenisová artikulace konsonantů ovlivňuje i způsob **výslovnosti souhláskových skupin**, které jsou v češtině četné a bohaté. Ve standardu bývají dodržovány. Jsou vyslovovány jako plynulá lineární sekvence, v níž však lze přechod přes jednotlivé prvky ještě sledovat.

Př. *prostranství, zkroutit, vzdálit se, vzpomínka*

Stabilizované koartikulační změny konsonantů mají podobu asimilací, vynechání konsonantů je většinou porušením standardu.

4.2 Variabilita

Relativní lenisovost českých konsonantů je stabilní vlastností , která opět nemá alternativu. Aspirace je vždy zřetelným příznakem „cizího akcentu“.

V nestandardní náznakové výslovnosti se konsonanty ještě dále oslabují, až mizí.

V intervokální pozici se to týká často konsonantů *j, v, h*.

Př. *přijít – přiit , to je jeho – toe jeo*

Zjednodušení konsonantických skupin se v nestandardní vrstvě jazyka v některých slovech stabilizovalo.

Př. *vždycky – dycky, když – dyš, jestli – esi*

Vlastnosti 3 a 4 spolu v řeči opět těsně souvisejí a doplňují se. Chyby proti nim v projevu nerodilého mluvčího ovlivňují zejména plynulost a celkovou přijatelnost jeho projevu. Jejich znalost je naopak nezbytná pro rozumění češtině.

5. Kontrast přítomnosti / absence hlasivkového tónu u konsonantů jako distinktivní rys a koartikulační proces

Požadavek 5.

a) Obstruenty (= šumové souhlásky) existují v češtině v párech odlišených tzv. znělostí. Základem tohoto kontrastu je přítomnost či absence hlasivkového tónu, paralelní rozdíl v napjatosti členů dvojice je percepčně zanedbatelný.

b) V souvislé řeči se mění kvalita znělosti obstruentů tak, že se členové dvojice podle určitých pravidel zaměňují. Nutno počítat s tím, že přitom dochází k neutralizaci fonémových rozdílů.

5.1 Standard

a) Existence tohoto kontrastu a chování obstruentů v řeči rozděluje inventář konsonantů češtiny na dvě skupiny: **párové obstruenty** (dále P) a **jedinečné** (nepárové) **sonory** (dále J).

Inventář párových konsonantů v češtině zahrnuje 8 dvojic fonémů + 3 fonémy s dvěma alofóny. Jedinečné jsou sonory *m, n, ň, N, r, l, j*. (N = zde označení pro velární nazálu, vznikající závazně v kombinacích *nk, ng*.)

b) Při tvoření znělých hlásek zní hlasivkový tón od počátku hlásky, tedy u okluzív po celou dobu trvání závěru. To je třeba dodržet i v iniciální pozici po pauze.

Př. *pere-bere, ten-den, tělo-dělo, karta-garda, zoufat-zouvat, sem-zem, šije-žije, chodit-hodit, leckomu-leckdo* [ledzgdɔ], *léčka-léčba* [lédžba], *tři*[tř°i]-*dři* (ř° = zde označení pro neznělé ř).

c) Změny ve znělosti párových konsonantů v řeči jsou jednak poziční, jednak kombinatorní a řídí se několika pravidly s malým počtem výjimek. Změny uvnitř slova jsou většinou závazné, bez kolísání, variabilita se objevuje na hranici slov. Jedinečné (vesměs znělé) konsonanty se změn znělosti neúčastní.

V konsonantických skupinách složených z obstruentů se přizpůsobuje kvalita znělosti tak, aby skupina byla co do znělosti homogenní. Určující je znělostní hodnota posledního párového konsonantu ve skupině. Na konci slova je základní variantou obstruent neznělý. Znělost však může vzniknout působením následujícího kontextu, protože regresivní asimilace znělosti se uplatňuje i přes hranici slova, není-li použita pauza.

Př. *kdo* [gdo], *zpěv* [spjef], *zpěvník* [spjevni:k], *až potom* [aš potom], *až zítra* [až zi:tra], *až ráno* [aš ra:no], *šest bodů* [šezd bodu:], *plot* i *plod* [plot].

Další podrobnosti a výjimky uvádějí kodifikační příručky.

5.2 Vztah grafické a zvukové podoby

Záměna znělých a neznělých obstruentů patří k jevům, které nejvíce odlišují psanou a zvukovou podobu češtiny.

Pokud jde o kontrast znělosti, pravopis zachovává především morfologickou stavbu slova a etymologické souvislosti. Inventář grafémů se nejvíce blíží inventáři fonémů, nikoli alofónů.

Zvuková podoba slov v souvislé řeči je naopak výsledkem změn, které se mají povahu fonetických procesů. Jsou tak pravidelné, že si jich rodilí uživatelé jazyka bývají vědomi jen v období, kdy se učí pravopisu.

5.3 Variabilita mimo standard

5.31 Variabilita nářeční

Hodnota znělosti obstruentů uvnitř slova je v zásadě stabilní na celém území. Variabilita se týká znělosti konsonantů na konci slova před iniciální jedinečnou souhláskou, tj. před sonorou.

Uvnitř slova před sonorami asimilace neprobíhá. Standard před nimi požaduje i na konci slova základní neasimilovanou podobu, tedy v případě obstruentů hlásku neznělou. Taková

výslovnost převažuje v Čechách. Na Moravě se naopak často objevuje před sonorami na hranici slov asimilace, tedy obstruent znělý.

Př. *kus lesa* [kuz lesa], *kup mu to* [kub mu to], až ráno [až ra:no].

5.32 Variabilita stylová

Změny ve znělosti nejsou primárně pocíťovány jako faktor, který je ovlivněn stylem nebo styl vytváří. Odchytky kromě nářečních (viz 5.31) jsou hodnoceny jako výslovnost cizince nebo vada řeči.

6. Charakteristické jednotlivosti

Následující jevy mají již omezenější dosah, jsou však pro zvukovou podobu češtiny charakteristické.

6.1 Používání rázu

Požadavek 6. Tvrdý hlasový začátek (glottal stop) se používá před vokálem na začátku slova jako základní varianta výslovnosti. V kombinatorice se ráz chová jako neznělý segment a předcházející obstruent je vždy neznělý.

6.2 Skupina vibrant

Požadavek 7. Tři české vibranty [r], [ř], [ř°] zůstávají ve všech pozicích kmitavé a předojazyčné, základem rozdílu dvou ř je kvalita znělosti.

6.21 Standard

Hláska *r* je vždy sonorní. Hlázky *ř* a *ř°* jsou párové obstruenty ve vztahu komplementární distribuce:

[ř] na začátku slova, mezi vokály, vedle znělého konsonantu, např. *řeka, moře, dřevo*

[ř°] na konci slova (nenásleduje-li znělý obstruent), vedle neznělého konsonantu, např. *keř, tři*

Rozdíl mezi tvořením *r* a tvořením obou variant *ř* spočívá v charakteru kmitů.

6.22 Variabilita mimo standard

Nářeční či stylová variabilita vibrant je nepodstatná. Poruchy tvoření vibrant však patří mezi nejčastější vady řeči (např. velární či čípkové *r*).

6.3 Laryngála [h]

Požadavek 8. Larygální frikativa *h* je výrazně znělá hláska.

6.31 Standard.

Hláska *h* je znělý obstruent párový. Znělost je výrazná na začátku slova před vokálem, mezi vokály i v souhláskových skupinách.

Např. *hora, had, hrad, hlad, hřib, noha, rohy*.

Při asimilacích se hláska *h* objevuje v páru s neznělou velárou *ch*.

Např. *roh* [rox], *lehko* [lexko], *duch doby* [duh dobi], *těchže* [t'ehže]

6.32 Variabilita mimo standard

Neznělá podoba *h* se vnímá jako rys „cizího akcentu“.

V zběžné řeči se *h* snadno oslabuje, zejména v souhláskové skupině *hř* na začátku slova.

Např. (*h*)*říbek*, (*h*)*řmí.*, (*h*)*řebík*

II. PROZODIE. Klíčové vlastnosti zvukové podoby češtiny na rovině suprasegmentální.

Obecná charakteristika

a) Segmentální a suprasegmentální rovina zvukové stavby jsou poměrně nezávislé v tom smyslu, že součástí relevantních rysů prozodie je zřídka modifikace segmentů a naopak.

b) Prozodickou strukturu češtiny tvoří hierarchie lineárních jednotek *slabika – přízvukový takt – promluvový úsek – ukončená výpověď*. Tyto jednotky mají konkrétní zvukovou charakteristiku a oporu v pocitu uživatele jazyka.

c) Zvukovou kvalitou, která se nejvíce podílí na vzniku relevantních rysů suprasegmentální modulace, je melodie (průběh základního tónu).

Jednotky prozodické struktury

zvuková jednotka	blízká jednotka jazyková	hlavní zvuková kvalita	hlavní zvukový signál
slabika		střídání stupně sonority	vokál
přízvukový takt = řetěz slabik	slovo	melodie (+intertaktové proporce trvání slabik)	průběh F0 kontura na levém okraji
promluvový úsek = řetěz taktů	syntagma, fráze	melodie (+introúsekové proporce trvání taktů)	průběh F0 kontura na pravém okraji
výpověď = řetěz úseků	větný celek	melodie	kontura na pravém okraji

1. Slabika

1.1 Struktura

Nukleus: vokály, sonory *l, r* (ve kmeni i v koncovkách), okrajově *m* (ev. další nazály)

Praetura (onset): až 4 konsonanty (př. *pštros, vzplane*; nulová praetura je řídká a často se vsouvá ráz ‘ (*okno, po‘otočit*)

Koda: až 3 konsonanty (př. *zábst, pomst*)

Signálem hranice slabiky je pokles sonority, např. konsonant mezi vokály. U souhláskových skupin členění kolísá. Není pocit'ována korelace slabika – morfém, morfologický šev nebývá jednoznačně určující pro členění na slabiky .

Rozdíl v těsnosti spojení KV, VK v inter- a introsylabické pozici je nevýrazný.

1.2 Standard

a) **Požadavek 9.** Dostatečně explicitní výslovnost vokálů ve všech slabikách je podmínkou srozumitelnosti (viz i požadavek 1.).

Ve standardu nedochází k redukci kvality ani kvantity. Ztráta slabiky je pocit'ována jako výrazná deformace a snižuje srozumitelnost.

b) **Požadavek 10.** Slabikotvorné *r, l* má stejnou zvukovou kvalitu jako neslabičné varianty. Nesmí se prodlužovat.

Slabikotvorné *r, l* se objevuje v kmeni slov i v koncovkách. Je důsledkem kombinatoriky, nemá odlišnou artikulaci. Každé *r, l* mezi konsonanty nebo po konsonantu na konci slova je počítováno jako nukleus samostatné slabiky.

Př. *trhat, mlčet, bratr, trkl, vrtkavý, vhrkl, strč prst skrz krk; sedm, osm, Haydn*

1.3 Variabilita mimo standard

a) Neexistence slabikotvorných konsonantů v úzkém okruhu nářečí.

b) V obecné češtině ztráta slabikotvorného *l* po konsonantu v participiu sloves, a tím i ztráta slabiky.

Př. *vedl – ved, četl – čet, řekl – řek*

2. Přízvukový takt (stress group)

Je to zvuková jednotka s těsnou vazbou ke slovu.

2.1 Struktura

a) Přízvukový takt je skupina slabik, z nichž jedna je nositelkou tzv. slovního přízvuku. Určujícím faktorem jednotky je segmentace lineárního slabičného řetězu v těsné korelaci se segmentací na slova.

b) Slovní přízvuk je charakterizován jako pevný, iniciální. Je nutno ho chápat především jako strukturální pojem, který často nemá podobu zvukové prominence na slabice.

c) Hranice přízvukového taktu je vždy hranicí slova. Hranice slova nemusí být hranicí taktu. Rozdíly v segmentaci na slova a takty způsobují slova jednoslabičná, která zůstávají samostatnými takty zřídka.

d) Převažující shoda hranice taktu a slova přispívá k tomu, že tato zvuková jednotka má oporu v povědomí běžného uživatele jazyka.

2.2 Standard

a) **Segmentace** (/ v příkladech označuje hranici taktu, tučně jsou označeny „přízvuchné“ slabiky)

Vedle sebe stojící víceslabičná slova tvoří samostatné takty.

Př. *Zítra / přijedeme / dom / později.*

Jednoslabičné slovo může zůstat přízvuchné a stává se samostatným taktem. Bývá tomu v koncové pozici v úseku.

Př. *Zítra / přijede / dom / sám.*

Jednoslabičné slovo se často váže do jednoho taktu se slovem předcházejícím.

Př. *Zítrasetam / pojede / podívat.*

Jednoslabičné slovo se může vázat k taktu následujícímu jako nepřívuchná předzážka (anakruze).

Př. *Přišel / pozdě / a anise / neomluvil.*

Jednoslabičné slovo se může spojit do taktu se sousedním slovem a stát se první „přízvuchnou“ slabikou. Tato varianta je kodifikována jako základní standard u jednoslabičných pravých předložek (*na, nad, pod, u, za, před, do, ve, při, přes, se, ze, o*).

Př. *Zítra / pojedou / sevšemi / dětmi / navýlet / doPrahy. (závazně)*

Přece / oznámil, / žepřijede / později. (fakultativně)

Požadavek 11. Spojení jednoslabičné předložky s následujícím jménem se zcela shoduje s výslovností jednoho slova.

Př. do stanu – dostanu: *Dostanu / začalo / přšet, / proto / dostanu / novy / stan.*

dosedla – do sedla: *Lehce / dosedla / dosedla.*

b) Rytmus

Požadavek 12. Trvání taktu závisí především na počtu slabik, trvání slabiky závisí především na počtu segmentů. Sousedící takty různé délky vzájemně nevyrovnávají své trvání, nebo jen nepatrně (převažuje princip „syllable-timed“).

2.3 Variabilita mimo standard

a) Spojení jednoslabičných předložek s následujícím jménem (zejména zájmenem a substantivem) je v běžné denní komunikaci spontánně dodržováno. V čteném projevu a v jazykově složitém výkladu se předložky často stávají předdrážkami, zejména u méně schopných mluvčích. Časté opakování nepřízvučné předložky je pocíťováno jako snížení stylu a nedostatečnost mluvčího.

b) Jako individuální způsob řeči se objevují poruchy stabilního slabičného tempa, zrychlováním a zpomalováním v taktech různé délky nebo v závislosti na nádechu. Zrychlování má za následek ztrátu přehledu o počtu slabik a snižuje srozumitelnost. Tento způsob se pocíťuje jako výrazné snížení stylu a nedostatečnost mluvčího.

3. Promluvový úsek (tone unit, colon)

Je to zvuková intonační jednotka potřebná pro produkci i percepci mluveného projevu. Ze strany mluvčího představuje základní stavební celek intonačního průběhu, z hlediska posluchače vnáší do souvislé řeči segmentaci vhodnou pro percepci obsahu.

Ve vztahu k jazykové stavbě textu je v češtině relevantní zejména pozitivní korelace členění na úseky a syntaktické stavby. Hranice úseku omezuje percepci zvukové prominence s funkcí fokusu.

3.1 Struktura

Promluvový úsek tvoří obvykle řetěz několika taktů. Optimum a zároveň průměr u čtených textů má v češtině rozměr 2-4 takty.

Členění na jednotaktové úseky vede k rozpadu souvislosti textu. Delší výpověď bez členění na úseky je nepřehledná.

Nejvíce zřetelným hraničním signálem je komplex krátké pauzy a intonační kadence na pravém okraji jednotky.

Dojem celistvosti úseku podporuje intonační průběh uvnitř jednotky a nevýrazné změny tempa taktů v závislosti na jejich místě v úseku, ponejvíce zpomalení v koncové pozici. Intonace uvnitř úseku prostředkuje některé funkční a pragmatické aspekty řečového sdělení.

3.2 Introvětné frázování

Požadavek 13. Ve správně tvořeném projevu je segmentace na promluvové úseky v korelaci s hierarchií těsnosti syntaktických vztahů.

Faktory nejvíce ovlivňující členění na promluvové úseky jsou rozměr (počet taktů) a syntaktická stavba výpovědi

a) Rozdíl v těsnosti syntaktických vztahů mezi sousedícími takty podporuje vznik členění lineárního taktového řetězu. Tendence: Do úseku jsou vázány takty obsahující slova, která mají v daném kontextu relativně nejtěsnější vazbu. Vztah členů na meziúsekové hranici (dále //) nemá být těsnější než vazba větných členů uvnitř úseku.

Př. + *Unavený chlapec // konečně uviděl // stanici autobusu.*

+ *Unavený chlapec // konečně uviděl stanici autobusu.*

+ *Unavený chlapec konečně uviděl // stanici autobusu.*

- *Unavený chlapec konečně // uviděl stanici autobusu.*

- *Unavený chlapec konečně// uviděl stanici // autobusu.*
- + *Unavený chlapec // konečně uviděl // stanici městského autobusu.*
- + *Unavený chlapec // konečně uviděl stanici // městského autobusu.*

Těsné spojení, které se obvykle dále nečlení je především:
 vazba shodného přívlastku se jménem typu *velký dům, každý člověk*;
 vazba příslovce se slovesem typu *dobře vidí, ještě nešel*;
 vazba příslovce s adjektivem nebo příslovcem typu *velmi dobře, málo pravděpodobný*;
 slovesné vazby typu *dát radu, vzít za vděk, mít radost* ap.

b) V češtině, podobně jako v dalších jazycích, může segmentace na úseky rozhodovat o významu výpovědi. Interpunkce tyto případy většinou neřeší, psaná podoba je dvojznačná.

Př. *Sešli se na poradě // o výchovných problémech s novými studenty.*

= porada o problémech, které jsou se studenty

Sešli se na poradě o výchovných problémech // s novými studenty.

= porada se studenty o problémech

3.3 Fokus s kontextovou platností

V češtině, podobně jako v dalších jazycích, může být melodická prominence (dále označena tučně) prostředkem pro vyjádření fokusu s kontextovou platností, tj. k odkazování do kontextu předcházejícího nebo následujícího.

V této funkci je hodnocena zvuková prominence, je-li jediná v úseku a nestojí v koncové pozici. V koncové pozici je třeba zvlášť výrazné zvukové podoby prominence, aby tato funkce vznikla.

Př. Více vrcholů nebo nevýrazný vrchol koncový: výpověď bez informace o kontextu.

V sobotu bylo velmi teplo.

Umístění jediného vrcholu naznačuje téma předcházejícího kontextu:

*V sobotu bylo **velmi** teplo.* (např. téma: změny teploty)

*V sobotu **bylo** velmi teplo.* (např. téma: ano či ne)

***V sobotu** bylo velmi teplo.* (např. téma: kdy ano)

*V sobotu bylo velmi **TEPLO**.* (např. téma: teplo, ale nikoli sluneční žár)

Hranice úseku omezuje rozsah platnosti fokusu.

Př. ***Jiný** otec // nesl syna na ramenou.*

= jeden z otců, o nichž se mluví

***Jiný** otec nesl syna na ramenou.*

= jiný otec, než ten, o kterém se mluví

Požadavek 14.

Použití nebo nepoužití intonační kontury, která je vnímána jako fokus s kontextovou platností, se řídí závazně významem textu.

Např.

a) *To byly nejnovější informace z regionů. A ještě jednu **pozvánku**: V pondělí začíná....*

b) *Od pátku do neděle se v Kolíně koná festival dechové hudby. V sobotu se **přijedte** podívat do Olomouce na výstavu květin. A ještě **jednu** pozvánku: V pondělí začíná....*

V obou kontextech je použití prominence ve funkci fokusu závazné. Umístění prominence nelze zaměnit.

3.4 Variabilita mimo standard

a) Někteří mluvčí doprovázejí úsekové frázování protahováním posledního slabičného vrcholu na konci úseku. Prodlužuje se původně krátký vokál, dlouhý vokál i slabičný konsonant, v otevřené i v zavřené slabice. Současně se v průběhu této slabiky postupně zvyšuje melodie.

Tento způsob řeči je vždy hodnocen jako odchylka od neutrální standardní podoby. Podle druhu mluvní situace působí jako výrazné snížení stylu (periferní slang), nedostatečnost mluvčího, nebo také projev emoce.

b) Nesprávné frázování a chyby v umístění fokusu se objevují v čtené řeči jako projev nedostatečnosti mluvčího.

4. Výpověď jako zvuková jednotka

4.1 Struktura

Jako v mnoha jazycích, výpověď má v češtině zvukovou charakteristiku, jejímž prostředkem je průběh melodie na pravém kraji jednotky, obvykle melodická kontura posledního taktu (dále *melodém*). Kromě signálu konce jednotky prostředkuje dvojí základní informaci:

Ukazuje intenci mluvčího ukončit výpověď nebo připojit další část. U ukončené výpovědi ukazuje dále příslušnost jednotky k typu větné modaloty.

a) V ukončené výpovědi je z hlediska formy základem rozlišení dvou souborů kontur, klesavého a stoupavého. Z hlediska funkčního je základem odlišení tázací funkce od typů ostatních.

aa) Klesavý melodém (>]) se používá jako základní forma většiny výpovědních typů, tj. ve výpovědi s funkcí oznamovací, rozkazovací, přací i doplňovací otázky.

Má více variant, jejichž využití výše uvedené funkce částečně odlišuje, nelze však mluvit o přímém vztahu. Závisí na obsahu sdělení, velikosti výškových změn i na dalších zvukových vlastnostech.

ab) Stoupavý melodém (<]) se používá jako prostředek pro vyjádření zjišťovací otázky. V češtině je podoba melodému jediným ukazatelem odlišujícím zjišťovací otázku a oznamovací výpověď.

Př. *Zítřejší přijedou.* (>]) *Zítřejší přijedou?* (<])

b) Některé zvláštní případy.

ba) Ve složeném souvětí je melodém realizován na posledním taktu, jeho typ se řídí druhem hlavní věty.

Př. *Kdo přijde?* (>])

Nevíš, kdo přijde? (<])

bb) V otázce vylučovací (buď – nebo) je v závěru první části průběh naznačující neukončenost (</), v závěru klesavý melodém (>]).

Př. *Přijedeš zítra odpoledne (</) nebo až v neděli? (>])*

bc) Použití stoupavého melodému v doplňovací otázce vytváří příznakové varianty s různým významem podle obsahu výpovědi a mluvní situace (řečnická otázka, otázka na otázku, údiv, hrozba, atd.).

c) Melodický průběh na konci větných frází uvnitř výpovědi je shodný s konturami, které se mohou objevit na konci jakéhokoli promluvového úseku. V některých případech však je z melodického zakončení zřejmé, že mluvčí bude ve sdělované myšlence pokračovat. Melodické kontury s touto funkcí označujeme jako melodém neukončující, progredientní (</). V některých gramatických konstrukcích je jeho použití závazné, např. ve vylučovacích otázkách (viz. bb).

4.2 Variabilita

Variabilita klesavého melodému a melodému progredientního je značná. Mezi těmito dvěma soubory forem nutno v řeči počítat s nejednoznačnými případy

Nejvíce stabilní je podoba stoupavého melodému, který je jediným prostředkem odlišujícím zjišťovací otázku od oznamovací výpovědi. O stabilitě tohoto melodému svědčí i skutečnost, že se kodifikace vyjadřuje k výběru existujících variant. Rozdíly mají většinou původ v dialektu.

Modifikace melodému vede ke vzniku dalších významů, zejména z oblasti pragmatiky (viz dále 5.2).

5. Intonační vzorce

a) Základní průběh melodie lze dobře popsat jako posloupnost melodických vzorců v taktech v závislosti na jejich pozici v promluvovém úseku a ve výpovědi. Relevantními rysy jsou místo, směr a velikost výškových změn. Největší funkční zatížení a současně nejvíce stabilní průběh má melodém, tj. kontura taktu ukončujícího výpověď (viz §4 a §5.2).

V neutrálním projevu vytváří sled taktových kontur uvnitř úseku intonační oblouk (stoupavý nebo klesavý) bez percepčně nápadných bodů (výrazných výškových skoků uvnitř taktů nebo mezi nimi). Výběr kontur ovlivňuje počet taktů v úseku, přičemž určující je jejich charakteristika v pořadí finální, iniciální, mediální.

Další preference výběru určuje počet úseků ve výpovědi. Neutrální linie ukončené výpovědi v celku vytváří klesavý oblouk (s výjimkou zjišťovacích otázek). To ovlivňuje sled kontur uvnitř úseků. Např. ve výpovědi složené ze dvou úseků mívá první úsek celkově stoupavý průběh, druhý úsek je klesavý. U delších výpovědí jsou proporce složitější.

Deklinační oblouk neutrální výpovědi je poměrně plochý, asymetrický, s nevýrazným vzestupem na počátku a následným povlnným poklesem. Pokles do polohy „creaky voice“ je v češtině neobvyklý.

Průběh melodie v neutrální projevu, čteném i mluveném, zůstává v poměrně úzkém pásmu. Např. v modelové syntéze zpravodajského textu dostačuje rozpětí 6 půltónů, rozpětí 10 půltónů je vhodné pro dialog a beletrii. Ani relevantní výškové kroky nejsou příliš výrazné. Změna skokem přes polovinu pásma je již pro posluchače velmi nápadná. Nejvýraznější změny výšky bývají v melodému ukončujícím výpověď.

Uvedeme elementární minimum variant typických pro neutrální projev, tj. pro projev s převažující funkcí věcně sdělnou, bez výraznějších projevů postoje mluvčího.

b) V omezeném rozsahu jsou známy rysy charakterizující některé jejich příznakové modifikace, které se stávají výrazem dalších komunikačních funkcí, zejména pragmatických aspektů řeči. Základem bývají změny v rozpětí melodického pásma, ve velikost výškových kroků a ve směru taktových kontur. Upozorňujeme na ně v jednotlivých částech popisu. Přitom rozlišujeme dvě hlavní varianty těchto modifikací, *expresivní* a *emocionální* modus řeči.

Expresivní varianta představuje způsob, kdy mluvčí zvukovými prostředky zdůrazňuje intelektuální obsah svého sdělení.

Emotivní varianta představuje způsob řeči, z něhož je patrné, že mluvčí zaujímá osobní postoj k tématu, posluchači nebo mluvní situaci. Druh emocionálního zabarvení (radost, hněv, rozpaky atd.) nemusí být zřejmý (a nebývá prostředkován modifikací melodie jednoznačně).

5.1 Průběh melodie v nekoncové pozici

5.11 Melodická kontura taktu

Průběh melodie je v běžném mluveném projevu základní zvukovou charakteristikou taktu (zvukového slova). Teprve při vědomém zdůrazňování se začne výrazněji uplatňovat také zesílení první slabiky.

Variabilita melodie v taktech je značná, má však omezení. Některé kontury signalizují posluchači, že řetěz slabik tvoří uzavřenou jednotku, jiné takovou možnost zpochybňují. Pro potřeby elementárního popisu lze vystačit s následujícími možnostmi.

- pro všechna umístění taktu s výjimkou melodému lze použít konturu lineárně klesavou, lineárně stoupavou a rovnou
- zejména jako důrazová forma se objevuje také kontura stoupavo-klesavá, v níž je vzestup na druhé slabice taktu
- v žádné pozici není v češtině přijatelná jako podoba taktu kontura klesavo-stoupavá

5.12 Taktová posloupnost v úseku kterým nekončí výpověď

Posloupnost taktových kontur v úseku nemá omezení ve smyslu pravidel jazyka. Je však zvukovou kvalitou, která prostředkuje některé další komunikační aspekty. Uvádíme několik silnějších tendencí pro podobu úseků v nekoncové pozici.

a) Iniciální pozice iniciálního úseku výpovědi má často průběh stoupavý. Použití stoupavo-klesavého průběhu nebývá v této pozici pocíťováno jako zdůraznění.

Iniciální pozice mediálního úseku mívá konturu, která vyrovnává průběh vzhledem k zakončení předcházejícího úseku. Při předchozím poklesu začíná na vyšším tónu, při předchozím zvýšení se vrací do střední polohy. Směr kontury nemá omezení.

b) Mediální pozice často střídá klesavý a stoupavý průběh, při mírném poklesu v umístění kontury. Určující je počet taktů

c) Koncová pozice v nekoncovém úseku je obvykle signálem hranice úseku. Častá je jak stoupavá, tak klesavá kontura.

Klesavá kontura má koncové pozici nekoncového úseku omezený výškový rozsah, protože by se jinak ztotožnila s melodémem ukončujícím výpověď (viz dále). Použití stoupavo-klesavé kontury závisí na obsahu textu.

Výrazná stoupavá kontura je naopak prostředkem pro naznačení pokračování a některých případech je její použití závazné (viz dále neukončující melodém).

Př.
Babička / konečně / slíbila, // že se / poslední / neděli / v listopadu // přijede / podívat / do Prahy.

Babička / slíbila, // že přijede / do Prahy. (3 varianty)

5. 13 Příznakové modifikace

a) Expresivní modus řeči bývá charakterizován posloupností s převahou klesavých kontur v taktech za sebou. Pokles bývá výraznější a může se připojit dynamická charakteristika, decrescendo v průběhu taktu.

Př. Každý takový pokus // přináší neobyčejný užitek

b) Emotivní modus vzniká pomocí komplexu různých modifikací, jejichž použití je velmi ovlivněno sémantikou textu. Jedním z častých prostředků je používání stoupavé kontury taktu, opakovaně za sebou, nebo i jednoho výrazného skoku.

Př. Každý takový pokus // přináší neobyčejný užitek

5.2 Standard melodémových typů (>], (<]), (</)

Následující přehled uvádí jen několik základních variant, není vyčerpávající.

Požadavek 15. Funkční melodické schéma se realizuje jako změna výšky mezi slabikami taktu, který je nositelem melodému (nikoli uvnitř slabiky, s výjimkou jednoslabičných slov).

5.21 Ukončující klesavý melodém (>]), ve schématech tvoří postupný nebo skokový pokles melodie v průběhu posledního taktu výpovědi (v příkladech část vyznačená tučně).

a) Neutrální varianta: postupný pokles ve všech slabikách taktu.

Přijedou	Přijed'te	Proč až
poz	poz	poz
dě	dě	dě
ji .	ji !	ji ?

b) Příznaková varianta důrazová (při výrazné realizaci expresivní) postupný pokles ve všech slabikách taktu, jeho první slabika je slyšitelně nad úroveň poslední slabiky předcházejícího taktu.

Přijedou	Přijed'te	Proč až
poz	poz	poz
dě	dě	dě
ji .	ji !	ji ?

c) Příznaková varianta silně důrazová, s odstínem emocionálnosti, také forma fokusu na posledním taktu: stoupnutí na druhé slabice, následuje pokles pod úroveň slabiky první.

Přijedou	Přijed'te	Proč až
poz	poz	poz
dě	dě	dě
ji .	ji !	ji ?

5.22 Ukončující melodém stoupavý (\llcorner), ve schématech \nearrow tvoří skokové stoupnutí mezi dvěma slabikami posledního taktu.

Umístění tohoto stoupnutí odlišuje různé varianty tázací melodie. Kodifikace přijímá pro standard dvě možnosti.

Požadavek 16. Zvýšení tónu pro vyjádření zjišťovací otázky je skok mezi dvěma sousedními slabikami na správném místě taktu, nikoli postupné zvyšování několika taktů za sebou, ani změna výšky uvnitř jedné slabiky (s výjimkou jednoslabičných slov).

a) Základem je skokové zvýšení tónu mezi předposlední a poslední slabikou taktu. Fakultativně: První slabika je často níž, než konec předcházejícího taktu. Poslední slabika je často výš, než první slabika taktu.

ji ? Přijedou poz dě	dne ? Přijedou do po le
----------------------------	-------------------------------

b) Základem je skokové zvýšení tónu mezi první a druhou slabikou taktu. Následující takty lehce klesají, nikoli však na úroveň spodní poloviny intervalu zvýšení. Fakultativně: První slabika je nízko, takže celá kontura příliš nevybočuje z intonačního oblouku.

dě Přijedou poz ji?	po Přijedou do le dne ?
---------------------------	-------------------------------

c) Variabilita **mimo standard**

Další existující varianty mají obvykle základ v nářečí. Příkladem může být tzv. „pražská otázka“: Zvýšení nastává mezi první slabikou posledního taktu a slabikou předcházející. Varianta je pocíťována jako silně nestandardní a emocionální.

poz dě ji ? Přijedou	do po le dne ? Přijedou
-------------------------------	----------------------------------

5.23 Melodém neukončující

Základem melodického průběhu, který explicitně naznačuje záměr mluvčího doplnit další informaci k sdělovanému obsahu, je melodický průběh stoupavý, v němž se slabiky taktu zvyšují v postupných krocích (\llcorner), ve schématech $\dots\searrow$).

Výšková změna není tak výrazná, jako v stoupavém melodému.

Někdy se stává součástí melodému i poslední slabika předcházejícího taktu.

Př.

ne, Přijedou až led protože... od po	tra, Přijedou zí protože... až
--	--------------------------------------

5.3 Kontury pro vyjádření fokusu

Uvedeme několik typů kontur, které mohou vytvořit dojem jediné dominantní prominence v úseku a tedy fokus (viz §3.3). V příkladech používáme situaci, kdy fokus vzniká na pozadí ukončené výpovědi s délkou jednoho úseku. Varianty pro fokus omezený na část výpovědi představují výběr z takových kontur.

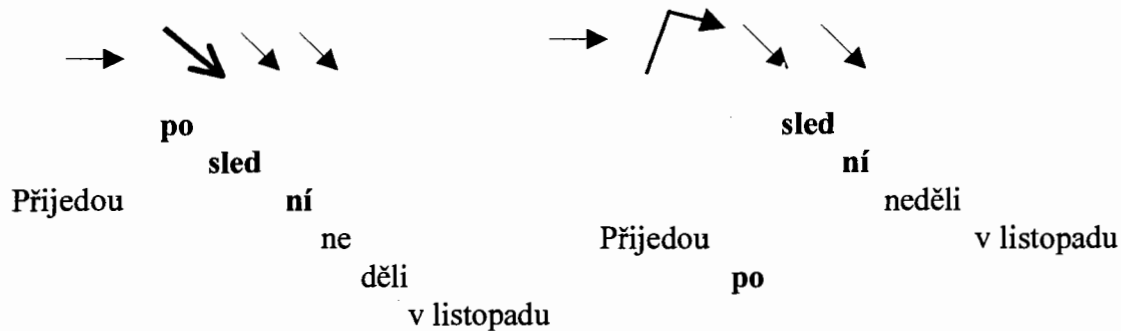
(Místo prominence je v textu příkladů označeno tučně. Typ taktových kontur je naznačen lineárními schémata šipek, jejich umístění v intonačním oblouku naznačuje rozložení slabik v příkladech.)

5.31 Prominence na taktu v nekoncové pozici

a) Posun začátku melodému a jeho rozšíření do konce výpovědi.

V neutrální situaci začíná melodém na posledním taktu ve výpovědi. Přenesení dovnitř výpovědi signalizuje fokus. Nápadným příkladem může být průběh zjišťovací otázky.

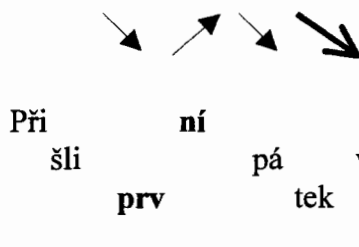
Př. *Přijedou poslední neděli v listopadu. Přijedou poslední neděli v listopadu?*

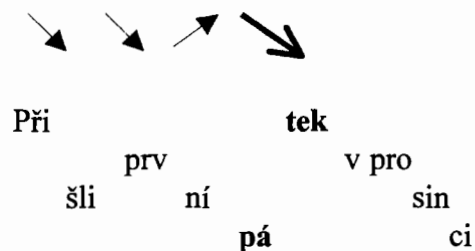
b) Výrazná stoupavá kontura taktu mezi konturami klesavými.

Varianta může být hodnocena jako emocionální.

Př. *Přišli první pátek v prosinci.*

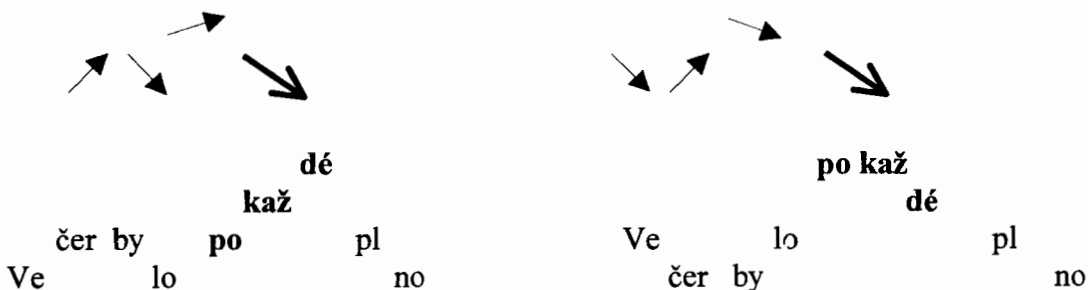
Přišli první pátek v prosinci.

c) Vysunutí kontury taktu nad celkový oblouk výpovědi.

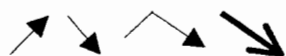
Výrazná realizace první varianty může být hodnocena jako emocionální, v druhém případě spíše jako expresivní.

Př. *Večer bylo pokaždé plno.* (2 varianty:)

d) Použití stoupavoklesavé kontury taktu (v tříslabičných a delších taktech)

Př. *Večer bylo pokaždé plno.*

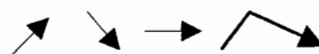

čer by po kaž
Ve lo dé pl no

5.32 Prominence na taktu ve finální pozici

Ke vzniku prominence s platností fokusu je v této pozici třeba výraznější zvukové charakteristiky než jinde. Častá je stoupavo-klesavá kontura s větším výškovým krokem, navíc umístěna tak, aby konec melodému nebyl v nejnižší hladině výpovědi.

Př. *Vrátí se teprve v sobotu odpoledne.* (2 varianty)

Vrá tí se te prve v so botu od po le dne Vrá tí se tepr ve v sobotu od po le dne

Literatura

Daneš, Fr. (1957): *Intonace a věta ve spisovné češtině*. Academia, Praha

Frinta, A.(1909): *Novočeská výslovnost*. Praha

Hála, B. (1962): *Uvedení do fonetiky češtiny na obecně fonetickém základě*. Praha

Chlumský, J. (1928): *Česká kvantita, melodie a přízvuk*, Praha

Mluvnice češtiny I.(1986), Academia, Praha

Palková, Z. (1994): *Fonetika a fonologie češtiny*. Karolinum, Praha, 2. vyd.1998

Romportl, M. (1973): *Základy fonetiky*. SPN, Praha

Výslovnost spisovné češtiny I. (1967), Academia, Praha, 2.vyd.

Výslovnost spisovné češtiny (výslovnost slov přejatých). (1978), Academia, Praha

DODATEK B

GRAMATIKA

Tato část je přehledným shrnutím gramatických kategorií, jednotek a struktur, které se spolupodílejí na vyjadřování jazykových funkcí a pojmových kategorií popsaných v kapitolách 5 – 7. Značná část toho, co se obvykle v gramatikách popisuje, najde uživatel už tam, ovšem v souvislostech funkčních a sémantických. Zde je naopak výklad především motivován souvislostmi formálními, což je zvláště důležité u takového typu jazyků, jaký představuje právě čeština.

Bylo by chybou domnívat se, že v komunikativním přístupu k výuce cizích jazyků nemá gramatika důležitou roli. Zvláště kapitola 6 (Obecné pojmy) ukazuje přesvědčivě, jak velký podíl jazykové informace je zakódován gramatickými prostředky.

Hraje tu roli ještě jedno hledisko: přiměřené gramatické ztvárnění promluv rodilí mluvčí češtiny očekávají a splnění těchto očekávání je do značné míry podmínkou přijatelnosti cizincova projevu a tím i úspěchem komunikace. Z druhé strany, v procesu recepce, jsou gramatická vodítka nezbytným klíčem pro dekodování informace.

V přístupu ke gramatickým, zvláště k morfologickým jevům nebyl zpracovatel veden motivací preskriptivní a nepokouší se stanovit nějakou normu. Snaží se přihlížet, v rámci omezení, která si vynucuje Prahová úroveň, ke skutečnosti, že v češtině existují dvě varianty kódu – spisovný jazyk a jazyk běžně mluvený. V této věci, uvnitř komunity českých mluvčích často emotivně prožívané, nechává zpracovatel uživatelům z řad pedagogů volnost, radí však, aby se řídili funkčními hledisky a vyhýbali se subjektivně hodnotícím soudům a puristickým předpoklům.

Výklad začíná od základní jazykové jednotky - slova - a je veden tak, aby bylo patrné, jak se z těchto základních "kamenů" budují jednotky na rovinách vyšší strukturní složitosti: grupy, věty a souvětí. Tento postup "zdola nahoru" je v celém výkladu důsledně zachovávan a snad přispěje k pochopení toho, proč čeština vypadá tak, jak vypadá.

Tato motivace a také ohled na to, že česká gramatika má být v intencích projektu Threshold prezentována tak, aby její popis byl co možná kompatibilní s popisem jiných, běžně známých a studovaných jazyků, vedl k užití některých v české tradici neběžných pojmů, jako je např. "grupa". Zpracovatel doufá, že obsah těchto pojmů vyplývá z textu výkladu dostatečně jasně a že ze strany českých uživatelů nebude pocíťován jako nadměrné břemeno.

OBSAH: GRAMATIKA

A MORFOLOGIE

0.1 Slovní druhy

1. PODSTATNÁ JMÉNA (SUBSTANTIVA)

- 1.1 Vlastní a obecná jména
- 1.2 Rod podstatných jmen
- 1.3. Číslo podstatných jmen
- 1.4. Pád podstatných jmen

2. PŘÍDAVNÁ JMÉNA (ADJEKTIVA)

- 2.1 Charakteristika
- 2.2 Rod, číslo a pád přídavných jmen
- 2.3 Tvary a vzory přídavných jmen
- 2.4 Užití a funkce přídavných jmen
- 2.5 Stupňování přídavných jmen

3. ZÁJMENA

- 3.1 Charakteristika
- 3.2 Rod, číslo a pád zájmen
- 3.3 Osobní zájmena
- 3.4 Přivlastňovací /posesivní/ zájmena a zvrtné přivlastňovací zájmeno
- 3.5 Ukazovací /demonstrativní/ zájmena
- 3.6 Tázací zájmena
- 3.7 Vztažná zájmena
- 3.8 Neurčitá zájmena
- 3.9 SÁM

4. ČÍSLOVKY

- 4.1 Určité číslovky
- 4.2 Neurčité číslovky

5. SLOVESA (VERBA)

- 5.1 Určité (finitní) tvary
- 5.2 Neurčité /nefinitní/ slovesné tvary
- 5.3 Slovesné vzory
- 5.4 Časování (konjugace) - Aktivum
- 5.5 Časování (konjugace) – Pasivum
- 5.6 Slovesné tvary s modálními a fázovými slovesy
- 5.7 Vid – dokonavost a nedokonavost
- 5.8 Tvoření vidových dvojic
- 5.9 Vid a násobenost

5.10 Vid a způsob děje

6. PŘÍSLOVCE (ADVERBIA)

- 6.1 Charakteristika
- 6.2 Druhy příslovcí
- 6.3 Stupňování příslovcí

7. PŘEDLOŽKY

- 7.1 Funkce předložkových pádů

8. SPOJKY A SPOJOVACÍ VÝRAZY

- 8.1 Souřadící spojky
- 8.2 Podřadící spojky
- 8.3 Spojovací výrazy adverbiální a zájmenné povahy
- 8.4 Vztažné spojovací výrazy

9. ČÁSTICE**10. CITOSLOVCE****B TVOŘENÍ SLOV****1. TVOŘENÍ PODSTATNÝCH JMEN**

- 1.1 Ženská příjmení (od mužských protějšků)
- 1.2 Obecná jména označující ženy (od mužských protějšků)
- 1.3 Činitelská jména (od slovesných základů)
- 1.4 Konatelská jména (od substantiv, sloves)
- 1.5 Jména osob podle zemí původu
- 1.6 Jména zemí
- 1.7 Názvy jazyků (od adj. - ský, - cký)
- 1.8 Názvy míst (od různých slovních druhů)
- 1.9 Abstrakta - vlastnosti (od adjektiv)
- 1.10 Jména dějů – slovesná substantiva (od pasivního participia, viz. A 5.2.3; 5.3)

2. TVOŘENÍ PŘÍDAVNÝCH JMEN

- 2.1 Privlastňovací přídavná jména (vztah k jedinci)
- 2.2 Relační přídavná jména (od substantiv)
- 2.3 Přídavná jména od přídavných jmen
- 2.4 Přídavná jména od sloves
- 2.5 Přídavná jména od příslovcí

3. TVOŘENÍ VIDOVÝCH DVOJIC

- 3.1 Imperfektivizace
- 3.2 Perfektivizace
- 3.3 Perfektivizace s reflexivizací
- 3.4 Prefigace se sufixací
- 3.5 Nepravidelně tvořené vidové dvojice

4. TVOŘENÍ ITERATIV

- 4.1 Pravidelné tvoření
- 4.2 Nepravidelná iterativa
- 4.3 Iterativa od nepravidelných sloves
- 4.4 Slovesa, od kterých iterativa nejsou
- 4.5 Dvojí funkce sufixu -va-

5. TVOŘENÍ DISTRIBUTIV

- 5.1 Prefigací od ndk slovesa
- 5.2 Sufixací od dk sloves

6. TVOŘENÍ SLOVES PREFIGACÍ

- 6.1 Obecně
- 6.2 Prefigace vyjadřující směr pohybu

7. TVOŘENÍ PŘÍSLOVCÍ OD PŘÍDAVNÝCH JMEN

- 7.1 - e, - ě:
- 7.2 - sky, - zky, - cky:
- 7.3 Adverbia na -e a na -o

C SYNTAX

1. NOMINÁLNÍ GRUPA

- 1.1 Samotné jádrové substantivum (vlastní nebo obecné jméno - viz A, 1.1).
- 1.2 Jádrové substantivum s adjektivním atributem
- 1.3 Jádrové substantivum + základní číslovka/kvantitativní substantivum
- 1.4 Jádrové substantivum s neshodným substantivním atributem
- 1.5 Jádrové substantivum + adverbium (příslowce)
- 1.6 Jádrové substantivum + infinitiv
- 1.7 Jádrové substantivum + vedlejší věta
- 1.8 Náhrada jádrového substantiva
- 1.9 Nahrazující výraz + shodný atribut
- 1.10 Nahrazující výraz + neshodný atribut
- 1.11 Nahrazující výraz + předložkový pád
- 1.12 Nahrazující výraz + adverbiální grupa
- 1.13 Nahrazující výraz + vedlejší vztážná věta

- 1.14 Zmnožení jádra
- 1.15 Významy a funkce

2. ADJEKTIVNÍ GRUPA

- 2.1 Samotné jádrové adjektivum
- 2.2 Jádrové adjektivum + adverbium míry/stupně (viz OP 4.3.8)
- 2.3 Jádrové adjektivum + adverbiální grupa
- 2.4 TAK/NE TAK/STEJNĚ + jádrové adjektivum + JAKO
- 2.5 Jádrové adjektivum v KOMPARATIVU + NEŽ
- 2.6 Jádrové adjektivum v SUPERLATIVU + Z + genitiv/MEZI + instr.
- 2.7 Jádrové adjektivum + valenční doplnění
- 2.8 Zmnožení jádra
- 2.9 Významy a funkce

3. ADVERBIÁLNÍ GRUPA

- 3.1 Samotné jádrové adverbium (viz OP 2, 3, 4, 7.4)
- 3.2 Jádrové adverbium + adverbium míry, stupně (viz OP 4.3.8)
- 3.3 MNOHO/MOC/VÍCE/MÁLO/MÉNĚ + adverbium míry, stupně (viz OP 4.3.8)
- 3.4 TAK/NE TAK/STEJNĚ + jádrové adverbium + JAKO
- 3.5 Jádrové adverbium v KOMPARATIVU + NEŽ
- 3.6 Jádrové adverbium v SUPERLATIVU + Z + genitiv
- 3.7 Jádrové adverbium + valenční doplnění
- 3.8 Náhrada adverbiální grupy
- 3.9 Zmnožení jádra
- 3.10 Významy a funkce

4. VERBÁLNÍ GRUPA

- 4.1 Samotné jádrové (=významové) sloveso
- 4.2 Jádrové sloveso + pomocné sloveso
- 4.3 Jádrové sloveso (+ pomocné) + modální
- 4.4 Jádrové sloveso (+ pomocné) (+ modální) + fázové viz A 5.6
- 4.5 Jádrové sloveso je plnovýznamové
- 4.6 Jádrovým slovesem je plnovýznamové BÝT
- 4.7 Jádrovým slovesem je sponové BÝT s predikativem
- 4.8 Jádrové sloveso je podobné sponovému BÝT
- 4.9 Jádrové sloveso má oslabený význam
- 4.10 Slovesa s reflexivním SE, SI
- 4.11 Redukovaná valence jádrového slovesa
- 4.12 Zmnožení jádra
- 4.13 Významy a funkce

5. VĚTA

- 5.1 Věta a subjekt
- 5.2 Shoda subjektu a predikátu
- 5.3 Větný zápor (záporné tvary sloves viz A 5.5.1 - 5.5.4)
- 5.4 Modalita

5.5 Vztah mezi konatelem děje a subjektem věty (diateze)

6. SOUVĚTÍ

6.1 Koordinace

6.2 Apozice

6.3 Věta jako valenční doplnění predikátu:

6.4 Věta jako nevalenční, nejádrové doplnění

6.5 Věta popisně pojmenovací

6.5 Vedlejší věta atributivní

7. VĚTA A SOUVĚTÍ: FORMY A FUNKCE

7.1 Větné formy

7.2 Větné funkce

A MORFOLOGIE

0.1 Slovní druhy

0.1.1	podstatné jméno (substantivum)	člověk, dům, život, ...
0.1.2	přídavné jméno (adjektivum)	dobrý, cizí, bratrův/sestřin, ...
0.1.3	zájmeno	já, ten, můj, ...
0.1.4	číslovka	jeden, druhý, třikrát, ...
0.1.5	sloveso (verbum)	žít, být, mít, ...
0.1.6	příslovce (adverbium)	dobře, tady, dnes, velmi, ...
0.1.7	předložka	v, na, do, ...
0.1.8	spojka	a, ale, že, ...
0.1.9	částice	ano, ne, ať, přece, vždyť, ...
0.1.10	citoslovce	ahoj, pst, au, bum, ...

0.2.1 *Slovní druhy 0.1.1 - 0.1.5 jsou slova **ohebná**: vyskytují se v různých tvarech.*

0.2.2 *Slovní druhy 0.1.1 – 0.1.4 se **skloňují** (mají skloňování);*

*Slovní druhy 0.1.5 se **časují** (mají časování).*

0.2.3 *Slovní druhy 0.1.6 – 0.1.10 jsou **neohebná**: jejich tvar se nemění.*

1. Podstatná jména (substantiva)

1.1 Vlastní a obecná jména

1.1.1	vlastní jména – <i>jména osob, zvířat, měst, vesnic, řek, hor, kontinentů, institucí, lidských výtvorů apod.</i>	Jan Kubík, Věra Dvořáková, Brok, Praha, Lhota, Vltava, Sněžka, Krkonoše, Evropa, Karlova univerzita, Dobrá voda
-------	---	---

Píší se s velkým písmenem na začátku. Kromě případů dole je Pražová úroveň nepředepisuje, protože jsou dána osobní zkušeností. Předpokládá se, že je uživatel rozezná jako taková a že je bude umět správně napsat.

V OP se uvádějí tato vlastní jména: jména dnů (3.1.4) a jména měsíců (3.1.5) - obojí se píše s malým písmenem!

V SP se uvádějí tato vlastní jména: jména měst a zemí (1.2), národností (1.8) a kontinentů (5.4).

1.1.2	obecná jména – <i>jména tříd bytostí, věcí, míst, institucí, jevů apod.</i>
-------	--

V OP se uvádějí mj. tato obecná jména: abstraktní objekty (1.1.1), přírodní a jiné podmínky (1.1.2), produkce, destrukce (1.3.1), děje (1.4.2), místa (2.1.4), pohyby (2.5.5), směry (2.5.8), časové úseky (3.1.1), denní doby (3.1.3) atd. atd.

V SP se uvádějí mj.: profese (1.10), rodina (1.11), místnosti (2.2, 2.6), zařízení bytu (2.3), flora a fauna (2.9), kultura (4.4, 4.5, 4.6), sporty (4.7), ubytování (5.5), části těla (7.1), obchody (9.1.1), platidla (9.2.1), oblečení, obuv, doplňky (9.4), vybavení domácnosti, nádobí, přístroje (9.5), potraviny (10.1, 10.1.1 – 10.1.4, 10.1.6), nápoje (10.1.7), roční doby (3.1.2, 13.2), živé organismy (13.3.1).

1.2 Rod podstatných jmen

je způsob třídění podstatných jmen převážně podle zakončení

1.2.1 rod mužský životný – maskulina životná (mž)

1.2.1.1	<i>tvrdá n. obojetná souhláska + koncovka</i>	- Ø	člověk, syn, bratr, student, pes
1.2.1.2	<i>měkká n. obojetná souhláska + koncovka</i>	- Ø	muž, otec, chlapec, učitel, kůň
1.2.1.3	<i>tvrdá n. obojetná n. měkká souhláska +</i>	- a	předseda, hrdina, starosta, Ota
1.2.1.4	<i>tvrdá n. obojetná souhláska + suffix</i>	- ce	soudce, průvodce, dárc
1.2.1.5	<i>tvary jako tvrdá adjektiva (viz. 2.3.5)</i>	- ý	vrátný, známý, nemocný
1.2.1.6	<i>tvary jako měkká adjektiva (viz. 2.3.6)</i>	- í	průvodčí, cestující, vedoucí

1.2.2 rod mužský neživotný – maskulina neživotná (mn)

1.2.2.1	<i>tvrdá n. obojetná souhláska + koncovka</i>	- Ø	byt, vzduch, jazyk, zákon, stát, národ, les, hotel
1.2.2.2	<i>měkká souhláska n. - l + koncovka</i>	- Ø	stroj, nůž, klíč, stupeň dešť, cíl

1.2.3 rod ženský – feminina (f)

1.2.3.1	<i>tvrdá n. obojetná n. měkká souhláska + koncovka</i>	- a	žena, matka, cesta, kniha, voda, hlava, forma, Máňa
1.2.3.2	<i>měkká n. obojetná souhláska + koncovka</i>	- e/ - ě	růže, práce, bouře, země, předsedkyně, košile, schůze
1.2.3.3	<i>měkká n. obojetná souhláska + koncovka</i>	- Ø	píseň, tvář, dlaň, hůl, zem, krev, koupel
1.2.3.4	<i>suffix - ost, - est, skupina - st n. - t, měkká n. obojetná souhláska + koncovka</i>	- Ø	rychlost, skutečnost, bolest, část, smrt, nit, obuv, věc, lež
1.2.3.5	<i>tvary jako tvrdá adjektiva (viz. 2.3.5)</i>	- á	známá, vrátná, nemocná
1.2.3.6	<i>tvary jako měkká adjektiva (viz. 2.3.6)</i>	- í	účetní, vedoucí

1.2.4 rod střední – neutra (n)

1.2.4.1	<i>tvrdá n. obojetná souhláska + koncovka</i>	- o	město, jméno, mléko, slovo, maso, železo
1.2.4.2	<i>měkká n. obojetná souhláska + koncovka</i>	- e/ - ě	moře, srdce, ovoce, pole, nebe, letiště
1.2.4.3	<i>měkká n. obojetná souhláska + suffix /při skloňování navíc suffixy - et/ - at</i>	- e/ - ě	kuře, děvče, zvíře, prase, rajče
1.2.4.4	<i>suffix - í + koncovka</i>	- Ø	nádraží, náměstí, bydlení, pití, množství, obilí
1.2.4.5	<i>tvary jako tvrdá adjektiva (viz. 2.3.5)</i>	- é	vstupné, jízdné, vepřové
1.2.4.6	<i>tvary jako měkká adjektiva (viz. 2.3.6)</i>	- í	hovězí, telecí, kuřecí

1.2.5 Přejatá slova, jejichž zakončení neodpovídají popisu v 1.2.1 – 1.2.4

1.2.5.1	<i>rod ženský mají v Prahové úrovni:</i>	<i>revue (nesklonné)</i>
1.2.5.2	<i>rod střední mají v Prahové úrovni:</i>	centrum, muzeum, stipendium, téma, vízum

a nesklonná subst.: foyer, kupé, taxi, varieté, zoo

1.3. Číslo podstatných jmen

1.3.1 **jednotné číslo – singulár (sg)**
má podobu podle 1.2

1.3.2 **množné číslo – plurál (pl)**
má následující koncovky:

1.3.2.1 - i
subst. mž (podle 1.2.1.1 a 1.2.1.2)

subst. mž (podle 1.2.1.4)

subst. f (podle 1.2.3.4)

jednotlivá subst.

student–studenti, bratr–bratři,
pes–psi, Čech–Češi, muž–muži
soudce–soudci, průvodce–
průvodci
část–části, rychlost–rychlosti,
lež–lži
den (**mn**)-dni /také: den-dny/,
dítě (**n**)-děti (**f**), oko (**n**)-oči,
ucho (**n**)-uší

1.3.2.2 - y
subst. mn (podle 1.2.2.1)
subst. f (podle 1.2.3.1)

byt–byty, jazyk–jazyky, les–lesy
žena–ženy, matka–matky,
kniha–knihy

1.3.2.3 - e/ - ě
subst. mn (podle 1.2.2.2)

subst. f (podle 1.2.3.2 a 1.2.3.3)

subst. n (podle 1.2.4.2)

jednotlivá subst.:

stroj–stroje, klíč–klíče, nůž–nože,
stupeň–stupně
růže–růže, košile–košile, ulice–
ulice, tvář–tváře, píseň–písně,
hůl–hole
moře–moře, pole–pole,
letišť–letišť
rodič (**mž**)-rodiče, kůň (**mž**)-
koně, ruka (**f**)-ruce

1.3.2.4 - a
subst. n (podle 1.2.4.1)

subst. n (podle 1.2.4.3 se sufixem –at-)

město–města, jméno–jména,
slovo–slova
kuře–kuřata, děvče–děvčata,
zvíře–zvířata

1.3.2.5 - í
subst. n (podle 1.2.4.4)
subst. mž (podle 1.2.1.5)
subst. mž (podle 1.2.1.6)

subst. f (podle 1.2.3.6)

nádraží–nádraží, náměstí–náměstí
známý–známí, nemocný–nemocní
cestující–cestující, vedoucí–
vedoucí
účetní–účetní, vedoucí–vedoucí

1.3.2.6 - é
subst. mž (některá podle 1.2.1.1)

subst. mž (podle 1.2.1.2 se sufixem - tel)

subst. mž (podle 1.2.1.3 se sufixem - ista-, - ta)

občan–občané, host–hosté,
soused–sousedé
učitel–učitelé, ředitel–ředitelé,
přítel–přátelé
socialista–socialisté, husita–husité

	<i>subst. f (podle 1.2.3.5)</i>	známá-známé, nemocná-nemocné
1.3.2.7	- ové <i>subst. mž (podle 1.2.1.3 kromě těch podle 1.3.2.6)</i> <i>subst. mž (některá podle 1.2.1.1)</i>	předseda-předsedové, starosta-starostové syn-synové, král-králové, pán-pánové (<i>také</i> : páni)
1.3.2.8	<i>v plurálu je jiné slovo</i>	člověk-lidé, týden-neděle (<i>také</i> týdny)
1.3.3	Podstatná jména nepočítatelná v jednotném čísle – singularia tantum (<i>ve slovníku se značí jako sg</i>) <i>Nespojují se se základními číslovkami.</i>	
1.3.3.1	<i>hromadná jména</i>	lid, mládež, lidstvo, policie; uhlí, ovoce
1.3.3.2	<i>látková jména</i>	voda, vzduch krev, čaj
1.3.3.3	<i>názvy dějů (často od sloves)</i>	myšlení, čekání, poznání, bytí mluvení, pití, mytí, chůze, spánek, smích, pláč, vývoj, smrt
1.3.3.4	<i>některá abstrakta</i>	láska, štěstí, pravda, moc, hudba
1.3.3.5	<i>vlastní jména</i>	Václav, Dvořák, Praha, Vltava
1.3.3.6	<i>názvy sportů</i>	fotbal, hokej, lyžování
1.3.4	Podstatná jména nepočítatelná v množném čísle (pomnožná) – pluralia tantum (<i>ve slovníku se značí jako pl</i>) <i>Nespojují se se základními číslovkami</i>	
1.3.4.1	<i>některé názvy částí těla</i>	ústa, prsa, záda plíce, játra
1.3.4.2	<i>některé názvy oděvů</i>	šaty, kalhoty, plavky
1.3.4.3	<i>některé názvy nemocí</i>	neštovice
1.3.4.4	<i>některé názvy nástrojů a zařízení</i>	nůžky, hodin(k)y, brýle, vrata, kamna
1.3.4.5	<i>některé názvy svátků a období</i>	Vánoce, Velikonoce, prázdniny, narozeniny
1.3.4.6	<i>některé místní a zeměpisné názvy</i>	Čechy, České Budějovice, Krkonoše, Tatry
1.3.4.7	<i>názvy některých písemností</i>	noviny, dějiny, paměti
1.3.4.8	<i>některé názvy her</i>	šachy, karty
1.3.4.9	<i>některá konkréta s rysem složenosti</i>	peníze, drobné
1.3.5	Rod plurálií tantum	
1.2.5.3	<i>pluralia tantum zakončená na -a jsou neutra</i> (<i>srov. 1.3.2.4</i>)	ústa, prsa
1.2.5.4	<i>pluralia tantum zakončená na -y (srov. 1.3.2.2)</i> <i>jsou někdy maskulina</i>	šaty;

	<i>častěji feminina</i>	kalhoty, hodin(k)y, prázdniny, Čechy
1.2.5.5	<i>pluralia tantum zakončená na -e (srov. 1.3.2.3)</i> <i>jsou někdy maskulina</i> <i>častěji feminina</i>	peníze, drobné; plíce, brýle, neštovice

1.4. Pád podstatných jmen

Je způsob, jak vyjádřit funkci podstatného jména a jeho vztah k jiným slovům ve větě. V tom hraje roli tzv. VALENCE, tj. schopnost slova vyžadovat spojení s jiným slovem určitého slovního druhu v určitém tvaru.

Rozlišují se případy, kdy:

- vztah mezi slovesem a substantivem je vyjádřen v souhlase s valencí slovesa;*
- vztah mezi substantivem a jiným substantivem je vyjádřen v souhlase s valencí daného substantiva;*
- vyjádření vztahu není podmíněno valencí*

Podrobněji o funkcích pádů viz. 1.4.2

1.4.1 Skloňování podstatných jmen

Je způsob, jakým se především pomocí koncovek vyjadřuje PÁD a také ROD (viz 1.1) a ČÍSLO (viz. 1.3). Všechny tyto tři informace vyjadřuje jedna pádová koncovka.

Koncovky jsou většinou víceznačné, tzn. označují více než jeden určitý pád.

Čeština má sedm pádů: nominativ (N), genitiv (G), dativ (D), akuzativ (A), vokativ (V), lokál (L), instrumentál (I).

Tuto situaci znázorňují tzv. VZORY, tzn. třídy, kam patří podstatná jména, která se skloňují stejně.

Vedle protikladů rodu (viz. 1.2) jsou vzory určeny i protikladem TVRDÝ : MĚKKÝ. Ten se týká koncovek a předcházející souhlásky (viz 1.2). Některé vzory stojí mimo tento protiklad.

1.4.1.1 Skloňování podstatných jmen mužského životného rodu (srov. 1.2.1)

Jednotné číslo (sg)

	<i>tvrdý vzor</i>	<i>měkký vzor</i>	<i>vokálníkové vzory</i>			
N	pán - Ø	muž - Ø	předseda	- a	soudce	- e
G	pána - a	muže - e	předsedy	- y	soudce	- e
D	pánovi - ovi	mužovi - ovi	předsedovi	- ovi	soudcovi	- ovi
	pánu - u	muži - i			soudci	- i
A	pána - a	muže - e	předsedu	- u	soudce	- e
V	pane - e	muži - i	předsedo	- o	soudce	- e
	hochu - u	otče - e				
L	pánovi - ovi	mužovi - ovi	předsedovi	- ovi	soudcovi	- ovi
	pánu - u	muži - i			soudci	- i

Množné číslo (pl)

	<i>tvrdý vzor</i>	<i>měkký vzor</i>	<i>vokálníkové vzory</i>			
N	páni - i	muži	předsedové	- ové	soudci	- i
	pánové - ové	mužové	socialisté	- é	soudcové	- ové
	sousedé - é	učitelé				
G	pánů - ů	mužů	předsedů	- ů	soudců	- ů
D	pánům - ům	mužům	předsedům	- ům	soudcům	- ům

A	pány - y	muže	předsedy - y	soudce - e
V	páni - i	muži	předsedové - ové	soudci - i
	pánové - ové	mužové	socialisté - é	soudcové - ové
	sousedé- é	učitelé		
L	pánech - ech	mužích	předsedech -ech	soudcích - ích
	divácích- ích		kolezích - ích	
I	pány	muži	předsedy - y	soudci - i

1.4.1.2

U vzoru PÁN je:

krácení

pohybné - e -

měkčení ve V sg

měkčení v N pl před - i

měkčení v L pl před - ích

U vzoru MUŽ je:

krácení

pohybné - e -

měkčení ve V sg

U vzoru PŘESEDÁ je:

měkčení v N pl před - i

měkčení v L pl před - ích

substantiva typu „Láďa“ (většinou vlastní jména) se píš

s koncovkou - i místo - y

Bůh-Boha, pán (ve V)-pane

potomek-potomka, pes-psa, lev-lva

člověk-člověče, Bůh-Bože, bratr-bratře

pán-páni, bratr-bratři, divák-diváci, hoch-hoši, bůh-bozi

divák-divácích, hoch-hoších, bůh-bozích

kůň-koně

otec-otce, chlapec-chlapce, cizinec-cizince

otec-otče, chlapec-chlapče, cizinec-cizinče

invalida-invalidi

kolega-kolezích

Láďa-u Ládi, Ilja-od Ilji

1.4.1.3

Podstatná jména muž podle odst. 1.2.1.5 (vzor vrátný) se skloňují jako přídavná jména vzoru mladý.

1.4.1.4

Podstatná jména muž podle odst. 1.2.1.6 (vzor cestující) se skloňují jako přídavná jména vzoru jarní.

1.4.1.5

Skloňování podstatných jmen mužského neživotného rodu (srov. 1.2.2)

Jednotné číslo (sg)

	<i>tvrdý vzor</i>	<i>měkký vzor</i>
N	hrad - Ø	stroj - Ø
G	hradu - u	stroje - e
	lesa - a	
D	hradu - u	stroji - i
A	hrad - Ø	stroj - Ø
V	hrade - e	stroji - i
	jazyku - u	
L	hradu - u	stroji - i
	hradě - e/ě	
I	hradem - em	strojem - em

Množné číslo (pl)

	<i>tvrdý vzor</i>	<i>měkký vzor</i>
N	hrady - y	stroje - e
G	hradů - ů	strojů - ů
D	hradům - ům	strojům - ům
A	hrady - y	stroje - e
V	hrady - y	stroje - e
L	hradech - ech	strojích - ích
	lesích - ích	
	kouskách - ách	
I	hrady - y	stroji - i

1.4.1.6

U vzoru HRAD je:

*krácení**pohybné - e -**měkčení ve V sg před - e**měkčení v L sg před - eě**měkčení v L pl před - ích**koncovka - a místo - u v G sg; v Prahové úrovni se to týká slov:**kolísání v L sg mezi - u a - eě;**koncovku - eě má velká část substantiv,**kteřá mají v G sg - a**koncovku - u mívají slova**nová a nedávno přejatá**dějová substantiva**substantiva na - k, - h, - ch**často obě koncovky vedle sebe**kolísání L pl;**obvykle je - ech**koncovka - ích je u substantiv**na - k, - h**a v některých jiných**někdy jsou - ech a - ích vedle sebe**koncovku - ách /vedle - ích/ mají**některá slova na - ek**kolísání mezi vzorem hrad a stroj mají slova na - en**v G sg**v D a L sg*dům-domu, stůl-stolu, mráz-mrazu,
chléb-chleba, sníh-sněhu, vítr-větru
počet-počtu, účet-účtu, majetek-majetku,
spánek-spánku, následek-následku, sen-
snu, konec-konce, zájem-zájmu
vítr-větrehrad-na hradě, život-v životě, zákon-
v zákoně, rok-v roce, tábor-v táboře
vlak-ve vlacích, břeh-na březíchchléb, jazyk, kostel, les, oběd, potok,
rybník, venkov, zákon, životles-lesa-v lese, národ-národa-
v národě, kostel-kostela-v koste-
le, atd.hotel-v hotelu, džez-v džezu
výklad-při výkladu, vchod-
ve vchoduvlak-ve vlaku, sníh-na sněhu,
prach-v prachu, atd.jazyk-o jazyku, o jazyce; papír-
na papíru, na papíře; atd.případ-případech, byt-bytech,
dům-domechvlak-ve vlacích, břeh-na březích
les-v lesích

hotel-v hotelích, v hotelech

domek-v domkách, v domcích;
kousek-v kouskách, v kouscíchkámen-kamenu, kamene; kořen-
kořenu, kořene; týden-týdnu,
týdne, atd.kámen-v kamenu, v kameni,
v kameně; kořen-v kořenu,
v kořeni, v kořeně; týden-v týd-
nu, v týdni; atd.

U vzoru STROJ je:

*krácení**pohybné - e - u subst. na - ec**v L pl - ech místo - ích*

nůž-nože

konec-konce, hrnec-hrnce, *a také:* stupeň-stupně,
oheň-ohně

cíl-o cílech

1.4.1.7 *Skloňování podstatných jmen ženského rodu (srov. 1.2.3)*
Jednotné číslo (sg)

	<i>tvrdý vzor</i>	<i>měkké vzory</i>		<i>zvláštní vzor</i>
N	žena - a	růže - e/ě	píseň - Ø	kost - Ø
G	ženy - y	růže - e/ě	písně - e/ě	kosti - i
D	ženě - ě	růži - i	písni - i	kosti - i
	ruce - e			
A	ženu - u	růži - i	píseň - Ø	kost - Ø
V	ženo - o	růže - e/ě	písni - i	kosti - i
L	ženě - ě	růži - i	písni - i	kosti - i
	ruce - e			
I	ženou - ou	růží - í	písní - í	kostí - í

Množné číslo (pl)

	<i>tvrdý vzor</i>	<i>měkké vzory</i>		<i>zvláštní vzor</i>
N	ženy - y	růže - e/ě	písně - e/ě	kosti - i
G	žen - Ø	růží - í	písní - í	kostí - í
D	ženám - ám	růžím - ím	písním - ím	kostem - em
A	ženy - y	růže - e/ě	písně - e/ě	kosti - i
V	ženy - y	růže - e/ě	písně - e/ě	kosti - i
L	ženách - ách	růžích - ích	písních - ích	kostech - ech
I	ženami - ami	růžemi - emi	písněmi - emi/ěmi	kostmi - mi

1.4.1.8

U vzoru ŽENA je:

krácení á, í, ou u některých dvojslabičných subst.

v G pl.

dáma-dam, váha-vah, tráva-trav, dráha-drah, rána-ran, brána-bran; síla-sil, díra-děr, míra-měr; houba-hub, smlouva-smluv, moucha-much

pohybné - e - vždy u jednoslabičných subst.

často před - k

hra-her, mzda-mezd, atd.; látka-látek, dívka-dívek, otázka-otázek, stránka-stránek, zkouška-zkoušek, jednotka-jednotek, atd.;

někdy před - n, - m, - v, - b, - r

pokladna-pokladen, forma-forem, vrstva-vrstev, volba-voleb, sestra-sester voda-vodě, ztráta-ztrátě, žena-ženě, sestra-sestře, dívka-dívce, Praha-Praze, střecha-střeše

měkčení v D a L sg:

- i místo - y po měkké souhlásce

Máňa-Máni, atd.

U vzoru RŮŽE je:

krácení á, í, ou u některých dvojslabičných subst.

v G pl

práce-prací, chvíle-chvil, míle-mil, plíce-plíc, louka-luk

koncovka - Ø v G pl;

u subst. na - ice

ulice-ulic, sklenice-sklenic, lžíce-lžic, plíce-plíc

u některých subst. na - ile

košile-košil, chvíle-chvil, míle-mil

U vzoru PÍSEŇ je:

krácení

hůl-hole

pohybné - e -

u některých subst. na - eň

píseň-písně, povodeň-povodně, Plzeň-Plzně

u subst. na – ev

krev-krve, církev-církve; a také: obec-
obce

U vzoru KOST je:

krácení

sůl-soli

pohybné - e -

čest-cti, lež-lži, zeď-zdi

1.4.1.9

Podstatná jména f podle odst. 1.2.3.5 (vzor vrátná) se skloňují jako přídavná jména vzoru dobrý.

1.4.1.10

Podstatná jména f podle odst. 1.2.3.6 (vzor účetní) se skloňují jako přídavná jména vzoru cizí.

1.4.1.11

Skloňování podstatných jmen středního rodu (srov. 1.2.4)

Jednotné číslo (sg)

	<i>tvrdý vzor</i>	<i>měkké vzory</i>			
N	město - o	moře - e/ě	děvče - e/ě	náměstí	- í
G	města - a	moře - e/ě	děvčete - ete/ěte	náměstí	- í
D	městu - u	moři - i	děvčeti - eti/ěti	náměstí	- í
A	město - o	moře - e/ě	děvče - e/ě	náměstí	- í
V	město - o	moře - e/ě	děvče - e/ě	náměstí	- í
L	městě - e/ě	moři - i	děvčeti - eti/ěti	náměstí	- í
	jablku - u				
I	městem - em	mořem - em	děvčete - etem/ětem	náměstím	- ím

Množné číslo (pl)

	<i>tvrdý vzor</i>	<i>měkké vzory</i>			
N	města - a	moře - e/ě	děvčata - ata	náměstí	- í
G	měst - Ø	moří - í	děvčat - at	náměstí	- í
D	městům- ům	mořím - ím	děvčatům- atům	náměstím	- ím
A	města - a	moře - e/ě	děvčata - ata	náměstí	- í
V	města - a	moře - e/ě	děvčata - ata	náměstí	- í
L	městech-ech	mořích - ích	děvčatech- atech	náměstích	- ích
	jablčích- ích				
	sakách - ách				
I	městy - y	moři - i	děvčaty - aty	náměstími	- ími

1.4.1.12

U vzoru MĚSTO je:

krácení v G pl

jinéno-jmen, dílo-děl, záda-zad, atd.

pohybné - e - v G pl

vždy u jednoslabičných subst.

clo-cel, zlo-zel

někdy před - n, - m, - l, - r

kamna-kamen, pásmo-pásem, divadlo-
divadel, žebro-žeber, atd.

měkčení v L sg

víno-ve víně, bláto-v blátě, jádro-v jádře,
mléko-v mléce, břicho-v břiše, atd.

kolísání v L sg;

jen - e/ě mají subst. na - dlo

divadlo-v divadle, sedadlo-v sedadle
a také město-ve městě, místo-na místě,
čelo-na čele, kolo-na kole, křeslo-v křes-
le, máslo-v másle, sklo-na skle, světlo-ve
světlejen - u mají subst. na - k, - ch
subst. na - stvooko-v oku, ucho-v uchu
mužstvo-v mužstvu, družstvo-v družstvu
a také: právo-v právu
mléko-v mléku, v mléce; břicho-v břichu,
v břiše; auto-v autu, v autě, atd.

kolísání v L *pl*;

- **ách** *mají subst. na - k, - ch* sako-v sakách, tričko-v tričkách, břicho-v bříchách, atd.

- **ích** nebo - **ách** *je u subst. se suffixem - isko*
středisko-ve střediskách, ve střediscích;
hledisko-o hlediskách, hlediscích, atd.

U vzoru **MŮŘE** je:

pohybné - e - v G pl

vejce-vajec

nulová koncovka v G pl u subst. na - iště

hřiště-hřišť, letiště-letišť, atd.

1.4.1.13 *Podstatná jména n podle odst. 1.2.4.5 (vzor vstupné) se skloňují jako přídavná jména vzoru dobrý.*

1.4.1.14 *Podstatná jména n podle odst. 1.2.4.6 (vzor hovězí) se skloňují jako přídavná jména vzoru cizí.*

1.4.1.15 *Nepravidelné skloňování substantiv*

Abecední seznam; vzor a odchylky:

Bůh pán - *sg D a L Bohu, V Bože*

Čech pán - *pl N Češi, Čechové, L Čěších*

člověk pán - *sg D a L člověku, pl N lidé (viz tam)*

dcera žena - *sg D a L dceři*

den *sg* stroj - *G dne, D a L dni, dnu, L ve dne*

pl hrad - *N a A dny, dni, G dnů, dní, D dnům, L dnech, I dny*

dítě *sg n* děvče; *pl f* kost

dveře růže - *pl I dveřmi*

host pán - *pl N hosté, hosti, G hostů, hostí*

koleno město - *pl G kolen, kolenou, L kolenech, kolenou*

kůň muž - *pl N, A, V koně, G koňů, koní, D koňům, koním, I koni, koňmi*

lidé *pl od* člověk - *N, V lidé, G lidí, D lidem, A lidi, L lidech, I lidmi*

manžel pán - *sg V manželzi, pl N manželové, manželé (=muži), manželé (=pár), A manžely, manžele, I manžely, manželzi*

neděle růže - *pl G nedělí, neděl (=dny), neděl (=týdny)*

nepřítel *viz. přítel*

noha žena - *pl G nohou, noh, D nohám, L nohou, nohách, I nohama (=části těla), nohami (=části věci)*

obyvatel muž - *pl N obyvatelé, G obyvatelů, obyvatel (při udání počtu)*

oko město - *pl f (smyslový orgán) N oči, G očí, D očím, L očích, I očima jinak n pravidelné*

pan pán - *sg D panu*

pán pán - *sg V pane, pl N páni, pánové*

paní účetní - *pl G paní*

peníz stroj - *pravidelné (=mince), jinak pl N, A peníze, G peněz, L penězích, I penězi*

prsa - *pl G prsou, D prsům, L prsou, I prsy*

přítel muž - *pl N, V přátelé, G přátel*

rodiče - *pl N rodiče, rodičové*

rok hrad - *sg G roku, ale do roka, pl N roky, léta*

ruka žena - *pl N, A, V ruce, G rukou, D rukám, L rukách, rukou, I rukama*

týden hrad - *(viz. pozn. 1.4.1.6) sg G týdne, D, L, týdnu, týdni, pl N týdny, neděle*

ucho město - *sg L v uchu, pl f (smyslový orgán) N, A, V uši, G uší, D uším, L uších, I ušima, jinak n pravidelné*

Vánoce - *pl G Vánoc, D Vánocům, L Vánocích, I Vánocemi, Vánoci*

Velikonoce - *pl G Velikonoc, D Velikonocům, L Velikonocích, I Velikonocemi, Velikonoci*

1.4.1.16 *Některé odchylné tvary v běžně mluveném jazyce*

Pádové tvary podle 1.4.1.1 – 1.4.1.15 jsou spisovné, závazné v psaném jazyce. V běžně mluveném jazyce se často místo nich, příp. vedle nich používají některé rozdílné tvary označované jako obecně české. Tyto rozdíly se týkají hlavně:

I pl u všech vzorů; je tam - ma: pánama, cizincema, předsedama, soudcema, hradama, strojema, holkama, růžema, písňema, věcma, městama, mořema, kuřatama, náměstíma

(U subst. podle 1.4.1.3, 1.4.1.4; 1.4.1.9, 1.4.1.10; 1.4.1.13, 1.4.1.14 viz tvary přídavných jmen.)

L pl u maskulin životných i neživotných, kde před koncovkou - k, - h, - ch je - ách bez doprovodného měkčení: divákách, klukách, vlakách, břehách, úspěchách.

V sg maskulin životných; je tam typ místo pane Dvořák, pane ředitel
pane Dvořáku, pane řediteli

1.4.2 **Funkce prostých pádů**

NOMINATIV

1.4.2.1 *Je slovníkovou podobou podstatného jména*

1.4.2.2 *Ve valenci slovesa je subjektem /podmětem/, nejčastěji s významem konatele děje:*

Lékař léčí nemocné lidi.

1.4.2.3 *Ve větách se slovesem BÝT, BÝVAT je predikativem:* **Můj bratr je lékař.**

1.4.2.4 *Vedle subjektu je ve valenci slovesa JMENOVAT SE:* Jmenuji se **Karel Skála.**

GENITIV

1.4.2.5 *Ve valenci některých sloves je objektovým komplementem /předmětem/:*

Dítě se **toho psa** bálo.

1.4.2.6 *Ve valenci substantiv je neshodným atributem /přívlastkem/ s významem vztahy vlastnictví, příslušnosti, celku a části:*

dům **mého bratra**, rodina **mé sestry**, noha **stolu**

U dějových substantiv má význam konatele děje:

život **člověka**, let **ptáka**

1.4.2.7 *Je ve valenci některých adjektiv:*

To je člověk schopný **všeho.**

1.4.2.8 *Po základních číslovkách vyšších než čtyři, po neurčitých číslovkách a příslovcích a po substantivech s kvantitativním významem je tvarem počítaného / kvantifikovaného předmětu:*

pět **korun**, deset **aut**, několik **lidí**, moc **práce**, spousta **věcí**

1.4.2.9 *Je nevalenčním příslovečným pádem (viz. 1.4 c) s časovým významem:*

Jednoho dne začalo pršet. Stalo se to **roku** 1997.

DATIV

1.4.2.10 *Ve valenci některých sloves je prvním objektovým komplementem /přímým předmětem/:*

Studenti nerozuměli **textu.**

1.4.2.11 *Ve valenci některých sloves je druhým objektovým komplementem /nepřímým předmětem/:*

Kdo **vám** to dal? Rozhlas oznámil zprávu **posluchačům.**

1.4.2.12 *Ve valenci neosobních sloves je objektovým komplementem s významem prožitel stavu nebo děje:*

Je **mi** zima. **Pavlovi** bylo špatně. Tenhle obraz se **jim** nelíbil.

1.4.2.13 *Ve valenci substantiv je neshodným atributem s významem adresát:*

dopis **rodičům**, rada **dětem**, služba **lidstvu**

- 1.4.2.14 *Je ve valenci některých adjektiv:* Tahle kniha je blízká **dětskému chápání**.
- 1.4.2.15 *Je nevalenčním pádem a vyjadřuje nositele prospěchu/ neprospěchu:* Rodiče postavili **dětem** dům.
Někdo **nám** v noci rozbil okno.

AKUZATIV

- 1.4.2.16 *Ve valenci mnoha sloves je objektovým komplementem:* Voda zničila **celou vesnici**.
Musíš si umýt **ruce**. Nemám rád **takové řeči**.
- 1.4.2.17 *Ve valenci některých neosobních sloves je objektovým komplementem s významem proživatel:* **Každého** mrzí neúspěch. Bolí **tě** hlava?
- 1.4.2.18 *Ve valenci některých sloves je adverbialním /přísluvečným/ komplementem s významem jak dlouho:* Cesta trvala **celou noc**. Na ostrově strávíme **dva dny**.
- 1.4.2.19 *Je nevalenčním příslovečným pádem s významem kdy:* **Tuto sobotu** pojedu na hory.
Minulé pondělí nikdo nepřišel.

VOKATIV

- 1.4.2.20 *Stojí mimo vztahy slov ve větě, označuje oslovovanou osobu, nebo /při personifikaci/ neosobu:* **Evo**, pojd' sem. Dobrý den, **pánové**. **Světě**, probud' se!

LOKÁL

- 1.4.2.21 *Je vždy součástí předložkového pádu, viz. 1.4.3.*

INSTRUMENTÁL

- 1.4.2.22 *Ve valenci některých sloves je objektovým komplementem:* Sestra se zabývá **hudbou**. Vítr hýbal **větvemi** stromů. Sestra se stala **lékařkou**.
- 1.4.2.23 *Ve valenci některých sloves je druhým objektovým komplementem:* Namažu si chleba **máslem**.
- 1.4.2.24 *Ve větách se slovesem BÝT, BÝVAT někdy nahrazuje nominativ ve funkci predikativu (viz 1.4.2.3):* Můj bratr je **lékařem**.
- 1.4.2.25 *Ve valenci pasivních sloves má význam konatel děje:* Děti byly **rodiči** odvedeny domů.
- 1.4.2.26 *Ve valenci substantiv je neshodným atributem s významem prostředek nebo dráha:* jízda **vlakem**, cesta **autem**; procházka **parkem**, cesta **lesem**
- 1.4.2.27 *Je ve valenci některých adjektiv:* důležitý **rozsahem**, zajímavý **svou konstrukcí**, známý **kulturními památkami**
- 1.4.2.28 *Je nevalenčním příslovečným pádem s významem nástroj, prostředek:* Podepsal jsem se **perem**. Otevřeli jsme dveře **klíčem**. Jeli nahoru **výtahem**.
- 1.4.2.29 *Je nevalenčním příslovečným pádem a se slovesy pohybu označuje dráhu procházející prostorem:* Jeli jsme **pěknou krajinou**. Autobus projel **vesnicí**.

1.4.3 **Funkce předložkových pádů**

GENITIV

- 1.4.3.1 *S předložkami BEZ, DO, OD, Z ve valenci některých sloves je komplementem:* Obešli se **bez jídla**. Dali jsme se **do práce**. Lod' se vzdalovala **od břehu**. Stroj se skládá z **mnoha částí**.
- 1.4.3.2 *S předložkami DO, OD, Z ve valenci některých substantiv je neshodným atributem:* dárek **od rodičů**, cesta **do práce**, radost z **výsledků**
- 1.4.3.3 *S předložkami DO, OD, Z je ve valenci některých adjektiv:* zamilovaný **do divadla**, špinavý **od bláta**, šťastný z **úspěchu**
- 1.4.3.4 *S předložkami DO, OD, Z ve valenci některých adverbii:* daleko **do města**, napravo **od vchodu**, nejméně **ze všech**
- 1.4.3.5 *S předložkami BĚHEM, BEZ, BLÍZKO, DO, DOPROSTŘED, KOLEM, KONCEM, KROMĚ, MÍSTO, /NE/DALEKO OD, OD, OKOLO, PODEL, PODLE, POMOCÍ, U, UPROSTŘED, UVNITŘ, VČETNĚ, VEDLE, Z, ZA, ZAČÁTKEM je nevalenčním příslovečným pádem vyjadřujícím různé okolnosti.*

DATIV

- 1.4.3.6 *S předložkami K, KVŮLI, PROTI, ve valenci některých sloves je komplementem:* Vlak se blížil **k městu**. Proč pláčeš **kvůli každé maličkosti**? Země se bude bránit **proti útoku**.
- 1.4.3.7 *S předložkami K, KVŮLI, PROTI, VŮČI ve valenci substantiv je neshodným atributem:* cesta **k řece**, pláč **kvůli každé maličkosti**, boj **proti zločinu**, jednání **vůči druhým lidem**
- 1.4.3.8 *S předložkou K je ve valenci některých adjektiv:* vhodný **k použití**
- 1.4.3.9 *S předložkou K je ve valenci některých adverbii:* blízko **k oknu**
- 1.4.3.10 *S předložkami DÍK/Y!, K, KVŮLI, NAPROTI, NAVZDORY/VZDOR, PROTI, VŮČI je nevalenčním příslovečným pádem vyjadřujícím různé okolnosti.*

AKUZATIV

- 1.4.3.11 *S předložkami MEZI, NA, O, PRO, V, ZA ve valenci některých sloves je komplementem:* Vedoucí rozděljuje peníze **mezi pracovníky**. Podívej se **na oblohu**. Musíš ho poprosit **o pomoc**. **Pro hosty** jsme museli poslat tři auta. Věříš v **Boha**? Všichni mě považovali **za cizince**.
- 1.4.3.12 *S předložkami NA, O, PRO, V, ZA ve valenci substantiv je neshodným atributem:* čas **na jídlo**, zájem **o knihy**, smysl **pro pořádek**, boj **za spravedlnost**, víra **v Boha**
- 1.4.3.13 *S předložkami NA, PRO, ZA je ve valenci některých adjektiv:* bohatý **na suroviny**, vhodný **pro děti**, vdaná **za lékaře**

- 1.4.3.14 *S předložkami MEZI, MIMO, NA, NAD, O, PO, POD, PRO, PŘED, PŘES, SKRZ, V, ZA je nevalenčním příslovečným pádem vyjadřujícím různé okolnosti.*

LOKÁL

- 1.4.3.15 *S předložkami NA, O, PO, V ve valenci některých sloves je komplementem:* Všechno závisí jen **na situaci**. Všichni mluví rádi **o politice**. Stýskalo se jim **po domově**. Nikdy jsem se **v ní** neklamal.
- 1.4.3.16 *S předložkami NA, O, PO, PŘI, V ve valenci substantiv je neshodným atributem:* rána **na hlavě**, píseň **o lásce**, průvodce **po Praze**, nebezpečí **při sportu**, úspěch **v životě**
- 1.4.3.17 *S předložkami NA, PO, PŘI, V je ve valenci některých adjektiv:* nezávislý **na rodičích**, unavený **po cestě**, trpělivý **při vysvětlování**, zkušený **v cestování**
- 1.4.3.18 *S předložkami NA, O, PO, PŘI, V je nevalenčním příslovečným pádem vyjadřujícím různé okolnosti.*

INSTRUMENTÁL

- 1.4.3.19 *S předložkami NAD, PŘED, S, ZA ve valenci některých sloves je komplementem:* Ještě jsme **nad nimi** nezmáhali. Nechtěli utéct **před nebezpečím**. Už jsi **s nimi** mluvil? Dlouho se dívala **za letícími ptáky**.
- 1.4.3.20 *S předložkami MEZI, NAD, PŘED, S, ZA je ve valenci substantiv:* vzdálenost **mezi Prahou a Brnem**, kontrola **nad lidmi**, přednost **před ostatními**, obchod **s ovocem**, pohled **za letícími ptáky**
- 1.4.3.21 *S předložkami MEZI, S je ve valenci některých adjektiv:* populární **mezi diváky**, spokojený **s výsledkem**
- 1.4.3.22 *S předložkami S, ZA je ve valenci některých adverbii:* daleko **za městem**, spolu **s přáteli**
- 1.4.3.23 *S předložkami MEZI, NAD, POD, PŘED, S, ZA je nevalenčním příslovečným pádem vyjadřujícím různé okolnosti.*

2. Přídavná jména (adjektiva)

2.1 Charakteristika

Přídavná jména jsou pojmenováním vlastností a vztahů. V oddílu Obecné pojmy se uvádějí zvláště v kap. 5 /fyzické vlastnosti, věk, stav, duševní vlastnosti, hodnocení/ a v oddílu Specifické pojmy zvláště v kap. 1 /stav, charakter a povaha, tělesný vzhled/.

2.2 Rod, číslo a pád přídavných jmen

Přídavná jména se v rodě, čísle a pádu shodují s podstatnými jmény, na kterých jsou gramaticky závislá (viz. 1.2, 1.3, 1.4).

2.3 Tvary a vzory přídavných jmen

podle zakončení v N sg m/f/n:

2.3.1	- ý, - á, - é	„dlouhé“ tvary tvrdých adjektiv, vzor MLADÝ	malý, velký, dobrý, špatný,...
2.3.2	- í, - í, - í	„dlouhé“ tvary měkkých adjektiv, vzor JARNÍ	poslední, vlastní, cizí, národní,...
2.3.3	- Ø, - a, - o	„krátké“ tvary adjektiv, vzor ŠTASTEN	rád, zdrav,...
2.3.4	- ův, - ova, - ovo	přivlastňovací adjektiva od subst. mužského rodu, vzor OTCŮV	
	- in, - ina, - ino	přivlastňovací adjektiva od subst. ženského rodu, vzor MATČIN	

2.3.5 Skloňování přídavných jmen podle vzoru MLADÝ

Jednotné číslo (sg)

	<i>m</i>		<i>f</i>		<i>n</i>	
N	mladý	- ý	mladá	- á	mladé	- é
G	mladého	- ého	mladé	- é	mladého	- ého
D	mladému	- ému	mladé	- é	mladému	- ému
A	mladého /mž/ mladý /mn/	- ého - ý	mladou	- ou	mladé	- é
V	mladý	- ý	mladá	- á	mladé	- é
L	mladém	- ém	mladé	- é	mladém	- ém
I	mladým	- ým	mladou	- ou	mladým	- ým

Množné číslo (pl)

	<i>m</i>		<i>f</i>		<i>n</i>	
N	mladí /mž/ mladé /mn/	- í - é	mladé	- é	mladá	- á
G	mladých	- ých	mladých	- ých	mladých	- ých
D	mladým	- ým	mladým	- ým	mladým	- ým
A	mladé	- é	mladé	- é	mladá	- á
V	mladí /mž/ mladé /mn/	- í - é	mladé	- é	mladá	- á
L	mladých	- ých	mladých	- ých	mladých	- ých
I	mladými	- ými	mladými	- ými	mladými	- ými

Podle vzoru MLADÝ se vedle adjektiv skloňují také:

2.3.5.1 *substantiva podle 1.2.1.5 /typ ZNÁMÝ/, podle 1.2.3.5 /typ ZNÁMÁ/ a podle 1.2.4.5 /typ VSTUPNÉ/;*

vlastní osobní jména /příjmení/ typu ČERNÝ - ČERNÁ a všechna ženská příjmení se zakončením na - OVÁ /Dvořáková, Bytlová, Holubová/.

2.3.5.2 *zájmena JAKÝ, KTERÝ, TAKOVÝ, KAŽDÝ, ŽÁDNÝ*

2.3.5.3 číslovky KOLIKÁTÝ, DRUHÝ, ČTVRTÝ, ... NĚKOLIKÁTÝ; ČTVERÝ, ... NĚKOLIKERÝ; DVOJNÁSOBNÝ, ...; DVOJITÝ, ...

2.3.5.4 U vzoru MLADÝ je měkčení v N a V pl před - í: mladý-mladí, krásný-krásní, čistý-čistí, dobrý-dobří, velký-velcí, dlouhý-dlouzí, tichý-tiší, český-čeští, německý-němečtí

2.3.5.5 V I pl ve spojení se subst., která v tomto tvaru mají - ma (viz 1.4.1.15) je tvar s koncovkou - ýma: velkýma rukama/ nohama/ očima/ ušima

2.3.6 Skloňování přídavných jmen podle vzoru JARNÍ

Jednotné číslo (sg)

Množné číslo (pl)

	<i>m</i>		<i>f</i>		<i>n</i>		<i>m + f + n</i>
N	jarní	- í	jarní	- í	jarní	- í	jarní - í
G	jarního	- ího	jarní	- í	jarního - ího		jarních - ích
D	jarnímu	- ímu	jarní	- í	jarnímu - ímu		jarním - ím
A	jarního /mž/ jarní /mn/	- ího - í	jarní	- í	jarní - í		jarní - í
V	jarní	- í	jarní	- í	jarní - í		jarní - í
L	jarním	- ím	jarní	- í	jarním - ím		jarních - ích
I	jarním	- ím	jarní	- í	jarním - ím		jarními - ími

Podle vzoru JARNÍ se vedle adjektiv skloňují také:

2.3.6.1 substantiva podle 1.2.1.6 a 1.2.3.6 /typ PRŮVODČÍ/ a 1.2.4.6 /typ HOVĚZÍ/

2.3.6.2 některá původní substantiva, např.: krejčí, rukojmí

2.3.6.3 mužská i ženská příjmení typu: DOLEJŠÍ, HOŘEJŠÍ

2.3.6.4 zájmena: JEJÍ, ČÍ

2.3.6.5 číslovky: PRVNÍ, TŘETÍ, TISÍCÍ, DVOJÍ, TROJÍ, ...

2.3.6.6 V I pl ve spojení se subst., která v tomto tvaru mají - ma (viz 1.4.1.15), je tvar s koncovkou - íma: vlastníma rukama/ nohama/ očima/ ušima

2.3.7 Skloňování přídavných jmen podle vzoru ŠTASTEN

Jednotné číslo (sg)

	<i>m</i>		<i>f</i>		<i>n</i>	
N	šťasten	- Ø	šťastna	- a	šťastno	- o

Množné číslo (pl)

	<i>m</i>		<i>f</i>		<i>n</i>	
N	šťastní /mž/ šťastny /mn/	- i - y	šťastny	- y	šťastna	- a

2.3.7.1 Vedle N je také tvar pro A, ale v Pražské úrovni se s ním uživatel neseťká.

2.3.7.2 S aktivní znalostí přídavných jmen vzoru ŠTASTEN se v Pražské úrovni nepočítá kromě adj. RÁD, RÁDA, RÁDO ve spojeních jako: být rád, mít rád, rád dělat

Vedle toho jen receptivně: živ, mrtev, zdrav, nemocen, spokojen, /ne/šťasten, hotov, laskav

2.3.8 Skloňování přídavných jmen přivlastňovacích podle vzoru OTCŮV, MATČIN

Jednotné číslo (sg)

	<i>m</i>		<i>f</i>		<i>n</i>	
N	otcův matčín	- Ø	otcova matčina	- a	otcovo matčino	- o
G	otcova matčina	- a	otcovy matčiny	- y	otcova matčina	- a
D	otcovu matčínu	- u	otcově matčině	- ě	otcovu matčínu	- u
A	otcova /mž/ matčina otcův /mn/ matčín	- a - Ø	otcovu matčínu	- u	otcovo matčino	- o
V	otcův matčín	- Ø	otcova matčina	- a	otcovo matčino	- o
L	otcově otcovu matčině matčínu	- ě, - u	otcově matčině	- ě	otcově otcovu matčině matčínu	- ě, - u
I	otcovým matčíným	- ým	otcovou- matčinou	ou	otcovým matčíným	- ým

Množné číslo (pl)

	<i>m</i>		<i>f</i>		<i>n</i>	
N	otcovi /mž/ matčini otcovy /mn/ matčiny	- i - y	otcovy matčiny	- y	otcova matčina	- a
G	otcových matčíných	- ých	otcových matčíných	- ých	otcových matčíných	- ých
D	otcovým matčíným	- ým	otcovým matčíným	- ým	otcovým matčíným	- ým
A	otcovy matčiny	- y	otcovy matčiny	- y	otcova matčina	- a
V	otcovi matčini otcovy matčiny	- i - y	otcovy matčiny	- y	otcova matčina	- a
L	otcových matčíných	- ých	otcových matčíných	- ých	otcových matčíných	- ých
I	otcovými matčínými	- ými	otcovými matčínými	- ými	otcovými matčínými	- ými

Podle vzoru OTCŮV, MATČÍN se skloňují:

- 2.3.8.1 *individuálně přivlastňující adjektiva od jmen obecných, hlavně jmen osob, a to rodu mužského a ženského:* bratr-bratrův, sestra-sestřin, soused-sousedův, sousedka-sousedčín,...
- 2.3.8.2 *individuálně přivlastňující adjektiva od osobních jmen:* Jan-Janův, Jana-Janin, Dvořák-Dvořákův,...
- 2.3.8.3 *pluralia tantum (viz. 1.3.4) označující souhrnně celou rodinu:* Novákovi, Dvořákovi,...
- 2.3.8.4 *U vzoru MATČÍN je měkčení:* matka-matčín, teta-tetin, královna-královnin, dcera-dceřin,...
- 2.3.8.5 *VI pl ve spojení se substantivou, která v tomto tvaru mají - ma (viz. 1.4.1.15), je tvar s koncovkou - ýma:* otcovýma/matčínýma rukama, ... (srov. 2.3.5.5)

2.3.9 Některé odchylné tvary přídavných jmen v běžně mluveném jazyce

Pádové tvary podle 2.3.5 - 2.3.8 jsou spisovné, závazné v psaném jazyce. V běžně mluveném jazyce se často místo nich, příp. vedle nich používají některé rozdílné tvary označované jako obecně české (srov. také 1.4.1.16).

Tyto rozdíly se týkají hlavně:

2.3.9.1 Vzoru MLADÝ, kde se týkají hlavně mužského a středního rodu; ženský rod se se spisovnými tvary shoduje více.

Jednotné číslo (sg)

	<i>m</i>		<i>n</i>		<i>f</i>	
N	mladej	- ej	mladý	- ý	mladá	- á
G	mladýho	- ýho	mladýho	- ýho	mladý	- ý
D	mladýmu	- ýmu	mladýmu	- ýmu	mladý	- ý
A	mladýho /mž/ mladej /mn/	- ýho - ej	mladý	- ý	mladou	- ou
V	mladej	- ej	mladý	- ý	mladá	- á
L	mladým	- ým	mladým	- ým	mladý	- ý
I	mladým	- ým	mladým	- ým	mladou	- ou

Množné číslo (pl)

V množném čísle se u obecně českých tvarů rod nerozlišuje.

N	mladý	- ý
G	mladejch	- ejch
D	mladejm	- ejm
A	mladý	- ý
V	mladý	- ý
L	mladejch	- ejch
I	mladejma	- ejma

U obecně českých tvarů (na rozdíl od spisovných, viz. 2.3.5.4) není měkčení: dobrý/velký/...lidi; český/německý studenti...

2.3.9.2 Vzoru JARNÍ v I pl, kde je u všech rodů tvar s koncovkou - íma: jarníma.

U přídavného jména cizí jsou také některé tvary podle tvrdého vzoru MLADÝ:

N sg cizí, cizej

G pl cizích, cizejch; D cizím, cizejm; L cizích, cizejch; I cizíma, cizejma

2.3.9.3 Tvary podle vzoru ŠTASTEN se v obecné češtině neužívají; výjimkou je přídavné jméno rád. U něj je ale v pl jen tvar rádi.

2.3.9.4 U přivlastňovacích přídavných jmen vzoru OTCŮV, MATČIN se obecně české tvary N, A neliší od spisovných, v ostatních pádech jsou tvary podle vzoru MLADEJ.

2.4 Užítí a funkce přídavných jmen

Přídavná jména vzoru MLADÝ, JARNÍ, OTCŮV, MATČIN plní funkce shodného atributu a predikativu; přídavná jména podle vzoru ŠTASTEN jsou jen predikativem. O tom viz. v oddílu Slovní spojení, Věta.

2.5 Stupňování přídavných jmen

Viz. oddíl Obecné pojmy, kapitola 7 Relace.

2.5.1

Komparativ

Od základního tvaru adjektiva tvrdého n. měkkého pomocí sufixů:

2.5.1.1

- **ejší, - ější** /měkčení tvrdých souhlásek, příp. - v, - m, - p, - b/:

plný-plnější, moderní-modernější, jistý-jistější, hrdý-hrdější, chytrý-chytřejší,
divoký-divočejší, ubohý-ubožejší, přátelský-přátelštější, demokratický-
demokratičtější, nový-novější, známý-znamější,...

2.5.1.2

- **ší** /měkčení - h, - ch, - k/:

starý-starší, chudý-chudší, mladý-mladší, čistý-čistší, tuhý-tužší, jednoduchý-
jednodušší, těžký-těžší,...

2.5.1.3

- **ší** /krácení samohlásek n. vypouštění skupiny - ok - /:

krátký-kratší, úzký-užší, blízký-bližší, nízký-nížší, vysoký-vyšší, široký-širší,
hluboký-hlubší,...

2.5.1.4

- **čí** hezký-hezčí, lehký-lehčí, měkký-měkčí,...

2.5.1.5

nepřavidelné:

dobry-lepší, špatný-horší, malý-menší, velký-větší,...

2.5.2

Superlativ

od komparativu prefixem nej- :

nejmilejší, nejsilnější, nejstarší,...

3. Zájmena

3.1 Charakteristika

Zájmena se ve větě chovají jako substantiva, nebo jako adjektiva. Na rozdíl od nich obou nepojmenovávají osoby, věci a vlastnosti, ale jenom je označují s odkazem na situaci a kontext.

3.2 Rod, číslo a pád zájmen

Bezrodá zájmena mají jeden tvar pro všechny rody /já, ty,.../, rodová zájmena mají pro jednotlivé rody tvary různé /ten, ta, to/.

Zájmena rozlišují jednotné a množné číslo.

Substantivní zájmena mají pádové podoby podle svých funkcí ve větě (viz. 1.4.2 a 1.4.3).

Adjektivní zájmena se v pádě, rodu a čísle shodují se substantivy, na kterých jsou závislá.

3.3 Osobní zájmena

Jsou to substantivní zájmena (podle 3.1).

<i>Označují:</i>		sg	pl	
<i>mluvčího</i>	- 1.osoba	JÁ	MY	bezrodá
<i>posluchače</i>	- 2.osoba	TY	VY	
<i>osobu/věc známou</i>				
<i>ze situace/kontextu</i>	- 3. osoba	ON /m/ ONA /f/ ONO /n/	ONI /mž/ ONY /mn, f/ ONA /n/	rodová
		sg + pl		
<i>totožnost se subjektem</i>	- zvrtné	SE		bezrodé

3.3.1 Skloňování bezrodých osobních zájmen JÁ, TY, MY, VY a zvrtného osobního zájmena SE

N	já	ty	my	vy	--
G	mne	tebe	nás	vás	sebe
	MĚ	tě /jen příklonka/			
D	mně	tobě	nám	vám	sobě
	mi /jen příklonka/	ti /jen příklonka/			si
A	mne	tebe	nás	vás	sebe
	MĚ	tě /jen příklonka/			se
V	já	ty	my	vy	--
L	mně	tobě	nás	vás	sobě
I	mnou	tebou	námi	vámi	sebou

3.3.1.1 U zájmena JÁ v G a A počítáme pro Prahovou úroveň jen s variantou MĚ pro pozici příklonky, důrazovou i po předložce.

3.3.1.2 U zájmena TY delší varianty v důrazové pozici a po předložkách, kratší v pozici nedůrazové. Totéž platí pro zvrtné zájmeno SE.

3.3.2 Skloňování rodových osobních zájmen ON, ONA, ONO; ONI, ONY, ONA

N	on	ona	ono	oni, ony, ona
G	jeho /mž/ jej HO /jen příklonka/ něho NĚJ	jí ní	jeho jej HO /jen příklonka/ něho NĚJ	jich nich
D	jemu MU /jen příklonka/ němu	jí ní	jemu MU /jen příklonka/ němu	jim nim
A	jeho /mž/ jej HO /jen příklonka/ něho /mž/ NĚJ	ji ni	je jej HO /jen příklonka/ ně NĚJ	je ně
V	on	ona	ono	oni, ony, ona
L	něm	ní	něm	nich
I	jím ním	jí ní	jím ním	jimi nimi

3.3.2.1 Tvary s **n-** jen po předložkách. V G a A zájmen ON, ONO se pro Prahou úroveň počítá jen s variantou NĚJ.

3.3.2.2 Dále se pro Prahou úroveň u zájmen ON, ONO počítá jen s tvary pro pozici příklonky, a to v G a A tvarem HO, v D s tvarem MU.

3.3.2.3 VN pl je tvar ONA /n/ velmi knižní a prakticky se neuvádá.

3.3.2.4 V běžně mluveném jazyce se v N často užívají tvary s počátečním v-:
von, vona,...

3.4 Přivlastňovací /posesivní/ zájmena a zvrtné přivlastňovací zájmeno

Jsou to zájmena adjektivní (viz. 3.1) a rodová (viz. 3.2).

Označují vztah k:		sg	pl
mluvčímu	- 1. osoba	MŮJ /m/ MOJE, MÁ /f/ MOJE, MÉ /n/	NÁŠ /m/ NAŠE /f, n/
posluchači	- 2. osoba	TVŮJ /m/ TVOJE, TVÁ /f/ TVOJE, TVÉ /n/	VÁŠ /m/ VAŠE /f, n/
osobě/věci známé ze situace/kontextu	- 3. osoba	JEHO /m, n/ JEJÍ /f/	JEJICH /m, f, n/
k subjektu věty	- zvrtné	sg + pl SVŮJ /m/ SVOJE, SVÁ /f/ SVOJE, SVÉ /n/	

3.4.1 Skloňování přivlastňovacích zájmen

MŮJ

Jednotné číslo (sg)

	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
N	můj	moje má	moje mé
G	mého	mojí mé	mého
D	mému	mojí mé	mému
A	mého /mž/ můj /mn/	moji mou	moje mé
V	můj	moje má	moje mé
L	mém	mojí mé	mém
I	mým	mojí mou	mým

Množné číslo (pl)

	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
N	moji /mž/ mí /mž/ moje /mn/ mé /mn/	moje mé	moje má
G	mých	mých	mých
D	mým	mým	mým
A	moje mé	moje mé	moje má
V	= N	= N	= N
L	mých	mých	mých
I	mými	mými	mými

NÁŠ

Jednotné číslo (sg)

	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
N	naš	naše	naše
G	našeho	naší	našeho
D	našemu	naší	našemu
A	našeho /mž/ naš /mn/	naši	naše
V	naš	naše	naše
L	našem	naší	našem
I	naším	naší	naším

Množné číslo (pl)

	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
A	naši /mž/ naše /mn/	naše	naše
G	našich	našich	našich
D	naším	naším	naším
A	naše	naše	naše

V	= N	= N	= N
L	našich	našich	našich
I	našimi	našimi	našimi

- 3.4.1.1 *Zájmena TVŮJ, SVŮJ se skloňují jako MŮJ; zájmeno VÁŠ jako NÁŠ.*
 3.4.1.2 *Zájmeno JEJÍ se skloňuje jako měkké adjektivum vzoru JARNÍ; zájmena JEHO a JEJICH jsou neskloňná.*
 3.4.1.3 *Zájmena typu MŮJ mají ve f a n vedle kratších variant i varianty delší s -oj- /moje, moji atd./ Pro Prahou úroveň počítáme jen s těmito tvary delšími, protože kratší, zvl. tvary G, D, L sg i pl a tvary N a A pro n v pl, jsou knižní.*
 3.4.1.4 *V I pl ve spojení se substantivy, která v tomto tvaru mají -ma (1.4.1.15) jsou tvary MÝMA, TVÝMA, SVÝMA; NAŠIMA, VAŠIMA, JEJÍMA (srov. 2.3.5.5 a 2.3.8.5).*
 3.4.1.5 *Pádové tvary podle 3.4.1 jsou spisovné. V běžně mluveném jazyce se často vedle nich nebo místo nich vyskytují odchýlné, nespisovné tvary, označované jako obecně české (srov. také 1.4.1.16 a 2.3.9).*

*U typu MŮJ jsou tak navíc následující tvary:
 Jednotné číslo (sg)*

	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
N	--	--	mý
G	mýho	mý	mýho
D	mýmu	mý	mýmu
A	mýho /mž/	--	mý
	--		
V	= N	= N	= N
L	mým	mý	mým
I	--	--	--

Množné číslo (pl)

	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
N	mý	mý	mý
G	mejch	mejch	mejch
D	mejm	mejm	mejm
A	mý	mý	mý
V	= N	= N	= N
L	mejch	mejch	mejch
I	mejma	mejma	mejma

*Srovnejte tyto tvary s tvary adjektiv v 2.3.9.1.
 U typu NÁŠ je nespisovný tvar jen v I pl: NAŠIMA, VAŠIMA.
 U zájmena JEJÍ ve stejném pádě JEJÍMA.*

3.5

Ukazovací /demonstrativní/ zájmena

*Jsou to zájmena adjektivní (viz. 3.1) a rodová (viz. 3.2). Zájmeno středního rodu /TO a také TOHLE, TAMTO/ má vedle adjektivního i substantivní použití, označuje-li neosobu:
 Dej mi to. O tom nic nevím.*

Poukazují na určité, individuální skutečnosti nebo odkazují na výrazy použité v textu. (O tom viz. dále v oddělení C – Slovní spojení.)

Vedle základní řady tvarů TEN, TA, TO je řada pro odkazování na skutečnosti mluvčímu relativně blízké – TENHLE, TAHLE, TOHLE, příp. knižní TENTO, TATO, TOTO, a řada pro odkazování na skutečnosti relativně vzdálenější od mluvčího – TAMTEN, TAMTA, TAMTO.

Zájmeno TAKOVÝ je adjektivní, rodové, odkazuje na vlastnosti, resp. adjektiva.

3.5.1

Skloňování ukazovacích zájmen typu TEN, TENHLE, TAMTEN

Jednotné číslo (sg)

	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
N	ten	ta	to
G	toho	té	toho
D	tomu	té	tomu
A	toho /mž/ ten /mn/	tu	to
V	ten	ta	to
L	tom	té	tom
I	tím	tou	tím

Množné číslo (pl)

	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
A	ti /mž/ ty /mn/	ty	ta
G	těch	těch	těch
D	těm	těm	těm
A	ty	ty	ta
V	= N	= N	= N
L	těch	těch	těch
I	těmi	těmi	těmi

3.5.1.1

Zájmeno TAKOVÝ se skloňuje jako tvrdé adjektivum vzoru MLADÝ (viz. 2.3.5).

3.5.1.2

V I pl ve spojení se substantivy, která mají v tomto tvaru - ma (viz. 1.4.1.15) jsou tvary TĚMA, TĚMAHLE, ... (Srov. také 2.3.5.5, 2.3.8.5 a 3.4.1.3).

3.5.1.3

Pádové tvary podle 3.5.1 jsou spisovné (viz. 1.4.1.16). V běžně mluveném jazyce se vedle nich nebo místo nich používají tvary odlišné (srov. také 2.3.9 a 3.4.1.4):

V sg f se místo tvaru TÉ /G,D,L/ užívá obecně český tvar TÝ.

V N a V pl m místo TI /mž/ se užívá tvar TY.

V N, A, V n se místo velmi knižního TA užívá tvar TY.

V I se u všech rodů užívá tvar TĚMA.

3.6

Tázací zájmena

Představují v doplňovacích otázkách (viz. Funkce, 1.4.2) informaci, kterou chce mluvčí od posluchače získat. Mluvčí se ptá na:

<i>osoby</i>	- KDO?
<i>neosoby</i>	- CO?
<i>specifické určení ze třídy</i>	- KTERÝ?
<i>kvalitu</i>	- JAKÝ?
<i>vlastnictví a příslušnost</i>	- ČÍ?

(Pokud se týká výrazů, které v doplňovacích otázkách představují informaci o okolnostech, viz. kap. Příslovce.)

3.5.2 *Zájmena KDO, CO jsou substantivní, bezrodá (viz. 3.1 a 3.2), nerozlišují číslo. Zájmena KTERÝ, JAKÝ, ČÍ jsou adjektivní, rodová.*

3.5.3 **Skloňování substantivních tázacích zájmen**
KDO má tvary jako TO (srov. 3.5.1) CO má tvary jako ONO (srov. 3.3.2)

N	kdo	co
G	koho	čeho
D	komu	čemu
A	koho	co
L	kom	čem
I	kým	čím

3.6.2 **Skloňování adjektivních tázacích zájmen**
*KTERÝ, JAKÝ se skloňují jako tvrdá adjektiva vzoru MLADÝ (viz. 2.3.5, vč. 2.3.5.4, 2.3.5.5 a 2.3.9.1).
 ČÍ se skloňuje jako měkká adjektiva vzoru JARNÍ (viz. 2.3.6 a 2.3.9.2).*

3.7 Vztažná zájmena

*KDO, CO, KTERÝ, JAKÝ, ČÍ uvádějí vedlejší vztažné /relativní/ věty (viz. oddíl Věta).
 Tvarově se shodují s tázacími zájmeny (viz. 3.6).*

Prahová úroveň nepočítá se vztažným zájmenem JENŽ, to je knižním synonymem zájmena KTERÝ.

Pokud se týká výrazů, které ve vztažných větách představují informaci o okolnostech, viz. kapitola Příslovce /adverbia/.

3.8 Neurčitá zájmena

3.8.1 **Zájmena tvořená od tázacích: NĚKDO, NĚCO, NĚKTERÝ, NĚJAKÝ, NĚČÍ; NIKDO, NIC, NIČÍ**

Zájmena od základů KDO, CO jsou substantivní, bezrodá, nerozlišují číslo. Od základů KTERÝ, JAKÝ, ČÍ jsou adjektivní, rodová (viz. 3.1 a 3.2).

Tvary s prefixem ně- použije mluvčí, když bližší označení skutečnosti nezná nebo na přesnějším označení nezáleží.

Tvary s ni- mají význam záporný - negují příslušnou informaci.

3.8.1.1 *Tato zájmena se skloňují jako příslušná zájmena tázací (viz. 3.6.2).*

3.8.1.2 *Prahová úroveň nepočítá s dalšími způsoby tvoření od zájmen tázacích.*

3.8.2 **KAŽDÝ, ŽÁDNÝ**

Chovají se buď jako substantiva, mají tvar mužského životného rodu a označují osoby /Takové věci ví každý. Žádný z nás tam nebyl/, nebo jako adjektiva, jsou rodová a spojují se se substantivy označujícími osoby i neosoby /Každý člověk to ví. Každá věc má svou cenu. Žádnou takovou dívku neznám. Žádné jídlo už není./.

KAŽDÝ označuje všechny členy dané skupiny, a to jako jednotlivce. Stejným způsobem ŽÁDNÝ všechny členy popírá. KAŽDÝ se obvykle užívá v singuláru, ŽÁDNÝ v obou číslech.

3.8.2.1 *Skloňují se jako tvrdá adjektiva vzoru MLADÝ (viz. 2.3.5).*

3.8.3 **VŠECHEN, VŠECHNA, VŠECHNO**

Je to zájmeno blízké neurčitým číslovkám (viz. 3.9) a označuje všechny členy dané skupiny dohromady, příp. celé množství (srov. 3.8.2).

3.8.3.1 *V pl mž VŠICHNI jako substantivní zájmeno označuje osoby. Stojí v protikladu k zájmenu KAŽDÝ:*

Byli tam všichni. Byl tam každý.

Se všemi jsem mluvil. S každým jsem mluvil.

3.8.3.2 *V sg n VŠECHNO jako substantivní zájmeno označující neosoby:*

Dostal jsem všechno. Jsou se všim spokojeni.

3.8.3.3 *V sg ve spojení s nepočítatelnými substantivy (viz. 1.3.3) jako adjektivní zájmeno VŠE-CHEN, VŠECHNA, VŠECHNO označuje celé množství:*

všechn vzduch, všechna voda, všechno jídlo

3.8.3.4 *V pl ve spojení s počítatelnými substantivy jako adjektivní zájmeno VŠICHNI, VŠECH-
NY, VŠECHNA označuje celý soubor:*

všichni lidé, všechny věci, všechna města

3.8.3.5 *Skloňování*

Jednotné číslo (sg)

	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
N	všechn	všechna	všechno
G	všeho	vší	všeho
D	všemu	vší	všemu
A	všeho /mž/ všechn /mn/	všechnu	všechno
V	= N	= N	= N
L	všem	vší	všem
I	vším	vší	vším

Množné číslo (pl)

	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
N	všichni /mž/ všechny /mn/	všechny	všechna
G	všech	všech	všech
D	všem	všem	všem
A	všechny	všechny	všechna
V	= N	= N	= N
L	všech	všech	všech
I	všemi	všemi	všemi

3.8.3.5.1 *V I pl ve spojení se substantivy, která mají - ma (1.4.1.15) je tvar VŠEMA (srov. 2.3.5.5, 2.3.8.5, 3.4.1.3 a 3.5.1.2).*

3.8.3.5.2 *Tvar VŠECHNA /N a A pl n/ je knižní; v běžně mluveném jazyce se místo něj užívá VŠECHNY /jako u f/.*

3.8.3.5.3 *S variantami na - cek se v Pražské úrovni nepočítá.*

3.9 SÁM

*Je zájmeno rodové. V Pražské úrovni se počítá jen s jeho substantivním použitím ve spo-
jeních:*

BÝT SÁM: Jsem sám. Sestra byla sama doma. Zítra budeme sami.
DĚLAT něco SÁM: Půjdu tam sám. Jela do Brna sama. Kluci všechno snědli sami.
 Dveře se samy otevřeli.

3.9.1

Skloňování

V Pražové úrovni se počítá jen s tvary N sg a pl. Jsou stejné jako u adjektiv podle vzoru ŠTASTEN (viz 2.3.7):

Jednotné číslo (sg)

	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
N	sám	sama	samo

Množné číslo (pl)

	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
N	sami /mž/ samy /mn/	samy	sama

4.

Číslovky

Vyjadřují počet a množství. Ve větě se chovají jako substantiva, adjektiva nebo adverbia. Rod, číslo a pád nejsou u všech stejně rozvinuty; některé jsou rodové, jiné bezrodé, číslo vyjadřují podle svého významu, některé se skloňují, jiné jsou nesklonné.

4.1

Určité číslovky

Označenou kvalitu je možné vyjádřit číslem. Podle způsobu použití rozeznáváme:

4.1.1

Základní číslovky (viz *Obecné pojmy, část 4, Kvantita*)

se spojují s počítatelnými substantivy, vyjadřují počet, odpovídají na otázku KOLIK?

4.1.1.1

JEDEN, JEDNA, JEDNO

Jsou číslovky adjektivní, rodové a skloňují se jako ukazovací zájmeno TEN, TA, TO (viz. 3.5.1): jeden muž, jedna žena, jedno dítě

4.1.1.2

DVA, DVĚ; OBA, OBĚ

Jsou číslovky adjektivní, rodové.

Skloňování:

	<i>m</i>	<i>f + n</i>
N, A, V	dva, oba	dvě, obě
G		dvou, obou
D		dvěma, oběma
L		dvou, obou
I		dvěma, oběma

V běžném mluveném jazyce jsou u číslovky OBA také tvary se začátečním V- / voba, vobě, ... /.

4.1.1.3

TŘI, ČTYŘI

Jsou číslovky adjektivní, bezrodé.

Skloňování:

N, A, V	tři, čtyři
G	tří, čtyř
D	třem, čtyřem

L	třech, čtyřech
I	třemi, čtyřmi

V I pl ve spojení se substantivy, která v tomto tvaru mají - ma (viz. 1.4.1.15) je u ČTYŘI tvar ČTYŘMA (srov. 2.3.5.5, 2.3.8.5, 3.4.1.3 a 3.5.1.2). V běžně mluveném jazyce je v I pl i tvar TŘEMA.

4.1.1.4	PĚT	JEDENÁCT	ŠESTNÁCT	TŘICET
	ŠEST	DVANÁCT	SEDMNÁCT	ČTYŘICET
	SEDM	TŘINÁCT	OSMNÁCT	PADESÁT
	OSM	ČTRNÁCT	DEVATENÁCT	ŠEDESÁT
	DEVĚT	PATNÁCT	DVACET	SEDMDESÁT
	DESET			OSMDESÁT
				DEVADESÁT

Jsou číslovky bezrodé. Když je používáme samostatně, chovají se jako substantiva.

Ve spojení s počítaným substantivem v N, A, V se chovají jako substantiva, tj. počítané substantivum je v G pl /Bylo tam pět velkých psů. Měli pět velkých psů./

V G, D, L, I se chovají jako adjektiva, tj. jejich tvar je ve stejném pádě jako počítané substantivum /Bojím se těch pěti velkých psů. Šla na procházku se svými pěti velkými psy. atd./

Skloňování:

V N, A, V mají tyto číslovky slovníkový tvar, v ostatních pádech mají koncovku - i: pět-pěti, šest-šesti, ... devadesát-devadesáti

U číslovky DEVĚT: devět-devíti

4.1.1.5	JEDENADVACET	ŠESTADVACET	JEDENATŘICET
	DVAADVACET	SEDMADVACET
	TŘIADVACET	OSMADVACET	
	ČTYŘIADVACET	DVĚTADVACET	DEVĚTADEVADESÁT
	PĚTADVACET		

Číslovka se složeným slovem /kompozitem/, je bezrodá, skloňuje se tedy jako jedno slovo. Chová se a tvary má jako číslovky podle 4.1.1.4.

4.1.1.6	DVACET JEDEN
	DVACET DVA	
	DEVADESÁT DEVĚT

Číslovka je spojením slov. Druhé slovo rozhoduje o tom, je-li celé spojení adjektivní /dvacet jeden rok, dvacet dva/tří/čtyři roky/ nebo substantivní /dvacet pět/šest ... roků/.

Viz. o tom 4.1.1.4.

Skloňují se obě slova: od dvaceti dvou do devadesáti devíti

Substantivní typ /tj. s G pl počítaného slova/ se používá i ve spojení s číslovkami JEDEN/JEDNA, DVA, TŘI, ČTYŘI: dvacet jedna domů, dvacet dva knih, atd.

4.1.1.7	STO, TISÍC, MILION, MILIARDA
---------	------------------------------

Mají svůj vlastní rod jako substantiva a tak se také skloňují:

STO podle vzoru MĚSTO

TISÍC podle vzoru STROJ

MILION podle vzoru HRAD

MILIARDA podle vzoru ŽENA

Když je používáme samostatně i ve spojení s počítanými slovy se chovají jako substantiva:

Číslovka se skloňuje a počítané slovo je v G pl.:

od sta lidí, ke stu lidí, o stu lidí, se stem lidí

Existují další varianty, ale s těmi se v Pražové úrovni nepočítá.

- 4.1.1.8 JEDNO STO, DVĚ STĚ, TŘI/ČTYŘI STA, PĚT SET,... DEVĚT SET
JEDEN TISÍC, DVA/TŘI/ČTYŘI TISÍCE, PĚT TISÍC,... DEVĚT TISÍC
JEDEN MILION, DVA/TŘI/ČTYŘI MILIONY, PĚT MILIONŮ,... DEVĚT MILIONŮ
JEDNA MILIARDA, DVĚ/TŘI/ČTYŘI MILIARDY, PĚT MILIARD,...
DEVĚT MILIARD
Číslovka je spojením slov. Obě části se skloňují. Když je používáme samostatně i ve spojení s počítanými slovy se chovají jako substantiva: Číslovka se skloňuje a počítané slovo je v G pl: o /jednom/ stu lidí, o dvou/třech/čtyřech/pěti tisících lidí, atd. Existují další varianty, ale s těmi se v Pražové úrovni nepočítá.
- 4.1.2 **Řadové číslovky** (viz. *Obecné pojmy, část 4, Kvantita, pořadí*)
Jsou adjektivní, rodové, vyjadřují pořadí, odpovídají na otázku KOLIKÁTÝ?
- 4.1.2.1
PRVNÍ	ŠESTÝ	JEDENÁCTÝ	ŠESTNÁCTÝ
DRUHÝ	SEDMÝ	DVANÁCTÝ	SEDMNÁCTÝ
TŘETÍ	OSMÝ	TŘINÁCTÝ	OSMNÁCTÝ
ČTVRTÝ	DEVÁTÝ	ČTRNÁCTÝ	DEVATENÁCTÝ
PÁTÝ	DESÁTÝ	PATNÁCTÝ	DVACÁTÝ
TŘICÁTÝ	PADESÁTÝ	SEDMDESÁTÝ	DEVADESÁTÝ
ČTYŘICÁTÝ	ŠEDESÁTÝ	OSMDESÁTÝ	STÝ
- 4.1.2.2 DVACÁTÝ PRVNÍ... DEVADESÁTÝ DEVÁTÝ... STÝ PRVNÍ...
Číslovka je spojením slov. Obě slova se skloňují (viz. 4.1.2.5).
- 4.1.2.3 JEDENADVACÁTÝ... DEVĚTADEVADESÁTÝ
Číslovka je složeným slovem /se spojovacím - a - mezi oběma složkami/.
- 4.1.2.4 *S vyššími řadovými číslovkami se v Pražové úrovni nepočítá; uvádíme některé pro přehled:*
DVOUSTÝ, TŘÍSTÝ, ČTYŘSTÝ, PĚTISTÝ,... DEVÍTISTÝ, TISÍCI
DVOUTISÍCI, TŘÍTISÍCI,...
Spojení jako tisící, devítistý, devadesátý devátý; dvoutisící pátý, atd. se někdy používají při čtení letopočtů.
- 4.1.2.5 *Řadové číslovky se skloňují jako tvrdá adjektiva vzoru MLADÝ (2.3.5), příp. jako měkká adjektiva vzoru JARNÍ (2.3.6).*
- 4.1.3 **Souborové číslovky** (viz. *Obecné pojmy, část 4, Kvantita, počítatelnost*)
*Jsou číslovky adjektivní, rodové, mají tvary jako adjektiva vzoru ŠŤASTEN (2.3.7), ale i odpovídající tvary měkké (viz. DVOJE, TROJE).
Ve spojení s pomnožnými substantivy (1.3.4) označují počet a odpovídají na otázku KOLIK?:
jedeny šaty, dvoje hodinky, troje brýle
Ve spojení s počítatelnými substantivy /obvykle v pl/ označují počet souborů, souprav a odpovídají na otázku KOLIKERY?:
jedeny boty, dvoje rukavice, troje klíče*
- 4.1.3.1
JEDNY	ŠESTERY
DVOJE, OBOJE	SEDMERY
TROJE	OSMERY
ČTVERY	DEVATERY
PATERY	DESATERY
- 4.1.3.2 *Skloňování*

Tvary podle ŠŤASTEN /jedny, čtyry,.../, příp. měkké protějšky /dvoje, troje/ se užívají jen v N a A. V ostatních pádech se skloňují takto:

JEDNÝ podle zájmena TEN, resp. TY (3.5.1)

DVOJE, OBOJE, TROJE podle měkkých adjektiv vzoru JARNÍ (2.3.6)

ČTVERÝ podle tvrdých adjektiv vzoru MLADÝ (2.3.5)

- 4.1.4 **Druhé číslovky** (viz. *Obecné pojmy, část 4, Kvantita, druhovost*)
Jsou číslovky adjektivní, rodové. Ve spojení se substantivy počítatelnými i nepočítatelnými (1.3, 1.3.3) označují počet druhů /chybí tvary pro JEDEN/ a odpovídají na otázku KOLIKERÝ?
- 4.1.4.1
DVOJÍ, OBOJÍ	ŠESTERÝ
TROJÍ	...
ČTVERÝ	
PATERÝ	DESATERÝ
- 4.1.4.2 *Skloňování jako u tvrdých adjektiv vzoru MLADÝ /2.3.5/ nebo měkkých vzoru JARNÍ (2.3.6).*
- 4.1.5 **Násobné číslovky**
- 4.1.5.1 *Násobné číslovky /JEDNOU a tvary s -KRÁT/ jsou číslovky adverbiální, bezrodé, nesklonné. Označují frekvenci událostí, dějů; odpovídají na otázku KOLIKRÁT?*
- 4.1.5.2
JEDNOU	DVAKRÁT	TŘIKRÁT	...- KRÁT
- 4.1.5.3 *Násobné číslovky DVOJITÝ, DVOJNÁSOBNÝ jsou číslovky adjektivní, rodové, skloňují se jako tvrdé adjektiva vzoru MLADÝ (2.3.5), označují složenost. V Pražové úrovni se počítá jen s těmito slovy:*
JEDNODUCHÝ	DVOJITÝ/DVOJNÁSOBNÝ
- 4.1.6 **Dílové číslovky**
- 4.1.6.1
PŮL, ČTVRT
- Jsou bezrodé, nesklonné a spojují se se substantivy v G sg..*
- 4.1.6.2
POLOVINA, TŘETINA, ČTVRTINA
- Jsou substantivní, rodové, skloňují se jako substantiva f vzor ŽENA (1.4.17) a spojují se se substantivy v G sg/pl.*
- 4.1.7 **Výčty**
Ve výčtech, tj. v číslovaném pořadí položek se užívá spojení s předložkou ZA a řadovou číslovkou. pro tvar feminina v G sg.
- 4.1.7.1
ZA PRVÉ	ZA DRUHÉ	ZA TŘETÍ	ZA ČTVRTÉ	ZA PÁTÉ ...
- 4.1.8 **Distribuce**
Pro vyjádření distribuce, podílnosti se užívá spojení s předložkou PO a základní číslovkou pro tvar maskulina v L:
PO JEDNOM	PO DVOU	PO TŘECH	PO ČTYŘECH	PO PĚTI ...

4.2 Neurčité číslovky

Označenou kvantitu není možné vyjádřit číslem. Podle způsobu užití, podobně jako u číslovek určitých (4.1) rozeznáváme:

4.2.1 Základní číslovky

4.2.1.1 NĚKOLIK je číslovka bezrodá, s omezeným skloňováním: v N a A má slovníkový tvar, v ostatních pádech zakončení s - a /několik-několika/.
Spojuje se s počítatelnými substantivy a při skloňování takových spojení se v N a A chová jako substantivum – je v N nebo A a počítané slovo je v G pl, zatímco v ostatních pádech se chová jako adjektivum – je ve stejné pádu jako počítané slovo /od několika kamarádů, několika kamarádům, atd./.

4.2.1.2 KOLIK, TOLIK, MNOHO, MÁLO jsou číslovky bezrodé, s omezením skloňování a tvary jako NĚKOLIK. Spojují se se substantivy v G pl /takové spojení se skloňuje jako u NĚKOLIK/, anebo se substantivem v G sg (tzv. singularii tantum – viz. 1.3.3) a takové spojení se neskloňuje.

*Je-li MÁLO použito samostatně, skloňuje se podle vzoru MĚSTO (1.4.11):
S málem se dá udělat mnoho.*

4.2.1.2 PÁR /≠ několik/
Je neskloňné slovo. Jinak se chová jako NĚKOLIK.

4.2.2 Řadové číslovky

NĚKOLIKÁTÝ, KOLIKÁTÝ, TOLIKÁTÝ jsou adjektivní číslovky a skloňují se jako tvrdá adjektiva vzoru MLADÝ (2.3.5).

4.2.3 Souborové číslovky

NĚKOLIKERY, KOLIKERY, TOLIKERY – srovnej 4.1.3

4.2.4 Druhové číslovky

NĚKOLIKERÝ, KOLIKERÝ, TOLIKERÝ – srovnej 4.1.4

4.2.5 Násobné číslovky

NĚKOLIKRÁT, KOLIKRÁT, TOLIKRÁT – srovnej 4.1.5
NĚKOLIKANÁSOBNÝ, MNOHONÁSOBNÝ

4.2.6 Distribuce

PO NĚKOLIKA, PO KOLIKA – srovnej 4.1.8

5. Slovesa (Verba)

Vyjadřují děje /pracovat/, stavy /sedět/, relace /patřit/.

Některá slovesa jsou zvrtné /reflexivní/: mají se, si /ptát se, hrát si/.

5.1 Určité (finitní) tvary

Vyjadřují osobu a číslo, čas, způsob, rod, vid.

5.1.1 Osoba

Vyjadřuje podmět děje. Podmětem je:

<i>mluvčí</i>	- 1. osoba	sg mluvím	pl mluvíme
<i>posluchač</i>	- 2. osoba	mluvíš	mluvíte
<i>jiná osoba/věc</i>	- 3. osoba	mluví	mluví

- 4.1.1.4 *Oslovujeme-li jednotlivou osobu neformálně, použijeme 2. osobu singuláru. Při formálním oslovení použijeme 2. osobu plurálu. (O tom viz. také v 5.4.2, 5.4.4, 5.4.5).*
- 5.1.2 **Čas**
Je vztah děje k době promluvy.
- 5.1.2.1 **PŘÍTOMNÝ ČAS** *mají jen dokonavá slovesa (o nich více 5.7). Vyjadřuje se jednoduchým tvarem slovesa, tzv. PRÉZENTEM:*
Mluvím s kamarádem. (o *prézentu* viz. 5.4.1)
- 5.1.2.2 **MINULÝ ČAS** *mají dokonavá i nedokonavá slovesa, vyjadřuje se složeným tvarem slovesa, tzv. PRÉTERITEM:*
Mluvil jsem s kamarádem. (o *préteritu* viz. 5.4.2)
- 5.1.2.3 **BUDOUCÍ ČAS** *se u nedokonavých sloves vyjadřuje složeným tvarem slovesa, tzv. FUTUREM:*
Budu s ním mluvit zítra. (o *futuru* viz. 5.4.3)
U dokonavých sloves se vyjadřuje prezentem:
Promluví s ním zítra.
- 5.1.3 **Způsob**
Je vztah děje ke skutečnosti.
- 5.1.3.1 **OZNAMOVACÍ ZPŮSOB /INDIKATIV/** *vyjadřuje, že děj se stal skutečností, právě se jí stává, nebo se čeká, že se jí stane:*
Mluvil jsem s ním večer. Mluvím s ním teď. Budu s ním mluvit zítra.
- 5.1.3.2 **ROZKAZOVACÍ ZPŮSOB /IMPERATIV/** *vyjadřuje apel mluvčího na posluchače, aby děj uskutečnil, nebo neuskutečnil:*
Promluv s ním o tom. Už s ním nemluv.
Imperativ nevyjadřuje příznak času. (o imperativu viz. 5.4.4)
- 5.1.3.3 **PODMIŇOVACÍ ZPŮSOB /KONDIČIONÁL/** *nevyjadřuje děj skutečný, ale jen možný, hypotetický:* Mluvil bych s ním česky. (o *kondicionálu* viz. 5.4.5)
- 5.1.4 **Rod**
Vyjadřuje vztah mezi konatelem děje a subjektem věty.
- 5.1.4.1 **ROD ČINNÝ /AKTIVUM/** - *konatel děje je subjektem věty:*
Matka /za/volala děti domů.
- 5.4.1.2 **ROD TRPNÝ /PASIVUM/** - *konatel děje není subjektem věty:*
Děti byly /za/volány domů. (o *pasivu* viz. 5.5)
- 5.1.5 **Vid**
Vyjadřuje pojetí slovesného děje. Podle vidu jsou slovesa:
- 5.1.5.1 **NEDOKONAVÁ /ndk/**
Mluvil jsem s ním včera. Mluvím s ním teď. Budu s ním mluvit zítra.
Ndk slovesa se spojují s příznaky času bez omezení.

- 5.1.5.2 **DOKONAVÁ /dk/:**
 Promluvil jsem s ním včera. Promluvíme s ním zítra.
Dk slovesa nemohou vyjádřit přítomný čas.
(o vidu viz. více v 5.7)
- 5.2 Neurčité /nefinitní/ slovesné tvary**
Vyjadřují slovesný rod (viz. 5.1.4), některé jmenný rod a číslo (1.2), vid.
Pražská úroveň nepočítá s tzv. přechodníky.
- 5.2.1 **INFINITIV**
Je tvar slovesa ve slovníku, končí na - t: /S tvary na - ti, - ci se v Pražské úrovni nepočítá./: volat, zavolat, být volán, být zavolán
Infinitiv je součástí složeného futura (5.1.2.3; 5.4.3) a tvarů s modálními slovesy (5.6).
O tvarech infinitivu viz u jednotlivých slovesných vzorů.
- 5.2.2 **L-PARTICIPIUM**
Je součástí préterita (5.1.2.2; 5.5.2) a kondicionálu:
 Mluvil jsem s ním včera. Mluvil bych s ním česky.
Vyjadřuje jmenný rod a číslo:
 Mluvil jsi s ním? Mluvila jsi s ním? Mluvili jste s ním?
O tvarech viz u jednotlivých vzorů.
- 5.2.3 **PASIVNÍ PARTICIPIUM**
Je součástí pasivních tvarů. Vyjadřuje jmenný rod a číslo:
 Byl jsem volán k telefonu. Byla jste pozvána na večeři? Byli jste tam pozváni?
O tvarech viz u jednotlivých vzorů.
- 5.3 Slovesné vzory**
Část slovesných tvarů se tvoří od infinitivního základu /infinitiv, l-participium, pasivní participium/, část od prezentního základu /prézens, imperativ/. V tomto pořadí se tvary uvádějí /u prézenta jsou to 3. os. sg a 3. os. pl; u imperativu 2. os. sg a 2. os. pl/.
- 5.3.1 **Produktivní vzory**
- 5.3.1.1 **Vzor KUPOVAT**
infinitivní základ: kupOVAt kupOVAI kupOVÁN
prezentní základ: kupUJe-kupUJí kupUJ-kupUJte
Varianty v 1. os sg a 3. os pl prézenta:
 /já/ kupuji - /oni/ kupují *jsou knižní*
 /já/ kupuju - /oni/ kupjou *se užívají v běžně mluveném jazyce*
- 5.3.1.2 **Vzor DĚLAT**
infinitivní základ: dělAt dělAI dělÁN
prezentní základ: dělÁ-dělAJí dělEJ-dělEJte
Jednoslabičný infinitiv je dlouhý: dát, ptát se, bát se,...

Imperativ od NECHAT: nech-nechte

5.3.1.3

Vzor SÁZET

infinitivní základ: sázEt sázEl sázEn
prezентní základ: sázÍ-sázEJí sázEJ-sázEJte
Jednoslabičný infinitiv: smět, směl,--; smí-smějí,--
Po v/p/b/m je - ě -: stavět, chybět, smět, zatápnět,...

5.3.1.4

Vzor MLUVIT

infinitivní základ: mluvIt mluvIl mluvEn
prezентní základ: mluvÍ-mluvÍ mluv-mluvte
Slovesa s více souhláskami v základu mají imperativ typu: myslit-mysli-myslete
To ovšem neplatí pro slabičné - l -, - r -: splnit-splň- splňte; tvrdit-tvrd'-tvrd'te
Nepravidelný imperativ: pustit-pust'-pust'te; půjčit-půjč-půjčte; přesvědčit-přesvědč'-přesvědčte

Prahová úroveň počítá s následujícími slovesy, která mají alternace souhlásek v pasivním participiu:

s/š: prosit-prošen, myslit-myšlen, nosit-nošen, hlásit-hlášen
t'/c: vrátit-vrácen, obrátit-obrácen, ztratit-ztracen, platit-placen, chytit-chycen, nutit-nucen
d'/z: chodit-chození, hodit-hozen, soudit-souzen, řídit-řízen, tvrdit-tvrzení, narodit se- narození
z/ž: /o/hrozit-/o/hrozen, /po/razit-/po/ražen
Prahová úroveň počítá s následujícími slovesy, která mají krácení samohlásky v imperativu:
á/a: vrátit-vrať, obrátit-obrať, bránit-braň, chránit-choň, hlásit-hlas, vážit-važ, pálit-pal, hájit-haj, seznámit-seznam
í/i: /roz/svítit-/roz/sviť, řídit-řiď, blížit se-bliž, slíbit-slib, /roz/šířit-/roz/šiř, navštívit-navštiv, políbit-polib
ý/y /z/výšit-/z/vyš, /ne/mýlit se-/ne/myl se
ou/u: koupit-kup, sloužit-služ, soudit-sud', /na, v, vy/stoupit-/na, v, vy/stup, rozloučit se-rozluč se, kouřit-kuř

5.3.1.5

Vzor TISKNOU

infinitivní základ: tiskNOUt tiskl tiskNUt/tištĚn
prezентní základ: tiskNe-tiskNou tiskNi-tiskNĚte

Varianta u l-participia: V běžně mluveném jazyce se také užívá tvar s příponou – tiskNul.

Vedle toho se také užívá tvar bez koncovky:

tisk, rozhod /rozhodnout/, vytáh /vytáhnout/,...

Prahová úroveň počítá s následujícími slovesy, která mají pasivní participium typu TIŠ-

TĚN: /vy/táhnout-/vy/tažen, /do, za/sáhnout-/do, za/sažen, zdvihnout-zdvižen

5.3.1.6

Vzor MINOUT

infinitivní základ: miNOUt miNUI miNUt
prezентní základ: miNe-miNou /pro/miŇ-/pro/miŇte

Ke vzoru také patří slovesa s konsonantem:

usnout, usnul, usnutí; usne-usnou, usni-usněte

/po/hnout se, /po/hnul se, /po/hnutí; /po/hne se-/po/hnout se, /po/hni se- /po/hněte se

Prefigovaná slovesa od základu – POMENOUT:

-pomenout, -pomněl/pomenul, -pomenut; -pomene- -pomenou,

-pomeň- -pomeňte

5.3.2

Neproduktivní vzory

5.3.2.1

Vzor DRŽET

infinitivní základ: držEt držEl držEn
prézentní základ: drží-drží drž-držte
Kolísání mezi vzorem DRŽET a PROSIT u tvarů od infinitivního základu:
myslet/myslit, myslel/myslil, myšlení !/
bydlet/bydlit, bydlel/bydlil, bydlení
muset/musit, musel/musil, --

Prahová úroveň počítá s následujícími slovesy od vzoru DRŽET:
běžet, hledět, hořet, letět, ležet, mlčet, pršet, sedět, slyšet, viset

Varianty v 3. os. pl. prézenta: V běžně mluveném jazyce se také používají tvary na - eji, příp. na - ej: /oni/ držeji/držeji

5.3.2.2

Vzor BRÁT

/a/ *infinitivní základ:* brÁt brAl brÁn
prézentní základ: bere-berou ber-berte
/b/ *infinitivní základ:* lámAt lámAl lámÁn
prézentní základ: láme-lámou lámEJ-lámEJte

Prahová úroveň počítá s následujícími slovesy typu /a/:

hnát, hnal, hnán; žene-ženou, žeň-žeňte
prát, pral, prán; pere-perou, per-perte
stlát, stlal, stlán; stele-stelou, stel-stelte
zvat, zval, zván; zve-zvou, zvi-zvete/zvěte

a slovesa typu /b/ - u tohoto typu je tendence přecházet ke vzoru DĚLAT, proto časté kolísání:

hýbat, hýbal, hýbán; hýbe/hýbá-hýbou/hýbají, hýbej-hýbejte
chápat, chápal, chápán; chápe-chápou, chápej-chápejte
kašlat, kašlal, kašlán; kašle-kašlou, kašli-kašlejte
klamat, klamal, klamán; klame-klamou, klam/klamej-klamte/klamejte
klepat, klepal, klepán; klepe/klepá-klepou/klepají, klepej-klepejte
koupat, koupal, koupán; koupe/koupá-koupou/koupají, koupej-koupejte
lámat, lámal, lámán; láme-lámou, lam/lámej-lamte/lámejte

Varianty: Uvedené tvary jsou spisovné; v běžně mluveném jazyce je počet tvarů podle vzoru DĚLAT u dvojslabičného typu /b/ větší.

5.3.2.3

Vzor KRÝT

infinitivní základ: krýt kryl kryt
prézentní základ: kryJe-kryJí kryJ-kryJte

Prahová úroveň počítá s následujícími slovesy od vzoru KRÝT:

bít, bil, bit; bije-bijí/bijou, bij-bijte
dít se, dělo se, děn/i/; děje se- dějí se/dějou se, děj se-dějte se
hrát, hrál, hrán; hraje-hrají/hrajou, hraj-hrajte
hřát, hřál, hřán; hřeje-hřejí/hřejou, hřej-hřejte
lít, lil, lit; lije/leje-lijí/lijou/lejí/lejou, lij/lej-lijte/lejte
mýt, myl, myt; myje-myjí/myjou, myj-myjte
obout, obul, obut; obuje-obují/obujou, obuj-obujte
pít, pil, pit; pije-pijí/pijou, pij-pijte
přát, přál, přán/i/; přeje-přejí/přejou, přej-přejte
smát se, smál se, --; směje se-smějí se/smějou se, směj se-smějte se
šít, šil, šit; šije-šijí/šijou, šij-šijte
zout, zul, zut; zuje-zují/zujou, zuj-zujte
zrát, zrál, zrán/i/; zraje-zrají/zrajou, zraj-zrajte
žít, žil, žit; žije-žijí/žijou, žij-žijte

O variantách v přítomném tvaru:

/já/ kryji/kryju, /oni/ kryjí/kryjou viz. u vzoru KUPOVAT (5.3.1.1)

5.3.2.4

Vzor MAZAT

/a/	<i>infinitivní základ:</i>	psÁt	psAl	psÁn
	<i>prezntní základ:</i>	píše-píšou	piš-pište	
/b/	<i>infinitivní základ:</i>	mazAt	mazAl	mazÁn
	<i>prezntní základ:</i>	maže-mažou	maž-mažte	

Prahová úroveň počítá s následujícími slovesy typu /a/:

lhát, lhal, lhan/í/; lže-lžou, lži-lžete
/ode, po, vy, za/slat, -slal, -slán; -šle- -šlou, -šli- -šlete

a slovesa typu /b/ - u tohoto je tendence přecházet ke vzoru DĚLAT, proto časté kolísání:

česat, česal, česán; češe/česá-češou/česají, češ/česej-češte/česejte
/při, u/kázat, -kázal, -kázán; -káže- -kážou, -kaž- -kažte
kousat, kousal, kousán; kouše/kousá-koušou/kousají, kousej-kousejte
lízat, lízal, lízán; líže/lízá-lížou/lízají, lízej-lízejte
plakat, plakal, plakán; pláče-pláčou, plač/plakej-plačte/plakejte
řezat, řezal, řezán; řeže/řezá-řežou/řezají, řež/řezej-řežte/řezejte
skákat, skákal, skákán; skáče-skáčou, skákej-skákejte
tázat se, tázal se, tázán; táže se-tážou se, taž se-tažte se
vázat, vázal, vázán; váže-vážou, važ-važte

Varianty: uvedené tvary jsou spisovné; v běžně mluveném jazyce je počet tvarů podle vzoru DĚLAT větší.

5.3.2.5

Vzor NĚST

<i>infinitivní základ:</i>	nést	nesl	nesEn
<i>prezntní základ:</i>	nese-nesou	nes-neste	

Prahová úroveň počítá s následujícími slovesy od vzoru NĚST:

číst, četl, čten; čte-čtou, čti-čtěte
klást, kladl, kladen; klade-kladou, klad'-klad'te
krást, kradl, kraden; krade-kradou, krad'-krad'te
/dk- ukradne-ukradnou, ukradni/
lézt, lezl, lezen/í/; leze-lezou, lez-lezte
nalézt, nalezl, nelezen; nalezne-naleznou, nalezni-nalezněte
plést, pletl, pleten; plete-pletou, pleť-pleťte
růst, rostl, ---; roste-rostou, ---
vést, vedl, veden; vede-vedou, ved'-ved'te
vézt, vezl, vezen; veze-vezou, vez-vezte

5.3.2.6

Vzor TŘÍT

<i>infinitivní základ:</i>	třít	třel	třEn
<i>prezntní základ:</i>	tře-třou	tři-třete	

Prahová úroveň počítá s následujícími slovesy od vzoru TŘÍT:

/u, ze/mřít, -mřel, -mřen/í/; -mře- -mřou, -mři- -mřete
/o, po, za/přít, -přel, -přen; -pře- -přou, -při- -přete
/ote, za/vřít, -vřel, -vřen; -vře- -vřou, -vři- -vřete

5.3.2.7

Vzor PÉCT

<i>infinitivní základ:</i>	péct	pekl	pečEn
<i>prezntní základ:</i>	peče-pečou	peč-pečte	

Prahová úroveň počítá s následujícími slovesy od vzoru PÉCT:

mocht, mohl, ---; může-můžou, ---
pomocht, pomohl, ---; pomůže-pomůžou, [omoz-pomozte
téct, tekl, tečen/í/; teče-tečou, ---
tlouct, tloukl, tlučen; tluče-tlučou, tluč-tlučte

5.3.2.8

Vzor ZAČÍT

<i>infinitivní základ:</i>	začít	začAl	začAt
<i>prezntní základ:</i>	začNe-začNou	začNi-začNěte	

Vedle vzorového slovesa Prahová úroveň počítá jen s jedním dalším slovesem na - ne:

/vy, za/pnout, -pnul/pjal, -pnut/pjat; -pne- -pnou, -pni- -pněte
a s dvěma slovesy na - me:

/při/jmout, -jal/ňal, -jat/ňat; -jme- -jmou, -jmi- -jměte
vzít, vzal, vzat; vezme-vezmou, vezmi-vezměte

5.3.3 Nepravidelná slovesa

BÁT SE	bál se, bán/i/; bojí se-bojí se, boj se-bojíte se
BÝT	byl, bytí; jsem, jsi, je/není-jsmo, jste, jsou; budu, ..., bud'-bud'te
CHTÍT	chtěl, chtěn/i/; chci, chceš, chce-chceme, chcete, chtějí; chtěj-chtějte
JET	jel, jet; jede-jedou, jed'-jed'te
JÍST	jedl, jeden; jí-jedí, jez-jezte
JÍT	šel, ---; jde-jdou, jdi-jděte/pojd'-pojd'te
MÍT	měl, ---; má-mají, měj-mějte
ŘÍCT	řekl, řečen; řekne-řeknou, řekni-řekněte
SNÍST	snědl, sněden; sní-snědí, sněž-snězte
SPÁT	spal, span/i/; spí-spí, spi-spěte
STÁT	stál, stání; stojí-stojí, stůj-stůj'te
STÁT SE	stalo se, ---; stane se-stanou se, staň se-staňte se
VĚDĚT	věděl, vědění; ví-vědí, věz-vězte

5.4 Časování (konjugace) - Aktivum

Určité slovesné tvary v aktivu jsou buď jednoduché nebo složené.

5.4.1 Prézens

(srov. 5.1.2) je jednoduchý tvar od přítomného základu (viz 5.3) - pomocí dvou souborů koncovek:

5.4.1.1

	<i>singulár</i>	<i>plurál</i>
1.	- u, - i	- eme
2.	- eš	- ete
3.	- e	- ou, - í

kupuji/kupuju, kupuješ, kupuje; kupujeme, kupujete, kupují/kupujou
(viz. 5.3.1.1)

tisknu, tiskneš, tiskne; tiskneme, tisknete, tisknou (viz. 5.3.1.5)

minu, mineš, mine; mineme, minete, minou (viz. 5.3.1.6)

beru, bereš, bere; bereme, berete, berou (viz. 5.3.2.2)

lámu, lámeš, láme; lámeme, lámete, lámou (viz. 5.3.2.2)

kryji/kryju, kryješ, kryje; kryjeme, kryjete, kryjí/kryjou (viz. 5.3.2.3)

mažu, mažeš, maže; mažeme, mažete, mažou (viz. 5.3.2.4)

lžu, lžeš, lže; lžeme, lžete, lžou (viz. 5.3.2.4)

nesu, neseš, nese; neseme, nesete, nesou (viz. 5.3.2.5)

třu, třeš, tře; třeme, třete, třou (viz. 5.3.2.6)

peču, pečeš, peče; pečeme, pečete, pečou (viz. 5.3.2.7)

začnu, začneš, začne; začneme, začnete, začnou (viz. 5.3.2.8)

5.4.1.2

	<i>singulár</i>	<i>plurál</i>
1.	- m	- me
2.	- š	- te
3.	- Ø	- Ø, - í

dělám, děláš, dělá; děláme, děláte, dělají (viz. 5.3.1.2)
 sázím, sázíš, sází; sázíme, sázíte, sázejí (viz. 5.3.1.3)
 mluvím, mluvíš, mluví; mluvíme, mluvíte, mluví (viz. 5.3.1.4)
 trpím, trpíš, trpí; trpíme, trpíte, trpí (viz. 5.3.2.1)

5.4.1.3

Sloveso BÝT

Viz 5.3.3.

V 2. os. sg prezenta se v běžně mluveném jazyce vedle spisovného JSI také používá nespisovný tvar JSEŠ.

5.4.1.4

Záporné tvary

nekupuji/nekupuju, ... natrpím

nejsem, nejsi/nejseš, není; nejsme, nejste, nejsou

5.4.2

Préteritum

(srov. 5.1.2) je tvar složený z l-participia a pomocného slovesa BÝT. L-participium se shoduje s podmětem v čísle a rodě takto:

	<i>singulár</i>		<i>plurál</i>
<i>m</i>	- l	<i>mž</i>	- li
<i>f</i>	- la	<i>mn, f</i>	- ly
<i>n</i>	- lo	<i>n</i>	- la

Tvar a pl - la je knižní; běžně se užívá v mluveném i psaném jazyce tvar - ly.

	<i>singulár</i>	<i>plurál</i>
1.	pracoval,a jsem	pracovali,ly jsme
2.	pracoval,a jsi	pracovali,ly jste
3.	pracoval,a,o	pracovali,ly,la

5.4.2.1

Sloveso BÝT

byl,a jsem, byl,a jsi, byl,a,o; byli,ly jsme, byli,ly jste, byli,ly,la

5.4.2.2

Záporné tvary

nepracoval jsem, ... nebyl jsem

5.4.2.3

Neformální oslovení jednotlivé osoby – 2. os. sg:

Pracoval,a jsi.

Formální oslovení jednotlivé osoby – 2. os. pl:

Pracoval,a jste.

(o tom viz. 5.1.1.1)

5.4.2.4

Slovosled

Pracoval jsem na zahradě. Na zahradě jsem pracoval.

Ptal jsem se na cestu. Jednoho člověka jsem se ptal na cestu.

5.4.3

Futurum

(srov. 5.1.2) vyjadřuje budoucí čas většiny ndk sloves, je složený z pomocného slovesa BÝT ve futuru a infinitivu. /Budoucí čas dk sloves se vyjadřuje prezentem./

5.4.3.1

	<i>singulár</i>	<i>plurál</i>
1.	budu	budeme
2.	budeš čekat	budete čekat
3.	bude	budou

5.4.3.2

Sloveso BÝT

budu, budeš, bude; budeme, budete, budou

5.4.3.3

Záporné tvary

nebudu čekat, ...

nebudu, ...

- 5.4.3.4 *Formální a neformální oslovení jednotlivé osoby – podle 5.1.1.1*
- 5.4.3.5 *Některá slovesa ndk vyjadřují budoucí čas prefixem připojeným k přítomku:*
JÍT	: půjdu, ...	LETĚT	: poletím, ...	TÁHNOUT	: potáhnu, ...
JET	: pojedou, ...	LÉZT	: polezu, ...	NĚST	: ponesu, ...
BĚŽET	: poběžím, ...	HNÁT	: poženu, ...	VĚST	: povedu, ...
				VÉZT	: povezu, ...
- 5.4.3.6 *Slovesa VIDĚT, SLYŠET, CÍTIT vyjadřují budoucí čas jako ostatní ndk slovesa, tj. futurem /budu vidět/slyšet/cítit/ nebo jako dk slovesa, tj. přítomkem s prefixem u - : /uvidím, uslyším, ucítím/.*
- 5.4.4 **Imperativ**
(srov. 5.1.3.2) *je jednoduchý tvar od přítomného základu v podobě obsažené ve 3. os. pl. přítomku. Má tvary pro 2. os. sg a 1. a 2. os. pl. Koncovky jsou dvojí:*
- 5.4.4.1 *Kratší – v základu jedna souhláska, nebo slabičné r, l:*
	<i>singulár</i>		<i>plurál</i>		
		1.	- me	mluvme; pracujme; držme	
2.	- Ø	2.	- te	mluv, mluvte; pracuj, pracujte; drž, držte	
- 5.4.4.2 *Delší – v základu skupina souhlásek:*
	<i>singulár</i>		<i>plurál</i>		
		1.	- eme	vysvětleme	
2.	- i	2.	- ete	vysvětle, vysvětlete	
- 5.4.4.3 *Záporný imperativ*
nemluv, nemluvme, nemluvte
(O záporném imperativu více u dk a ndk sloves v části 5.7.)
- 5.4.4.4 *Formální a neformální oslovení jednotlivé osoby – podle 5.1.1.1*
- 5.4.4.5 *Tvoření jednotlivých vzorů viz. 5.3.1.1 – 5.3.2.8*
- 5.4.4.6 *Tvoření u nepravidelných sloves viz. 5.3.3*
- 5.4.4.7 *Tvrdé d, t, n se před koncovkou palatalizuje:*
vést	- /oni/ vedou	: ved', ved'me, ved'te
číst	- /oni/ čtou	: čti, čtěme, čtěte
zůstat	- /oni/ zůstanou	: zůstaň, zůstaňme, zůstaňte
/pro/minout	- /oni/ /pro/minou	: /pro/miň, /pro/miňme, /pro/miňte
- 5.4.4.8 *Imperativ u sloves pohybu podle 5.4.3.5*
Tato slovesa mají dvojí imperativ:
JÍT	jdi, jděme, jděte
	pojd', pojd'me, pojd'te atd.
- Tvary s předponou po - vyjadřují, že pohyb má být směrem k mluvčímu nebo spolu s mluvčím.*

5.4.5

Kondicionál

Je tvar složený z 1-participia a pomocného slovesa BÝT. L-participium se shoduje s podmětem v čísle a rodě jako u préterita (viz 5.4.2).

*Singulár**Plurál*

1. pracoval,a	bych	pracovali,ly	bychom
2. pracoval,a	bys	pracovali,ly	byste
3. pracoval,a,o	by	pracovali,ly,la	by

5.4.5.1

Sloveso BÝT

byl,a	bych	byli,ly	bychom
byl,a	bys	byli,ly	byste
byl,a,o	by	byli,ly,la	by

5.4.5.2

Záporné tvary

nepracoval bych,... nebyl bych,...

5.4.5.3

Neformální a formální oslovení jednotlivé osoby podle pravidla v 5.4.2.3

5.4.5.4

Slovosled

Pracoval bych na zahradě.	Na zahradě bych pracoval.
Zeptal bych se na cestu.	Někoho bych se zeptal na cestu.

5.4.5.5

V běžně mluveném jazyce se v 1. os. pl vedle spisovné podoby pomocného slovesa

BYCHOM používá také nespisovný tvar BYSME:

Odpoledne bysme mohli jít na procházku.

5.4.5.5

V Pražské úrovni se nepočítá s tzv. MINULÝM KONDICIONÁLEM.

5.5

Časování (konjugace) – Pasivum

V pasivu jsou všechny tvary složené z pasivního participia (viz. 5.2.3) a pomocného slovesa BÝT.

Pasivní participium se shoduje se subjektem v rodě a čísle:

*Singulár**Plurál*

m	- n/- t	mž	- ni/- ti
f	- na/- ta	mn,f	- ny/- ty
n	- no/- to	n	- na/- ta

Tvar n pl - na/- ta je knižní a mluveném i psaném se místo něho běžně používá tvar - ny/- ty.

Pražská úroveň počítá jen s tzv. osobním pasivem tvořeným od sloves s akuzativní valencí.

5.5.1

Prézens*Singulár**Plurál*

1. jsem hledán,a/bit,a	jsme hledáni,ny/bití,ty
2. jsi hledán,a/bit,a	jste hledáni,ny/bití,ty
3. je hledán,a,o/bit,a,o	jsou hledáni,ny,na/bití,ty,ta

5.5.1.1

Záporné tvary

nejsem hledán,a/bit,a...není hledán,a,o/bit,a,o

5.5.1.2

Neformální a formální oslovení jednotlivé osoby podle pravidla v 5.4.2.3

5.5.2

Préteritum*Singulár**Plurál*

1. byl,a jsem hledán,a/bit,a	byli,ly jsme hledáni,ny/bití,ty
2. byl,a jsi hledán,a/bit,a	byli,ly jste hledáni,ny/bití,ty
3. byl,a hledán,a,o/bit,a,o	byli,ly,la hledáni,ny,na/bití,ty,ta

- 5.5.2.1 *Záporné tvary*
nebyl,a jsem hledán,a/bit,a...
- 5.5.2.2 *Slovosled*
Byl jsem hledán celý den. Celý den jsem byl hledán.
- 5.5.2.3 *Neformální a formální oslovení jednotlivé osoby podle pravidla v 5.4.2.3*
- 5.5.3 **Futurum**
<i>Singulár</i>	<i>Plurál</i>
1. budu hledán,a/bit,a	budeme hledáni,ny/bití,ty
2. budeš hledán,a/bit,a	budete hledáni,ny/bití,ty
3. bude hledán,a,o/bit,a,o	budou hledáni,ny,na/bití,ty,ta
- 5.5.3.1 *Složené futurum mají v pasivu také slovesa dokonavá:*
Nemocní budou posíláni/posláni do nemocnice.
Věci vám budou vráceny/vráceny.
- 5.5.3.2 *Záporné tvary*
nebudu hledán,a/bit,a...
- 5.5.3.3 *Neformální a formální oslovení jednotlivé osoby podle pravidla v 5.4.3.2*
- 5.5.4 **Kondicionál**
<i>Singulár</i>	<i>Plurál</i>
1. byl,a bych hledán,a/bit,a	byli,ly bychom hledáni,ny/bití,ty
2. byl,a bys hledán,a/bit,a	byli,ly byste hledáni,ny/bití,ty
3. byl,a,o by hledán,a,o/bit,a,o	byli,ly,la by hledáni,ny,na/bití,ty,ta
- 5.5.4.1 *Záporné tvary*
nebyl,a bych hledán,a/bit,a...
- 5.5.4.2 *Slovosled*
Byl bych hledán celý den. Celý den bych byl hledán.
- 5.5.4.3 *Neformální a formální oslovení jednotlivé osoby podle pravidla v 5.4.3.2*
- 5.5.5 **Imperativ**
Je v pasivu méně používaný tvar, a v Pražové úrovni se s ním nepočítá.
- 5.5.6 **Infinitiv**
<i>Singulár</i>	<i>Plurál</i>
být hledán,a,o/bit,a,o	být hledáni,ny,na/bití,ty,ta
- viz dále v 5.6*
- 5.6 **Slovesné tvary s modálními a fázovými slovesy**
Když je součástí slovesného tvaru modální nebo fázové sloveso, je významové sloveso v infinitivu.
Pražová úroveň počítá s modálními slovesy MUSET, NEMUSET; MOCT, NEMOCT; SMĚT, NESMĚT; UMĚT, NEUMĚT; MÍT, NEMÍT a fázovými slovesy ZAČÍT, ZAČÍNAT; PŘESTAT, PŘESTÁVAT.

- 5.6.1 **Prézens**
Aktivum
 musím hledat
atd.
 přestanu hledat
atd.
- Pasivum*
 musím být hledán,a
atd.
 přestanu být hledán,a
atd.
- 5.6.2 **Préteritum**
Aktivum
 musel,a jsem hledat
atd.
 přestal,a jsem hledat
atd.
- Pasivum*
 musel,a jsem být hledán,a
atd.
 přestal,a jsem být hledán,a
atd.
- 5.6.3 **Futurum**
Aktivum
 budu muset hledat
 přestanu hledat
- Pasivum*
 budu muset být hledán,a
 přestanu být hledán,a
- 5.6.4 **Kondicionál**
Aktivum
 musel,a bych hledat
 přestal,a bych hledat
- Pasivum*
 musel,a bych být hledán,a
 přestal,a bych být hledán,a
- 5.6.5 **Imperativ**
Není u modálních sloves, jen okrajový u pasiva.
 přestaň hledat
 začni pracovat
- 5.6.6 **Infinitiv**
Aktivum
 muset hledat
 přestat hledat
- Pasivum*
 muset být hledán,a
 přestat být hledán,a
- 5.7 **Vid – dokonavost a nedokonavost**
Slovesný děj se v mnoha případech vyjadřuje dvojicí sloves např. psát-napsat, vyjít-vycházet. Oba členy dvojice mají stejný význam, ale liší se VIDEM; je to tzv. VIDOVÁ DVOJICE: jeden člen je nedokonavý (psát, vycházet), druhý dokonavý (napsat, vyjít), srov. Také 5.1.5
- 5.7.1 **Vidový protiklad obecně**
Dokonavý vid (Dk) podává děj jako uzavřený, vyčerpaný po dosažení své vnitřní hranice a dále už neprobíhající.
Nedokonavý vid (Ndk) předkládá děj jako otevřený, rozvíjející se proces.

5.7.2

Realizace vidového protikladu

Obecný vidový protiklad se v závislosti na lexikálním významu jednotlivých sloves různě upřesňuje.

Dk sloveso podává děj ve zkratce, v podobě hotového faktu:

Když jsem mu ten dopis dal, krátce se na něj podíval. Počkám na tebe venku.

Dk sloveso popisuje děj jako dosažený výsledkový stav:

Ten dopis jsem napsal včera. (= dopis existuje, je tady)

Karel vyšel ze dveří na ulici. (= byl venku)

Už jsem se to naučil.

(= umím to)

Dk podává událost jako jeden děj sám o sobě:

Vezmete si ještě něco k jídlu?

Dk vyjadřuje děj, který se může objevit na pozadí jiného děje:

Když jsem vycházel ze dveří, uviděl jsem toho psa.

anebo děje, které za sebou následují:

Když jsem ten dopis napsal, podíval se na něj a vzal si ho.

Ndk sloveso podává děj rozloženě, jako proces v jeho průběhu:

Když jsem mu ten dopis dával, chvíli se na něj díval.

Budu čekat venku.

Ndk popisuje směřování k výsledku, ale neříká nic o jeho dosažení:

Psal jsem ten dopis včera.

Karel vycházel ze dveří na ulici.

(= byl na cestě ven)

Já jsem se to učil.

(= o výsledku se nic neříká)

Ndk podává děj jako skládající se z více dílčích dílů, které jdou za sebou:

Budete si brát ještě něco k jídlu?

Ndk vyjadřuje děj, který může probíhat současně s jiným dějem:

Když jsem vycházel ze dveří, díval jsem se okolo sebe.

Po celou dobu, co jsem dopis psal, díval se mi přes rameno.

5.7.3

Vid a čas

5.7.3.1

Děje zařazené do určitého času

PŘÍTOMNÝ ČAS označuje děj, který probíhá v okamžiku mluvení (je v té době ještě aktuální), nemůže být tedy podán jako vyčerpaný a mít povahu hotového faktu. Proto se v indikativu aktuálního přítomného času užívají jen nedokonavá slovesa.

Děje, které už proběhly, nebo se teprve očekávají, můžeme podat i jako hotové fakty, i jako procesy v průběhu, a proto se v indikativu minulého i budoucího času může použít dokonavé i nedokonavé sloveso.

Budoucí čas dokonavých sloves nemá svůj zvláštní tvar: užívá se PRÉZENS (= tvar přítomného času), který u dk sloves nemůže vyjadřovat aktuální přítomný děj.

Ndk slovesa tak vyjadřují:

MINULOST

Psal jsem to půl hodiny.

V půl šesté jsem teprve vycházel ze dveří.

PŘÍTOMNOST

Nemám čas, píšu dopis.

Čekám tady už půl hodiny.

BUDOUCNOST

Budu čekat venku

Dopis budu psát až večer

Dk slovesa tak vyjadřují:

MINULOST

Napsal jsem to za půl hodiny.

V půl šesté jsem vyšel na ulici.

BUDOUCNOST

Počkám venku.

Dopis napíšu večer.

- 5.7.3.2 *Děje nezařazené do určitého času jsou děje neaktuální, příp. obvyklé a vyjadřují se přítomným ndk, příp. dk slovesa.*
<i>Ndk</i>	Slunce vychází ráno a zapadá večer.	<i>Dk</i>	Ona nikdy nepřijde včas.
	Vstáváme brzy ráno.		Když je to nutné, vždycky vstanu včas.
	Nikdy neposlouchá, když něco říkám.		Když mu něco řeknu, začne se zlobit.

- 5.7.3.3 *Trvání dějů mohou vyjádřit jen ndk slovesa:*
- Pořád ještě tady na vás čekají.
Pořád tam stál a díval se na ně.

- 5.7.3.4 *Vid a fázová slovesa (viz. 5.6) Po slovesech ZAČÍT, PŘESTAT se používá jen infinitiv ndk sloves:*
- Přestala mluvit a začala psát.
Světla pomalu začínala mizet a lidé se přestávali objevovat venku.

5.7.4 Vid a imperativ

- 5.7.4.1 *Kladný imperativ vyjadřuje vidové protiklady popsané v 5.7.2:*

<i>Dk</i>	Napiš už konečně ten dopis.	<i>Ndk</i>	Piš pomalu.
	Podívej se na toho psa.		Dívejte se někam jinam, jsou nervózní.
	Zavři dveře, je zima.		Zavírej ty dveře potichu.

- 5.7.4.2 *Záporný imperativ vyjadřuje na rozdíl od kladného tyto protiklady:*

<i>Dk</i>	VAROVÁNÍ, aby k ději nedošlo neúmyslně, nedopatřením. Adresát děj neprovádí, ani se k tomu zjevně nepřipravuje:	<i>Ndk</i>	VÝZVA, aby adresát přerušil děj, přípravy k jeho provedení, nebo se vzdal úmyslu jej provést:
	Dej pozor a nerozbij si brýle.		Nezavírej, je tu horko.
	Buď opatrný a nespadni ze schodů.		Už mu žádné dopisy nepiš.
	Až budeš uklízet, nevyhod' mi tyhle papíry.		Nevyhazuj ty knihy je jich škoda.
	Nešlápni mi na nohu.		Nešlapej po tom koberci, máš špinavé boty.

5.7.5 Vid a kontext

Ndk sloveso může ve vhodném kontextu vyjadřovat to, co jinak vyjadřuje dk sloveso:

Kdo tohle **psal**?
Psali, že brzy přijedou.
Tu knihu znám, už jsem ji **četl**.
Budu muset někoho **poprosit** o pomoc.

5.7.6 Obouvidová slovesa

Některá slovesa mají v minulém čase význam jako slovesa nedokonavá nebo dokonavá podle potřeby. Jinak se chovají jako nedokonavá, tj. spojují se se slovesy ZAČÍT, PŘESTAT (viz. 5.7.3.4) a futurum tvoří pomocí BUDU.

V Prahové úrovni je jen několik sloves tohoto typu:

informovat, konstatovat, organizovat, hlasovat, varovat

5.7.7 Slovesa bez vidové dvojice

tj. slovesa nepárová jsou dvojí:

5.7.7.1 Nepárová ndk slovesa

Prahová úroveň počítá s těmito případy:

nedějová slovesa: být, mít (se), existovat, chybět, obsahovat, skládat se, zdát se, vypadat (nějak), dařit se (nějak), měřit (kolik), jmenovat se, znamenat (= mít význam), spát, žít, litovat, bát se, podobat se, lišit se, záviset, patřit, mlčet, stát, ležet, sedět, předpokládat, očekávat, doufat, milovat, věřit, zajímat se, zajímat (někoho)

slovesa možnosti, nutnosti, schopnosti, chtění, vědění: moct, muset, umět, smět, potřebovat, chtít, přát si, vědět, znát

slovesa pohybu: jít, jet, běžet, letět, cestovat, spěchat, téct, hnát, nést, táhnout, vést, vézt

některá dějová slovesa: řídit, držet, bít, vládnout, konat se, pokračovat, hledat, pracovat, bojovat, přemýšlet

5.7.7.2 Nepárová dk slovesa

V Prahové úrovni je jen několik takových sloves.

nachladit se, nastydnout, onemocnět, uhodit

5.8 Tvoření vidových dvojic

oddíl Tvoření slov

5.9 Vid a násobenost

Vedle slovesných dvojic s dk a ndk členem jsou dvojice s členem násobeným a členem nenásobeným. Obecně nenásobené sloveso neříká nic o tom, jestli děj proběhl jen jednou, anebo se opakoval, zatímco násobené sloveso vyjadřuje opakování děje.

5.9.1 Násobená slovesa iterativní

Ve dvojicích typu být-bývat, mít-mívat, chodit-chodívat, dělat-dělávat je první sloveso ndk nenásobené a druhé je ndk násobené, tzv. ITERATIVNÍ (viz. OP 3.18.7).

Iterativa označují děje, které se opakují pravidelně, jsou obvyklé. Nemohou vyjádřit aktuálnost, tj. takový děj, který probíhá v okamžiku promluvy. Jinak řečeno, nemají aktuální přezens. Pro jejich ndk nenásobené protějšky takové omezení neplatí, a mohou podle kontextu vyjadřovat děje násobené i nenásobené, aktuální i neaktuální.

Násobené ndk (iterativní)

Večer **bývám** doma.

Během týdne **mívám** moc práce.

Večeře **dělávám** já.

Nenásobené ndk

Každý večer **jsem** doma; i dnes večer **jsem** doma.

Během týdne **mám** obvyčejně moc práce a i dnes **mám** moc práce.

Večeře obvykle **dělám** já, ale dnes ji **dělá** Jana.

Tvoření iterativních sloves – viz. oddíl Tvoření slov.

5.9.2 **Násobená slovesa distributivní**

Ve dvojicích typu vyskočit-vyskákat, vyhodit-vyházet, sebrat-posbírat je první sloveso Dk nenasobené a druhé je dk násobené, tzv. DISTRIBUTIVNÍ (viz. OP 3.19.4).

Distributiva označují děje, které se realizují POSTUPNĚ, a to u více konatelů nebo na více předmětech ZA SEBOU. Pro nenasobené protějšky distributiv takové omezení neplatí; ta mohou vyjadřovat děje realizované postupně i naráz.

Násobené dk (distributivní)

Nenasobené dk

Lidé **vyházeli** věci z oken a pak z vlaku jeden za druhým **vyskákali**.

Jakýsi člověk **vyhodil** věci z okna a pak z vlaku **vyskočil**.

Posbírejte papíry a ostatní věci.

Seberte, co leží na zemi.

Než odešli, **pozavírali** okna.

Zavřeli okna a odešli.

Tvoření distributivních sloves – viz. oddíl Tvoření slov.

5.10 **Vid a způsob děje**

Vedle dvojic sloves, kde oba členy mají stejný význam, ale liší se jen videm (srov. 5.7; 5.7.1), existují také slovesa, která vedle vidu vyjadřují i různý ZPŮSOB děje.

5.10.1 **Prostorové, směrové určení děje**

Některé významové skupiny sloves, např. slovesa pohybu se spojují s prefixy, které upřesňují směr děje, příp. jiný vztah k prostoru. Jestliže se původně neprefigované sloveso spojí s takovým prefixem, stává se dokonavým, jak je vidět u ndk slovesa JÍT:

JÍT: přijít, odejít, vyjít, vejít, sejít, projít, atd.

Hlavní prefixy a s nimi se spojující slovesa jsou pro Prahovou úroveň popsány v oddíle Tvoření slov.

5.10.2 **Slovesa trvací a slovesa okamžitá**

Některá slovesa tvoří dvojice podle toho, jestli děj je spojitý, nepřerušovaný (sloveso je trvací), anebo jestli má děj povahu jednotlivého, krátkého úseku (sloveso je okamžité). Sloveso trvací je ndk, okamžité je dk.

Pro Prahovou úroveň se počítá s těmito dvojicemi typu TRVACÍ – OKAMŽITÉ:

sedět-sednout si, ležet-lehnout si, stát-stoupnout si/postavit se.

Rozpoznávat a rozlišovat by měli studenti umět i některé další dvojice:

kopat-kopnout, kousat-kousnout, mávat-mávnout, křičet-křiknout, řezat-říznout, padat-padnout, stříhat-stříhnout.

Okamžitá slovesa se tvoří od svých trvacích protějšků sufixem - nou -, a tak se řadí ke slovesům vzoru TISKNOUT (viz. 5.3.1.5).

5.10.3 **Prefixy mohou také vyjadřovat fáze děje, např. začátek a postupné rozvíjení děje, konec apod., jako u sloves vyběhnout (začátek), rozpršet se (rozvíjení), dopsat (konec).**

Produktivita takových prefixů je zpravidla omezená a příslušná slovesa v Prahové úrovni netvoří zvláštní skupinu.

5.10.4 **Kvantita děje**

Některé prefixy vyjadřují větší n. menší kvantitu děje, příp. omezenost děje; příslušná slovesa jsou dokonavá: zabouchat, zamávat, zavolat, zaklepat (viz. OP 3.19.3).

V Prahové úrovni nejsou předmětem soustavného popisu.

5.10.5 **Slovesa determinativní a indeterminativní**

Determinativní sloveso vyjadřuje pohyb prováděný v určitém čase a v určitém prostoru. Je ndk a nenasobené a není k němu ani iterativum ani distributivum (srov. 5.9.1 a 5.9.2).

Indeterminativní sloveso označuje tentýž pohyb, ale ten se neprovádí ani v určitém čase ani v určitém prostoru. Je také ndk a může zastupovat násobené sloveso. V tom případě vyjadřuje pohyb v určitém čase a směru, ale složený z více pohybů:

Ndk dt sloveso

JÍT: Děti jdou do školy.

Ndk indt sloveso

CHODIT: Jeho syn už chodí do školy.
Chodila nervózně sem a tam.

podobně také:

JET

BĚŽET

LETĚT

NĚST

VĚST

VÉZT

HNÁT

TÁHNOUT

JEZDIT

BĚHAT

LÉTAT

NOSIT

VODIT

VOZIT

HONIT

TAHAT

6. Příslovce (adverbia)

6.1 Charakteristika

Příslovce vyjadřují okolnosti.

Ve spojení se slovesem specifikují děj,

ve spojení s adjektivy blíže vymezují vlastnosti

jít domů, pracovat dobře, mluvit česky

velmi zajímavá kniha, dost dobré jídlo,

méně důležitá práce

a ve spojení s jinými příslovci blíže vymezují

okolnost

pracovat velmi dobře, mluvit dokonale

česky, být úplně dole.

Jsou to neohebná slova (viz. 0.2), některé druhy se stupňují (viz. 6.3).

Hlavní skupinu podle významu jsou příslovce místa, času, způsobu a příčiny.

Prahová úroveň počítá s následujícími významovými skupinami:

6.1.1 MÍSTO: kde? (OP 6.2.1; 6.2.2)

kde, někde, nikde, jinde, všude, tady, tu, zde, tam(hle), doma, pryč, vpředu, vzadu, nahore, dole, navrchu, vespod, vedle, vpravo, vlevo, uprostřed, uvnitř, venku, naproti, okolo, kolem

6.1.2 VZDÁLENOST (OP 6.2.4)

blízko, nedaleko, daleko, vedle

6.1.3 SMĚR: kam? kterým směrem? (OP 6.2.6)

kam, někam, nikam, jinam, sem(hle), tam(hle), blíž, pryč, zpět, zpátky, dovnitř, domů, ven, dopředu, dozadu, nahoru, dolů, doprava, doleva, rovně, doprostřed(ka)

6.1.4 SMĚR: odkud? (OP 6.2.6)

odkud, odněkud, odnikud, odtud, odsud, zleva, zprava, shora, zdola, zepředu, zezadu

6.1.5 DRÁHA: kudy? (OP 6.2.6)

tudy, někudy, nikudy, tudy, tam(hle)tudy

- 6.1.6 **ČAS: *kdy?* (OP 6.3.5; 6.3.6)**
kdy, někdy, nikdy, jindy, později, ráno, dopoledne, odpoledne, večer, brzo, pozdě, včas, přesně
- 6.1.7 **MNOŽSTVÍ ČASU: *jak dlouho? odkdy? dokdy?* (OP 6.3.8)**
jak dlouho, za jak dlouho, dlouho, dávno, krátce, odkdy, dokdy, brzo, zanedlouho
- 6.1.8 **ČASOVÁ PERSPEKTIVA: *na kdy? ze kdy?* (OP 6.3.9)**
na kdy, ze kdy
- 6.1.9 **PŘEDČASNOST (OP 6.3.10)**
už, předtím, dřív(e)
- 6.1.10 **SOUBĚŽNOST (OP 6.3.11)**
současně, zároveň, přitom, zatím, mezitím
- 6.1.11 **NÁSLEDNOST (OP 6.3.12)**
ještě, potom, pak, později, hned
- 6.1.12 **POŘADÍ (OP 6.3.13)**
nejdřív(e), nejprve, napřed, potom, pak, nakonec, konečně
- 6.1.13 **ODKAZ NA BUDOUCNOST (OP 6.3.14)**
zítra, pozítří, příště, brzo, zanedlouho, napřesrok
- 6.1.14 **ODKAZ NA PŘÍTOMNOST (OP 6.3.14)**
teď, nyní, dnes, tentokrát, letos
- 6.1.15 **ODKAZ NA MINULOST (OP 6.3.14)**
včera, předevčírem, naposledy, posledně, minule, tehdy, tenkrát, kdysi, dřív(e), dávno, nedávno, loni, předloni
- 6.1.16 **AKTUALIZACE (OP 6.3.14)**
právě, zrovna, už
- 6.1.17 **POKRAČOVÁNÍ (OP 6.3.15)**
pořád, stále, neustále, nepřetržitě, furt, dál, ještě
- 6.1.18 **FREKVENCE (OP 6.3.16)**
jak často, vždy(cky), stále, neustále, pořád, znova, zas(e), opět, furt, pravidelně, denně, často, obvykle, obyčejně, někdy, občas, málokdy, nikdy, jednou
- 6.1.19 **ČASOVÝ HORIZONT (OP 6.3.17)**
už, až, teprve
- 6.1.20 **KVANTITA - PŘESNOST (OP 6.4.3)**
méně, více, právě, přesně, zrovna, dost, skoro, téměř, sotva, stěží, přibližně, asi
- 6.1.21 **KVANTITA - RESTRIKCE (OP 6.4.3)**
jen(om), pouze, teprve, už, ještě, nanejvýš, maximálně, aspoň, alespoň, nejméně, minimálně
- 6.1.22 **KVANTITA - STUPEŇ (OP 6.4.3)**

příliš, velmi, docela, tak, dost, poměrně, trochu, víc(e), nejvíc(e), méně, nejméně, trochu, skoro, málem, prakticky

- 6.1.23 **KVALITA - STUPEŇ (OP 6.4.3)**
příliš, moc, velmi, úplně, docela, tak, opravdu, skutečně, strašně, trochu, dost, dostatečně, skoro, prakticky, méně, vůbec(ne)
- 6.1.24 **DĚJ - STUPEŇ (OP 6.4.3)**
trochu, málo, dost, hodně, vůbec(ne), skoro(ne), sotva, stěží, už(ne), ještě(ne)
- 6.1.25 **KVALITA (OP 6.7.4; 6.2.5; 6.7.7)**
jak, nějak, jinak, pěšky, pomalu, rychle, mokro, sucho, dobře, špatně, jasno, tma, hlasitě, nahlas, tiše, potichu, zticha, světle-, tmavo-/tmavě-, naživu, lépe, líp, lehkou, správně, opravdu, skutečně, přesně
- 6.1.26 **PREFERENCE (OP 6.5.2)**
rád, raději, radši, nejraději, nejradši, lépe, líp, nejlépe, nejlíp
- 6.1.27 **NEÚSPĚŠNOST (OP 6.5.2)**
marně, zbytečně
- 6.1.28 **OBVYKLOST (OP 6.5.2)**
normálně, obyčejně, většinou, běžně, všeobecně, přirozeně, samozřejmě, výjimečně, typicky, (ob)zvlášť
- 6.1.29 **ZAHRNUTÍ, VYLOUČENÍ (OP 6.7.9)**
spolu, dohromady, ještě, také, taky, jen
- 6.1.30 **OPRAVA (OP 6.7.5)**
vlastně
- 6.1.31 **PŘÍČINA (OP 6.7.10)**
proč, totiž, stejně, přece, tedy

6.2 Druhy příslovcí

Napříč klasifikací podle 6.1 jde následující klasifikace:

- 6.2.1 **NEURČITÁ**
někde, někam, odněkud, někudy; někdy; nějak; jinde, jinam, odjinud, jinudy; jindy; jinak
- 6.2.2 **DEIKTICKÁ A ANAFORICKÁ (OP 6.8)**
tady, zde, tu, tam(hle), odtamtud, tamtudy, tehdy, tenkrát, tak(hle)
- 6.2.3 **TÁZACÍ**
kde, kam, odkud, kudy, kdy, jak, proč
- 6.2.4 **VZTAŽNÁ**
viz. 6.2.3

6.3 Stupňování příslovcí

U některých (hlavně kvalitativních) příslovcí lze vyjádřit rozdíly v míře, stupni.

6.3.1 Komparativ

6.3.1.1 *U adverbii na - e, - ě se k základu přidá - eji, - ěji:*

rychle-rychleji, hlasitě-hlasitěji, pozdě-později, správně-správněji, chytře-chytřeji, tiše-tišeji, hloupě-hloupěji, zdravě-zdravěji
také: pomalu-pomaleji, často-častěji, rád-raději

6.3.1.2 *U adverbii na - sky, - cky se k základu přidá - štěji, - čtěji:*

lidsky-lidštěji, prakticky-praktičtěji

6.3.1.3 *Zvláštní tvary mají:*

blízko-blíž(e), daleko-dál(e), dlouho-déle, nízko-níže, snadno-snáz(e), široce-šíře, těžko/těžce-tíž(e), vysoko-vyš(e), hluboce-hlouběji

6.3.1.4 *Nepravidelné komparativy*

dobře-lépe, špatně-hůř(e), mnoho-víc(e), málo-méně, brzo-dříve

6.3.1.5 *V běžně mluveném jazyce se používají také některé nespisovné podoby:*

rychleji-rychlejc, později-pozdějc, ...
 raději-radši, lépe-líp, méně-míň, déle-dýl

6.3.2 Superlativ

Tvoří se od komparativu předponou - nej:

nejrychleji, nejsnáze, nejlépe, ...

6.3.3 Tvoření příslovcí

oddíl Tvoření slov

7. Předložky

Předložky jsou neohebná slova (viz. 0.2). Funkčně a významově upřesňují pád, se kterým se spojují.

7.1 Funkce předložkových pádů

Následující přehled je omezen na případy, kdy předložkový pád nemá valenční povahu a vyjadřuje okolnost. U těchto funkcí bývá význam předložky nejvíce zřetelný a tím pro Prahou úroveň základní.

7.1.1 Jednoslovné předložky

BĚHEM + G	<i>souběžnost dějů:</i>	Stalo se to během pobytu v Praze.
	<i>časové pozadí :</i>	Bylo to hotové během dvou hodin.
BEZ + G	<i>způsob:</i>	pracovat bez zájmu

	„nemít“:	člověk bez majetku, rodina bez dětí
	<i>část-celek:</i>	budova bez oken
	<i>vyloučení:</i>	Stojí to bez dvou korun stovku.
	<i>omezující podmínka:</i>	Bez peněz nikam nechod’.
BLÍZKO + G	<i>kde?</i>	blízko nádraží
DÍK(Y) + D	<i>příčina pozitivně působící:</i>	Díky pěknému počasí práce dobře pokračovala.
DO + G	<i>vzdálenost:</i>	Do Brna je 200 km.
	<i>směr kam?</i>	letět do Londýna, vstoupit do pokoje
	<i>směr nahoru:</i>	jít do kopce
	<i>jak dlouho:</i>	spát do rána, být někde do konce
DOPROSTŘED + G	<i>kam?</i>	stoupnout si doprostřed místnosti
K(E) + D	<i>vzdálenost:</i>	K Vltavě není daleko.
	<i>směr kam?</i>	jít ke dveřím
	<i>přibližnost:</i>	ke třetí hodině; Přišlo jich ke dvaceti.
	<i>účinek:</i>	K našemu překvapení odešla.
	<i>účel:</i>	K opravě potřebuji nástroje.
KOLEM + G	<i>kde?</i>	kolem domu
	<i>dráha:</i>	Projeli kolem skupiny lidí.
	<i>přibližnost:</i>	kolem poledne, kolem padesáti lidí
KROMĚ + G	<i>zahrnutí:</i>	Kromě domu jim patří zahrada.
	<i>vyloučení:</i>	Byla tam celá rodina kromě Jany.
KVŮLI + D	<i>příčina, překážka:</i>	Kvůli počasí zůstali doma.
	<i>příčina, motivace:</i>	Všechno udělal kvůli rodině.
	<i>účel:</i>	Jdu na policii kvůli pasu.
MEZI + A	<i>kam?</i>	Půjdu mezi přátele. Položil to mezi okno a stůl.
+ I	<i>kde?</i>	mezi Prahou a Brnem
	<i>po superlativu:</i>	nejlepší mezi námi
NA + A	<i>vzdálenost:</i>	Na nádraží je to dvacet minut.
	<i>kam?</i>	jet na nádraží, vyjít na chodbu
	<i>nahoru:</i>	lézt na strom
	<i>čas:</i>	na Nový rok, na podzim
	<i>výsledek:</i>	Váza se rozbila na kusy.
	<i>příčina:</i>	umřít na nemoc
	<i>účel:</i>	peníze na cestu
	<i>přibližnost:</i>	na dvě stě lidí
	<i>podíl:</i>	spotřeba na hlavu, dvě stovky na den
NA + L	<i>kde?</i>	na stole, na zahradě, na ulici
	<i>nástroj, prostředek:</i>	jet na kole, napsat dopis na stroji
	<i>čas:</i>	na jaře
NAD(E) + A	<i>kam?</i>	vylézt nad mraky
+ I	<i>kde?</i>	nad řekou, nad zemí
NAPROTI + D	<i>kde?</i>	naproti vchodu, naproti divadlu
NÁSLEDKEM + I	<i>proč?</i>	Následkem silných dešťů se řeky rozvodnily.
NAVZDORY + D	<i>přípustka:</i>	Navzdory špatnému počasí jsme hráli fotbal.
NEDALEKO + G	<i>kde?</i>	Pavel bydlí nedaleko nás.
O + L	<i>kdy?</i>	o prázdninách, o Vánocích, o půlnoci
	<i>téma:</i>	mluvit o situaci
OD(E) + G	<i>odkud?</i>	jít od okna ke dveřím

	<i>čas:</i>	pracovat od rána, být někde od osmi hodin; ode dneška za týden
	<i>konatel děje:</i>	dopis je od rodičů, kniha je od Karla Čapka
	<i>původ, zdroj:</i>	Ví to od přátel.
	<i>část-celek:</i>	klíč od pokoje, knoflík od kabátu
OKOLO + G = KOLEM		
PO + A	<i>jak dlouho?</i>	Po celou dobu nic nedělali.
+ L	<i>kde?</i>	povalovat se po pokoji
	<i>dráha:</i>	jít po schodech, jet po silnici
	<i>uplynulý čas:</i>	Po dvou hodinách jednání skončilo.
	<i>následnost:</i>	Vrátím se po poledni.
	<i>podílnost:</i>	po jednom, po dvou
POD + A	<i>kam?</i>	spadnout pod stůl
+ I	<i>kde?</i>	pod nohama, pod stolem
PODÉL + G	<i>kde?</i>	podél okraje silnice
	<i>dráha:</i>	Cesta jde podél řeky.
PODLE + G = PODÉL		
	<i>norma, kritérium:</i>	Podle zákona to není možné. Znáám ho jen podle jména.
POMOCÍ + G	<i>nástroj, prostředek:</i>	Vysvětlila to pomocí příkladů.
PRO + A	<i>nositel prospěchu:</i>	dopis pro Marii
	<i>příčina, překážka:</i>	Nepřišel pro nemoc.
	<i>zřetel:</i>	Je to špatné pro všechny.
PROTI + D	<i>kde?</i>	proti nádraží, proti dveřím
	<i>směr:</i>	Šli proti nám. Jedeme proti větru.
	<i>přípustka:</i>	Proti očekávání se to povedlo.
	<i>antagonismus, potlačení:</i>	Všichni mluvili proti našemu návrhu.; lék proti bolesti
PŘED + A	<i>kam?</i>	vyjít před dům
+ I	<i>kde?</i>	před domem, přede dveřmi
	<i>čas:</i>	Vrátil se před jednou hodinou.
PŘES + A	<i>kde? jak?</i>	Stromy ležely přes silnici.
	<i>dráha:</i>	jít přes ulici, jet přes most
	<i>přípustka:</i>	Přes potíže se to povedlo.
	<i>„více než“:</i>	Přišlo přes dvacet lidí.
PŘI + L	<i>časová souběžnost:</i>	Při jídle mlčeli.
	<i>podmínka:</i>	Při dobré vůli se dohodneme.
	<i>přípustka:</i>	Při vší opatrnosti to rozbil.
S + G	<i>„dolů“:</i>	jít s kopce
(srov. Z + G)		
S(E) + I	<i>„spolu“:</i>	Šel jsem tam s bratrem.
	<i>časová souběžnost:</i>	S nástupem do práce dostali zvláštní příspěvek.
	<i>jak?</i>	pracovat s radostí
	<i>„mít“:</i>	lidé s dětmi, člověk se zkušeností
	<i>část- celek:</i>	pokoj s koupelnou
	<i>zahrnutí:</i>	Se mnou je nás deset.
SKRZ(E) + A	<i>dráha:</i>	jít skrz park
U + G	<i>„něčí místo“:</i>	u rodičů, u lékaře
	<i>blížkost:</i>	židle u stolu
UPROSTŘED + G		
	<i>kde?</i>	uprostřed pokoje
UVNITŘ + G	<i>kde?</i>	uvnitř kabiny
V + A	<i>kdy?</i>	ve středu, v jednu hodinu, v poledne

		<i>výsledek:</i>	Změnil se v nešťastného člověka.
	+ L	<i>kde?</i>	v místnosti, ve městě, v Praze
		<i>kdy?</i>	v lednu, ve dne, v noci, v roce 2000
	VČETNĚ + G	<i>zahrnutí:</i>	Pracují celý týden včetně soboty a neděle.
	VEDLE + G	<i>kde?</i>	vedle nás, vedle domu
		<i>slučování, „a taky“:</i>	Vedle bytu ve městě mají dům na venkově.
	VZDOR + D	<i>přípustka:</i>	Vzdor špatnému počasí tam bylo mnoho lidí.
	Z(E) + G	<i>vzdálenost:</i>	z domova do školy
		<i>směr:</i>	vyjít z domu
		<i>„dolů“:</i>	padat z velké výšky
		<i>původ:</i>	být z Čech, noviny ze soboty
		<i>zdroj:</i>	Vím to z novin.
		<i>materiál:</i>	socha ze dřeva, dům z kamene
		<i>příčina:</i>	mlčeli ze strachu
		<i>po superlativu:</i>	nejlepší ze všech
ZA	+ G	<i>souběžnost:</i>	za války, za deště, za světla
		<i>podmínky:</i>	Za pěkného počasí půjdeme ven.
	+ A	<i>kam?</i>	postavit se za dveře, zajet za roh
		<i>spotřebovaný čas:</i>	napsat dopis za hodinu, sto kilometrů za hodinu
		<i>délka intervalu:</i>	Vrátím se za dvě hodiny.
		<i>výčty:</i>	za první, za druhé,...
		<i>podílnost:</i>	vstupné za osobu, cena za den
		<i>cena:</i>	Dali mi to za sto korun. Koupil to za deset korun.
		<i>způsob kontaktu:</i>	Matka vedla dítě za ruku.
	+ I	<i>kde?</i>	za domem, za dveřmi
		<i>kam?</i>	jet za rodinou, jít za dětmi

7.1.2

Víceslovné předložky

AŽ NA + A	<i>vyloučení:</i>	Byli tam všichni až na Jana.
DALEKO OD + G	<i>kde?</i>	daleko od středu města
NA JIH OD + G	<i>kde?</i>	Je to město na jih od Prahy.
NA KONCI + G	<i>kde?</i>	slovo na konci věty
NALEVO OD + G	<i>kde?</i>	nalevo od vchodu
NAPRAVO OD + G	<i>kde?</i>	napravo ode dveří
NA SEVER OD + G	<i>kde?</i>	Je to na sever od hranic.
NA VÝCHOD OD + G	<i>kde?</i>	Vesnice na východ od hlavního města.
NA ZAČÁTKU + G	<i>kde?</i>	Na začátku věty píšeme velké písmeno.
NA ZÁPAD OD + G	<i>kde?</i>	Je to na západ od řeky.
SOUČASNĚ S + I	<i>souběžnost:</i>	Současně s úklidem vyprali i záclony.
V DOBĚ + G	<i>souběžnost:</i>	V době války byl život velmi těžký.
V DŮSLEDKU + G	<i>proč?</i>	Ztratili majetek v důsledku válečných událostí.
VLEVO OD + G = NALEVO OD		
VPRAVO OD + G = NAPRAVO OD		
VZHLEDEM K + D	<i>proč?</i>	Vzhledem k počasí jsme zůstali doma.
ZÁROVEŇ S + I = SOUČASNĚ S		

8. Spojky a spojovací výrazy

Spojky jsou neohebná slova (kromě aby, kdyby). Spojují věty nebo slova a zároveň specifikují vztahy mezi nimi.

Prahová úroveň počítá s následujícími výrazy:

8.1 Souřadící spojky

Složky komplexu jsou na stejné rovině, není mezi nimi vztah závislosti.

A	<i>slučování</i>	rodiče a děti Slunce svítí a je teplo.
ALE	<i>odporování kontrast</i>	dobry, ale drahý Slunce svítilo, ale nebylo teplo.
ANEBO = NEBO		
ANI	<i>slučování v záporné větě</i>	Slunce nesvítilo ani nebylo teplo.
ANI...ANI	<i>zdůrazňuje zápor</i>	ani já, ani nikdo jiný Ani nesvítí slunce, ani není teplo.
(A) PROTO	<i>následek, důsledek</i>	Souhlasím, a proto mlčím.
A PŘECE	<i>odporování</i>	Umí to, a přece dělá chyby.
AVŠAK	<i>odporování kontrast</i>	dobry, avšak drahý Slunce svítí, avšak není teplo.
BUĎ...(A)NEBO	<i>vylučování disjunkce</i>	buď já, nebo on Buď můžeme jít pěšky, nebo jet autobusem.
ČÍM...TÍM	<i>s komparativem</i>	Čím je to větší, tím je to těžší. Čím déle mluvila, tím méně jsme rozuměli.
(A) DOKONCE (I)	<i>stupňování</i>	Přišli děti a dokonce i rodiče. Jiří umí dobře anglicky, dokonce překládá.
I	<i>slučování zahrnutí</i>	otec i matka Byli tam všichni, i děti.
I...I	<i>zdůrazněné slučování</i>	I pracuje, i dostává důchod. I tam i tady je to snadné.
JAK...TAK	<i>slučování</i>	jak u nás, tak v cizině
JEDNAK...JEDNAK	<i>slučování</i>	jednak dnes, jednak včera; Jednak se mi to nelíbilo, jednak jsem špatně rozuměl.
NEBO	<i>vylučování (disjunkce)</i>	pěšky nebo autem Budu si čist, nebo půjdu spát.
NEBOŤ	<i>důvod</i>	Přišli pozdě, neboť jim ujel vlak.
NEJEN...ALE I	<i>stupňování</i>	nejen děti, ale i rodiče; Nejen umí anglicky, ale i překládá.
SICE...ALE	<i>odporování, kontrast</i>	sice malý, ale hezký; Je to sice drahé, ale jsem s tím spokojený.
TEDY	<i>následek, důsledek</i>	Byla unavená, šla tedy spát.
VŠAK	<i>odporování, kontrast</i>	Slunce svítí, není však teplo.

8.2

Podřadící spojky

Složky komplexu jsou ve vztahu závislosti, jedna je řídicí a druhá podřízená.

ABY	<i>účel v obsahových vedlejších větách</i>	Rozsvítil jsem, abych lépe viděl. Řekli mu, aby tam zůstal. Otec mi píše, abych přijel.
AČKOLI(V)	<i>přípustka</i>	Ačkoli slunce svítilo, bylo docela chladno.
AŤ	<i>v obsahových vedlejších větách</i>	Řekněte jim, ať přijdou včas.
AŽ	<i>následnost množství času účinek</i>	Otec mi píše, ať přijedu domů. Až dostane peníze, odejde. Čekali, až se vrátím.
DOKUD	<i>souběžnost dějů</i>	Plakala, až jí slzy tekly po tvářích. Dokud bylo hezké počasí, chodili jsme na procházku.
DOKUD NE-	<i>jeden děj je hranicí děje druhého</i>	Nešel domů, dokud svou práci nedokončil. Budu čekat, dokud nepřijdeš.
I KDYŽ	<i>přípustka</i>	Jedl, i když skoro neměl hlad.
JAK	<i>v obsahových vedlejších větách těsné střídání dějů</i>	Viděl jsem, jak vyšel z domu. Jak budu hotov, hned přijdu.
JAKMILE	<i>těsné střídání dějů</i>	Jakmile budu hotov, hned přijdu.
JAKO	<i>srovnání kvalifikace příčina, důvod</i>	zahrada velká jako park; Udělej to jako já. Je stejná jako všichni ostatní. Pavel pracuje jako lékař. Nekoupím si to, jelikož se mi to nelíbí.
JELIKOŽ		Zeptala se, jestli jsem jí rozuměl.
JESTLI	<i>v obsahových vedlejších větách</i>	Nevím, jestli tam půjdu.
JESTLI(ŽE)	<i>podmínka</i>	Jestli budu mít čas, přijdu k tobě zítra.
JEŽTO	<i>příčina, důvod</i>	Slovník ti nemohu půjčit, ježto ho sám potřebuji.
KDYBY	<i>podmínka</i>	Kdyby bylo zítra hezky, jeli bychom na výlet.
KDYŽ	<i>současnost předčasnost podmínka</i>	Když mám čas, něco si čtu. Když začalo pršet, šli jsme domů. Když budu mít čas, budu si číst.
-LI	<i>v obsahových vedlejších větách podmínka</i>	Zeptala se, rozuměl-li jsem jí. Nevím, půjdu-li tam. Budu-li mít čas, přijdu.
MEZITÍMCO	<i>souběžnost dějů, časové pozadí</i>	Mezitimco spal, někdo mu ukradl peníze.
NEŽ	<i>s komparativem s JINÝ, JINAK předčasnost podmínka</i>	větší než já, dřív než ostatní Karel je jiný než ty. Udělám to jinak, než mi radíš. Než jsem se vrátil, všechno odnesli. Pokud udělám zkoušky, pojedu domů už příští týden.
POKUD		Zůstanu doma, poněvadž prší. Nemohl jsem přijet, protože jsem byl nemocný.
PONĚVADŽ	<i>příčina, důvod</i>	Přestože mu bylo špatně, pracoval do večera.
PROTOŽE	<i>příčina, důvod</i>	Ukázali nám cestu, takže jsme došli domů včas.
PŘESTOŽE	<i>přípustka</i>	
TAKŽE	<i>následek, důsledek</i>	

TŘEBAŽE	<i>přípustka</i>	Mluvila dál, třebaže ji nikdo neposlouchal.
ZATÍMCO = MEZITÍMCO ŽE	<i>v obsahových vedlejších větách</i>	Myslím, že nemáš pravdu. Otec mi napsal, že se mám vrátit domů.

8.3 Spojovací výrazy adverbialní a zájmenné povahy

Funkci spojovat a specifikovat vztahy mezi složkami komplexů mají také adverbia (někdy i tvary zájmen). Fungují buď samostatně, nebo v kombinaci se spojkami.

DŘÍVE	<i>předčasnost</i>	Všechno odnesli dřívě, než jsem se vrátil.
HLAVNĚ	<i>stupňování</i>	Přeji ti zdraví a hlavně pevné nervy.
HNED	<i>těsné střídání dějů</i>	Řekl jsem mu to, hned když přijel.
JAK...TAK	<i>srovnání</i>	Jak jsem to viděl, tak jsem to popsál.
KROMĚ TOHO	<i>slučování</i>	Byl hloupý a kromě toho líný.
KVŮLI TOMU	<i>příčina, důvod</i>	Chtěl peníze. Jen kvůli tomu přišel.
NAPŘED	<i>pořadí dějů</i>	Napřed ti musím něco říct a pak se dáme do práce.
NAPŘÍKLAD, NA PŘÍKLAD, NAPŘ.	<i>apozice: exemplifikace</i>	potraviny – například chléb, maso, mléko Všichni pracovali, např. nosili materiál. Nejdřív něco sním a potom udělám kávu.
NEJDŘÍV	<i>pořadí dějů</i>	Nejdřív mluvila Eva a pak řekl pár slov Petr.
NEJPRVE = NEJDŘÍV		
PAK	<i>pořadí dějů (spolu s napřed, nejdřív, nejprve)</i>	
POTOM = PAK		
PROTO	<i>důvod účel</i>	Udělal to proto, že neměl peníze. Udělal to proto, aby dostal peníze.
TAK	<i>srovnání (spolu s jak, jako)</i>	Dělali všechno tak jako já. Udělej to tak, jak ti říkám.
TAKÉ, TAKY	<i>způsob (spolu s že) zahrnutí, inkluze</i>	Učím se tak, že si všechno čtu nahlas. Byli tam všichni. Já taky. Jedli a také pili. Ulice byly prázdné. Byla totiž neděle.
TOTIŽ	<i>vysvětlení</i>	
VEDLE TOHO = KROMĚ TOHO		
VLASTNĚ	<i>apozice: oprava</i>	Dověděl se jen velmi málo. Vlastně nic.
VŽDYCKY	<i>opakování</i>	Vždycky když je takovéhle počasí, není mi dobře.

8.4 Vztažné spojovací výrazy

Vztažná zájmena (viz. 3.7) a příslovce (viz. 6.2.4) fungují jako spojovací výrazy v tzv. vedlejších vztažných větách (viz oddíl Věta).

CO	Co mě zajímá, je tvůj názor na tu věc. Chtěla vědět, co si o tom myslím.
ČÍ	Nevěděl jsem, čí jsou ty knihy. Čí to je, není v tuto chvíli důležité.
JAKÝ	Přišel tam člověk, jakého jsem ještě nikdy neviděl.
KAM	Kam jdu, to nikoho nemusí zajímat. Ptali se jí, kam jde.
KDE	Zajímá mě, kde to město je. Nevím, kde to je.

KDO	Kdo se bojí, ať tam raději nechodí. Chtěla vědět, kdo je Petr.
KDY	Kdy se to stalo, je pro policii důležité. Nevím, kdy se to stalo.
KUDY	Vůbec nevím, kudy se tam dostanu.
KTERÝ	Koupím si knihy, které budu potřebovat.
ODKUD	Zajímalo by mě, odkud to víš.
PROČ	Tak už vím, proč se tak chovala. Proč to tak je, není v tuto chvíli důležité.

9.

Částice

Vyjadřují vztah mluvčího k obsahu věty a upřesňují komunikativní funkci věty (ve smyslu kap. Jazykové funkce).

V Pražové úrovni se počítá s následujícími částicemi:

ABY, JEN ABY	<i>obava, varování</i>	Aby se ti tam něco nestalo! Jen aby zítra nepršelo!
ALE ANO/JO	<i>oprava negativního tvrzení</i>	Petr tam nebyl. – Ale ano!
ALE NE	<i>oprava pozitivního tvrzení</i>	To je Brno. – Ale ne!
ALE NO TAK	<i>povzbuzení</i>	Ale no tak se neboj!
ANO	<i>souhlas, přitakání</i>	Je dnes pondělí? – Ano.
ASI	<i>jistotní modalita</i>	Asi bude pršet. Asi nebude hezky.
AŤ	<i>přání</i>	Ať tu zkoušku uděláš.
BOHUŽEL	<i>politování</i>	Bohužel jsem nic nedostal.
COPAK	<i>údiv, nedůvěřivost v otázce</i>	Copak on něco viděl? Copak ty nic nevíš?
COŽE	<i>údiv, nedůvěřivost v otázce</i>	Cože, tobě to neřekli?
DOBRÁ, TAK DOBRÁ	<i>souhlas, uspokojení</i>	Já tady zůstanu. – Tak dobrá.
DOBŘE, TAK DOBŘE	<i>souhlas, uspokojení</i>	Tak dobře, já tam půjdu.
FAKT	<i>modální, dotvrzující</i>	Já to fakt viděl!
JAKPAK	<i>důrazné popření negativního tvrzení</i>	To nepůjde. – Jakpak by to nešlo?
JASNĚ	<i>potvrzení</i>	Půjdeš s námi? – Jasně.
JEN	<i>jistotní modalita</i>	To je jasně nesmysl.
JEN ABY = ABY	<i>povzbuzení</i>	Jen se neboj! Jen se ptejte!
JEN JESTLI	<i>obava, nejistota</i>	Jen jestli nám někdo pomůže!
JESTLIPAK	<i>ověřovací otázka</i>	Jestlipak přišli všichni? Jestlipak to víš?
JEŠTĚ ŽE	<i>uspokojení</i>	Ještě že jsem tam byl. Ještě že nezačalo pršet.
JISTĚ	<i>přitakání</i>	Četl jsi to? – Jistě.
JO	<i>modalita jistoty</i>	To jistě není pravda.
KDEPAK	<i>souhlas, přitakání</i>	Prší tam? – Jo.
KLIDNĚ	<i>důrazné popření</i>	Petr přijde. – Kdepak, (nepřijde).
MOŽNÁ	<i>povzbuzení</i>	Klidně tady zůstaňte.
MOŽNÁ	<i>modalita jistoty</i>	Možná ještě přijedou.
NANEŠTĚSTÍ	<i>politování</i>	Naneštěstí jsem ztratil peníze.
NAŠTĚSTÍ	<i>uspokojení</i>	Naštěstí bylo pěkné počasí.
NE	<i>popření, nesouhlas</i>	Máš čas? – Ne.
NO TAK	<i>pobídka</i>	No tak pojď!
OPRAVDU	<i>modální, dotvrzující</i>	Já to opravdu nevím!
OVŠEM	<i>souhlas, přitakání</i>	Půjdeš se mnou? – Ovšem.
	<i>dotvrzení</i>	To byla ovšem chyba.

PROČPAK	<i>naléhavá otázka</i>	Pročpak jsi včera nepřišel?
PROČPAK NE	<i>důrazné popření</i>	Pavel nepřijde.- Pročpak by nepřišel?
PRO MĚ ZA MĚ		
PROSÍM	<i>neochotné svolení</i> <i>zdvořilost</i> <i>replika na díky n. omluvu</i>	Pro mě za mě si to auto tady nechte. Prosím, mohu se na něco zeptat? Děkuji.- Prosím. Promiňte.- Prosím.
PRÝ	<i>nezaručenost informace</i>	Pavel prý zítra odjede.
PŘECE	<i>zdůraznění pozitivního tvrzení</i>	To je přece Brno! Bratr už je přece tady!
PŘECE NE	<i>zdůraznění negativního tvrzení</i>	To přece není Brno! Já ho přece vůbec neznám!
ROZHODNĚ	<i>modalita jistoty</i>	Máme tam jít? – Rozhodně ano/ne.
SAMOZŘEJMĚ = ROZHODNĚ		
SNAD	<i>modalita jistoty</i>	Snad mi někdo pomůže.
SOTVA	<i>pochybnost</i>	To se sotva naučíš.
TAK	<i>souhlas, přitakání</i>	Už s nimi mluvit nebudeme.– Tak.
TĚŽKO	<i>pochybnost</i>	Ted' už těžko někdo přijde.
TŘEBA	<i>možnost</i>	Třeba na to zapomněli.
URČITĚ	<i>modalita jistoty</i>	Je to dobré? – Určitě ano/ne. Oni určitě přijdou/nepřijdou.
VID(TE)	<i>tázací dovětek</i>	Je to pravda, vid'? Vy jste tam nebyli, vid'te?
VŮBEC NE	<i>důrazné popření</i>	Ty jsi mu to řekl.- Vůbec ne! Včera vůbec nepršelo.
VŽDYŤ	<i>zdůrazněné negativní tvrzení</i>	Vždyť to je přece Brno! Vždyť ho nikdo neviděl!
ŽE	<i>výhrůžka</i>	Že zavolám policajty!
ŽE, ŽE ANO, ŽE NE	<i>tázací dovětek</i>	Je to pravda, že? Byl jsi tam, že ano? Ty to nemáš rád, že ne?

10.

Citoslovce

Vyjadřují emocionální postoj mluvčího, příp. naznačují komunikativní funkce (ve smyslu kap. Jazykové funkce).

V Pražové úrovni se počítá s následujícími citoslovci:

AHA	<i>pochopení</i>	Aha, to jsem nevěděl.
FAJN, TAK FAJN		
FUJ	<i>spokojenost, souhlas</i> <i>odpor, ošklivost</i>	Přijď v devět.- Fajn, budu tady. Fuj, to maso smrdí!
HALÓ	<i>upoutání pozornosti</i> <i>ohlášení v telefonu (po zvednutí sluchátka)</i>	Haló, pane, něco jste ztratil.
HELE	<i>kontaktové</i>	Haló!
HM...HM	<i>rozpaky, zdrženlivé přitakání</i>	Hele, co ty tady chceš? Hm, máš možná pravdu. Hmhm, já ti nevím.
NO NÉ	<i>překvapení při nečekané Události</i>	No né, ty jsi přišel včas?
PARDON	<i>omluva</i>	Pardon, promiňte.
PST	<i>výzva k zachování ticha/ mlčení</i>	Pst, nemluvte!

B TVOŘENÍ SLOV

Prahová úroveň nepředpokládá soustavnou znalost slovotvorných poměrů a způsobů. Uživatel si má uvědomit jen nejnápadnější souvislosti v této oblasti a poznat nejproduktivnější prostředky.

1. Tvoření podstatných jmen

1.1 Ženská příjmení (od mužských protějšků)

1.1.1	- ová:	Novák-Nováková, Beneš-Benešová, Fiala-Fialová
1.1.2	- á (adj. vzor MLADÝ):	Černý-Černá, Novotný-Novotná
1.1.3	- í (adj. vzor JARNÍ):	Hořejší-Hořejší
1.1.4	- í (subst. vzor ÚČETNÍ):	Kočí-Kočí

1.2 Obecná jména označující ženy (od mužských protějšků)

1.2.1	- ka:	lékař-lékařka, doktor-doktorka, učitel-učitelka, student-studentka, Čech-Češka
1.2.2	- ice:	dělník-dělnice, pracovník-pracovnice, pomocník-pomocnice
1.2.3	- yně:	přítel-přítelkyně

1.3 Činitelská jména (od slovesných základů)

1.3.1	- tel:	učitel, majitel, hostitel, spisovatel, pisatel, ředitel
1.3.2	- č:	řidič, nosič, rodič(e), hráč, prodavač

1.4 Konatelská jména (od substantiv, sloves)

1.4.1	- ář, - ař, - íř, - eř:	taxikář, čtenář, novinář, sochař, lékař, malíř, bankéř
-------	-------------------------	--

1.5 Jména osob podle zemí původu

1.5.1	- ec:	Němec, Japonec, Korejec, Ukrajinec, Slovinec,...
1.5.2	- an:	Američan, Angličan, Rakušan, Slovan, Evropan,...
1.5.3	- ák:	Slovák, Polák,...

1.5.4 - Ø: Čech, Maďar, Ital, Rus, Srb, Chorvat,...

1.6 Jména zemí

1.6.1 - sko (od adj. - ský): Slovensko, Polsko, Maďarsko, ...
 1.6.2 - cko (od adj. - cký): Německo, ...
 1.6.3 - a: Evropa, Amerika, Afrika, Morava, Kanada, Čína, ...
 1.6.4 - ie: Asie, Austrálie, Anglie, Francie, Belgie, ...

1.7 Názvy jazyků (od adj. - ský, - cký)

1.7.1 - ština: čeština, slovenština, polština, ruština, ...
 1.7.2 - čtina, - čina: angličtina, němčina, ...

1.8 Názvy míst (od různých slovních druhů)

1.8.1 - na: jídelna, koupelna, šatna, pokladna, knihovna, pracovna, ...
 1.8.2 - árna: kavárna, lékárna, továrna, obrazárna, ...
 1.8.3 - iště: bydliště, hřiště, letiště, schodiště, ...

1.9 Abstrakta - vlastnosti (od adjektiv)

1.9.1 rychlost, pomalost, velikost, minulost, ...

1.10 Jména dějů – slovesná substantiva (od pasivního participia, viz. A 5.2.3; 5.3)

1.10.1 - í: kupování, dělání, sázení, mluvení, tisknutí/tištění, (pro)minutí, braní, psaní, přijetí, vynětí, vzetí

2. Tvoření přídavných jmen

2.1 Přivlastňovací přídavná jména (vztah k jedinci)

srovnání A 2.3; 2.3.8

2.1.1 - ův, - ova, - ovo: otcův, bratrův, synův, Janův, ...
 2.1.2 - in, - ina, - ino: matčin, sestřin, dceřin, Evin, ...

2.2 Relační přídavná jména (od substantiv)

- 2.2.1 - ní: hlavní, státní, místní, přírodní, lesní, vodní, zahradní, přízemní, jarní, letní, (pod)zimní, pondělní, ...
- 2.2.2 - ský: mořský, městský, venkovský, mužský, ženský, dětský, přátelský, ...
- cký: vesnický, letecký, turistický, ...
Také etnický původ: český, polský, slovenský, maďarský, ruský, rakouský, ...
 německý, anglický, americký, ...
- 2.2.3 - ový: plynový, kovový, novinový, odpadkový, světový, diplomový, vízový, (jedno)lůžkový, lednový, ...
- 2.2.4 - ný: rodný, rodinný, svobodný, nemocný, závěrečný, kamenný, dřevěný, silný, tělesný, obecný, ...
- 2.2.5 - í: psí, kočičí, ..., dívčí

2.3 Přídavná jména od přídavných jmen

2.3.1 Stupňování – viz. A, 2.5

2.3.2 Záporná přídavná jména

ne -

nevelký, nemalý, nedobrý, nelehký, nesnadný, nepravidelný, nedaleký, neklidný, nepřijemný, ...

2.4 Přídavná jména od sloves

2.4.1 - cí (aktivní slovesná adjektiva od 3. pl. prezenta):

kupující, dělající, sázející, mluvící, tisknoucí, ...

(viz. jednotlivé vzory ndk sloves A, 5.3)

2.4.2 - cí (účelová adjektiva od základu minulého participia ndk sloves):

psací, prací, mycí, parkovací, ...

2.4.3 - n/t ý (pasivní slovesná adjektiva od pasivního participia dk a i ndk sloves):

kupovaný, /u/dělaný, /vy/sázený, mluvený, ...

(viz. jednotlivé vzory A, 5.3)

2.5 Přídavná jména od příslovcí

2.5.1 - ní tamní, přední, zadní, horní, dolní, prostřední, okolní, dnešní, ...

2.5.2 - ejší někdejší, zdejší, vedlejší, včerejší, zítřejší, nynější, dřívější, ...

2.5.3 - ý pravý, levý, blízký, daleký, častý, ...

3. Tvoření vidových dvojic

3.1 Imperfektivizace

Primární sloveso je dk (prefigované, nebo neprefigované), patří k relativně méně produktivnímu vzoru (o vzorech viz. A, 5.3.1 a 5.3.2). Ndk sloveso je od něj odvozené suffixací, tj. převedením do jednoho ze čtyř nejproduktivnějších typů:

- V vat (tj. - ávat, - ívat, - ouvat)

kupOVAt

dělAT

sázEt

Prahová úroveň počítá s následujícími vidovými dvojicemi tohoto typu:

3.1.1 Ndk člen dvojice má sufix - áva -, - íva -, - ouva -:

dát-dávat, dostat-dostávat, nastat-nastávat, objednat-objednávat, about-obouvat, odpočinout si-odpočívát, prodat-prodávát, prohrát-prohrávat, přestat-přestávat, stát se-stávat se, vstát-vstávat, vydělat-vydělávat, vyhrát-vyhrávat, vysát-vysávat, vyzvednout-vyzvedávat, zamluvit-zamlouvat, zout-zouvat

3.1.2 Ndk člen dvojice má sufix - ova -:

koupit-kupovat, navrhnout-navrhovat, navštívit-navštěvovat, objevit (se)-objevovat (se), obsloužit-obsluhovat, odepsat-odepisovat, opravit-opravovat, oznámit-oznamovat, podepsat-podepisovat, poškodit-poškozovat, prodloužit-prodlužovat, přerušit-přerušovat, přestoupit-přestupovat, přiblížit se-přiblížovat se, připravit-připravovat, rozšířit-rozšiřovat, seznámit se-seznamovat se, snížit-snižovat, ukázat-ukazovat, uvolnit-uvolňovat, vstoupit-vstupovat, vyhodit-vyhazovat, vyslovit-vyslovovat, vysvětlit-vysvětlovat, vzdálit se-vzdalovat se, zastavit – zastavovat, zesílit-zesilovat, zeslabit-zeslabovat, zkrátit-zkracovat, zmenšit-zmenšovat, způsobit-způsobovat, zvětšit-zvětšovat, zvýšit-zvyšovat

3.1.3 Ndk člen dvojice má sufix - a -:

dotknout se-dotýkat se, hnout se-hýbat se, klesnout-klesat, obléknout (se)-oblékat (se), odečíst-odečítat, okrást-okrádat, otevřít-otevírat, poslat-posílat, pronajmout-pronajímat, převléknout (se)-převlékat (se), přijmout-přijímat, sečíst-sečítat, skočit-skákat, svléknout (se)-svlékat (se), utéct-utíkat, utřít-utírat, vybrat-vybírat, vzniknout-vznikat, začít-začínat, zapnout-zapínat, zavřít-zavírat, zhasnout-zhasínat

3.1.4 Ndk člen dvojice má sufix - e -:

namočit-namáčet, porazit-porážet, probudit-probouzet, proplatit-proplácet, pustit-pouštět, rozsvítit-rozsvěcet, uklidit-uklízet, vrátit (se)-vracet (se), vyrobit-vyrábět, zabít-zabíjet, zkusit-zkoušet, ztratit-ztrácet

3.1.5 Dk člen je tvořen prefigací determinativního slovesa a ndk imperfektivizací jeho indeterminativního protějšku

(dt a indt slovesa viz. A, 5.10.5):

příJÍT	- přiCHÁZET	přiLETĚT	- přiLÉTAT
příJET	- přiJÍZDĚT	přiBĚHNOUT	- přiBÍHAT
příNĚST	- přiNÁŠET	vyTÁHNOUT	- vyTAHOVAT
příVĚST	- přiVÁDĚT		
příVĚZT	- přiVÁŽET		
doHNAT	- doHÁNĚT		

3.2 Perfektivizace

Primární sloveso je ndk, neprefigované. Dk je od něj odvozeno prefigací (prefix přitom nemění základní význam slovesa, má jen funkci vidovou – srovnej odlišnou funkci prefixů v 6.). Prahová úroveň počítá s následujícími vidovými dvojicemi tohoto typu:

3.2.1	na -
<i>a podobně:</i>	malovat-namalovat
plnit, psát, stěhovat se, tankovat, učit (se)
3.2.2	o -
<i>a podobně:</i>	holit (se)-oholit (se)
chladit (se), chutnat, hrát (se), sprchovat se, stříhat (se), točit (se)
3.2.3	po -
<i>a podobně:</i>	cítit-pocítit
dařit se, dívat se, hladit, hnout (se), hostit, rozumět, trestat, zvat
3.2.4	pro -
<i>a podobně:</i>	budit (se)-probudit (se)
mluvit
3.2.5	pře -
<i>a podobně:</i>	číst-přečíst
tlumočit
3.2.6	při -	blížit se-přiblížit se
3.2.7	roz(e) -	dělit (se)-rozdělit (se)
3.2.8	s(e) -
<i>a podobně:</i>	končit-skončit
pálit (se), plést se, počítat
3.2.9	u -
<i>a podobně:</i>	bránit (se)-ubránit (se)
cítit, česat (se), dělat, končit, krást, mýt (se), schnout, slyšet, sušit, škodit, tvořit (se), vařit, vidět
3.2.10	vy -
<i>a podobně:</i>	čistit-vyčistit
dělit, chladit, koupat (se), měnit, násobit, prát, studovat, tvořit
3.2.11	z(e) -
<i>a podobně:</i>	měřit-změřit
mrazit, mýlit se, ničit, prát se, pozorovat, rušit, vážit, volit
3.2.12	za -
<i>a podobně:</i>	balit-zabalit
foukat, hrát (se), platit, telefonovat, útočit, volat, vraždit, zpívat

3.3 Perfektivizace s reflexivizací

Ménší počet vidových dvojic tvořených prefigací kombinuje prefix se zvratným se, si. V Prahové úrovni jsou to:

3.3.1	na - se
<i>a podobně:</i>	jíst-najíst se
obědvat, pít, snídat, večeřet
3.3.2	vy - se	spát-vyspat se
3.3.3	za - si
<i>a podobně:</i>	hrát-zahrát si
tancovat

3.4 Prefigace se sufixací

Malý počet vidových dvojic je tvořen oběma způsoby:

chápat-pochopit, spěchat-pospíšet si, stavět-postavit, střílet-zastřelit, věšet-pověsit

3.5 Nepravidelně tvořené vidové dvojice

brát (*ndk*)-vzít (*dk*), díť se (*ndk*)-stát se(*dk*), -ložit(*dk*)- -kládat(*ndk*)

4. Tvoření iterativ

(*srov. A, 5.9*)

4.1 Pravidelné tvoření

Iterativa se tvoří od ndk nenásobených sloves sufixem - VA -. Samohláska před ním je dlouhá: - áva -, - íva -, - ouva -.

Podle jednotlivých vzorů (viz. A, 5.3):

kupovat-kupovávat, dělat-dělávat, sázet-sázívat, mluvit-mluvívat, držet-držívat,
brát-brávat, mazat-mazávat

4.2 Nepravidelná iterativa

číst-čítat, vidět-vídat, slyšet-slychat, sedět-sedat, ležet-léhat

4.3 Iterativa od nepravidelných sloves

být-bývat, chtít-chtívat, mít-mívat, spát-spávat, stát-stávat, stát se-stávat se

4.4 Slovesa, od kterých iterativa nejsou

Iterativa se netvoří od sloves vzorů TISKNOUŤ, MINOUŤ, NĚST, TŘÍT, PĚCT, většiny sloves vzoru KRÝT a od tzv. determinativ (viz. A, 5.10.5).

4.5 Dvoji funkce sufixu -va-

Pozor na dvoji funkci sufixu - va -:

(a) *při tvoření iterativ*

(b) *při tvoření ndk členů základní vidové dvojice*

dát-dávat, nechat-nechávat, ... (*viz. 3.1.1*)

5. Tvoření distributiv

(*srov. A, 5.9*)

Prahová úroveň počítá jen s velmi malým počtem distributiv tvořených:

5.1 Prefigací od ndk slovesa

chytat-pochytat, střílet-postřít, otvírat-zotvírat/pozotvírat, zavírat-pozavírat, sbírat-posbírat

5.2 Sufixací od dk sloves

vyhodit-vyházet, vyskočit-vyskákat, vytrhnout-vytrhat, rozříznout-rozřezat, ustříhnout-ustříhat

6. Tvoření sloves prefigací**6.1 Obecně**

Vedle prefigace, pomocí které se tvoří dk člen vidové dvojice a při které se význam slovesa nemění (viz. 3.2), existuje prefigace, při které se význam (a obvykle i vid) základního neprefigovaného slovesa mění.

6.2 Prefigace vyjadřující směr pohybu

Prahová úroveň počítá jen s elementárními případy významové prefigace, která se týká SMĚRU děje, a to jen u nejdůležitějších sloves, jako jsou:

běžet, brát, dát, hodit, jet, jít, letět, lézt, -ložit, nést, padat, skočit, stavět, vést, vézt

6.2.1 Směr k nějakému místu, věci, osobě, příp. směr dohromady, k centru, na společné místo

DO- dojít pro něco, dojet někam, donést něco
PŘI- přijít, přijet, přinést něco, přiblížit se, přidat něco k něčemu
S(E)- sejít se, setkat se, sjet se, složit něco, sebrat

6.2.2 Směr pryč od nějakého místa, osoby, věci, příp. do šířky, na různé strany

OD(E)- odejít, odjet, odnést, odběhnout, odvézt
ROZ(E)- rozejít se, rozpadnout se, rozložit něco, rozlétnout se, rozdat, rozdělit, rozházet, roznést

6.2.3 Směr nahoru

VY- vyjet výtahem, vylézt na střechu, vylézt na strom, vystoupit na kopec, vyhodit míč do výšky

6.2.4 Směr dolů

S(E)- sejít po schodech, sjet s kopce, sestoupit na zem, shodit věci se stolu, se-skočit se stromu

6.2.5 Směr dovnitř, příp. mimo dosah, dohled, do bezpečí apod.

V(E)- vejít do pokoje, vjet do garáže, vložit papíry do desek, vhodit minci do automatu

ZA- zajet s autem do dvora, zavést děti domů, zanést dopis na poštu, zajít za roh, zapadnout za skříň

- 6.2.6 **Pohyb vnitřkem, přilehlým prostorem**
 PRO- projet vesnicí, projít parkem, prolézt dírou ve zdi, proletět nad městem
- 6.2.7 **Směr ven**
 VY- vyjít z domu, vypadnout z kapsy, vyložit náklad, vynést věci z bytu, vyhodit odpadky
- 6.2.8 **Směr napříč, na opačnou stranu**
 PŘE- přejít

7. Tvoření příslovcí od přídavných jmen

7.1 - e, - ě:

- 7.1.1 *od přídavných jmen na - lý:* milý-mile
a podobně: rychlý, kyselý, bílý, světlý
- 7.1.2 *od přídavných jmen na - tý, - dý, - rý:* hlasitý-hlasitě, tvrdý-tvrdě, žlutý-žlutě,
 dobrý-dobře
- 7.1.3 *od přídavných jmen na - hý, - ký:* úzký-úzce, lehký-lehce, sladký-sladce,
 drahý-draze
- 7.1.4 *od přídavných jmen na - ný, - ní:* svobodný-svobodně, hlavní-hlavně, silný-silně,
 příjemný-příjemně, špatný-špatně, moderní-moderně
- 7.1.5 *od přídavných jmen na - pý, - bý, - vý:* hloupý-hloupě, slabý-slabě, zajímavý-zajímavě,
 čerstvý-čerstvě, zdravý-zdravě, špinavý-špinavě

7.2 - sky, - zky, - cky:

(od přídavných jmen na - ský, - zký, - cký):
 český-česky, hezký-hezky, německý-německy

7.3 Adverbia na -e a na -o

Dvojí podobu i funkci mají adverbia na - e/- ě a - o:
 chladně-chladno, teple-teplo, blízce-blízko, dalece-daleko, vysoce-vysoko,
 nízce-nízko, ...

C SYNTAX

1. Nominální grupa

je skupina slov závislých na řídicím substantivu - jádru grupy. Pád jádrového substantiva (prostý nebo předložkový) je dán funkcí grupy (viz dole 1.15 a srov. také A 1.4.2 a 1.4.3).

1.1 Samotné jádrové substantivum (vlastní nebo obecné jméno - viz A, 1.1).

Tohle je Věra.. Včera jsem mluvil s Karlem. Bratr je učitelem.

1.2 Jádrové substantivum s adjektivním atributem

Atributy se shodují s jádrovým substantivem v pádě, rodě a čísle (viz dále).

1.2.1 Adjektivum + substantivum

1.2.1.1 Primární adjektivum + substantivum

Zajímají mě staré památky. Po dlouhém čekání autobus přijel.

1.2.1.2 S odvozeným adjektivem - přivlastňovacím, relačním, slovesným (viz B 2).

Karlova univerzita vznikla v r. 1348. Matčin bratr se stal lékařem. Chutnalo jim plzeňské pivo. V ulici stojí rodinné domy. Pod stolem ležela spící kočka. Čekali na nás v zaparkovaném autě.

Řazení: adjektivum před jádrovým substantivem. Adjektivní grupy (viz 2) za jádrovým substantivem. Kvalitativní adj. předchází před klasifikujícím:

bohaté město - město bohaté na historické památky
počasí - letní počasí - krásné letní počasí

1.2.2 Adjektivní zájmeno (viz A 3.1) + substantivum

1.2.2.1 Přivlastňovací zájmeno (viz A 3.4) + substantivum

Karel je můj bratr a Eva je moje sestra. Honza a Jirka jsou naše děti. Prosím váš čitelný podpis. Bydlí ve svém vlastním domě.

1.2.2.2 Ukazovací zájmeno (viz A 3.5) + substantivum

Tenhle dopis přišel dnes ráno. Kdo bydlí v tamtom velkém domě? Ty hodiny jdou napřed.

1.2.2.3 Tázací zájmeno (viz A 3.6) + substantivum

Který obraz se ti líbí? Jaké boty potřebujete? Čí je to pokoj?

1.2.2.4 Neurčité zájmeno (viz A 3.8) + substantivum

Některí diváci odešli po přestávce. Pomohl nám nějaký cizí člověk. Všechny obchody jsou zavřené. V žádném případě nepřijdu zítra. Všechno jídlo je v ledničce. Poslouchali pozorně každé slovo.

Řazení: názor - radikální názor - tvůj/ten radikální názor - některé tvoje radikální názory.

1.2.3 Řadová číslovka (viz A 4.1.2) + substantivum

V první větě máte dvě chyby. Pošta je v druhé ulici vlevo. Dnes je čtvrtého července.

- 1.2.4 **Souborová číslovka (viz A 4.1.3) + substantivum**
Nemohu pořádkem chodit v jedné botě; potřebuju aspoň dvojici nebo trojici boty.
- 1.2.5 **Druhá číslovka (viz A 4.1.4) + substantivum**
Ten přístroj si můžeš koupit ve dvojím nebo trojím provedení.
Řazení: odpověď - první odpověď - vaše první odpověď; obraz - druhý obraz - ten druhý obraz; den - jarní den - první jarní den
- 1.3 Jádrové substantivum + základní číslovka/kvantitativní substantivum**
- 1.3.1 **JEDEN/DVA/TŘI/ČTYŘI (viz A 4.1) + počítané substantivum**
Číslovka se chová jako shodný atribut ve všech pádech.
Eva má jednoho syna a dvě dcery. S oběma jeho sestrami se znám. V tom domě jsou tři nebo čtyři velké byty.
Řazení: dítě - malé dítě - dvě malé děti
- 1.3.2 **PĚT - DEVADESÁT DEVĚT (viz A 4.1) + počítané substantivum**
- 1.3.2.1 *Grupa jako celek je v G/D/L/I: číslovka se chová jako shodný atribut.*
Tohle je práce pěti lidí. Deset nebo patnáct slov v tom textu nerozumím. V devadesáti třech případech byly výsledky odlišné. Vojáci přijeli dvaceti čtyřmi speciálními auty.
- 1.3.2.2 *Grupa jako celek je v N/A: číslovka se chová jako jádro grupy (je v N/A), počítané substantivum jako neshodný genitivní atribut.*
Pět lidí nemělo práci. Potřebuju vysvětlit deset nebo patnáct slov v textu. Devadesát tři případů se zcela liší. Viděli jsme dvacet čtyři aut s vojáky.
- 1.3.3 **NĚKOLIK/KOLIK/TOLIK/MNOHO/MÁLO + počítané substantivum (viz A 4.2.1)**
- 1.3.3.1 *Grupa jako celek je v G/D/L/I, číslovka se chová jako shodný atribut (viz 1.3.2.1).*
Tohle je práce několika lidí. Několika slov v tom textu nerozumím. V mnoha případech byly výsledky odlišné. Jen v málo větách nemáš chyby. Kolika auty přijeli ti vojáci?
- 1.3.3.2 *Grupa jako celek je v N/A, číslovka se chová jako jádro grupy (je v N/A), počítané substantivum jako neshodný genitivní atribut (srov. 1.3.2.2).*
Čeká tam několik lidí. Potřebuju vysvětlit několik slov. Mnoho případů je odlišných. Viděli jsme tam jen málo nových aut.
- 1.3.4 **STO/TISÍC/MILION/MILIARDA + počítané substantivum (viz A 4.1.1)**
Číslovka se chová jako jádro grupy (má pád podle funkce grupy ve větě), počítané substantivum jako neshodný genitivní atribut. (Existují další varianty, ale s těmi Prahou úroveň nepočítá).
Mám už jen sto korun. S pouhým stem korun si tohle nekoupíš. V tisíci případech se nic takového nevyskytlo. Praha je město s milionem obyvatelů.
- 1.3.5 **Kvantitativní substantivum + počítané substantivum (viz OP 4.1 a 4.2)**
Kvantitativní substantivum je jádrem grupy, počítané substantivum je neshodný genitivní atribut.
V řadě vět máte chyby. Je tam spousta chyb. Mluvil jsem o tom s řadou lidí. Požádali nás o sklenici vody a kousek chleba.

- 1.4 Jádrové substantivum s neshodným substantivním atributem**
(Prahová úroveň nepočítá s nominativním atributem. Nepočítá také s řetězy neshodných atributů).
Závislost neshodného atributu je vyjádřena pádem (prostým nebo předložkovým) daným valencí substantiva, příp. druhem relace mezi jádrem a atributem.
- 1.4.1 Jádrové substantivum + substantivum v genitivu**
- 1.4.1.1 *Genitiv přivlastňovací (celek - část, vlastnictví, příslušnost)*
 dům mých rodičů, peníze těch lidí, majetek města, děti mého bratra, manželka pana Dvořáka, listí stromu, kola auta, ručička hodinek, střecha domu
- 1.4.1.2 *Genitiv původce*
 povídky Karla Čapka, hudba Antonína Dvořáka, odpověď rodičů
- 1.4.1.3 *Genitiv celkový (partitivní) - srov. nahoře 1.3.5*
 počet slov, množství času, kousek masa, část domu, kapka vody
- 1.4.1.4 *Genitiv konatele děje (jádro má dějový význam), srov. OP 7.3.4*
 život člověka, existence světa, příchod zimy, příjezd hostů, práce lidí
- 1.4.1.5 *Genitiv cíle děje (patientu), srov. OP 7.3.6*
 doprava nemocného do nemocnice, výroba aut, oprava chyb, ztráta času
- 1.4.2 Jádrové substantivum + substantivum v dativu**
- 1.4.2.1 *Dativ adresáta/příjemce*
 dopis rodičům, rada dětem, přání rodičům
- 1.4.3 Jádrové substantivum + substantivum v instrumentálu**
- 1.4.3.1 *Instrumentál prostředku, nástroje*
 cesta vlakem, léčení odpočinkem, cestování dopravními prostředky, placení šekem
- 1.4.3.2 *Instrumentál dráhy pohybu*
 cesta lesem, jízda městem, pohyb kosmickým prostorem
- 1.4.4 Jádrové substantivum + substantivum v předložkovém pádě**
- 1.4.4.1 *Předložkový pád je motivován valencí řídicího substantiva. Valence jsou uváděny v inventářích OP a SP.*
 hovor o počasí, pokus o vraždu, strach z bouřky, protest proti rozhodnutí vlády, hádka s bratrem, ...
- 1.4.4.2 *Předložkový pád vyjadřuje okolnost (místo, čas, způsob, příčinu)*
 hovor během jídla, rodina bez dětí, hotel blízko nádraží, cesta do města, ...
- 1.5 Jádrové substantivum + adverbium (příslovce)**
Adverbiální atribut vyjadřuje okolnost, nejčastěji místní, obvykle konkuruje s předložkovým adverbiálním pádem (viz nahoře 1.4.4.2)
 cesta tam a zase zpátky, věci tam dole, lidé okolo, ten dům tamhle vzadu, ...
- 1.6 Jádrové substantivum + infinitiv**
Infinitivní atribut je motivován valencí řídicího substantiva, obv. s významem vůle, možnosti, nutnosti, schopnosti záměru.

vůle pokračovat v práci, pokus utéct pryč, chut' jít na procházku, povinnost starat se o rodinu, právo podepisovat šeky, umění žít, možnost odpovědět, ..

1.7 Jádrové substantivum + vedlejší věta

1.7.1 Vedlejší věta se vztažným zájmenem KTERÝ (srov. A 3.7)

Prahová úroveň nepočítá s aktivní znalostí vět s JAKÝ.

dům, který vidíte tamhle; člověk, kterého mám rád; kniha, kterou jsem četl; věci, o kterých přemýšlíme; lidé, se kterými jsem mluvil

1.7.2 Vedlejší věta se vztažným adverbium

město, KDE jsem se narodil; místo, KAM jdeme; země, ODKUD jsem přijel; cesta, KUDY jsme přišli, doba KDY se to stalo, způsob, JAK to udělat, důvod, PROČ mlčet

1.7.3 Vedlejší věta se spojkou ŽE

je motivována valencí řídicího substantiva s mentálním významem. V Prahové úrovni se to týká substantiv v OP 6:

myšlenka, nápad, pocit, názor, radost, odpověď, zpráva, oznámení.

Aktivní znalost struktury se nepředpokládá.

Ten nápad, že tam půjdeme spolu, je dobrý. Pocit, že se něco stalo, byl silný. Nesouhlasím s názorem, že nemůžeme nic dělat. *Apod.*

1.7.4 Vedlejší věta se spojkou ABY

je motivována valencí řídicího substantiva s významem přání, vůle, obavy, možnosti. V Prahové úrovni se to týká substantiv v OP 6:

strach, rada, pozvání, starost.

Aktivní znalost struktury se nepředpokládá.

Mám strach, aby mě nepřejelo auto. Dali mu radu, aby zůstal doma. Pozvání, abychom přijeli, přišlo pozdě.

1.7.5 Vedlejší věta se spojkou JESTLI

je motivována valencí řídicího substantiva s významem pochybnosti, nejistoty. V Prahové úrovni se to týká jen slova otázka.

Opakovala otázku, jestli jsem rozuměl.

1.8 Náhrada jádrového substantiva

1.8.1 Osobním zájmenem (viz A 3.3)

1.8.1.1 Osobní zájmeno označuje mluvčího nebo posluchače.

Já jsem tam byl. Co si o mně myslíš? Nemohu číst, bolí mě oči. Tohle ty nemůžeš vědět. Znáš tě dobře. My dnes nemáme čas. Přinesla nám dobré zprávy. Co vy o tom víte? Něco pro vás mám. Tohle jsem koupil pro sebe.

1.8.1.2 Osobní zájmeno odkazuje na jinou nominální grupu v kontextu, která označuje osobu/neosobu.

Kdo je ten člověk? Nikdy jsem ho neviděl. Je tady Eva? Hledá ji nějaká studentka. Petr bydlí u rodičů; nechce od nich odejít. Jeho knihu neznám, ještě jsem ji nečetl. Koupila si nový kabát, ale skoro ho nenesí. Nemám klíče, někde jsem je

ztratil.

- 1.8.2 **Zájmenem TO** (viz A 3.5)
Odkazujícím na neosoby, situaci, události:
Co je to? Dej mi to. Co s tím chceš dělat? Nic o tom nevím.
- 1.8.3 **Tázacím zájmenem KDO/CO** (viz A 3.6.2)
Kdo je ten člověk? S kým chceš mluvit? Co píšeš? O čem vlastně mluvíte?
- 1.8.4 **Neurčitým zájmenem NĚKDO/NĚCO/NIKDO/NIC** (viz A 3.8)
Někdo stál za dveřmi. Marie tam s někým mluvila. Něco se mi na tom nelíbí. V něčem je situace jiná. Nikdo nic nevěděl. S nikým jsem o ničem nemluvila.
- 1.8.5 **Neurčitým zájmenem VŠICHNI/KAŽDÝ/ŽÁDNÝ** (viz A 3.8.2)
Všichni se o to zajímají. Každému se to líbí. Žádný mi nechtěl pomoci.
- 1.8.6 **Neurčitým zájmenem NĚKTEŘÍ/JINÍ/OSTATNÍ**
Autobus dlouho nejel, a tak někteří odešli. Šel jsem pryč, ale ostatní tam zůstali. Někteří protestovali, jiní se smáli.
- 1.8.7 **Neurčitým zájmenem VŠECHNO**
Nic o tom nevím, všechno jsem už zapomněl. Pavel se na všechno moc dobře pamatuje.
- 1.8.8 **Vedlejší vztahnou větou s KDO/CO** (srovn. 1.13)
Kdo se bojí, nesmí do lesa. Co potřebuju, to si koupím.
- 1.9 **Nahrazující výraz + shodný atribut**
- 1.9.1 **Ukazovací zájmeno + adjektivum**
(Který obraz se ti líbí?) - Tamten malý. Podej mi slovník. Ten velký. Kdo je ta paní? Ta vysoká?
- 1.9.2 **KDO/NĚKDO/NIKDO + adjektivum**
Kdo jiný to ještě věděl? Zabil ho někdo neznámý. Nikdo normální to nemohl udělat.
- 1.9.3 **VŠECHNO + adjektivum**
Zajímá ho všechno nové. Noviny informují o všem zajímavém.
- 1.10 **Nahrazující výraz + neshodný atribut**
- 1.10.1 **CO/NĚCO/NIC + adjektivní grupa**
- 1.10.1.1 *Grupa jako celek je v G/D/L/I, adjektivum také:*
O čem zajímavém jste mluvili? Něčemu takovému se nedivím. S čím novým jsi se seznámil? V ničem jiném se to neliší.
- 1.10.1.2 *Grupa jako celek je v N/A, adjektivum je v genitivu.*
Co nového jsi se dověděl? Stalo se něco zajímavého? Nic takového neznám.

1.11 Nahrazující výraz + předložkový pád

1.11.1 Ukazovací zájmeno + adverbální předložkový pád

(Který obraz se ti líbí?) Tamten u okna. Podej mi slovník. Ten na stole.

1.11.2 KDO/NĚKDO/NIKDO + Z s genitivem

Kdo z vás o tom slyšel? Někdo z nich tam nebyl. Nepotřebujeme nikoho z těch lidí.

1.11.3 NĚKTERĚÍ + Z s genitivem

Někteří z diváků přišli pozdě. Poznal jsem některé z nich.

1.11.4 Základní číslovka + Z s genitivem

Jeden ze studentů neudělal zkoušku. Dva z našich přátel nám pomohli. Několik z nich přišlo pozdě.

1.12 Nahrazující výraz + adverbální grupa

1.12.1 Ukazovací zájmeno + adverbium

(Který obraz se ti líbí?) Tamten uprostřed. Podej mi slovník, ten vpravo.

1.13 Nahrazující výraz + vedlejší vztahná věta

Prahová úroveň nevyžaduje aktivní znalost těchto struktur.

1.13.1 TEN KDO, NĚKDO KDO, NIKDO KDO, KAŽDÝ KDO TO CO, NĚCO CO NIC CO, VŠECHNO CO

Varianta struktury nahoře 1.8.8

Ten, kdo ti to říkal, ničemu nerozuměl. Někdo, kdo je mladý, může mít jiný názor. Nepotkal jsem nikoho, kdo by tam nebyl. Každému, kdo to viděl, se to líbilo. To, co jsi řekl, není pravda. O něčem, co neznám, nechci mluvit.

1.14 Zmnožení jádra

1.14.1 Koordinace

1.14.1.1 Řazení bez spojovacích výrazů

Po ulicích jezdily tramvaje, autobusy, osobní auta.

1.14.1.2 Řazení se spojkami a spojovacími výrazy (viz OP 7.9.1 - 7.9.3 a A 8.1)

Po ulicích jezdily auta i autobusy.

1.14.1.3 Řazení s předložkovým pádem (místo spojky) (viz OP 7.9.1 a 7.9.4)

Rodina i s dětmi odjela na venkov.

1.14.2 Apozice

1.14.2.1 S vlastními jmény

Václav Havel, Olga Havlová

- 1.14.2.2 *S vlastními i obecnými jmény*
český básník Ivan Diviš, náš milý host pan profesor Jiří Černý
- 1.14.2.3 *Vysvětlení, definice, popis (tedy, tj., totiž, tzv.)*
Byl už červen, tedy začátek léta. Začal zimní semestr, tj. období od října do ledna. Studijní řád stanoví počet atestací, totiž zkoušek, kolokvií a zápočtů. Studenti do stávají studijní průkazy, tzv. indexy.
- 1.14.2.4 *Oprava, upřesnění (vlastně)*
Jsou tady samé knihy. Vlastně jen slovníky a gramatiky.
- 1.14.2.5 *Exemplifikace (např., jako)*
Ten člověk prodával různá zvířata, např. psy a kočky. Prodávají motorová vozidla, jako auta a motocykly.

1.15 Významy a funkce

Nominální grupy ve větě (v prostých nebo předložkových pádech) specifikují:

- 1.15.1 *participanty (viz OP 7.3.2 - 7.3.14)*
- 1.15.2 *okolnosti procesů, dějů, relací (viz OP 7.4.1 - 7.7)*

Nominální grupy ve větě (v prostých nebo předložkových pádech) fungují jako:

- 1.15.3 *subjekt, objekt, predikativ (viz dále 4 a 5)*
- 1.15.4 *adverbiale (přísloušné určení) - viz dále 5*

2. Adjektivní grupa

je skupina slov závislých na řídicím adjektivu - jádru grupy. Pád jádrového adjektiva je dán funkcí grupy (viz 2.8).

2.1 Samotné jádrové adjektivum

Zajímají mě staré památky. Po dost dlouhém čekání autobus přijel. Ten případ je zajímavý.

2.2 Jádrové adjektivum + adverbium míry/stupně (viz OP 4.3.8)

Zajímají mě velmi staré památky. Po dost dlouhém čekání autobus přijel. Ten případ je málo zajímavý.

2.3 Jádrové adjektivum + adverbiální grupa

Hlavně u slovesných adjektiv.

To je (velmi) dobře napsaný dopis. Stanice byla plná (hodně) dlouho čekajících lidí.

2.4 TAK/NE TAK/STEJNĚ + jádrové adjektivum + JAKO ...

Zajímají mě památky tak staré jako tenhle kostel. Můj kamarád je starý jako já. Tramvaje nejsou tak rychlé jako auta. Jídlo nebylo dnes tak dobré jako včera. Naše děti jsou asi stejně staré jako vaše. Mám stejně dobrý slovník, jako jsi si koupil ty.

- 2.5 Jádrové adjektivum v KOMPARATIVU + NEŽ ...**
 Tenhle kostel je starší než ostatní budovy. Je to lepší než jindy. Pavel si koupil lepší slovník, než mám já.
- 2.6 Jádrové adjektivum v SUPERLATIVU + Z + genitiv/MEZI + instr.**
 Pavel je z nás/mezi námi nejstarší. Ta poslední zkouška byla ze všech nejtěžší.
- 2.7 Jádrové adjektivum + valenční doplnění**
Prahová úroveň předpokládá znalost valenčních doplnění jen ve velmi omezeném rozsahu následujících slovníkových položek.
- 2.7.1 STEJNÝ/TAKOVÝ + JAKO ...**
 Mám stejné problémy jako ty. Dnes jsem mluvil se stejnými lidmi jako včera.
 Koupím si takový kabát jako on.
- 2.7.2 JINÝ + NEŽ ...**
 Její sestra je úplně jiná než ona. Potřebujeme jiný slovník, než je tenhle.
- 2.7.3 Jádrové adjektivum + nominální grupa v genitivu**
 Ten člověk je schopný všeho.
- 2.7.4 Jádrové adjektivum + nominální grupa v dativu**
 Děti bývají podobné rodičům.
- 2.7.5 Jádrové adjektivum + nominální grupa v instrumentálu**
 Jste si tím úplně jistý?
- 2.7.6 Jádrové adjektivum + nominální grupa v předložkovém pádě**
 pas platný od roku 1995 do roku 2005; boty špinavé od bláta; člověk laskavý ke každému; prostředek dobrý k léčení infekcí; lék dobrý proti bolestem hlavy; klid nutný k práci/pro práci; země bohatá na lesy; rodiče odpovědní za děti; lidé zvyklí na potíže; učitel spokojený se studenty; dělníci hotoví s prací
- 2.7.7 Jádrové adjektivum + infinitiv**
 člověk schopný udělat pořádek; lidé připravení odjet; osoba ochotná pomáhat druhým
- 2.8 Zmnožení jádra**
- 2.8.1 Koordinace**
- 2.8.1.1 Řazení bez spojovacích výrazů**
 Měl na nohou staré, ošklivé, špinavé boty. Ta dívka byla hezká, mladá, příjemná.
- 2.8.1.2 Řazení se spojkami a spojovacími výrazy (viz OP 7.9.1 - 7.9.7; A 8.1, 8.3)**
 Na náměstí stojí nové i staré domy. Cesta tam byla nejen dlouhá, ale i nepříjemná.
 Chceš k pití něco teplého, nebo studeného? ...
- 2.8.2 Apozice**
- 2.8.2.1 Upřesnění, vysvětlení, rozvedení, exemplifikace (tedy, tj., totiž, např.)**

Má v knihovně zajímavé, odborné i zábavné knihy. V zimních, tedy studených měsících se odstěhoval do města. Nový, tzv. pracovní zákon přinesl řadu změn. Hračky byly vyrobeny z barevných, žlutých, červených, zelených materiálů.

2.9 Významy a funkce

Adjektivní grupy specifikují kvantitativní, kvalitativní, klasifikační a relační příznaky.

2.9.1 V nominálních grupách fungují jako shodné atributy (viz 1.2), a to v roli kvantifikátorů, klasifikátorů, nebo kvalifikátorů jádrového substantiva.

památky - historické památky - zajímavé historické památky;

literatura - česká literatura - moderní česká literatura;

letadla - dopravní letadla - velká dopravní letadla - mnohá velká dopravní letadla

Ve všech těchto funkčních pozicích může být jádrové adjektivum zmnožené (viz nahoře 2.8).

2.9.2 Ve větě se sponovým slovesem fungují jako predikativ (viz dále 4.7).

Tyhle knihy jsou moc drahé.

3. Adverbiální grupa

je skupina slov závislých na řídicím adverbium (příslovci).

3.1 Samotné jádrové adverbium (viz OP 2, 3, 4, 7.4)

Autobus jel rychle. Ta skříň vzadu je prázdná. Text je dobře napsaný.

3.2 Jádrové adverbium + adverbium míry, stupně (viz OP 4.3.8)

Nemohu jít tak rychle. Auto jelo příliš pomalu. Pracovali velmi dobře. Neslyším, protože jsem moc vzadu. Odpověděla nám docela zajímavě. Přišel jsi moc pozdě.

3.3 MNOHO/MOC/VÍCE/MÁLO/MÉNĚ + adverbium míry, stupně (viz OP 4.3.8)

Bylo tam velmi mnoho lidí. Je jich tam trochu moc. Měli s sebou jen velmi málo jídla. Měl bys trochu víc pracovat a poněkud méně mluvit.

3.4 TAK/NE TAK/STEJNĚ + jádrové adverbium + JAKO ...

Eva napsala test tak dobře jako Marie. Dnes není tak teplo jako včera. Je stejně ošklivo jako v zimě.

3.5 Jádrové adverbium v KOMPARATIVU + NEŽ ...

Autá jezdí rychleji než tramvaje. Odešli mnohem dříve než my. Přišlo víc lidí než včera.

3.6 Jádrové adverbium v SUPERLATIVU + Z + genitiv

Jiří udělal zkoušku nejlépe ze všech.

3.7 Jádrové adverbium + valenční doplnění**3.7.1 STEJNĚ/TOLIK/TAK + JAKO ...**

Udělám to stejně jako ty. Zítra má být tak jako dnes. Nepřišlo tolik lidí jako v úterý.

3.7.2 JINAK/JINDE/JINAM/JINUDY/JINDY + NEŽ ...

Uděláme to jinak než včera. Nikde jinde než tam nic takového neexistuje. Druhá skupina pojede jinam než ta první. Šel jsem jinudy než ostatní, proto jsem tady dřív než oni. Jindy než v sobotu nemám čas.

3.7.3 Jádrové adverbium + nominální grupa v předložkovém pádě

(srovn. a 7.1.2: víceslovné předložky)

Je to daleko od nás. Pojď sem, blíž ke mně. Stůl je napravo od okna. Pracoval jsem spolu s ostatními. Eva přijela současně s námi.

3.8 Náhrada adverbiální grupy**3.8.1 Nominální grupou v předložkovém pádě s příslovečným významem. Srov. užití zvl. v OP 2 a 3.****3.8.2 Vedlejší vztahnou větou s KDE, KAM, ODKUD, KUDY**

Kde jsi byl, mě nezajímá. Nevíme, odkud přicházíme a kam jdeme.

3.8.3 Opěrným výrazem TAM, NĚKDE, NIKDE, VŠUDE + vedlejší vztahnou větou podle 3.8.2 nahoře.

Odešli tam, kde jsou i ostatní. Schoval jsem to někam, kde to nikdo nenajde.

3.9 Zmnožení jádra**3.9.1 Koordinace****3.9.1.1 Řazení bez spojovacích výrazů**

Přicházeli pomalu, neochotně, pozdě.

3.9.1.2 Řazení se spojovacími výrazy (viz OP 7.9.1 - 7.9.7; A 8.1, 8.3)

Řidič autobusu jel pomalu a opatrně. Pořád chodila nervózně sem a tam. Pracují dobře, nebo špatně? Budu tady zítra i pozítří. Stromy byly všude, nejen vpředu, ale i vzadu.

3.9.2 Apozice**3.9.2.1 Upřesnění, vysvětlení, rozvedení, exemplifikace (TEDY, TJ., TOTIŽ, NAPŘ.)**

Petr je tamhle vpředu. Vrátím se až zítra večer. Slovníky jsou nalevo dole.

3.10 Významy a funkce

- 3.10.1 *Adverbiální grupy specifikují okolnosti. Protože okolnosti se liší podle významu (prostor, čas, způsob), může se ve větě vedle sebe objevit více adverbiálních grup.*
Čekám tady už dlouho. Vráťím se odtamtud až zítra. Minule jsme cestovali lépe.
- 3.10.2 *V nominálních grupách fungují jako neshodné atributy (viz nahoře 1.5).*
- 3.10.3 *V adjektivních grupách se slovesnými adjektivy fungují jako okolnostní určení výchozích sloves.*
- 3.10.4 *Ve větě fungují jako valenční adverbiální doplňeři sloves, příp. jako nevalenční adverbiále (přísluvečné určení).*
- 3.10.5 *Ve větě se slovesem BÝT fungují jako predikativ (viz dále 4.6 a 4.7).*

4. Verbální grupa

se skládá jen ze sloves: významového, pomocného, modálního a fázového.

4.1 Samotné jádrové (=významové) sloveso

(viz "určité slovesné tvary jednoduché a infinitiv v aktivu" - A 5.4)
Petr pracuje dobře. Zítra přijedou rodiče. Jděte trochu rychleji. Čekat dál už nemá smysl.

4.2 Jádrové sloveso + pomocné sloveso

(viz určité tvary složené v aktivu - A 5.4 a všechny tvary v pasivu - A 5.5).
Včera jsem byl doma. Budeme na vás čekat před domem. Proč bys tam chodil?
Pacient byl v nemocnici operován.

4.3 Jádrové sloveso (+ pomocné) + modální

Kategorie finitnosti (viz A 5.1) se ve verbální grupě přenáší z jádrového slovesa na sloveso modální:

Jdu domů. - Šel jsem domů. atd. -- Musím jít domů. Musel jsem jít domů.
Prahová úroveň (JF 2.5 - 2.9) počítá s následujícími modálními slovesy:

OSOBNÍMI: dokázat, dovézt, chtít, mít, moct, muset, potřebovat, přát si, umět;

NEOSOBNÍMI: dát se, jít, chtít, potřebovat - viz JF 2.7.15

Musím jít domů. Nemohl jsem tam zůstat. Nikdo by nám nemohl pomoci. ...
Některá z uvedených sloves jsou modálními jen v některém z možných způsobů užití.

4.4 Jádrové sloveso (+ pomocné) (+ modální) + fázové viz A 5.6

Začnu pracovat hned ráno. Přestaneme tam chodit. Konečně jsem mohl přestat mluvit.

4.5 Jádrové sloveso je plnovýznamové

- 4.5.1 **Jádrové sloveso + adverbium vyjadřující míru, stupeň děje**
viz OP 4.3.9 a srov. nahoře 2.3 a 3.2
To dítě málo spí. Já vás vůbec neznám.
- 4.5.2 **Jádrové sloveso a jeho valenční doplnění**
V následujícím přehledu se uvádějí jen ty druhy valenčních doplnění, které se vyskytují v Pražové úrovni (Valence se také uvádějí u jednotlivých slovesných položek v JF, OP a SP.)
Totéž sloveso může mít několik alternativních valencí; proto se uvádí, i když má stejný význam, vždy znovu pro každou valenční strukturu.
Omezení valence na osobu se vyjadřuje tvarem zájmena NĚKDO, na neosobu NĚCO, bez omezení značkou pro pád.
- 4.5.2.1 *0 + sloveso + 0*
Pražová úroveň má: pršet, sněžit, foukat, mrznout. Včera přšlo. ...
- 4.5.2.2 *0 + sloveso + nom. grupa (+ ...)*
U slovesa není pozice pro subjekt.
Pražová úroveň má: bolet někoho někde, dařit se někomu nějak, dojít k něčemu, líbit se někomu někde, záležet někomu na L.
Kde tě bolí? ...
- 4.5.2.3 *nom. grupa v N + sloveso + 0 ("intransitivní slovesa")*
Jeden z nejvíce četných valenčních typů. V Pražové úrovni je takových sloves větší počet, proto zde nejsou uváděna.
- 4.5.2.4 *nom. grupa v N + neosobní sloveso + 0 /nom grupa/adv grupa/ infinitiv*
Pražová úroveň má: bolet někoho, napadnout někoho, (po)dařit se někomu udělat něco, skládat se z G, stačit někomu, svítit, tlačit někoho, týkat se G, zajímat někoho.
Bolela mě hlava. ...
- 4.5.2.5 *vedlejší subjektová věta + sloveso + nom. grupa v D/A*
Pražová úroveň má: líbit se někomu, že, mrzet někoho že, napadnout někoho že, stačit někomu že/aby, těšit někoho že, zajímat někoho že, zdát se někomu že, zlobit někoho že.
Líbilo se jí, že jsi se nebál.....
- 4.5.2.6 *subjektový infinitiv + sloveso + nom. grupa v D/A*
Pražová úroveň má: líbí se mi dělat něco, napadlo, mě udělat něco, (po)dařilo se udělat něco, stačí mi udělat něco, chce se mi udělat něco.
Líbilo se jim jen tak sedět a povídat.
- 4.5.2.7 *nom. grupa v N + sloveso + nom. grupa v N*
Pražová úroveň má: jmenovat se, nazývat se, znamenat.
Můj bratr se jmenuje Karel. ...
- 4.5.2.8 *nom. grupa v N + sloveso + nom. grupa v G*
Pražová úroveň má: bát se G, dosáhnout něčeho, dotknout se G, ptát se někoho.
To dítě se bálo našeho psa. ...
- 4.5.2.9 *nom. grupa v N + sloveso + nom. grupa v A*
Nejčtenější valenční typ. V Pražové úrovni je jich velký počet, proto se zde zvlášť neuvádějí.

- 4.5.2.10 *nom. grupa v N + sloveso + nom. grupa v D*
Prahová úroveň má: blahopřát někomu, divit se D, líbit se někomu, odpovědět, omluvit se někomu, patřit někomu, pomáhat někomu, prospívat D, psát někomu, rozumět D, smát se D, škodit D, věnovat se D, věřit D, zavolat někomu
 Srdečně vám blahopřejeme. ...
- 4.5.2.11 *nom. grupa v N + sloveso + nom. grupa v I*
Prahová úroveň má: házet něčím, naplnit se něčím, (o)točit něčím, páchnout něčím, smrdět něčím, vonět něčím, zabývat se něčím
 Děti si házely míčem. ...
- 4.5.2.12 *nom. grupa v N + sloveso + nom. grupa v předložkovém G*
Prahová úroveň má: obléknout se do něčeho, about se do něčeho, vzdálit se od G, zamilovat se do G
 Obléknu se do teplého kabátu. ...
- 4.5.2.13 *nom. grupa v N + sloveso + nom. grupa v předložkovém D*
Prahová úroveň má: blížit se k D
 Letadlo se blíží k letišti.
- 4.5.2.14 *nom. grupa v N + sloveso + nom. grupa v předložkovém A*
Prahová úroveň má: děkovat za něco, dívat se na A, dosáhnout na něco, myslet na A, platit za A, pamatovat se na A, pokusit se o něco, přejít přes A, ptát se na A, působit na A, smát se na někoho, stát za něco, střílet na A, těšit se na A, účinkovat na A, ucházet se o A, útočit na A, věřit v něco, vzpomenout si na A, vzpomínat na A, zajímat se o A, zapomenout na A, zlobit se na A
 Děkuji za pomoc a podporu. ...
- 4.5.2.15 *nom. grupa v N + sloveso + nom. grupa v předložkovém L*
Prahová úroveň má: dovědět se o L, mluvit o L, podívat se po L, přemýšlet o L, slyšet o L, vědět o L, vyznat se v L
 Dověděli jsme se o jeho příjezdu až včera. ...
- 4.5.2.16 *nom. grupa v N + sloveso + nom. grupa v předložkovém I*
Prahová úroveň má: cítit s někým, mluvit s někým, sejít se s někým, seznámit se s I, souhlasit s I, znát se s někým
 Mluvila s několika lidmi.
- 4.5.2.17 *nom. grupa v N + sloveso + adv. grupa/adv. předl. pád*
Prahová úroveň má: dívat se někam, dostat se někam, ležet někde, sedět někde, stát někde, vejít někam, vejít se někam, vrátit se někam/odněkud, zůstat někde
 Kam se díváš? ...
- 4.5.2.18 *nom. grupa v N + sloveso + adv. grupa/adv. předl. pád s měrovým významem*
Prahová úroveň má: měřit kolik, stát kolik, vážit kolik
 Kolik stojí kilo jablek?...
- 4.5.2.19 *nom. grupa v N + sloveso + adv. grupa se způsobovým významem*
Prahová úroveň má: cítit se nějak, dopadnout nějak, chovat se nějak, mít se nějak, mluvit nějak (česky, ...), vypadat nějak
 Dnes se necítím dobře.

- 4.5.2.20 *nom. grupa v N + sloveso + vedlejší objektová věta*
Prahová úroveň má: bát se že/aby ne-, divit se že, domnívat se že, doufat že, dovědět se že/jestli, chtít aby, informovat se jestli, myslet (si) že, omluvit se že, oznámit že/jestli, pamatovat se/si že/jestli, prosit aby, přát si aby, předpokládat že, přemýšlet jestli, ptát se jestli, slyšet že/jak, tvrdit že, vědět že/jestli, věřit že, vzpomenout si že/jestli, zapomenout že/jestli, žádat aby
 Báli jsme se, že bude pršet/aby nepršelo. ...
- 4.5.2.21 *nom. grupa v N + sloveso + objektový infinitiv*
Prahová úroveň má: bát se udělat něco, dát udělat něco, nechat udělat něco, pokusit se udělat něco, zapomenout udělat něco, rozhodnout se udělat něco
 Bála se zůstat doma sama. ...
- 4.5.2.22 *nom. grupa v N + sloveso + nom. grupa v A + nom. grupa v D (slovesa s přímým a nepřímým objektem)*
Prahová úroveň má: dát něco někomu, doporučit něco někomu, koupit něco někomu, napsat něco někomu, obléknout něco někomu, poslat něco někomu, prodat něco někomu, půjčit něco někomu, přát něco někomu, ukázat něco někomu, vrátit něco někomu, vyřídít něco někomu, vysvětlit něco někomu, vzít něco někomu
 Eva dala dětem hračky. ...
- 4.5.2.23 *nom. grupa v N + sloveso + nom. grupa v A + nom. grupa v I*
Prahová úroveň má: dělit něco něčím, naplnit něco něčím, násobit něco něčím
 Musíš to číslo dělit pěti. ...
- 4.5.2.24 *nom. grupa v N + sloveso + nom. grupa v G/D/A + nom. grupa v objektovém předl. pádě*
Prahová úroveň má: blahopřát někomu k D, dát něco za něco, děkovat někomu za něco, dostat něco od někoho, dostat něco za něco, informovat někoho o L, koupit něco od někoho, koupit něco za něco, myslet si CO/NĚCO/NIC o L, omluvit se někomu za A, prodat něco za něco, prosit někoho o něco, ptát se někoho na A, přeložit něco do/z něčeho, přepojit někoho na A, seznámit někoho s I
 Všichni mu blahopřáli k narozeninám. ...
- 4.5.2.25 *nom. grupa v N + sloveso + nom. grupa v A + adv. grupa/adverbální předl. pád*
Prahová úroveň má: dát něco někam, nechat A někde, položit něco někam, poslat A někam, postavit něco někam, trávit něco někde, vyndat něco odněkud, vytáhnout něco odněkud, vrátit něco někam, zapomenout A někde
 Kam jsi dal ten slovník? ...
- 4.5.2.26 *nom. grupa v N + sloveso + nom. grupa v D + vedlejší objektová věta*
Prahová úroveň má: děkovat někomu (za to) že, dovolit někomu aby, doporučit někomu aby, napsat někomu že/aby, odpovědět někomu že/aby, oznámit někomu že/aby, přát někomu že/aby, říct někomu že/aby, věřit někomu že, vyřídít někomu že/aby, vysvětlit někomu že/aby
 Pavel nám poděkoval za to, že jsme mu pomohli. ...
- 4.5.2.27 *nom. grupa v N + sloveso + nom. grupa v jiném pádě než D + vedlejší objektová věta*
Prahová úroveň má: dovědět se od někoho že, informovat někoho že/jestli, informovat se u někoho jestli, ptát se někoho, jestli, slyšet od někoho že/jestli, žádat někoho aby

Dověděli jsme se od kamarádů, že dnes není vyučování. ...

- 4.5.2.28 *nom. grupa v N + sloveso + nom. grupa v D + objektový infinitiv*
Pražová úroveň má: doporučit někomu udělat něco, dovolit někomu udělat něco, pomoci někomu udělat něco
 Rodiče mu dovolili odjet z domova na dva týdny. ...

4.6 Jádrovým slovesem je plnovýznamové BÝT

Bez predikativu

- 4.6.1 **nom. grupa v N + osobní BÝT + 0: existence, viz OP 1.1**
 Takové případy jsou. Nic takového nebude. Byli lidé, kteří nic nevěděli.
- 4.6.2 **nom. grupa v N + neosobní BÝT + 0: existence - dosažitelnost, viz OP 1.6**
 Jsou už ty peníze? Teď není čas. Slovníky nejsou.
- 4.6.3 **nom. grupa v N/G + adv. kvant./zákl. číslovka + BÝT + 0:**
existence - kvantifikovaná dosažitelnost
 Jsme jen dva. Kolik vás bylo? Bylo nás mnoho. Slovník je jen jeden.
- 4.6.4 **nom. grupa v N + neosobní BÝT + 0: existence děje, viz OP 1.2**
 Teď je přednáška. Byl (včera) koncert? Volby budou napřesrok.
- 4.6.5 **nom. grupa v N/G + neosobní BÝT + 0: časová orientace, viz OP 3.4**
 Který je den? Kolikátého je? (Dnes) je pondělí. (Včera) bylo šestého června.

S predikativem

- 4.6.6 **nom. grupa v N + BÝT + adv. grupa/adv. předl. pád: lokalizace, viz OP 2.1**
 Děti jsou na zahradě. Nikdo tam nebyl. Zítra nebude doma. Stůl je u okna.
- 4.6.7 **nom. grupa v N + BÝT + nom. grupa v N/I: identita, viz OP 7.6**
 Tohle je můj bratr. Tenhle člověk je Karel Novák. Praha je hlavním městem České republiky.

4.7 Jádrovým slovesem je sponové BÝT s predikativem

- 4.7.1 **0 + BÝT + adv. grupa/nom. grupa v předl. pádě (+ nom. grupa v D)**
 Je chladno/teplo/ ... Je mi špatně/dobře/zima/ ...
- 4.7.2 **vedlejší subjektová věta + BÝT + nom. grupa v N**
 Je chyba/pravda/škoda, že jste tam nebyli.
- 4.7.3 **vedlejší subjektová věta + BÝT + adj./adv. grupa hodnotící n. modální**
 Je dobré/hezké/hloupé/laskavé od někoho/ošklivé/správné/sympatické/vhodné/
 zajímavé, že to udělali
 Bylo dobře/líto někomu, že se to stalo.
 Je jasné/jisté/nutné/pravděpodobné/vhodné, že se to stalo.
 Je třeba, aby se to stalo.

- 4.7.4 **subjektový infinitiv + BÝT + adj./adv. grupa hodnotící n. modální**
Bylo by dobré/hezké/hloupé/laskavé od někoho/líto někomu/nudné/ošklivé/
protivné/správné/sympatické/vhodné/zajímavé aspoň chvíli počkat.
Není moc dobře spěchat.
Je možné chvíli počkat.
- 4.7.5 **nom. grupa v N + neosobní BÝT + adv. grupa/nom. grupa v předl. pádě**
Něco je pryč/za někým; něco je k pronajmutí/na prodej
- 4.7.6 **nom. grupa v N + BÝT + adj grupa v N (+ vedl. věta): kvalifikace, postoje**
Dlouhé n. krátké tvary adjektiva viz A 2.3.7
Eva je ještě malá. Silnice byly mokré. Byli jsme šťastni, že jsme doma. Jsem rád,
že to takhle dopadlo. Jsou přesvědčeni, že měli pravdu. Buďte tak laskav a odejdě
te. Nejsem na nikom závislý.
- 4.7.7 **nom. grupa v N + BÝT + nom. grupa v N/I: klasifikace, kvalifikace, hodnocení, viz**
OP 5
Jeho bratr je lékař/lékařem. Ten pes je nebezpečné zvíře. To byla velká chyba.
- 4.7.8 **nom. grupa v N + BÝT + přivlastňovací zájmeno/adjektivum n. nom grupa v G:**
posesivnost, viz OP 7.8
Čí je to? Čí jsou to peníze? Tady je něčí kabát. Je ten slovník tvůj? Tohle není
moje. Ten dům je bratrův. Byt je mých rodičů.
- 4.7.9 **nom. grupa v N + BÝT + adv. grupa/nom. grupa v předl. pádě: kvalifikace**
Tahle věta je špatně. Je to slovo dobře? Nábytek je ze dřeva. Všechno je úplně v
pořádku. Jsem proti tomu návrhu. Všichni byli pro. Buď' zticha. Ted' jsme na řadě
my. Jeho rodiče jsou ještě naživu.

4.8 Jádrové sloveso je podobné sponovému BÝT

- 4.8.1 **nom. grupa v N + sloveso + adj. grupa v N: kvalifikace**
Prahová úroveň má: zdát se nějaký
Kniha se zdá zajímavá.
- 4.8.2 **nom. grupa v N + sloveso + adv. grupa: kvalifikace**
Prahová úroveň má: dopadnout nějak, chovat se nějak, chutnat nějak, mít se nějak,
vypadat nějak
- 4.8.3 **nom. grupa v N + sloveso + nom. grupa v I: klasifikace, kvalifikace**
Prahová úroveň má: stát se někým/něčím

4.9 Jádrové sloveso má oslabený význam

*a samo nemůže daný proces vyjádřit. Významový příznak je přenesen do jeho doplnění;
tako vzniklé spojení je zpravidla ustálené a vystupuje jako významový celek. V Prahové
úrovni se uvádějí následující spojení tohoto druhu*

- 4.9.1 **Se slovesem MÍT**
mít hlad, mít chuť něco dělat, mít něco na sobě, mít něco/nemít nic proti tomu aby,
mít nemoc, mít po něčem, mít pravdu, mít právo dělat něco, mít rád/raději/nejraději

A, mít radost že, mít strach že, mít trému, mít v plánu udělat něco, mít význam, mít zájem o A, mít za sebou něco

- 4.9.2 **Se slovesem DÁT/DÁVAT**
dát (si) pozor na A, dát přednost D, dát se do G
- 4.9.3 **Se slovesem DĚLAT/UDĚLAT**
dělat radost někomu, dělat si starosti, dělat zkoušku
- 4.9.4 **Se slovesem DOJÍT/DOCHÁZET** (*věta bez subjektu*)
došlo k válce/hádce/nehodě/ ...
- 4.9.5 **Se slovesem DOKONČIT/DOKONČOVAT**
dokončit práci
- 4.9.6 **Se slovesem DOSTAT/DOSTÁVAT**
dostat horečku/chřipku/bolesti/ ...
- 4.9.7 **Se slovesem HRÁT**
hrát (nějakou) roli
- 4.9.8 **Se slovesem POKRAČOVAT**
pokračovat v práci/v cestě/ ...
- 4.9.8 **Se slovesem PŘERUŠIT**
přerušit práci/cestu/ ...

4.10 Slovesa s reflexivním SE, SI

Jádrová (zřídka modální) slovesa bývají doprovázena zvrtnou částicí SE, SI. (Tyto částice je nutno lišit od pádových tvarů zvrtného osobního zájmena:

Viděl jsem Pavla. - Viděl jsem se v zrcadle. Věřím Pavlovi. - Věřím si.)

Prahová úroveň má následující případy:

- 4.10.1 **Sloveso je vždy (v daném významu) doprovázeno zvrtným SE (je reflexivum tantum):**
bát se G, bavit se s I, cítit se nějak, díst se, dívat se na A/někam, divit se D, domnívat se že, dotknout se G, dovědět se že, hodit se D, chtít se někomu dělat něco, chovat se nějak, jmenovat se nějak, líbit se D, mít se nějak, narodit se, obávat se G, objevit se někde, podařit se, ptát se G, sejít se s I, skládat se z G, smát se D, stát se, stát se I, těšit se na A, týkat se G, ucházet se o A, věnovat se D, vyznat se v L, za jímát se o A, zamilovat se do G, zdát se že, zdát se nějaký, zlobit se na A
- 4.10.2 **Sloveso je vždy doprovázeno zvrtným SI (je reflexivum tantum):**
hrát si, lehnout si, oblíbit si A, sednout si, stoupnout si
- 4.10.3 **Ve vidové dvojici má obligatorní SE, SI jen její Dk člen:**
jíst A - najíst se G, obědvat - naobědvat se, pít A - napít se G, snídat - nasnídat se, odpočívát - odpočinout se, hrát - zahrát si, tancovat - zatancovat si
- 4.10.4 *Sloveso se zvrtným SE stojí proti nezvrtnému. Zvrtné sloveso vyjadřuje děj, kde konatel je totožný s patientem: děj má je jeden participant a je zaměřen je k němu (viz OP 7.3.7), zatímco nezvrtné sloveso vyjadřuje děj, kde konatel i patiens jsou různé participanty a děj postupuje od jednoho k druhému.*

bránit se - bránit A, česat se - česat A, dostat se někam - dostat A někam, hnout se
 hnout I, hýbat se - hýbat I, konat se - konat A, koupat se - koupat A, lišit se od G -
 lišit A od G, mýt se - mýt A, objednat se někde - objednat A někde, obléknout se do
 G - obléknout A, about se - about A, ohřát se - ohřát A, omlouvat se - omlouvat A,
 (s)pálit se - (s)pálit A, podepsat se - podepsat A, pohybovat se - pohybovat I, pro
 budit se - probudit A, převléknout se - převléknout A, stěhovat se - stěhovat A,
 svléknout se - svléknout A, točit se - točit I, vrátit se - vrátit A, vzdálit se - vzdálit
 A, zapsat se - zapsat A, změnit se - změnit A, zmenšit se - zmenšit A, zranit se -
 zranit A, zvětšit se - zvětšit A

4.10.5 *Sloveso se vzratným SI stojí proti nezvratnému. Vzratné podtrhává skutečnost, že patiens patří konateli, je to něco, co je jeho, příp. jeho částí. Vzratné sloveso také ztotožňuje konatele děje s nositelem prospěchu (viz OP 7.3.14).*

čistit si zuby - čistit ulice, mýt si ruce - mýt okna, obléknout si kabát - obléknout
 děti, about si boty - about dítě, převléknout si kabát - převléknout děti, svléknout si
 šaty - svléknout nemocného, zlomit si ruku - zlomit tužku, zout si boty - zout dítě;
 dát si něco k jídlu, objednat si večeři, vydělat si peníze, vzít si klíče

4.10.6 *Zvratné sloveso vyjadřuje vzájemnost, partnerství konatelů.*
 povídat si s I, psát si s I, seznámit se s I, znát se s I

4.10.7 *Zvratné sloveso má (poněkud) jiný význam než nezvratné*
 pamatovat se na A, pamatovat si že - pamatovat A, vzpomenout si na A -
 vzpomenout G

4.10.8 *Zvratné a nezvratné sloveso se významově neliší.*
 myslet že - myslet si že

4.11 Redukovaná valence jádrového slovesa

*Subjektová pozice v neurčité verbální grupě (v Prahové úrovni se to týká jen infinitivní
 grupy) není vyjádřena:*

Pavel pořád sedí doma. - Pořád jen sedět doma nestačí. To dítě se bálo našeho psa.-
 Bát se našeho psa je zbytečné.

Stejná redukce je u verbální grupy v imperativu:

Nesed' pořád jen doma. Nebojte se našeho psa.

4.12 Zmnožení jádra

4.12.1 Koordinace

4.12.1.1 Řazení bez spojovacích výrazů

Všichni se dobře bavili, byli veselí, smáli se.

4.12.1.2 Řazení se spojkami a spojovacími výrazy (viz A §.1)

Museli jsme dlouho stát na stanici a čekat na autobus.

4.12.2 Apozice

4.12.12.1 Upřesnění, vysvětlení, rozvedení, exemplifikace (TEDY, TJ., TOTIŽ, NAPŘ)

Nechtěl jsem vypadat hloupě, tj. jen stát a mlčet. Budeš mi muset pomáhat, např.
 nosit vodu.

4.13 Významy a funkce

Verbální grupy specifikují procesy, tj. stavy, relace a děje.

- 4.13.1 *Určitá (finitní) verbální grupa je ve větě predikátem*
- 4.13.2 *Neurčitá (v Prahové úrovni jen infinitivní) verbální grupa je:*
- 4.13.2.1 *ve valenci některých substantiv (viz nahoře 1.6 a 4.3.2.):*
vůle pokračovat v práci, ochota pomáhat
- 4.13.2.2 *ve valenci některých adjektiv (viz nahoře 2.7.7)*
člověk schopný udělat pořádek
- 4.13.2.3 *ve valenci některých sloves na místě subjektu n. objektu (viz nahoře 4.5.2.6, 4.5.2.21, 4.5.2.27)*
Podařilo se jim utéct včas. Zapomněl jsem zavřít dveře. Budu jim muset doporučit odejít.
- 4.13.2.4 *u kombinace sponového BÝT + modální predikativ na místě subjektu (viz nahoře 4.3.1)*
Bylo nutné konečně začít pracovat.
- 4.13.2.5 *u kombinace sponového BÝT + hodnotící predikativ na místě subjektu (viz nahoře 4.7.4)*
Bylo by lepší chvíli počkat.

5. Věta

se skládá z finitní verbální grupy ve funkci predikátu a případných dalších grup ve funkci subjektu, objektu (a příp. příslovečného určení - adverbiale). O počtu, druhu a formě těchto dalších složek rozhoduje valence jádrového slovesa verbální grupy. Kromě tohoto jádra mohou být ve větě nejádrové složky, které nejsou valenci jádrového slovesa motivovány.

5.1 Věta a subjekt

- 5.1.1 **Věty bez subjektu** (viz nahoře 4.5.2.1, 4.5.2.2, 4.7.1)
Finitnost verbální grupy je omezena jen na 3. osobu singuláru neutra:
Včera přišlo. Zítra by mohlo sněžit. V Praze se nám nelíbilo.
- 5.1.2 **Věty se subjektivním infinitivem n. subjektivou vedlejší větou** (viz nahoře 4.5.2.5, 4.5.2.6, 4.7.2 - 4.7.4).
Finitnost verbální grupy je omezena jen na 3. osobu singuláru neutra:
Nelíbilo se mi, že musím čekat. Mrzí mě, že takhle mluvíš. Stačilo by chvíli počkat. Není možné nikam utéct.
- 5.1.3 **Věta se subjektivou nom. grupou v G a s neosobním slovesem** (viz nahoře 4.6.3, 4.6.5).
Finitnost verbální grupy je omezena jen na 3. osobu singuláru neutra:
Kolik je vás? Bude nás pět. Je nás jen několik. Nebylo toho moc. Kolikátého je dnes? Včera bylo desátého.
- 5.1.4 **Věty se subjektivou nom. grupou v N a neosobním slovesem** (viz nahoře 4.5.2.4, 4.6.2, 4.6.3, 4.7.5).
Finitnost verbální grupy je omezena jen na 3. osobu singuláru nebo plurálu:
Bolela mě hlava. Budou tě bolet nohy. Není čas. Je dnes přednáška? Zkoušky jsou

za námi.

- 5.1.5 **Věty se subjektivou nom. grupou v N a osobním slovesem** (viz nahore od 4.5.2 do 4.8 kromě zde podle 5.1.1 - 5.1.4).
Zítřa budu doma. Co budeš dělat? Věra přišla až večer. Těšili jsme se na léto. Kam pojedete v létě? Rodiče jsou už staří.
- 5.1.5.1 *V 1. a 2. osobě je subjekt vyjádřen osobním zájmenem v N (podle pravidla 1.8 nahore), nebo jen podobou finitního slovesa.*
Já se na nic neptám. Ty jsi bydlel u rodičů? My jsme se o to nezajímali. Vy nebudete nikdy nic vědět. - Na nic se neptám. Bydlel jsi u rodičů? Nezajímali jsme se o to. Nebudete nikdy nic vědět.
Způsob bez zájmena je základní, nepříznačový. Způsob se zájmenem se používá pro zdůraznění nebo kontrastu u více osob.
- 5.1.5.2 *Ve 3. osobě je subjekt vyjádřen nom. grupou, příp. nevyjádřen podle pravidla 1.8.1.2 nahore. Oba způsoby jsou nepříznačové.*
Můžeme také použít osobní zájmeno ON, ONA, ONI pro zdůraznění n. kontrast.

5.2 Shoda subjektu a predikátu

- 5.2.1 *Ve větách podle 5.1.4 a 5.1.5 nahore se finitní sloveso, příp. predikativ, shoduje se subjektem v rodě a čísle.*
Student nerozuměl textu. Studentka nerozuměla textu. Studenti nerozuměli textu. Studentky nerozuměly textu. Dům byl velký. Vesnice byla malá. Město bylo hezké. Domy byly velké. Vesnice byly malé. Města byla velká.
- 5.2.2 *Ve větě s vícenásobným subjektem v pozici před predikátem je predikát častěji v plurálu:*
Syn a dcera si hrají/si hráli doma. Hotel a restaurace jsou nedaleko.
Ve větě s vícenásobným subjektem v pozici za predikátem je predikát většinou v singuláru:
Doma zůstal Karel a Eva.. Tamhle je hotel a restaurace.
- 5.2.1 *Ve větě, kde je subjektem nom. grupa se základní číslovkou vyšší než čtyři, příp. s neurčitou číslovkou (viz nahore 1.3.2 - 1.3.5) shoda není a finitnost je omezena na 3. osobu singuláru neutra.*
Kolik studentů včera nebylo ve škole? Chybělo pět studentů. Na autobus čekalo mnoho lidí.

5.3 Větný zápor (záporné tvary sloves viz A 5.5.1 - 5.5.4)

- 5.3.1 **Částečný zápor**
Predikátová verbální grupa je záporná, ve větě je neurčité zájmeno NĚKDO, NĚCO, NĚKTERÝ, KAŽDÝ, VŠECHEN (viz A 3.8) nebo příslovce NĚKDE, NĚKAM, NĚKDY, ... (viz A 6.1 a 6.2).
Někdo tomu asi nerozuměl. Něčemu jsme nerozuměli. Někteří lidé neměli peníze. Každý (člověk) nemá takové štěstí. Všechny příklady nejsou tak těžké. Někdy se mi něco nelíbí.
- 5.3.2 **Úplný zápor**
Predikátová verbální grupa je záporná, ve větě je záporné zájmeno NIKDO, NIC, ŽÁDNÝ

nebo příslovce *NIKDE, NIKDY, ...*

Nikdo tomu nerozuměl. Nerozuměli jsme ničemu. Žádný (člověk) nemá takové štěstí. Nikde nebyl nábytek. Nikdy se jim nic nelíbilo. Žádný příklad nebyl tak těžký.

5.4 Modalita

5.4.1 Druhy modality (viz JF 2.5 - 2.9)

5.4.2 Způsoby vyjádření

5.4.2.1 *Modálním slovesem ve verbální grupě (viz nahoře 4.3).*

5.4.2.2 *Kombinací spony BÝT + modální predikativ + infinitiv.*

Prahová úroveň má:

osobní BÝT SCHOPEN/SCHOPNÝ

neosobní JE DOVOLENO, LZE/NELZE /nemá sponu v prezentu/, JE MOŽNÉ, JE NUTNÉ, JE TŘEBA, JE VHODNÉ, JE ZAKÁZANO

Nikdo nebyl schopen odpovědět. Tady není dovoleno kouřit. Tomu se nelze divit. Nebylo možné dostat oběd. atd.

5.4.2.3 *Kombinací MÍT + nom. grupa + infinitiv.*

Prahová úroveň má: MÍT POVINNOST, MÍT PRÁVO, MÍT V PLÁNU, MÍT V ÚMYSLU, MÍT ZÁJEM

Lékař má povinnost pomáhat nemocným. Máte právo dostat své peníze zpátky. Máme v plánu jet autobusem. Nemám v úmyslu čekat moc dlouho. atd.

5.4.2.4 *Souvěťím s vedlejší větou (srovn. také dále 6.3).*

Sloveso hlavní věty je osobní. Prahová úroveň má:

dovoluji někomu aby, chci aby, jsem si jist(ý) že, jsem přesvědčen že, myslím že, pochybuji že, potřebuju aby, přeju si aby, předpokládám že, věřím že, vím že

5.4.2.5 *Souvěťím s vedlejší větou (srovn. také dále 6.3).*

Sloveso hlavní věty je neosobní. Prahová úroveň má:

(to) nejde aby, zdá se (mi) že, je (mi) jasné že, je možné že/aby, je nutné aby, je pravděpodobné že, je třeba aby, je vhodné aby

5.4.2.6 *Souvěťím s vedlejší větou.*

V hlavní větě je spojení s BÝT/MÍT (viz nahoře 4.9.1 a 5.4.2.3). Prahová úroveň má:

být proti tomu aby, nemít nic proti tomu aby, mít právo aby, mít v plánu aby, mít v úmyslu aby, mít zájem aby

5.4.2.7 *Modálními příslovci a částicemi*

Prahová úroveň má:

asi, fakt, jistě, možná, opravdu, prý, pravděpodobně, rozhodně, skutečně, snad, sotva, těžko, údajně, určitě

5.4.2.8 *Futurem se slovesem BUDU*

Teď tam nechod', budou spát.

5.5 Vztah mezi konatelem děje a subjektem věty (diateze).

Konatel je u osobních sloves vyjádřen subjektem. Následujícími transformacemi může být konatel z místa subjektu odsunut, příp. informace o něm je generalizována na a/nebo dekonkretizována.

5.5.1 Verbální grupa je ve 3. osobě plurálu maskulina životného.

Prahová úroveň s tímto typem věty běžně počítá:

(Pavel utrpěl zranění.) Museli ho odvézt do nemocnice a asi ho budou operovat. atd.

5.5.2 Verbální grupa je ve 3. osobě a má reflexivní SE

Prahová úroveň s tímto typem běžně počítá.

5.5.2.1 Sloveso má akuzativní valenci, transformovaná věta má subjekt a predikát je ve 3. osobě sg neutra:

Potravin y se kupují v samoobsluze. atd.

5.5.2.2 Sloveso má jinou než akuzativní valenci, transformovaná věta nemá subjekt a predikát je ve 3. osobě sg neutra:

Tady se nekouří. Večer se chodilo na procházky. Na nepříjemné věci se brzy zapomene. Ve škole se má dávat pozor.

5.5.3 Verbální grupa je v pasivu (viz také A 5.2.3 a 5.5)

Prahová úroveň počítá jen s receptivní znalostí pasiva, a to jen od sloves s akuzativní valenci.

Byli jsme pozváni na oslavu. Všechno bude včas připraveno. Nemocný bude muset být převezen do nemocnice.

6. Souvětí**ZMNOŽENÍ VĚTY****6.1 Koordinace**

Prahová úroveň počítá se souřadným vyjádřením (kromě 6.1.2.6 a 6.1.2.7 dole) u dvou n. více hlavních vět, příp. u dvou nebo více vedlejších vět.

6.1.1 Řazení bez spojovacích výrazů

Slunce svítlo, vítr foukal, bylo chladno. Řekl, že nemůže přijít, že nemá čas.

6.1.2 Se spojovacími výrazy (viz A 8.1 a 8.3), které vyjadřují:**6.1.2.1 Slučování (viz OP 7.9.1)**

Slunce svítlo a vítr fouká. Viděli, že slunce svítí a vítr fouká.

6.1.2.2 Stupňování (viz OP 7.9.2)

Eva krásně zpívá, dokonce už měla koncert. Myslím, že krásně zpívá a že už dokonce ...

6.1.2.3 Disjunkce (viz OP 7.9.3)

Buď bude pršet, nebo bude svítit slunce. Chtěl vědět, jestli bude pršet, nebo bude hezky.

6.1.2.4 Inkluze (viz OP 7.9.4)

Ty boty byly levné a kromě toho dobře vypadají. Chtěli, abych jim odpověděl a kromě toho všechno vysvětlil.

- 6.1.2.5 *Odporování (viz OP 7.9.5)*
Slunce sice svítí, ale teplo není. Nepůjdu ven, když slunce sice svítí, ale teplo není.
- 6.1.2.6 *Důvod (viz OP 7.10.1)*
Přišel jsem pozdě, neboť mi ujel vlak.
- 6.1.2.7 *Důsledek (viz OP 7.10.2)*
Všichni souhlasili, a proto bylo ticho.

6.2 Apozice

- 6.2.1 **Řazení bez spojovacích výrazů**
Bylo hrozné počasí: pršelo, foukal vítr a bylo zima.
Řekl, že je hrozné počasí: prší, fouká vítr a je zima.
- 6.1.3 **Se spojovacími výrazy, které vyjadřují:**
- 6.2.2.1 *Vysvětlení (TJ., TOTIŽ)*
Pes hlídal dům, tj. stál u dveří a na každého štěkal.
- 6.2.2.2 *Oprava, upřesnění (VLASTNĚ)*
Pracovali jen velmi málo, vlastně neudělali skoro nic.
- 6.2.2.3 *Exemplifikace (NAPŘ.)*
Všichni pomáhali, např. nosili materiál.

VĚTA VE VĚTĚ

6.3 Věta jako valenční doplnění predikátu:

- 6.3.1 **Vedlejší věta subjektivní, spojková, vztažná. Spojky ABY, JESTLI, KDYBY, KDYŽ, ŽE.**
(Vztažná zájmena podle A 3.7 n. vztažná příslovce podle A 6.2.4).
Hlavní věta vyjadřuje mentální procesy, modální a hodnotící postoje.
- 6.3.1.1 *podle 4.5.2.5 nahoře:*
Napadlo mě, že odejdu/aby odešel. Zajímalo by mě, kdy se to stalo.
- 6.3.1.2 *podle 4.7.2 nahoře:*
Je chyba, že jsi nepočkal. Co řekli, není pravda.
- 6.3.1.3 *podle 4.7.3 nahoře:*
Je správné, že počkali. Je zajímavé, proč tam šli.
- 6.3.2 **Vedlejší věta objektová, spojková/vztažná, a to OBSAHOVÁ.**
Hlavní věta vyjadřuje mentální procesy, postoje a procesy sdělování. Spojky ABY, AŽ, JAK, JESTLI, KDYBY, KDYŽ, ŽE.
- 6.3.2.1 *podle 4.5.2.20 nahoře:*
Bála se, že bude pršet/aby nepršelo. Ptala se, jestli to vím. Žádali mě, ať to nedělám.
Viděli, jak jsem vyšel z domu. Nepamatuju se, kdy jsem tam byl.
- 6.3.2.2 *podle 4.5.2.26 nahoře:*
Vysvětlí jim, že nemají pravdu/aby zůstali doma/ať zůstanou doma. Vysvětlím ti, kudy půjdeš.
- 6.3.2.3 *podle 4.5.2.27 nahoře:*
Ptala se mě, jestli je úterý. Zeptej se jich, kdy přijdou.
- 6.3.2.4 *podle 4.7.6 nahoře:*
Nebyla si jistá, komu to patří.

6.4 Věta jako nevalenční, nejadrové doplnění

6.4.1 Vedlejší věta příslovečná, spojková (o vztazných dále v 6.5).

- 6.4.1.1 ČASOVÁ (předčasnost, viz OP 3.10): Udělám to, NEŽ bude pozdě.
 (souběžnost, viz OP 3.11): KDYŽ pracuju, nemluví
 Další spojky ZATÍMCO, MEZITÍM CO. (následnost, viz OP 3.12):
 KDYŽ dostal peníze, odešel. AŽ dostane peníze, odejde.
- 6.4.1.2 ZPŮSOBOVÁ (viz OP 7.4.3): Učím se TAK, ŽE se všechno čtu nahlas.
 Další spojky (STEJNĚ) JAKO, (JINAK) NEŽ
- 6.4.1.3 PŘÍČINNÁ (viz OP 7.10.1): Nemohl přijít, PROTOŽE byl nemocný.
 Další spojky (PONĚVADŽ, JELIKOŽ, JEŽTO)
- 6.4.1.4 ÚČINKOVÁ (viz OP 7.10.3): Plakala, AŽ jí slzy tekly po tvářích.
 Další spojka TAKŽE
- 6.4.1.5 ÚČELOVÁ (viz OP 7.10.4): Rozsvítili světla, ABY lépe viděli.
- 6.4.1.6 PODMÍNKOVÁ (viz OP 7.5.10): Půjdu ven, když nebude pršet. KDYBY bylo dobré počasí, jeli bychom na výlet.
 Další spojky JESTLI (ŽE), -LI, POKUD
- 6.4.1.7 PŘÍPUSTKOVÁ (viz OP 7.10.6): Nakonec utekl, AČKOLI východy hlídala policie.
 Další spojky TŘEBAŽE, PŘESTOŽE, I KDYŽ, I KDYBY

6.5 Věta popisně pojmenovací

6.5.1 Vedlejší věta vztazná

Nahrazuje nominální grupu ve funkci subjektu nebo objektu a adverbialní grupu (příp. nom. grupu v předložkovém pádě) ve funkci příslovečného určení s místním významem (s jinými významy Prahová úroveň nepočítá).

6.5.1.1 Náhrada nom. grupy

KDO (pro osoby): Kdo něco nemá, může si to koupit.

S opěrným zájmenem: Ten, kdo něco nemá, ...
 Nebudu pracovat s někým, komu nevěřím.
 Nepůjdu tam s někým, s kým se vůbec neznám.

CO (pro neosoby): Koupíme si, co budeme potřebovat.
 Stalo se, čeho se všichni báli.

S opěrným zájmenem: Koupíme si to/všechno, co budeme potřebovat.
 On přeložil něco, čemu nerozuměl.

6.5.1.2 Náhrada adverbialní grupy

KDE: Byli (tam), kde je nikdo nehledal. Žijí všude, kde je dost vody.

KAM: (Tam) kam pojedeme, už leží sníh. Nikde, kam přišli, jim lidé nerozuměli.

ODKUD: Dej to (tam), odkud jsi to vzal. Tam, odkud pochází, se takhle mluví.

KUDY: Jeli autem, kudy to šlo. Tam, kudy neprojedou autem, půjdu pěšky.

VĚTA V GRUPĚ

Prahová úroveň počítá jen s větami v nominální grupě.

6.5 Vedlejší věta atributivní

- 6.5.2 **Se vztažným zájmenem KTERÝ** (*viz nahoře 1.7.1*).
Pavel mi půjčil knihu, kterou četl a která se mu líbila. Lidé, s kterými jsem mluvil, měli na to různé názory.
- 6.5.3 **Se vztažným adverbium** (*viz nahoře 1.7.2*).
Město, kde se narodil, je v jižních Čechách. Mám dobrý důvod, proč mlčet.
- 6.5.4 **Se spojkou ABY/JESTLI/ŽE** (*viz nahoře 1.7.3 - 1.7.5*).
Mám nepříjemný pocit, že se stalo něco zlého. Měli strach, aby je nepřejelo auto. Opakovala otázku, jestli jsem rozuměl.

7. Věta a souvětí: formy a funkce

7.1 Větné formy

7.1.1 Oznamovací věty

- 7.1.1.1 *Oznamovací věta (kladná/záporná, indikativ/kondicionál, klesavá melodie, s osobním zájmenem v subjektu, nebo bez něj):*
Vlak už odjel. Hosté nepřišli. To bych vám neradil. Já to nerozumím. Nerozuměl jsem ti.
- 7.1.1.2 *Oznamovací věta s částicí*
To je přece Brno. Vždyť to napsali.
- 7.1.1.3 *Oznamovací věta s důrazem na tématu*
To je DIVADLO. Vlak ODJEL.

7.1.2 Tázací věty zjišťovací

- 7.1.2.1 *Tázací věta (kladná/záporná, indikativ/kondicionál, inverze subjektu, stoupavá/stoupavě klesavá melodie):*
Máte čas? Přišli všichni? Nebyl tady Pavel? Neměl bych počkat?
- 7.1.2.2 *Ověřovací věta (kladná/záporná, indikativ/kondicionál, bez inverze subjektu, stoupavá/stoupavě klesavá melodie):*
Všichni přišli včas? Pavel tady nebyl?
- 7.1.2.3 *Kladná oznamovací věta + kladný dovětek*
Všichni přišli včas, že ano?
- 6.1.3.4 *Záporná oznamovací věta + záporný dovětek*
Nikdo tam nebyl, že ne?

7.1.3 Tázací věty doplňovací

- 7.1.3.1 *CO SE DĚJE? CO SE STALO? CO JE?* (*klesavá/stoupavě klesavá melodie*)
- 7.1.3.2 *CO DĚLÁTE? CO DĚLAL Petr?* (*klesavá/stoupavě klesavá melodie*)
- 7.1.3.3 *Tázací věta doplňovací (kladná/záporná, tázací slovo, indikativ/kondicionál, klesavá/stoupavě klesavá melodie)*

Kdo má nějaké peníze? Co potřebujete? atd.

7.1.4 Výzvodé věty

- 7.1.4.1 *Rozkazovací věta (kladný imperativ, dk/ndk sloveso, stoupavě klesavá melodie):*
Přijďte včas. Otvírejte ty dveře pomalu.
- 7.1.4.2 *Rozkazovací věta (záporný imperativ, dk sloveso, stoupavě klesavá melodie):*
Teď nic nedělejte. Nic jim neříkejte.
- 7.1.4.3 *Rozkazovací věta (záporný imperativ, dk sloveso, stoupavě klesavá melodie):*
Neudělejte nějakou hloupost. Nerozbijte tu lampu.
- 7.1.4.4 *Věta s opisným imperativem (AĚ, indikativ 3. osoby, klesavá/stoupavě klesavá melodie):*
Ať to sem někdo přinese. Ať Petr s Evou chvíli počkají.

7.1.5 Přací věty

- 7.1.5.1 *Přací věta s částicí AĚ (indikativ, stoupavě klesavá melodie):*
Ať máš úspěch! Ať slouží!
- 7.1.5.2 *Věta s RÁD, CHTÍT v kondicionálu:*
Rád bych ti něco řekl. Chtěl bych se vám omluvit.

7.2 Větné funkce

KLADNÁ OZNAMOVACÍ VĚTA

7.2.1 Sdělování faktických informací

- 7.2.1.1 *Identifikace (JF 1.1):* To je můj přítel.
- 7.2.1.2 *Referování, vyprávění (JF 1.2):* Vlák odjel. Řekl, že jsou obchody zavřené.
- 7.2.1.3 *Popisy (JF 1.2):* Eva má černé vlasy.
- 7.2.1.4 *Oprava negativního sdělení (JF 1.3.5 - 6):* Ale ano, Petr je Slovák. Ale ano, napsali to.
- 7.2.1.5 *Referování o zjišťovací otázce (JF 1.4.1.6):* Zeptal se, jestli mám čas.
- 7.2.1.6 *Referování o doplňovací otázce (JF 1.4.2.9):* Zeptal se, kde to je.
- 7.2.1.7 *Odpověď na zjišťovací otázku, potvrzení informace (JF 1.5.1):* Mám čas.
- 7.2.1.8 *Odpověď na doplňovací otázku (JF 1.5.2):* Ta kniha je zajímavá.

7.2.2 Vyjadřování postojů, včetně modálních

- 7.2.2.1 *Souhlas obecně (JF 2.1.1):* To je pravda. Souhlasím s vámi.
- 7.2.2.2 *Souhlas s kladným konstatováním (JF 2.1.2):* Ano, je dobrý student.
- 7.2.2.3 *Znalost (JF 2.3):* Víím že bydlí v Praze.
- 7.2.2.4 *Pamatování (JF 2.4):* Pamatuji se, že jsem se s ním setkal.
- 7.2.2.5 *Jistota (JF 2.5):* Petr bydlí v Praze 8. Víím, že tam bydlí.
- 7.2.2.6 *Možnost (JF 2.6):* Můžeme si teď odpočinout.
- 7.2.2.7 *Nutnost (JF 2.7):* Musí brát pravidelně léky.
- 7.2.2.8 *Záměr (JF 2.8):* Chci ti něco říct.
- 7.2.2.9 *Dovolení/zákaz (JF 2.9):* Tady smíte parkovat. Je tu zakázáno kouřit.

7.2.3 Vyjadřování emocionálních postojů

- 7.2.3.1 *Preference (JF 2.11):* Mám raději léto než zimu.
- 7.2.3.2 *Disponovanost (JF 2.11.4):* Mám chuť odejít. Chce se mi spát.
- 7.2.3.3 *Potěšení, radost (JF 2.12.1):* Jsem rád, že jsi přišla.

- 7.2.3.4 *Rozmrzelost* (JF 2.12.2): Mrzí mě, že jsi to neudělal.
- 7.2.3.5 *Uspokojení* (JF 2.12.3): To je štěstí, že jsem ho včas uviděl.
- 7.2.3.6 *Nespokojenost* (JF 2.12.4): To je smůla, že sis ničeho nevšiml.
- 7.2.3.7 *Nadšení* (JF 2.12.5): To je báječné!
- 7.2.3.8 *Libost, obliba* (JF 2.12.7): Chutná mi plzeňské pivo.
- 7.2.3.9 *Sympatie, láska* (JF 2.12.10, 2.12.12): Petr je mi sympatický. Mám rád Petra.
- 7.2.3.10 *Spokojenost* (JF 2.12.14): Jsem s tím spokojený.
- 7.2.3.11 *Zájem* (JF 2.12.16): Tenis mě docela baví.
- 7.2.3.12 *Nezájem* (JF 2.12.17): Politické debaty mě nudí.
- 7.2.3.13 *Starost* (JF 2.12.19): Jeho zdraví mi dělá starosti.
- 7.2.3.14 *Lhostejnost* (JF 2.12.20): Je mi to jedno.
- 7.2.3.15 *Soucit, lítost* (JF 2.12.21): Je mi líto, že se vám to stalo.
- 7.2.3.16 *Překvapení* (JF 2.12.23): To je teda překvapení, že přijel.
- 7.2.3.17 *Nedostatek překvapení* (JF 2.12.24): To se dalo čekat, že to takhle dopadne!
- 7.2.3.18 *Naděje* (JF 2.12.26): Doufám, že budeme úspěšní.
- 7.2.3.19 *Obava, strach* (JF 2.12.27): Bojím se, že má horečku.
- 7.2.4 **Vyjadřování morálních postojů**
- 7.2.4.1 *Omluva* (JF 2.13.1): Omlouvám se, že jdu pozdě.
- 7.2.4.2 *Přijetí omluvy* (JF 2.13.2): Nic se nestalo.
- 7.2.4.3 *Doporučení* (JF 2.13.3): Měl byste se jí omluvit.
- 7.2.4.4 *Pochvala, schválení* (JF 2.13.4): Dobře, že jsi to tak napsal. Jsem rád, že jsi mu to řekl.
- 7.2.4.5 *Výtka, neschválení* (JF 2.13.5): Neměl jsi to říkat.
- 7.2.4.6 *Vděčnost* (JF 2.13.7): Děkuju, že jsi mi pomohl.
- 7.2.5 **Ovlivňování průběhu věcí**
- 7.2.5.1 *Návrh, podnět* (JF 3.1): Dejme se do toho.
- 7.2.5.2 *Souhlas s návrhem* (JF 3.2): Jsem pro.
- 7.2.5.3 *Žádost* (JF 3.3): Žádám vás, abyste mě včas informovali.
- 7.2.5.4 *Prosba* (JF 3.4): Prosím vás, abyste mi to řekl.
- 7.2.5.5 *Výstraha* (JF 3.8): Ten pes tě kousne. Spadneš!
- 7.2.5.6 *Pokyny, instrukce* (JF 3.10): Vejce vaříme 3 minuty. Lék se bere po jídle. Pojedete rovně.
- 7.2.5.7 *Rada, doporučení* (JF 3.12): Raději bych tam nechodil.
- 7.2.5.8 *Přijetí nabídky* (JF 3.17): Rád přijdu.
- 7.2.5.9 *Odmítnutí nabídky* (JF 3.18): Bohužel nemohu.
- 7.2.5.10 *Žádost o jídlo/pití* (JF 3.20): Dal bych si čaj.
- 7.2.6 **Strukturace projevu**
- 7.2.6.1 *Uvedení tématu* (JF 5.4): Rád bych řekl něco o celkové situaci.
- 7.2.6.2 *Vyjádření názoru* (JF 5.5): Podle mého názoru je tohle nejlepší řešení.
- 7.2.7 **Postoje k informacím**
- 7.2.7.1 *Oprava kladného sdělení* (JF 1.3.2 - 3): (To je Brno.) Ne, není. Ale ne, není.
- 7.2.7.2 *Popření informace* (JF 1.5.1.2): Ne, nemám čas.
- 7.2.7.3 *Souhlas se záporným tvrzením* (JF 2.1.3.1): Ne, nemůže to udělat.
- 7.2.7.4 *Nesouhlas s kladným tvrzením* (JF 2.2.2): (Pavel přijde). Nepřijde.
- 7.2.7.5 *Popření tvrzení* (JF 2.2.5): V neděli nepracujeme.
- 7.2.7.6 *Popření znalosti* (JF 2.3): Vůbec toho člověka neznám.
- 7.2.7.7 *Popření, že si něco pamatují* (JF 2.4): Nepamatují se na to.
- 7.2.8 **Vyjadřování modálních postojů**
- 7.2.8.1 *Jistota o neplatnosti* (JF 2.5.1): Petr nebydlí v Praze 6.
- 7.2.8.2 *Možnost* (JF 2.6): Tady se nemusí platit předem
- 7.2.8.3 *Nutnost*: Nemohl jet s námi.
- 7.2.8.4 *Zákaz* (JF 2.9.1): Tady nesmíte parkovat.

- 7.2.8.5 *Dovolení* (JF 2.9.3): Nemám nic proti tomu, abyste tam šel.
 7.2.8.6 *Zamítnutí* (JF 2.9.3): To nejde.
 7.2.8.7 *Protest, ohrazení* (JF 2.9.5): U nás se nekouří.

- 7.2.9 **Vyjadřování morálních postojů**
 7.2.9.1 *Negativní postoje* (JF 2.11 - 2.30)

ZJIŠŤOVACÍ TÁZACÍ VĚTA

- 7.2.10 **Dotazy ohledně informací**
 7.2.10.1 *Žádost o potvrzení n. popření informace* (JF 1.4): Máte čas? Nemáte čas? Neměl byste čas?
 7.2.10.2 *Zjištění souhlasu/nesouhlasu* (JF 2.2.4): Odešel dřív, že ano? Je to tak? Souhlasíš?
 7.2.10.3 *Dotaz ohledně znalosti* (JF 2.3): Znáš Petra? Víš, že bydlí v Praze 8?
 7.2.10.4 *Dotaz ohledně paměti* (JF 2.4.2): Pamatuješ si, kdy to bylo? Nezapomněl jsi na to?

- 7.2.11 **Dotazy ohledně modálních postojů**
 7.2.11.1 *Stupně jistoty o platnosti tvrzení* (JF 2.5.6): Jste si jistý, že přijde?
 7.2.11.2 *Schopnost* (JF 2.6.3): Umíš plavat?
 7.2.11.3 *Nutnost realizace činnosti* (JF 2.7.4): Mám tam jít? Musím odpovědět?
 7.2.11.4 *Úmysl* (JF 2.8.3): Co budeš dělat? Co chcete udělat?
 7.2.11.5 *Dovolení* (JF 2.9.2 - 6): Smím tady kouřit? Mohu tady parkovat?

- 7.2.12 **Dotazy ohledně emocionálních postojů**
 JF 2.12.1 - 2.12.30

- 7.2.13 **Ovlivňování průběhu věcí**
 7.2.13.1 *Návrh, podnět* (JF 3.1.3): Zatančíme si? Nezatančíme si?
 7.2.13.2 *Formální žádost* (JF 3.3.2): Byl byste tak laskav a přeložil tu větu?
 7.2.13.3 *Osobní prosba* (JF 3.4.2): Prosím tě, můžeš mi to přeložit?
 7.2.13.4 *Žádost o pomoc* (JF 3.13.3): Nepomohl bys mi? Nemohl bys mi pomoci?
 7.2.13.5 *Nabídka pomoci* (JF 3.14.4 - 5): Nechceš, abych ti s tím pomohl? Nepotřebuješ pomoci?
 7.2.13.6 *Nabídka pohoštění* (JF 3.16.1): Nechceš kávu?

- 7.2.14 **Společenský styk**
 7.2.14.1 *Představování* (JF 4.7): Vy se neznáte? Smím vám představit svou manželku?

- 7.2.15 **Korekce při komunikaci**
 7.2.15.1 *Žádost o opakování* (JF 6.2): Mohla byste to říct ještě jednou?
 7.2.15.2 *Žádost o hláskování/napsání* (JF 6.9, 6.11): Můžete mi to hláskovat? Můžeš mi to napsat?
 7.2.15.3 *Kontrola porozumění* (JF 6.19): Rozuměl jsi?

DOPLŇOVACÍ TÁZACÍ VĚTA

- 7.2.16 **Dotazy ohledně informací**
 7.2.16.1 *Žádost o specifickou informaci* (JF 1.4.2): Co se děje? Co dělá ten člověk? Kdo je to?

- 7.2.17 **Dotazy ohledně modálních postojů**
 7.2.17.1 *Úmysl* (JF 2.8.3): Co budeš dělat?
 7.2.17.2 *Záměr* (JF 2.8.4): Co si přejete?

- 7.2.18 **Dotazy ohledně emocionálních postojů**
 7.2.18.1 *Preference* (JF 2.11.3): Co máš raději? Čemu dáváš přednost?
 7.2.18.2 *Obliba* (JF 2.12.8): Jak se ti to líbí? Jak vám to chutná?

- 7.2.18.3 *Hodnocení faktu* (JF 2.13.6): Co si o tom myslíš?
- 7.2.19 **Ovlivňování průběhu věcí**
- 7.2.19.1 *Žádost o radu* (JF 3.11): Co mám dělat?
- 7.2.19.2 *Žádost o změnu tématu* (JF 5.11): A co ta záležitost s Evou?

- 7.2.20 **Korekce při komunikaci**
- 7.2.20.1 *Dotaz na význam* (JF 6.6): Co znamená tohle slovo?
- 7.2.20.2 *Dotaz na smysl* (JF 6.7): Co tím myslíte?
- 7.2.20.3 *Dotaz na způsob psaní* (JF 6.8): Jak se to píše?
- 7.2.20.4 *Dotaz na výslovnost* (JF 6.12): Jak se to vyslovuje?
- 7.2.20.5 *Dotaz na výraz* (JF 6.14): Jak se to řekne česky?

ROZKAZOVACÍ VĚTY

- 7.2.21 **Vyjádření modálních postojů**
- 7.2.21.1 *Zákaz* (JF 2.9.1): Nekuř tady.
- 7.2.21.2 *Dovolení* (JF 2.9.3): Klidně tady parkujte.
- 7.2.21.3 *Protest* (JF 2.9.5): Tady neseďte.
- 7.2.22 **Vyjádření morálních postojů**
- 7.2.22.1 *Uklidnění obav* (JF 2.12.28): No tak se neboj.
- 7.2.22.2 *Omluva* (JF 2.13.1): Promiňte.

- 7.2.23 **Ovlivňování průběhu věcí**
- 7.2.23.1 *Návrh, podnět* (JF 3.1): Dejme se do toho. Pojd'me si dát kávu.
- 7.2.23.2 *Žádost, prosba* (JF 3.3, 3.4): Prosím tě, zatelefonuj mi. Buďte tak hodný a otevřete okno.
- 7.2.23.3 *Rozkaz, příkaz* (JF 3.5): Zavřete okno. Mlčet!
- 7.2.23.4 *Připomínka* (JF 3.6): Ať na to nezapomeneš.
- 7.2.23.5 *Výstraha* (JF 3.8): Dejte si pozor.
- 7.2.23.6 *Povzbuzení* (JF 3.9): Jen pokračuj. Tak mi to řekni.
- 7.2.23.7 *Instrukce* (JF 3.10): Skladujte na suchém místě.
- 7.2.23.8 *Rada* (JF 3.12): Raději nic neříkej.

- 7.2.24 **Společenský styk**
- 7.2.24.1 *Přání dobré chuti* (JF 5.12.12): Nechte si chutnat.

PŘACÍ VĚTY

- 7.2.25 **Morální postoje**
- 7.2.25.1 *Přání adresované druhému* (JF 2.10): Ať tu zkoušku uděláš!
- 7.2.25.2 *Vlastní přání* (JF 2.8): Rád bych si zatelefonoval. Chtěl bych už odejít.
- 7.2.26 **Společenský styk**
- 7.2.26.1 *Odověď na přípitek* (JF 4.11.2): Ať slouží!

DODATEK C

SLOVNÍ REJSTŘÍK

Obsahem tohoto rejstříku jsou slova, přesněji řešeno exponenty pojmů, z oddílů Jazykové funkce, Obecné pojmy a Specifické pojmy. Jsou to slova základní, frekventovaná a v jednotlivých oddílech jsou označena znaménkem +.

Použité zkratky: JF – jazykové funkce, OP – obecné pojmy, SP – specifické pojmy

A

a	OP 7.9.1	slučování
	OP 7.9.6	exemplifikace a výčty
a (+ N)	OP 4.1.9	počet
a ... a	JF 5.6.1	řazení argumentů
a + <i>imper.</i> + <i>perf. prézens</i>	JF 3.7.2	vyhrůžka
a co	JF 2.12.22.2	rezignace
	JF 5.11.1	žádost o změnu tématu
a hlavně	OP 7.9.2	stupňování
a jiné	OP 7.9.6	exemplifikace a výčty
a podobně	OP 7.9.6	exemplifikace a výčty
a proto	OP 7.10.2	následek, důsledek
a tak (tedy)	OP 7.10.2	následek, důsledek
a tak dále	JF 5.7.5	uvádění příkladů
	OP 7.9.6	exemplifikace a výčty
a taky / také	OP 7.9.1	slučování
a tedy	OP 7.10.2	následek, důsledek
a ty/vy	JF 4.5.1	odpověď na otázku při pozdravu
aby	JF 2.12.27.3	obava, strach
	JF 3.7.1	výhrůžka
	JF 3.8.2	výstraha
	OP 7.10.4	účel
ačkoli(v)	OP 7.10.6	přípustka
adresa	SP 1.2	osobní údaje
aha	JF 5.28.4	reakce na sdělovaný obsah
ahoj	JF 4.3.1	důvěrné pozdravy
aj.	OP 7.9.6	exemplifikace a výčty
ale	JF 5.14.1	přerušování
	JF 5.3.5	oprava vlastního sdělení
	OP 7.9.5	odporování
ale ano	JF 1.3.5	rektifikace
	JF 1.3.6	rektifikace
	JF 2.2.3.1	vyjádření nesouhlasu s negativním tvrzením
ale kdepak	JF 2.2.3.3	vyjádření nesouhlasu s negativním tvrzením
ale ... ne	OP 7.9.5	odporování
ale ne	JF 1.3.2	rektifikace
	OP 7.9.6	exemplifikace a výčty
ale no tak	JF 2.12.28.1	utěšení obav
alkohol	SP 6.6	zločin a právo

ambasáda	SP 11.6	diplomatické služby
ani	OP 7.9.1	slučování
ani jednou	OP 3.16.9	nevýskyt
ani se neptat	JF 4.5.4	záporná odpověď při pozdravu
ano	JF 1.5.1.1	odpověď na zjišťovací otázku
	JF 2.1.2.1	vyjádření souhlasu s pozitivním konstatováním
	JF 2.1.3.2	vyjádření nesouhlasu s negativním tvrzením
	JF 3.17.1	přijetí nabídky nebo pozvánky
	JF 3.2.3	souhlas s návrhem
	JF 5.13.1	dáváme najevo, že sledujeme něčí výklad
	JF 5.27.1	reakce volaného na náš dotaz
	JF 5.27.2	reakce volaného na náš dotaz
	JF 5.27.3	reakce volaného na náš dotaz
ano ... ano	JF 5.28.1	reakce na sdělovaný obsah
apod.	OP 7.9.6	exemplifikace a výčty
armáda	SP 6.7	válka a mír
asi	JF 2.5.4.1	stupeň přesvědčení o platnosti nebo neplatnosti
	JF 6.16.3	ověření, zda jsme správně pochopili hledaný výraz
	OP 3.6.2	přibližnost
	OP 4.3.4	přesnost, přibližnost
aspoň	OP 4.3.6	stupeň
atd.	OP 7.9.6	exemplifikace a výčty
ať	JF 2.10.1.2	přání adresátovi
	JF 3.6.2	připomínka
autobus	SP 5.1	veřejná doprava
autobusové nádraží	SP 5.1	veřejná doprava
automobily (půjčovna a-ů)	SP 5.6	soukromá doprava
autoopravna	SP 11.8	autoservis
až	OP 3.15.3	přerušení, dočasnost, konec
	OP 7.10.3	účinek
až (<i>s bud. časem</i>)	OP 3.12	následnost
až + časové určení	OP 3.17.2	vzdálený časový horizont

B

balík	SP 11.1	pošta
balit A	SP 9.2	nakupování
banka	SP 11.4	služby, banka
barva	OP 5.1.9	barva
bát se G	OP 6.1.2	city, pocity
bát se, že ...	OP 6.1.2	city, pocity
bát se, že / aby	JF 2.12.27.1	obava, strach
bavit A	OP 6.1.2	city, pocity
bavit se	OP 6.1.2	city, pocity
bavit se (s + I) (o + L)	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
bavlna	OP 5.1.15	materiál, látka
během + G	OP 3.11	souběžnost
benzin	SP 11.9	služby, benzinová stanice
benzinová stanice	SP 11.9	služby
bez + G	OP 4.1.9	počet
	OP 7.4.3	procesy, způsob
	OP 7.8.2	část - celek
	OP 7.9.4	zahrnutí – vyloučení
	OP 7.10.5	podmínka
bezpečnostní pás	SP 5.2	cestování, letecká doprava

bílý	OP 5.1.9	barva
blahopřát	JF 4.9.2	uznání, blahopřání
blahopřát D k + D	JF 4.9.4	uznání, blahopřání
blízko	OP 2.4.3	vzdálenost
	OP 5.1.2.1.5	rozměry a míry
blízko + G	OP 2.4.3	vzdálenost
blízký	OP 5.1.2.1.5	rozměry a míry
blížit se k D	OP 2.6.2	směr sem n. pryč
blond	SP 1.15	tělesný vzhled
bohužel	JF 2.12.4.2	nedostatek uspokojení
	JF 3.18.2	odmítnutí nabídky
	JF 5.29.1	volaný není přítomen
bojovat (za + A)	SP 6.7	válka a mír
bolet A	SP 7.4	zdravotní potíže
bouřka	SP 14.1	počasí
bránit se D	SP 6.7	válka a mír
brát si A	OP 7.8.1	vlastnictví, přináležitost
brát A D	OP 7.8.1	vlastnictví, přináležitost
brát A s sebou	SP 10.2	stravování mimo domov
bratr	SP 1.11	rodina
brýle	SP 7.5	zdravotnické služby
brzdy	SP 11.8	autoservis
brzo	OP 3.14.1	odkaz na budoucnost
	OP 3.6.3	brzo - pozdě
	OP 3.8.4	množství času
brzo ráno	OP 3.5	kdy?
břeh	SP 2.7	okolí
bufet	SP 3.2	každodenní život, v práci
bůh, Bůh	SP 1.12	náboženství
bydlet <i>kde</i>	SP 1.2	adresa
byt	SP 2.1	typy ubytování
být	OP 1.1	existování
	OP 4.1.9	počet
	OP 1.2	výskyt
	OP 1.6	dosažitelnost
být báječně	JF 2.12.5.1	nadšení
být cítit	OP 5.1.7	vůně
být čas	OP 3.3	dosažitelnost času
být česky <i>nějak</i>	JF 6.14.2	žádáme o pomoc při hledání vhodného slova
být dobré, <i>kdyby</i>	JF 2.13.3.2	doporučení
být dobře, <i>že</i>	JF 2.13.4.1	pochvala, schválení
být dost	OP 5.2.5	přiměřenost
být drahý	OP 5.2.1	hodnota, cena
být fajn, <i>že</i>	JF 2.12.14.1	spokojenost
být fantastické	JF 2.12.14.1	nadšení
být + <i>identifikující doplnění</i>	OP 7.6	identičnost
být + <i>klasifikující doplnění</i>	OP 7.9.4	zahrnutí - vyloučení
být + <i>kvalifikující doplnění</i>	OP 7.5	kvalifikace
být <i>jak</i>	SP 7.2	fyzický stav
být jasné	JF 6.19.2	ptáme se, zda nám bylo rozuměno
být jasné, <i>že</i>	JF 2.5.2.2	vysoký stupeň přesvědčení o platnosti
být jedno (D)	JF 2.12.20.1	lhostejnost
být jiný	OP 7.7	stejnost, odlišnost, srovnání
být líto D, (<i>že</i>)	JF 2.12.21.1	soucit, lítost
	JF 2.13.1.3	omluva

být možné + <i>infinitiv</i>	JF 2.6.1.3	prostá možnost
být možné, <i>aby</i>	JF 2.6.1.3	prostá možnost
být mrtvý	OP 1.3	procesy, změny
být N / I	SP 1.10	zaměstnání
	SP 3.5	každodenní život, plány
být na řadě	SP 9.2	nakupování
být nádherné	JF 2.12.5.1	nadšení
být nachlazený	SP 7.4	zdravotní potíže
být nastydělý	SP 7.4	zdravotní potíže
být naživu	SP 7.4	zdravotní potíže
být něco jako	JF 6.15.3	opisujeme neznámé slovo
být <i>něco</i>	JF 1.1.4	identifikace (definování)
	JF 6.15.1	opisujeme neznámé slovo
	JF 6.15.2	opisujeme neznámé slovo
	JF 6.6.2	ptáme se na význam slova
být něčí	OP 7.8.1	vlastnictví, příslušnost
být někde A	OP 3.8.1	množství času
být <i>někde</i>	JF 5.27.3	reakce volaného na náš dotaz
	OP 1.5	přítomnost, nepřítomnost
	OP 2.1.1	poloha, stav
být <i>někdo</i>	JF 1.1.2	identifikace (definování)
	JF 1.1.4	identifikace (definování)
	JF 1.1.5	identifikace (definování)
	JF 4.7.1	představování
být někdy	OP 3.5	kdy?
být <i>někým</i>	JF 1.1.5	identifikace (definování)
být nervózní	OP 6.1.2	city, pocity
být nesympatický	JF 2.12.11.1	nedostatek sympatie
být nic moc	JF 2.12.6.1	nedostatek nadšení
být nuda	JF 2.12.17.3	nedostatek zájmu
být nutné, <i>aby</i>	JF 2.7.4.2	zjistíme nutnost realizace nějakého děje
být odněkud	OP 2.6.10	směr: původ
být podobný D	OP 7.7	stejnost, odlišnost, srovnání
být potřeba + <i>infinitiv</i>	JF 2.7.1.2	nezbytnost
být pro	JF 3.2.1	souhlas s návrhem
být proti	OP 5.2.4	vhodnost
být proti tomu, <i>aby</i>	JF 2.9.3.4	vyjádření svolení nebo zamítnutí
být protivný	JF 2.12.11.2	nedostatek sympatie
být pryč	OP 3.15.3	přerušení, dočasnost, konec
	OP 5.2.4	vhodnost
být překvapený I	OP 6.1.1	myšlení, vědění
být rád <i>někde</i>	OP 6.1.2	city, pocity
být rád, <i>když</i> ...	OP 6.1.2	city, pocity
být rád, <i>že</i> ...	OP 6.1.2	city, pocity
	JF 2.12.1.1	potěšení, radost
	JF 2.13.4. 2	pochvala, schválení
	JF 4.8.3	reakce při představování
být rozčilený	OP 6.1.2	city, pocity
být různý	OP 7.7	stejnost, odlišnost, srovnání
být schopen/schopný (+ <i>infinitiv</i>)	JF 2.6.2.3	schopnost
být si jist/jistý I	OP 6.1.1	myšlení, vědění
být si jist/jistý, <i>že</i> ...	OP 6.1.1	myšlení, vědění
být skvělé	JF 2.12.5.1	nadšení
být smůla, <i>že</i>	JF 2.12.4.1	nedostatek uspokojení
být (sou)částí G	OP 7.8.2	část - celek

být spokojený (s + I)	JF 2.12.14.4	spokojenost
být sympatický	JF 2.12.10.1	sympatie
být šťastný, (že)	JF 2.12.1.3	radost, potěšení
být šťastí, že	JF 2.12.3.1	uspokojení
být tady	JF 5.27.3	reakce volaného na náš dotaz
být tak	JF 2.1.1.3	vyjádření souhlasu obecně
	JF 5.13.3	dáváme najevo, že sledujeme něčí výklad
	OP 5.2.3	správnost, pravdivost
být tak dobrý a + <i>imperativ</i>	JF 3.4.3	prosba (osobní)
být tak hodný a + <i>imperativ</i>	JF 3.4.3	prosba (osobní)
být tak laskav a + <i>imperativ</i>	JF 3.3.2	žádost (formální)
být tak správně	JF 2.2.4.1	zjišťujeme souhlas nebo nesouhlas
být třeba + <i>infinitiv</i>	JF 2.7.1.2	nezbytnost
být třeba, <i>aby</i>	JF 2.7.3.1	žádoucnost
být unavený	SP 7.2	fyzický stav
být v L	OP 7.8.3	místo - obsah
být v pořádku	JF 2.12.14.1	spokojenost
	JF 2.13.2.2	přijetí omluvy
být vhod	OP 5.2.4	vhodnost
být z + G	SP 1.9	původ
	OP 7.10.1	příčina, důvod
být z toho, že	OP 7.10.1	příčina, důvod
být zakázáno (+ <i>infinitiv</i>)	JF 2.9.1.4	vyjádření dovolení nebo zákazu
být závislý na + L	OP 7.10.5	podmínka
být zticha	OP 5.1.5	slyšitelnost, hluk

C

CD disk	SP 4.3	volný čas, rozhlas, televize aj.
celá ... (desetin)	OP 4.1.9	počet
celnice	SP 5.11	cestování, vstup do země
celý	OP 4.1.6	zlomky
	OP 7.8.2	část - celek
cena	SP 2.4	náklady na byt
	SP 9.7	nákupy, placení
	OP 5.2.1	hodnota, cena
cena (mít c-u)	OP 5.2.1	hodnota, cena
centimetr	OP 5.1.2.2.1	míry
cesta	SP 5.1	veřejná doprava
	SP 5.8	prázdniny, dovolená
cestovat I / <i>kam</i>	SP 5.1	veřejná doprava
cestovní kancelář	SP 5.8	prázdniny, dovolená
cestovní šeky	SP 11.4	služby, banka
cestující	SP 5.1	veřejná doprava
cigareta	SP 9.6	kouření
cítit A	OP 5.1.7	vůně
	OP 6.1.2	city, pocity
cítit se <i>jak</i>	SP 7.2	fyzický stav
cizí	OP 7.8.1	vlastnictví, přináležitost
	SP 1.8	národnost
cizí člověk	SP 6.1	vztahy s lidmi
cizinec	SP 1.8	národnost
cizinka	SP 1.8	národnost
clo	SP 5.11	cestování, vstup do země
co	JF 2.8.3	zjišťování úmyslu

	JF 2.13.6.2	ptáme se mluvčího, jak hodnotí fakt
	JF 1.4.2.1.1	otázka doplňovací
	JF 1.4.2.1.2	otázka doplňovací
	JF 1.4.2.3	otázka doplňovací
	JF 2.11.3.1-2	zjišťování preference
	JF 2.12.29.1	ptáme se na obavy
	JF 2.12.8.2	zjišťujeme oblibu nebo chuť
	JF 2.8.4	zjišťování záměru
	JF 5.12.1-2	dotaz na názor jiné osoby
	JF 6.6.1-2	ptáme se na význam slova
	JF 6.7.1	ptáme se na smysl formulace
	OP 8	deixe
co kdybychom	JF 5.11.3	žádost o změnu tématu
co takhle	JF 3.1.5	návrh, podnět
co za A	OP 8	deixe
copak	JF 2.12.25.1	údiv, podiv
cosi	OP 8	deixe
což + <i>infinitiv</i>	JF 3.1.5	návrh, podnět
což tak + <i>infinitiv</i>	JF 3.1.5	návrh, podnět
což takhle + <i>infinitiv</i>	JF 3.1.5	návrh, podnět
cože	JF 6.1.3	dáváme najevo, že nerozumíme
cukr	SP 10.1	jídlo, pití

Č

čaj	SP 10.1	jídlo, pití
čárka ... (desetin)	OP 4.1.9	počet
čas	OP 3.1	čas
čas (mít č.)	OP 3.3	dosažitelnost času
časopis	SP 4.8	tisk
část G	OP 7.8.2	část - celek
často	OP 3.16.4	vysoká frekvence
častokrát	OP 3.16.6	počítaný výskyt
čekárna	SP 5.1	veřejná doprava
čekat na A	SP 6.2	pozvání, návštěva
černý	OP 5.1.9	barva
čerstvý	SP 10.1	jídlo, pití
červený	OP 5.1.9	barva
česat se	SP 7.3	osobní hygiena
česky	JF 6.13.1	sdělujeme, že určité slovo neznáme v češtině
	JF 6.13.2	sdělujeme, že určité slovo neznáme v češtině
	JF 6.13.3	sdělujeme, že určité slovo neznáme v češtině
	JF 6.14.1	žádáme o pomoc při hledání vhodného slova
	JF 6.14.2	žádáme o pomoc při hledání vhodného slova
čí	JF 1.4.2.5	otázka doplňovací
	JF 1.5.2.5	odpověď na otázku doplňovací
	OP 7.8.1	vlastnictví, přináležitost
čichat (k + D)	OP 5.1.7	vůně
čichnout si (k + D)	OP 5.1.7	vůně
čím <i>komp.</i> - tím <i>komp.</i>	OP 4.3.1	stupeň adjektiva
čin (kriminální č.)	SP 6.6	zločin a právo
číslice	OP 4.1.9	počet
číslo	SP 1.2	adresa
	JF 5.24.3	žádáme nějakou osobu v telefonu oficiálně
číst (A)	SP 4.6	čtení

čistit (si) A	OP 5.1.14	čistota
	SP 7.3	osobní hygiena
čistý	SP 7.3	osobní hygiena
	SP 2.6	dům a domácnost, vybavení a úklid
	OP 5.1.14	čistota
článek	SP 4.8	tisk
člen	SP 6.4	členství v organizacích
členka	SP 6.4	členství v organizacích
člověk	OP 8	deixe
	SP 1.14	charakter, povaha
člověk (cizí č.)	SP 6.1	vztahy s lidmi, druhy
čtrnáct dnů/dní	OP 3.2.1	časové úseky
čtvereční kilometr	OP 5.1.2.2.2	míry
čtvrt na A	OP 3.4.1	hodiny
čtvrthodina	OP 3.2.1	časové úseky
čtyř-	OP 4.1.3	násobnost
D		
dál	JF 5.18.2	vybízíme někoho, aby pokračoval
	OP 3.15.2	fáze, pokračování, trvání
	OP 2.5.3	pohyb, fáze
daleko	SP 12.1	hledání cesty
	OP 2.4.3	vzdálenost
	OP 5.1.2.1.5	rozměry a míry
daleko od + G	OP 2.4.3	vzdálenost
daleký	OP 5.1.2.1.5	rozměry a míry
dálka	OP 2.4.3	vzdálenost
dálnice	SP 5.7	silniční provoz
další	OP 4.1.2	pořadí
	OP 8	deixe
dáma	JF 5.1.1	zahájení, oslovení publika
daň/daně	SP 3.3	každodenní život, příjem
dárek	SP 6.2	pozvání a návštěva
dát (si) + <i>infinitiv</i>	OP 7.3.5	relace: konatel – iniciátor
	OP 7.10.1	příčina, důvod
dát A	JF 5.24.6	žádáme nějakou osobu k telefonu soukromě
dát A D	OP 7.8.1	vlastnictví, přináležitost
dát A někam	OP 2.7.5	pohyb: kauzace: změna polohy
dát přednost D před + I	JF 2.11.1.4	přednost ze dvou možností
dát se + <i>infinitiv</i>	JF 2.6.1.5	prostá možnost
dát se do + G	OP 3.15.1	začátek
dát si A	JF 3.20.1	žádáme o pohoštění
	SP 10.2	stravování mimo domov
dát si pozor na + A	JF 3.8.2	výstraha
dát si pozor, <i>aby</i>	JF 3.8.2	výstraha
datum	SP 1.4	osobní údaje
dávat (si) + <i>infinitiv</i>	OP 7.3.5	relace: konatel – iniciátor
	OP 7.10.1	příčina, důvod
dávat A D	OP 7.8.1	vlastnictví, přináležitost
dávat A někam	OP 2.7.5	pohyb: kauzace: změna polohy
dávat pozor (na + A)	JF 3.8.2	výstraha
dávat přednost D před + I	JF 2.11.1.4	přednost ze dvou možností
dávat se do + G	OP 3.15.1	začátek
dávat si A	SP 10.2	stravování mimo domov

dávat si pozor na + A	JF 3.8.2	výstraha
dávat si pozor, <i>aby</i>	JF 3.8.2	výstraha
dávky (sociální d.)	SP 3.3	každodenní život, příjem
dcera	SP 1.11	rodina
deka	SP 2.3	zařízení bytu
děkovat	JF 3.17.1	přijetí nabídky nebo pozvání
	JF 3.18.1	odmítnutí nabídky
	JF 4.5.1	odpověď na otázku při pozdravu
děkovat, <i>že</i>	JF 2.13.7.1	vyjádření vděčnosti
děkovat (D) za + A	JF 2.13.7.1	vyjádření vděčnosti
děkovat D za + A	JF 5.20.1	závěr oficiálního projevu
	JF 5.32.2	začátek dopisu, neformální, důvěrný dopis
	JF 5.32.4	začátek dopisu, oficiální, formální dopis
	JF 5.33.3	konec dopisu, oficiální, formální dopis
dělat	JF 1.4.2.1.2	otázka doplňovací
	JF 1.5.2.1.2	odpověď na otázku doplňovací
	JF 2.11.3.1	zjišťování preference
	JF 2.11.3.2	zjišťování preference
	JF 2.12.8.2	zjišťujeme oblibu nebo chuť
	OP 4.1.9	počet
dělat A	SP 1.10	zaměstnání
	SP 8.3	vzdělání, kvalifikace
	OP 1.4	kauzace
	SP 3.1	každodenní život, doma
dělat D radost	OP 6.1.2	city, pocity
dělat si legraci (z + G)	OP 6.1.2	city, pocity
dělat starosti D	JF 2.12.19.1	starost
dělit A I	OP 4.1.9	počet
den	JF 5.32.3	konec dopisu
	OP 3.2.1	časové úseky
	OP 3.4.2	dny
den a noc	OP 3.2.1	časové úseky
denně	OP 3.16.3	pravidelnost
dezert	SP 10.1	jídlo, pití
díky + D	OP 7.10.1	příčina, důvod
diplom	SP 8.3	vzdělání, kvalifikace
dít se	JF 1.5.2.1.1	odpověď na otázku doplňovací
	JF 1.4.2.1.1	otázka doplňovací
	OP 1.2	výskyt
dítě	SP 1.11	rodina
	OP 5.1.11	věk, stáří
dívat se na + A	SP 4.3	volný čas, zábava
	OP 5.1.4	viditelnost, zřetelnost
divit se D	OP 6.1.1	myšlení, vědění
dívka	SP 1.6	pohlaví
divný	OP 5.2.11	normálnost, obvyklost
dlouho	OP 3.8.1	množství času
dlouhý	OP 5.1.2.1.1	rozměry a míry
dnes	OP 3.14.2	odkaz na přítomnost
dnes ráno	OP 3.14.2	odkaz na přítomnost
dnes večer	OP 3.14.2	odkaz na přítomnost
do + G	OP 2.4.2	vzdálenost
	OP 2.6.2	směr sem n. pryč
	OP 2.6.4	směr dovnitř n. ven
	OP 2.6.6	směr nahoru n. dolů

	OP 3.15.3	přerušení, dočasnost, konec
	OP 3.8.3	množství času
do toho	JF 3.9.1	povzbuzení
doba	OP 3.1	čas
	OP 3.8.1	množství času
doba (pracovní d.)	OP 3.2.3	doby podle činnosti
	SP 3.2	každodenní život, v práci
doba (zavírací d.)	SP 4.5	výstavy, muzea
dobrou chuť	JF 4.12.1	přání dobré chuti
dobrou noc	JF 4.2.5	zdvořilé pozdravy při loučení
dobrý	OP 5.2.2.1	vlastnosti, obecně
	OP 5.2.4	vhodnost
	SP 1.14	charakter, povaha
dobrý den	JF 4. 2.1	zdvořilé pozdravy při setkání
dobrý na + A / pro + A	OP 5.2.8	užitečnost
dobrý proti + D	OP 5.2.8	užitečnost
dobře	SP 13.1	jazyk
	JF 2.12.14.2	spokojenost
	JF 2.13.4.1	pochvala, schválení
	JF 5.9.2	shrnutí
	OP 5.1.12	fyzický stav
	OP 5.1.4	viditelnost, zřetelnost
	OP 5.1.5	slyšitelnost, hluk
	OP 5.2.3	správnost, pravdivost
	OP 5.2.4	vhodnost
dobře, že	JF 2.13.4.1	pochvala, schválení
docela	OP 4.3.8	stupeň vlastnosti
docela málo	OP 4.3.7	stupeň množství
docela mnoho	OP 4.3.7	stupeň množství
do dávat	JF 5.17.2	upozorňujeme, že chceme pokračovat
dohromady	SP 10.2	stravování mimo domov
	OP 4.1.9	počet
	OP 7.9.4	zahrnutí - vyloučení
dokázat + <i>infinitiv</i>	JF 2.6.2.1	schopnost
dokázat + <i>infinitiv</i>	JF 2.6.3.1	ptáme se na schopnost
dokdy	JF 1.4.2.6	otázka doplňovací
	JF 1.5.2.6	odpověď na otázku doplňovací
	OP 3.8.3	množství času
	OP 8	deixe
doklad	SP 5.12	cestovní doklady
dokončit A	JF 5.17.3	upozorňujeme, že chceme pokračovat
	OP 3.15.3	přerušení, dočasnost, konec
doktor	SP 7.5	zdravotnické služby
dokud ne-	OP 3.15.3	přerušení, dočasnost, konec
dole	OP 2.2.1	místo
doleva	OP 2.6.7	směr doprava n.doleva
	SP 12.1	hledání cesty
dolů	OP 2.6.6	směr nahoru n. dolů
doma	OP 2.1.2	místo
domácí zvíře	SP 2.8	nejbližší okolí, fauna
domluvit si A (schůzku)	SP 6.2	pozvání a návštěva
domů	OP 2.6.4	směr dovnitř n. ven
dopadnout <i>nějak</i>	OP 5.2.7	úspěšnost
dopis	SP 11.1	pošta
	SP 6.3	korrespondence

	JF 5.32.2	začátek dopisu, neformální, důvěrný dopis
	JF 5.32.4	začátek dopisu, oficiální, formální dopis
dopisní papír	SP 6.3	korrespondence
dopisní schránka	SP 11.1	pošta
dopoledne	OP 3.2.6	denní doby
	OP 3.5	kdy?
doprava	SP 5.7	silniční provoz
	OP 2.6.7	směr doprava n.doleva
	SP 12.1	hledání cesty
doprostřed + G	OP 2.6.8	směr do středu
doprostřed(ka)	OP 2.6.8	směr do středu
dopředu	OP 2.6.5	směr dopředu n. dozadu
dort	SP 10.1	stravování mimo domov
dosáhnout na + A	OP 5.1.13	přístupnost, dosažitelnost
dosáhnout G	OP 5.1.13	přístupnost, dosažitelnost
dospělý	OP 5.1.11	věk, stáří
dost	OP 4.3.4	přesnost, přibližnost
	OP 4.3.7	stupeň množství
	OP 4.3.8	stupeň vlastnosti
	OP 4.3.9	stupeň děje
	OP 5.2.5	přiměřenost
dost (mít d.)	OP 5.2.5	přiměřenost.
dost + <i>adjektivum</i>	OP 5.2.5	přiměřenost
dost málo	OP 4.3.7	stupeň množství
dostat A	OP 7.8.1	vlastnictví, příslušnost
dostat A od + G	SP 6.3	korrespondence
dostat <i>nemoc</i>	SP 7.4	zdravotní potíže
dostat se <i>kam</i>	SP 12.1	hledání cesty
dostat se <i>někam</i>	OP 5.1.13	přístupnost, dosažitelnost
dostávat A	OP 7.8.1	vlastnictví, příslušnost
dostávat A od + G	SP 6.3	korrespondence
doufat (<i>že ...</i>)	OP 6.1.1	myšlení, vědění
doufat, <i>že</i>	JF 2.12.26.1	naděje
dovédět se o + L	OP 6.1.1	myšlení, vědění
dovédět se A (o + L)	OP 6.1.1	myšlení, vědění
dovést + <i>infinitiv</i>	JF 2.6.2.1	schopnost
	JF 2.6.3.1	ptáme se na schopnost
dovnitř	OP 2.6.4	směr dovnitř n. ven
dovolená	SP 3.2	každodenní život, v práci
dovolit	JF 3.14.7	nabídka pomoci
	JF 4.1.3	upoutání pozornosti
dovolit + <i>infinitiv</i>	JF 2.9.4.2	zjistit, zda n.svolí k našemu jednání n. jej zamítne
	JF 2.9.3.3	vyjádření svolení nebo zamítnutí
dovolit A D	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
dovolit, <i>aby</i>	JF 2.9.3.3	vyjádření svolení nebo zamítnutí
	JF 4.7.3	představování
dovolovat + <i>infinitiv</i>	JF 2.9.3.3	vyjádření svolení nebo zamítnutí
	JF 2.9.4.2	zjistit, zda n.svolí k našemu jednání n. jej zamítne
dovolovat A + <i>infinitiv</i>	JF 5.33.3	začátek dopisu (oficiální, formální dopis)
dovolovat A D	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
dovolovat, <i>aby</i>	JF 2.9.3.3	vyjádření svolení nebo zamítnutí
dozadu	OP 2.6.5	směr dopředu n. dozadu
drahý	SP 9.2	nakupování
drobné	SP 9.7	placení
drogy	SP 6.6	zločin a právo

drsný	OP 5.1.8	povrch materiálu, hmat
drůbež	SP 10.1	jídlo a pití
druh	JF 6.15.1	opisujeme neznámé slovo
druhý	OP 3.12	následnost
	OP 8	deixe
dřevo	OP 5.1.15	materiál, látka
dřív(e)	OP 3.14.3	odkaz na minulost
dřív(e) než	OP 3.10	předčasnost
důchod	SP 3.3	každodenní život, příjem
důchodce	SP 3.3	každodenní život, příjem
důchodkyně	SP 3.3	každodenní život, příjem
důležitý	OP 5.2.10	důležitost
dům	SP 2.1	typy ubytování
dům (obchodní d.)	SP 9.1	druhy obchodů
důstojník	SP 6.7	válka a mír
důvod	OP 7.10.1	příčina, důvod
dveře	SP 2.2	dům, prostory
dvojlůžkový pokoj	SP 5.9	cestování, ubytování
dvojnásobný	OP 4.1.3	násobnost
dvou-	OP 4.1.3	násobnost
džem	SP 10.1	jídlo, pití

E

elektřina	SP 2.5	dům a domácnost, služby
EU	SP 6.5	vláda a politika
existovat	OP 1.1	existování
expres	SP 5.3	vlaková doprava

F

fajn	JF 2.12.14.1	spokojenost
	OP 5.2.2.1	vlastnosti, obecně
fakt	JF 2.5.7.1	ujišťování
farma	SP 2.7	dům, okolí
fialový	OP 5.1.9	barva
firma	SP 1.10	zaměstnání
fotoaparát	SP 5.10	cestování, zavazadla
foukat	SP 14.1	počasí
fuj	JF 2.12.9.6	nelibost, ošklivost
fungovat	OP 5.1.12	fyzický stav
	SP 2.5	služby
fungovat (<i>jak</i>)	SP 11.8	autoservis
furt	OP 3.16.2	frekvence

G

galerie	SP 4.5	výstavy, muzea
garáž	SP 11.8	autoservis
	SP 2.6	dům, vybavení
gram	OP 5.1.2.4	váha, hmotnost
grant	SP 3.3	každodenní život, příjem
guma	OP 5.1.15	materiál, látka

H

halěř	SP 9.7	nákupy, placení
haló	JF 4.1.1	upoutání pozornosti
	JF 5.26.1	ptáme se, zda nás druhý slyší
házet A / I	OP 2.7.2	druhy pohybu
hedvábí	OP 5.1.15	materiál, látka
hele	JF 2.12.25.3	údiv
hezký	SP 1.15	tělesný vzhled
	OP 5.2.2.2	estetické vlastnosti
	SP 14.1	počasí
hlad	SP 10.1	jídlo a pití
hladký	OP 5.1.8	povrch materiálu, hmat
hlasitě	OP 5.1.5	slyšitelnost, hluk
hlasitý	OP 5.1.5	slyšitelnost, hluk
hláskovat	JF 6.9.1	žádáme o hláskování slova
hlasovat o + L / pro + A	SP 6.5	vláda a politika
hlavně	JF 5.8.7.2	zdůraznění
	OP 7.9.2	stupňování
hlavní	OP 5.2.10	důležitost
hlavní město	SP 1.2	adresa
hlavní silnice	SP 5.7	silniční provoz
hlavní věc	OP 5.2.10	důležitost
hluboký	OP 5.1.2.1.3	rozměry a míry
hluk	OP 5.1.5	slyšitelnost, hluk
hned	OP 3.12	následnost
hnědý	OP 5.1.9	barva
hnout (s) I	OP 2.7.1	pohyb
hnout se	OP 2.5.1	pohyb
hodina	OP 3.2.1	časové úseky
	OP 3.4.1	hodiny
	SP 8.1	škola
hodina (čtvrt, půl h-y)	OP 3.2.1	časové úseky
hodit A / I	OP 2.7.2	druhy pohybu
hodit se	OP 5.2.4	vhodnost
hodit se D	JF 3.19.2	zjišťování, zda nabídka nebo pozvání byly přijaty
hodně	OP 4.3.9	stupeň děje
hodně + <i>komparativ</i>	OP 4.3.2	stupeň vlastnosti
hodně G	OP 4.2.1	nepočitatelnost
hodný	SP 1.14	charakter, povaha
holicí strojek	SP 7.3	osobní hygiena
holit se	SP 7.3	osobní hygiena
hora	SP 2.7	okolí
horečka	SP 7.4	zdravotní potíže
horký	OP 5.1.2.7	teplota
horší	OP 5.2.2.1	vlastnosti, obecně
hořčice	SP 10.1	jídlo a pití
hořký	OP 5.1.6	chuť
hospoda	SP 10.2	stravování mimo domov
hospodářství	SP 2.7	okolí
host	SP 5.9	cestování, ubytování
	SP 6.2	pozdání a návštěva
hostitel	SP 6.2	pozdání a návštěva
hostitelka	SP 6.2	pozdání a návštěva

houby	SP 10.1	jídlo a pití
hovor (meziměstský h.)	SP 11.2	služby: telefon
hovor (místní h.)	SP 11.2	služby: telefon
hra	SP 4.7	sport
hráč	SP 4.7	sport
hráčka	SP 4.7	sport
hranatý	OP 5.1.1	tvar
hranice	SP 5.11	cestování, vstup do země
hranolky	SP 10.1	jídlo, pití
hrát (na) + A	SP 4.4	volný čas, koncerty
hrnec	SP 9.5	kuchyňské předměty
hrnek	SP 9.5	kuchyňské předměty
hromada <i>G</i>	OP 4.2.1	nepočitatelnost
hrubý	OP 5.1.8	povrch materiálu, hmat
hřát A	OP 5.1.2.7	teplota
hřeben	SP 7.3	osobní hygiena
hřiště	SP 4.7	sport
hubený	SP 1.15	tělesný vzhled
hudební nástroj	SP 4.4	volný čas, koncert
hůř	OP 5.1.12	fyzický stav
hýbat (s) I	OP 2.7.1	pohyb
hýbat se	OP 2.5.1	pohyb

CH

chápat A	OP 6.1.1	myšlení, vědění
charakter	SP 1.14	charakter, povaha
chladit A / <i>se</i>	OP 5.1.2.7	teplota
chlapec	SP 1.6	pohlaví
chléb	SP 10.1	jídlo, pití
chleba	SP 10.1	jídlo, pití
chodit	OP 2.5.2	druhy pohybu
chodit na procházku	SP 4.2	koničky a zájmy
chtít + <i>infinitiv</i>	JF 5.33.2	konec dopisu, neformální, důvěrný dopis
	JF 2.8.1.1	úmysl
	JF 2.8.2.1	zájem (přání)
	JF 5.3.5	oprava vlasního sdělení
	JF 6.16.2	ověřování, zda jsme pochopili hledaný výraz
	JF 6.5.1	ověřování správného pochopení informace
chtít <i>něco</i>	JF 2.12.15.3	nespokojenost
chtít, <i>aby</i>	JF 2.8.2.1	zájem (přání)
chtít se + <i>infinitiv</i>	JF 2.11.4.1	disponovanost
chudoba	SP 6.8	problémy společnosti
chuť	OP 5.1.6	chuť
chutnat	OP 5.1.6	chuť
chutnat + <i>adverbium</i>	OP 5.1.6	chuť
chutnat A	OP 5.1.6	chuť
chutnat D	JF 2.12.7.2	libost, obliba, chuť
	JF 2.12.8.3	zjišťujeme oblibu nebo chuť
	OP 5.1.6	chuť
chvíle	OP 3.2.1	čas
chyba	SP 13.1	jazyk
chyba, <i>že</i>	JF 2.13.5.2	výtka, neschválení

I

i	OP 7.9.1	slučování
	OP 7.9.4	zahrnutí – vyloučení
i kdyby	OP 7.10.6	podmínka
i když	OP 7.10.6	podmínka
i s + I	OP 7.9.4	zahrnutí - vyloučení
informace	SP 5.1	veřejná doprava
informační kancelář	SP 5.1	veřejná doprava
inteligentní	SP 1.14	charakter, povaha
inzerát	SP 4.8	tisk
inzerce	SP 4.8	tisk
J		
já	JF 1.1.2	identifikace
	JF 1.1.3	identifikace
	OP 8	deixe
já nechtěl/a	JF 2.13.1.1	omluva
já nerad/a	JF 2.13.1.1	omluva
jak	JF 1.4.2.6	otázka doplňovací
	JF 1.5.2.6	odpověď na otázku doplňovací
	JF 2.12.8.2	zjišťujeme oblibu nebo chuť
	JF 2.12.8.3	zjišťujeme oblibu nebo chuť
	JF 3.19.3	zjišťování, zda nabídka nebo pozvání byly přijaty
	JF 4.4.1	navázání kontaktu při pozdravu
	JF 5.2.5	váhání, rozpaky, hledání vhodného výrazu
	JF 6.12.1	ptáme se na výslovnost určitého slova
	JF 6.13.1	sdělujeme, že určité slovo neznáme v češtině
	JF 6.13.2	sdělujeme, že určité slovo neznáme v češtině
	JF 6.14.1	žádáme o pomoc při hledání vhodného výrazu
	JF 6.14.2	žádáme o pomoc při hledání vhodného výrazu
	JF 6.8.1	ptáme se na způsob psaní
jak (jsi/je) starý	OP 5.1.11	věk, stáří
jak často	JF 1.4.2.6	otázka doplňovací
	JF 1.5.2.6	odpověď na otázku doplňovací
	OP 3.16.1	frekvence
jak daleko	JF 1.4.2.7	otázka doplňovací
	JF 1.5.2.7	odpověď na otázku doplňovací
jak daleko je něco	OP 2.4.1	vzdálenost
jak daleko je někam	OP 2.4.1	vzdálenost
jak dlouho	JF 1.4.2.6	otázka doplňovací
	JF 1.5.2.6	odpověď na otázku doplňovací
	OP 3.8.1	množství času
jak moc	JF 1.4.2.7	otázka doplňovací
	JF 1.5.2.7	odpověď na otázku doplňovací
jak víte	JF 5.2.2	váhání, rozpaky, hledání vhodného výrazu
jako u stejný, stejně	OP 7.7	stejnost, odlišnost, srovnání
jakost	OP 5.2.2.1	vlastnosti, obecně
jakpak + <i>negativní kondicionál</i>	JF 2.2.3.5	vyjádření nesouhlasu s negativním tvrzením
jaký	JF 1.4.2.4	otázka doplňovací
	JF 6.6.3	ptáme se na význam slova
	OP 8	deixe
jakýsi	OP 8	deixe
jasně	JF 2.1.3.7	vyjádření souhlasu s negativním tvrzením
jasný	SP 13.1	jazyk

jazyk	OP 5.1.9	barva
jeden	SP 13.1	jazyk
jedno-	OP 8	deixe
jednoduchý	OP 4.1.3	násobnost
jednolůžkový pokoj	OP 4.1.3	násobnost
jednotlivý	SP 5.9	cestování, ubytování
jeho	OP 4.1.3	násobnost
jehož	OP 8	deixe
její	OP 8	deixe
jejich	OP 8	deixe
jemný	OP 5.1.8	povrch materiálu, hmat
jen	OP 4.3.5	stupeň, restriktivnost
	OP 7.9.4	zahrnutí - vyloučení
jen + <i>imperativ</i>	JF 3.9.2	povzbuzení
	JF 2.9.3.1	vyjádření svolení nebo zamítnutí
	JF 5.18.1	vybízáme někoho, aby pokračoval
jen aby	JF 2.12.27.3	obava, strach
jen jednou	OP 3.16.8	řídkost, ojedinělost
jen ne	OP 7.9.4	zahrnutí - vyloučení
jenom	OP 4.3.5	restriktivnost
jenž	OP 8	deixe
jestli	JF 1.4.1.6	referování o zjišťovací otázce
jestli(že)	OP 7.10.5	podmínka
jestlipak	JF 1.4.1.2	otázka zjišťovací
jestliže	JF 5.9.1	shrnutí
ještě	JF 5.11.4	žádost o změnu tématu
	JF 5.17.1	upozorňujeme, že chceme pokračovat
	JF 5.17.2	upozorňujeme, že chceme pokračovat
	JF 5.33.2	konec dopisu, neformální, důvěrný dopis
	OP 3.15.2	pokračování, trvání
	OP 4.3.7	stupeň množství
	OP 4.3.9	stupeň
	OP 4.3.9	stupeň děje
	OP 7.9.4	zahrnutí - vyloučení
ještě + <i>komparativ</i>	OP 4.3.2	stupeň vlastnosti
ještě + <i>sloveso být/mít</i>	OP 1.6	dosažitelnost
ještě jeden	OP 4.1.2	pořadí
ještě jednou	JF 6.2.1	žádáme o zopakování věty
ještě míň/méně	OP 4.3.7	stupeň množství
ještě ne-	OP 3.12	následnost
	OP 4.3.9	stupeň děje
ještě ne + <i>sloveso být/mít</i>	OP 1.6	dosažitelnost
ještě ne- + <i>sloveso pohybu</i>	OP 1.5	přítomnost, nepřítomnost
ještě něco jiného	JF 5.10.1.	změna tématu
ještě víc	OP 4.3.7	stupeň množství
ještě že	JF 2.12.3.3	uspokojení
jet	OP 2.5.2	pohyb
	OP 5.1.12	fyzický stav
	SP 12.1	hledání cesty
jet I / <i>kam</i>	SP 5.1	veřejná doprava
jet I / <i>na+L</i>	SP 5.6	soukromá doprava
jezdit	OP 2.5.2	druhy pohybu
	OP 5.1.12	fyzický stav
jezdit I / <i>kam</i>	SP 5.1	veřejná doprava

jezdit I / na+L	SP 5.6	soukromá doprava
jezero	SP 2.7	okolí
jídlna	SP 10.2	stravování mimo domov
	SP 3.2	každodenní život, v práci
jídelní lístek	SP 10.2	stravování mimo domov
jídlo	SP 10.1	jídlo, pití
jinak	OP 7.7	stejnost, odlišnost, srovnání
jinak + <i>imper.</i> + <i>perf. prézens</i>	JF 3.7.2	výhrůžka
jiný	OP 7.6	identičnost
	OP 7.7	stejnost, odlišnost, srovnání
jíst A	SP 10.1	jídlo, pití
jistě	JF 2.1.3.6	vyjádření souhlasu s negat. tvrzením
	JF 2.5.2.1	vysoký stupeň přesvědčení o platnosti
jít	OP 2.5.2	pohyb
	OP 5.1.12	fyzický stav věci
	SP 12.1	hledání cesty
jít (v <i>imperativu</i>) + <i>infinitiv</i>	JF 3.13.1	žádost o pomoc
jít + <i>infinitiv</i>	JF 2.6.1.4	prostá možnost
jít do + G (školy/práce)	SP 3.1	každodenní život, doma
jít dobře	OP 5.2.7	úspěšnost
jít k lékaři	SP 7.5	zdravotnické služby
jít na procházku	SP 4.2	koníčky a zájmy
jít nakoupit A	SP 9.2	nakupování
jít nakupovat A	SP 9.2	nakupování
jít spát	SP 3.1	každodenní život, doma
jít špatně	OP 5.2.7	úspěšnost
jít ven	SP 4.1	volný čas
jízdenka	SP 5.1	veřejná doprava
jízdenka (zpáteční j.)	SP 5.1	veřejná doprava
jízdní řád	SP 5.1	veřejná doprava
jméno	SP 1.1	osobní údaje, jméno
jméno (křestní j.)	SP 1.1	osobní údaje, jméno
jmenovat se <i>jak</i>	SP 1.1	osobní údaje, jméno
jmenovat se <i>nějak</i>	JF 5.2.7	váhání, rozpaky při nevybavení správného výrazu
	OP 7.4.3	procesy, způsob
jogurt	SP 10.1	jídlo, pití

K

k (e) + D	OP 2.4.2	vzdálenost
	OP 2.6.2	směr sem n. pryč
	OP 4.3.4	přesnost, přibližnost
	OP 7.10.4	účel
k čemu	OP 7.10.4	účel
k tomu	OP 7.10.4	účel
kafe	SP 10.1	jídlo, pití
kam	JF 1.4.2.6	otázka doplňovací
	JF 1.5.2.6	odpověď na otázku doplňovací
	OP 2.6.1	směr
	OP 8	deixe
kamarád	SP 6.1	druhy vztahů s lidmi
kamarádka	SP 6.1	druhy vztahů s lidmi
kamera	SP 5.10	zavazadla
kancelář (cestovní k.)	SP 5.8	prázdniny, dovolená
kancelář (informační k.)	SP 5.1	veřejná doprava

kancelář (turistická k.)	SP 5.8	prázdniny, dovolená
kantýna	SP 3.2	každodenní život, v práci
karta (platební k.)	SP 9.7	placení
kartáček na zuby	SP 7.3	osobní hygiena
karty	SP 4.7	sport
kaše (bramborová k.)	SP 10.1	jídlo a pití
kašel	SP 7.4	zdravotní potíže
káva	SP 10.1	jídlo, pití
kavárna	SP 10.2	stravování mimo domov
kazeta	SP 4.3	volný čas
každý	OP 3.16.3	pravidelnost
	OP 4.1.1	počitatelnost
kde	JF 1.4.2.6	otázka doplňovací
	JF 1.5.2.6	odpověď na otázku doplňovací
	OP 2.1.2	místo
	OP 8	deixe
kdeco	OP 8	deixe
kdekdo	OP 8	deixe
kdepak	JF 2.2.2.5	nesouhlas s pozitivním tvrzením
kdo	JF 1.4.2.2	otázka doplňovací
	OP 8	deixe
kdosi	OP 8	deixe
kdokoliv	OP 8	deixe
kdy	JF 1.4.2.6	otázka doplňovací
	JF 1.5.2.6	odpověď na doplňovací otázku
	OP 3.5	kdy?
	OP 8	deixe
kdyby	OP 7.10.5	podmínka
když	OP 7.10.5	podmínka
když (<i>s dk slov. v min.č.</i>)	OP 3.12	následnost
když (<i>s min.n.přít.časem</i>)	OP 3.11	souběžnost
kečup	SP 10.1	jídlo, pití
keř	SP 2.8	flóra
kilo(gram)	OP 5.1.2.4	váha, hmotnost
kilometr	OP 5.1.2.2.1	míry
kilometr (čtvereční k.)	OP 5.1.2.2.2	míry
kladný	JF 5.33.3	konec dopisu, oficiální, formální dopis
klíč	SP 5.9	ubytování
klidně + <i>imperativ</i>	JF 2.9.3.1	vyjádření svolení nebo zamítnutí
klub	SP 4.7	sport
	SP 6.4	členství v organizacích
knedlíky	SP 10.1	jídlo, pití
kniha	SP 4.6	čtení
knihkupectví	SP 4.6	čtení
knihovna	SP 4.6	čtení
koláč	SP 10.1	jídlo, pití
kolega	SP 3.2	každodenní život, v práci
kolegyně	SP 3.2	každodenní život, v práci
kolem + G	OP 2.3.2	uspořádání: místo: osoba, věc
	OP 2.6.11	dráha
	OP 3.6.2	přibližnost
	OP 4.3.4	přesnost, přibližnost
kolem	OP 2.3.1	uspořádání: místo
kolem dokola	OP 2.3.1	uspořádání: místo
kolik	JF 1.4.2.7	otázka doplňovací

	JF 1.5.2.7	odpověď na doplňovací otázku
	OP 3.8.1	množství času
	OP 4.1.1	počitatelnost
	OP 4.1.6	zlomky
	OP 4.2.1	nepočitatelnost
	OP 8	deixe
kolik je mu	OP 5.1.11	věk, stáří
kolika-	OP 4.1.3	násobnost
kolikátý	OP 3.4.3	datum
	OP 4.1.2	pořadí
kolikrát	OP 3.16.1	frekvence
	OP 4.1.3	násobnost
kolo	SP 11.8	autoservis
kompakt	SP 4.3	volný čas
končit	JF 5.33.1	konec dopisu, oficiální, formální dopis
končit	OP 3.15.3	přerušení, dočasnost, konec
končit A	OP 3.15.3	přerušení, dočasnost, konec
konec G	OP 3.15.3	přerušení, dočasnost, konec
konečně	OP 3.13	pořadí
koníček	SP 4.2	koníčky a zájmy
konkurz	SP 3.5	každodenní život, plány
kontrola (pasová k.)	SP 5.11	cestování, vstup do země
konvice na vodu	SP 9.5	nákupy, kuchyňské potřeby
konzulát	SP 11.6	diplomatické služby
kopec	SP 2.7	okolí
koruna	SP 9.7	placení
kostel	SP 1.12	náboženství
koupit A	SP 9.2	nakupování
	SP 2.1	ubytování
kouření zakázáno	SP 9.6	kouření
kouřit A	SP 9.6	kouření
kousek	SP 10.1	jídlo, pití
kousek G	OP 4.1.6	zlomky
	OP 4.2.1	nepočitatelnost
kov	OP 5.1.15	materiál, látka
krabice	SP 5.10	zavazadla
kraj	SP 2.7	okolí
krajina	SP 2.7	okolí
krásně	SP 14.1	počasí
krásný	OP 5.2.2.2	estetické vlastnosti
krást	SP 6.6	zločin a právo
-krát	OP 4.1.9	počet
krátký	OP 5.1.2.1.1	rozměry a míry
kriminální čin	SP 6.6	zločin a právo
křestní jméno	SP 1.1	osobní údaje, jméno
křičet	OP 5.1.5	slyšitelnost, hluk
křižovatka	SP 5.7	silniční provoz
který	JF 1.4.2.2.1	otázka doplňovací
	OP 8	deixe
kterýsi	OP 8	deixe
kudy	JF 1.4.2.6	otázka doplňovací
	JF 1.5.2.6	odpověď na doplňovací otázku
	OP 2.6.11	dráha
	OP 8	deixe
kufr	SP 5.10	zavazadla

kulatý	OP 5.1.1	tvar
kupovat A	SP 2.1	ubytování
	SP 9.2	nakupování
kurz	SP 3.5	každodenní život, plány
	SP 8.1	škola, vzdělání
kus <i>G</i>	OP 4.1.6	zlomky
	OP 4.2.1	nepočitatelnost
kůže	OP 5.1.15	materiál, látka
kvalita	OP 5.2.2.1	vlastnosti, obecně
květina	SP 2.8	flóra
květina/květiny	SP 6.2	pozdání a návštěva
kvůli + D	OP 7.10.1	příčina, důvod
	OP 7.10.4	účel
kyselý	OP 5.1.6	chuť
L		
laciný	SP 9.2	nakupování
láska	OP 6.1.2	city, pocity
laskavě	JF 3.3.3	žádost (formální)
	JF 3.3.4	žádost formální
led	SP 14.1	počasí
lednička	SP 2.6	dům, vybavení a úklid
legrační	OP 6.1.2	city, pocity
lehký	OP 5.1.2.4	váha, hmotnost
	OP 5.2.12	obtížnost
lék(-y)	SP 7.5	zdravotnické služby
lékárna	SP 7.5	zdravotnické služby
lékař	SP 7.5	zdravotnické služby
lékař (jít k l-i)	SP 7.5	zdravotnické služby
lépe	OP 5.1.12	fyzický stav
lepší	OP 5.2.2.1	vlastnosti, obecně
les	SP 2.7	okolí
let	SP 5.2	letecká doprava
letadlo	SP 5.2	letecká doprava
létat	OP 2.5.2	druhy pohybu
létat I / <i>kam</i>	SP 5.2	letecká doprava
letecká linka	SP 5.2	letecká doprava
letecká pošta	SP 6.3	korespondence
letenka	SP 5.2	letecká doprava
letět	OP 2.5.2	druhy pohybu
letět I / <i>kam</i>	SP 5.2	letecká doprava
letišťe	SP 5.2	letecká doprava
letos	OP 3.14.2	odkaz na přítomnost
levice	SP 6.5	vláda a politika
levný	SP 9.2	nakupování
líbit se D	JF 2.12.7.3	libost, obliba, chuť
	JF 2.12.8.2	zjistujeme oblibu nebo chuť
	OP 5.2.4	vhodnost
	OP 6.1.2	city, pocity
lidé	OP 8	deixe
linka (letecká l.)	SP 5.2	letecká doprava
líp	OP 5.1.12	fyzický stav osoby
lístek	SP 4.4	volný čas, kino, divadla aj.
lístek (jídelní l.)	SP 10.2	stravování mimo domov

litr	OP 5.1.2.5	objem
lod'	SP 5.4	lodní doprava
loni	OP 3.14.3	odkaz na minulost
louka	SP 2.7	okolí
lžíce	SP 9.5	kuchyňské předměty
lžička	SP 9.5	kuchyňské předměty

M

má	OP 8	deixe
magnetofon	SP 4.3	volný čas
malba	SP 4.5	výstavy, muzea
málem	OP 4.3.7	stupeň množství
málo	SP 13.1	jazyk
	OP 4.3.9	stupeň děje
málo <i>G</i>	OP 4.2.1	nepočitatelnost
málokdy	OP 3.16.8	řidkost, ojedinělost
malý	SP 1.15	tělesná vzhled
	OP 5.1.11	věk, stáří
	OP 5.1.2.1	rozměry a míry
	OP 5.1.2.6	plocha, prostor
	OP 5.1.2.6	plocha, prostor
manžel	SP 1.11	rodina
manželka	SP 1.11	rodina
mapa	SP 12.1	hledání cesty
máslo	SP 10.1	jídlo, pití
maso	SP 10.1	jídlo, pití
matka	SP 1.11	rodina
maturita	SP 8.3	vzdělání, kvalifikace, zkoušky
maturitní zkouška	SP 8.3	vzdělání, kvalifikace, zkoušky
med	SP 10.1	jídlo, pití
mechanik	SP 11.8	autoservis
měkký	OP 5.1.8	povrch materiálu, hmat
mělký	OP 5.1.2.1.3	rozměry a míry
méně	OP 4.3.7	stupeň množství
	OP 4.3.8	stupeň vlastností
měnit A	SP 11.4	banka
	SP 9.2	nakupování
menšina	OP 4.3.7	stupeň množství
měřit A	OP 5.1.2.1	rozměry a míry
měřit <i>kolik</i>	OP 5.1.2.1	rozměry a míry
měřit teplotu	OP 5.1.2.7	teplota
měsíc	OP 3.2.1	časové úseky
	OP 5.1.11	věk, stáří
město	SP 1.2	adresa
město (hlavní m.)	SP 1.2	adresa
metr	OP 5.1.2.2.1	míry
metr (čtvereční m.)	OP 5.1.2.2.2	míry
metro	SP 5.1	veřejná doprava
mezi I	OP 2.2.2	relativní poloha: místo:osoba, věc
mezi A	OP 2.6.8	směr do středu
meziměstský hovor	SP 11.2	služby: telefon
mezinárodní vlak	SP 5.3	vlaková doprava
mezitím	OP 3.11	souběžnost
mezitím co	OP 3.11	souběžnost

míč	SP 4.7	sport
milenec	SP 6.1	druhy vztahů s lidmi
milenka	SP 6.1	druhy vztahů s lidmi
milimetr	OP 5.1.2.2.1	míry
milovat A	OP 6.1.2	city, pocity
milý	SP 1.14	charakter, povaha
	JF 5.31.1	úvodní formule, důvěrný, neformální dopis
	JF 5.31.2	úvodní formule, důvěrný, neformální dopis
	JF 5.31.3	úvod. formule, neform. dopis osobě, které vykáme
	JF 5.32.2	začátek dopisu, neformální, důvěrný dopis
	OP 5.2.2.2	estetické vlastnosti
mimo provoz	SP 11.2	služby: telefon
ministr	SP 6.5	vláda a politika
minule	OP 3.14.3	odkaz na minulost
minulý	OP 3.14.3	odkaz na minulost
minuta	OP 3.2.1	časové úseky
mír	SP 6.7	válka a mír
mísa	SP 9.5	kuchyňské potřeby
místenka	SP 5.1	veřejná doprava
místní hovor	SP 11.2	služby: telefon
místnost	SP 2.2	dům, prostory
místo	SP 2.7	okolí
	SP 4.4	kino, divadlo
	SP 1.4	datum a místo narození
	OP 5.1.2.6	plocha, prostor
	OP 5.1.2.6	plocha, prostor
	SP 5.3	vlaková doprava
mít A	OP 1.6	dosazitelnost
	OP 7.8.1	vlastnictví, přináležitost
	OP 7.8.2	část - celek
	SP 3.3	každodenní život, příjem
mít A z G	OP 7.10.1	příčina, důvod
mít A z toho, že	OP 7.10.1	příčina, důvod
mít (v kondicionálu) + infinitiv	JF 2.13.3.1	vyjádření doporučení
	JF 2.5.8.2	tvrzení bez záruky
	JF 2.7.3.2	žádoucnost
mít + infinitiv	JF 2.5.8.2	tvrzení bez záruky
	JF 2.7.2.1	očekávanost, povinnost
	JF 2.7.4.1	zjišťujeme nutnost realizace nějakého děje
	JF 3.11.1	žádost o radu
	JF 5.29.1	volaný není přítomen
mít cenu	OP 5.2.1	hodnota, cena
mít čas	OP 3.3	dosazitelnost času
mít dost	OP 5.2.5	přiměřenost
mít na sobě A	SP 9.4	oblečení, móda
mít nejraději A	JF 2.11.2.1	přednost z více možností
	JF 2.11.3.2	zjišťování preference
mít nemoc	SP 7.4	zdravotní potíže
mít povinnost + infinitiv	JF 2.7.2.2	očekávanost, povinnost
mít pravdu	JF 2.1.1.2	vyjádření souhlasu obecně
	OP 5.2.3	správnost, pravdivost
mít rád A	JF 2.12.10.2	sympatie (jen osoby)
	JF 2.12.12.1	láska
	JF 2.12.7.1	libost, obliba, chuť
	JF 2.12.8.1	zjišťujeme oblibu nebo chuť

mít raději A nebo A	OP 6.1.2	city, pocity
mít raději A než A	JF 2.11.3.1	zjišťování preference
mít radost z + G	JF 2.11.1.1	přednost ze dvou možností
mít radost, že ...	OP 6.1.2	city, pocity
	OP 6.1.2	city, pocity
mít strach	JF 2.12.1.2	potěšení, radost
mít strach, (že, abych)	OP 6.1.2	city, pocity
mít v plánu + <i>infinitiv</i>	JF 2.12.27.2	obava, strach
mít (velký) význam	JF 2.8.1.2	úmysl
mít význam	OP 5.2.10	důležitost
mít zájem + <i>infinitiv</i>	JF 6.6.3	ptáme se na význam slova
mít zájem, aby	JF 2.8.2.2	zájem (přání)
mít se dobře	JF 2.8.2.2	zájem (přání)
mít se nějak	JF 4.5.1	odpověď na otázku při pozdravu
	JF 4.4.1	navázání kontaktu při pozdravu
	OP 7.4.3	procesy, způsob
mladý	OP 5.1.1.1	věk, stáří
mléko	SP 10.1	jídlo, pití
mlha	SP 14.1	počasí
mluvit	JF 6.17.1	žádáme někoho, aby mluvil pomaleji
mluvit (s + I) (o + L))	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
mluvit <i>jak</i>	SP 13.1	jazyk
mluvit <i>nějak</i>	OP 7.4.3	procesy, způsob
mluvit s + I	JF 5.24.1	žádáme nějakou osobu v telefonu oficiálně
	JF 5.24.5	žádáme nějakou osobu v telefonu soukromě
mnoho	JF 5.32.1	začátek dopisu, neformální, důvěrný dopis
mnoho G	OP 4.1.1	počitatelnost
	OP 4.2.1	nepočitatelnost
mnohokrát	OP 3.16.6	počítaný výskyt
moc	OP 4.3.8	stupeň vlastnosti
moc G	OP 4.1.1	počitatelnost
moc G	OP 4.2.1	nepočitatelnost
moc + <i>adjektivum</i>	OP 5.2.5	přiměřenost
mocht (v <i>kondicionálu</i>) + <i>inf.</i>	JF 3.20.2	žádáme o pohoštění
	JF 3.3.4	žádost (formální)
	JF 5.24.1	žádáme nějakou osobu v telefonu oficiálně
	JF 5.24.2	žádáme nějakou osobu v telefonu oficiálně
	JF 6.17.1	žádáme někoho, aby mluvil pomaleji
	JF 6.6.4	ptáme se na význam slova
mocht + <i>infinitiv</i>	JF 2.12.22.2	rezignace
	JF 2.13.1.6	omluva
	JF 2.6.1.1	prostá možnost
	JF 3.14.1	nabídka pomoci
	JF 3.20.2	žádáme o pohoštění
	JF 3.4.2	prosba osobní
	JF 5.14.2	přerušení
	JF 5.24.2	žádáme nějakou osobu v telefonu oficiálně
	JF 5.24.5	žádáme nějakou osobu v telefonu soukromě
	JF 5.24.6	žádáme nějakou osobu v telefonu soukromě
	JF 5.29.2	volaný není přítomen
	JF 5.30.3	reakce na nepřítomnost volaného
	JF 6.11.1	žádáme někoho, aby nám určité slovo napsal
	JF 6.17.1	žádáme někoho, aby mluvil pomaleji
	JF 6.2.1	žádost o zopakování věty
	JF 6.9.1	žádáme o hláskování slova

moderní	SP 4.5	volný čas, výstavy, muzea
	OP 5.1.11	věk, stáří
modrý	OP 5.1.9	barva
moje	OP 8	deixe
mokrý	OP 5.1.3	vlhkost
moment ...	JF 5.2.1	váhání, rozpaky, hledání vhodného výrazu
	JF 5.17.1	upozorňujeme, že chceme pokračovat
	JF 5.25.1	žádáme volajícího, aby počkal
	JF 5.25.4	žádáme volajícího, aby počkal
moře	SP 2.7	okolí
most	SP 5.7	silniční provoz
motor	SP 11.8	autoservis
mouka	SP 10.1	jídlo, pití
možná	JF 2.5.5.1	stupeň přesvědčení o platnosti nebo neplatnosti
možná N, ne	JF 6.16.3	ověřujeme, zda jsme pochopili hledaný výraz
mrazit A	OP 5.1.2.7	teplota
mrtev	OP 5.1.12	fyzický stav
mrtvý	SP 7.4	zdravotní potíže
	OP 5.1.12	fyzický stav
mrzet	JF 2.12.2.1	rozmrzelost
mrznout	SP 14.1	počasí
můj	OP 8	deixe
muset + <i>infinitiv</i>	JF 2.7.1.1	nezbytnost
muzeum	SP 4.5	volný čas, muzea
muž	SP 1.6	pohlaví
my	OP 8	deixe
myčka aut	SP 11.9	benzinová stanice
mýdlo	SP 7.3	osobní hygiena
mýlit se	OP 5.2.3	správnost, pravdivost
myslet A I	JF 6.7.1	ptáme se na smysl formulace
myslet N	JF 6.16.1	ověřujeme, zda jsme pochopili hledaný výraz
myslet na + A	OP 6.1.1	myšlení, vědění
myslet, že	JF 2.5.4.3	stupeň přesvědčení o platnosti nebo neplatnosti
	JF 2.5.6.1	zjišťování stupně jistoty
	JF 5.5.2	vyjádření názoru
myslet si A	OP 6.1.1	myšlení, vědění
myslet si A o + L	JF 2.13.6.2	ptáme se mluvčího, jak hodnotí fakt
	JF 5.12.1	dotaz na názor jiné osoby
myslet si, že	OP 6.1.1	myšlení, vědění
myšlenka	OP 6.1.1	myšlení, vědění
mýt A (nádobí/okno)	SP 2.6	dům, vybavení a úklid
mýt se	SP 3.1	každodenní život, doma
	SP 7.3	osobní hygiena
mýt se / si A	OP 5.1.14	čistota
N		
na + A	OP 2.4.2	vzdálenost
	OP 2.6.2	směr sem n. pryč
	OP 2.6.6	směr nahoru n. dolů
	OP 3.5	kdy?
	OP 3.9	perspektiva
	OP 4.1.1	počitatelnost
	OP 4.3.4	přesnost, přibližnost
	OP 7.4.7	výsledek

	OP 7.10.1	příčina, důvod
	OP 7.10.4	účel
na + L	OP 2.1.3	místo: osoba, věc
	OP 2.5.4	pohyb: způsoby, prostředky
na jak dlouho	OP 3.9	perspektiva
na kdy	OP 3.9	perspektiva
na konec	JF 5.19.1	upozorňujeme, že končíme
na příklad	OP 9.7.6	exemplifikace a výčty
na shledanou	JF 4.2.3	zdvořilé pozdravy při loučení
na tvém/vašem místě	JF 3.12.2	rada, doporučení
na závěr	JF 5.19.1	upozorňujeme, že končíme
náboženství	SP 1.12	náboženství
nad + A	OP 2.6.6	směr nahoru n. dolů
nad + I	OP 2.2.2	relativní poloha: místo:osoba, věc
nad nulou	OP 5.1.2.7	teplota
nádraží (autobusové n.)	SP 5.1	veřejná doprava
nádraží (vlakové n.)	SP 5.1	veřejná doprava
nádrž (benzínová)	SP 11.9	autoservis
nafta	SP 11.9	autoservis
nahlas	OP 5.1.5	slyšitelnost, hluk
nahoru	OP 2.6.6	směr nahoru n. dolů
nahore	OP 2.2.1	relativní poloha: místo
nájem	SP 2.4	náklady na byt
nakonec	JF 5.33.2	konec dopisu, neformální, důvěrný dopis
	OP 3.13	pořadí
nakoupit A	SP 3.1	každodenní život, doma
nakupovat A	SP 3.1	každodenní život, doma
nalevo	OP 2.2.1	relativní poloha: místo
nalevo od + G	OP 2.2.2	relativní poloha: místo:osoba, věc
namáčet A	OP 5.1.3	vlhkost
náměstí	SP 1.2	adresa
namočit A	OP 5.1.3	vlhkost
nanejvýš	OP 4.3.6	stupeň
nápad	OP 6.1.1	myšlení, vědění
napadat A	OP 6.1.1	myšlení, vědění
napadnout A	OP 6.1.1	myšlení, vědění
naplnit A I	OP 5.1.17	naplněnost
naplňovat A I	OP 5.1.17	naplněnost
nápodobně	JF 4.13.1	odpověď na přání dobré chuti
napravo	OP 2.2.1	relativní poloha: místo
napravo od + G	OP 2.2.2	relativní poloha: místo:osoba, věc
naproti	OP 2.2.1	relativní poloha: místo
naproti + D	OP 2.2.2	relativní poloha: místo:osoba, věc
např.	OP 7.9.6	exemplifikace a výčty
napřed	OP 3.13	pořadí
například	JF 5.7.1	uvádění příkladů
	OP 7.9.6	exemplifikace a výčty
napsat	JF 6.8.2	ptáme se na způsob psaní určitého slova
	JF 6.10.1	odpověď na žádost o hláskování n. způsob psaní
napsat A	SP 13.1	jazyk
	SP 4.6	čtení
	JF 6.11.1	žádáme někoho, aby nám určité slovo napsal
napsat A D	SP 6.3	korespondence
napsat D A	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
napsat si s + I	SP 6.3	korespondence

narodit se	OP 1.3	procesy, změny
narodit se <i>kdy, kde</i>	SP 1.4	osobní údaje, datum a místo narození
národnost	SP 1.8	osobní údaje, národnost
narození	OP 1.3	procesy, změny
	SP 1.4	osobní údaje, datum a místo narození
následující	OP 8	deixe
násobit <i>A I</i>	OP 4.1.9	počet
nastoupit do + <i>G / kde</i>	SP 5.1	veřejná doprava
nástroj (hudební n.)	SP 4.4	volný čas, koncerty
nástupiště	SP 5.3	vlaková doprava
nastupovat do + <i>G / kde</i>	SP 5.1	veřejná doprava
náš	OP 8	deixe
naštěstí	JF 2.12.3. 2	uspokojení
natankovat (A)	SP 11.9	benzinová stanice
NATO	SP 6.5	vláda a politika
naučit A	SP 8.1	škola, vzdělání, výchova
naučit se A	SP 8.1	škola, vzdělání, výchova
návštěva (pozvat A na n.)	SP 6.2	pozvání a návštěva
navštěvovat A	SP 6.2	pozvání a návštěva
navštívit A	SP 6.2	pozvání a návštěva
názor	JF 5.5.1	vyjádření názoru
názor (podle mého n.)	JF 5.5.1	vyjádření názoru
ne- + <i>sloveso pohybu</i>	OP 2.1.1	poloha: stav
ne- daleko od + <i>G</i>	OP 2.4.3	vzdálenost
ne	JF 1.3.2	rektifikace
	JF 1.5.1.2	odpověď na otázku doplňovací
	JF 2.1.3.1	vyjádření souhlasu s negativním tvrzením
	JF 2.2.2.2	vyjádření nesouhlasu s pozitivním tvrzením
	JF 3.18.1	odmítnutí nabídky
	JF 5.3.1	oprava vlastního sdělení
	JF 6.16.3	ověřujeme, zda jsme pochopili hledaný výraz
ne tak(hle)	OP 7.7	stejnost, odlišnost, srovnání
ne takový(hle)	OP 7.7	stejnost, odlišnost, srovnání
ne tohle	JF 1.1.1	identifikace (definování)
nebát se	JF 2.12.28.2	utěšení obav
nebo	OP 7.9.3	disjunkce
nebo + <i>imper. + perf. prézens</i>	JF 3.7.2	výhrůžka
nebýt možné	JF 2.12.23.1	překvapení
nebýt někde	OP 1.5	přítomnost, nepřítomnost
nebýt pravda	JF 2.2.1.1	vyjádření nesouhlasu obecně
nebýt přesně <i>něco</i>	JF 5.3.5	oprava vlastního sdělení
nebýt spokojený	JF 2.12.15.4	nespokojenost
nebýt tady	JF 5.29.1	volaný není přítomen
nebýt tak	JF 2.2.1.3	vyjádření nesouhlasu obecně
nebýt zač	JF 2.13.8.1	reakce při vyjádření vděčnosti
něco	JF 5.14.2	přerušení
	JF 5.29.1	volaný není přítomen
	JF 5.4.1	uvedení tématu
	OP 8	deixe
něco (jako)	JF 6.15.3	opisujeme neznámé slovo
něčí	OP 7.8.1	vlastnictví, přináležitost
	OP 8	deixe
nedaleko od + <i>G</i>	OP 2.4.3	vzdálenost
nedaleko	OP 2.4.3	vzdálenost
nedat se nic dělat	JF 2.12.22.1	rezignace

nedat si A	JF 3.16.2	nabídka pohoštění
nedávno	OP 3.14.3	odkaz na minulost
nedělat si starosti	JF 2.12.28.3	utěšení obav
nedít se nic	JF 2.13.2.1	přijetí omluvy
nedůležitý	OP 5.2.10	důležitost
nefungovat	OP 5.1.12	fyzický stav
nehoda	SP 7.4	zdravotní potíže
nechat + <i>infinitiv</i>	JF 5.17.3	upozorňujeme, že chceme pokračovat
nechat (si) + <i>infinitiv</i>	OP 7.3.5	relace: konatel – iniciátor
	OP 7.10.1	příčina, důvod
nechat A	SP 5.9	ubytování
nechat A	JF 5.30.3	reakce na nepřítomnost volaného
nechávat (si) + <i>infinitiv</i>	OP 7.3.5	relace: konatel – iniciátor
	OP 7.10.1	příčina, důvod
nechávat A	SP 5.9	ubytování
nechtít + <i>infinitiv</i>	JF 3.14.4	nabídka pomoci
	JF 3.15.1	nabídka pozvání
	JF 3.16.1	nabídka pohoštění
nechtít <i>něco</i>	JF 2.12.15.2	nespokojenost
nechutnat	OP 5.1.6	chuť
nechutnat D	JF 2.12.9.2	nelibost, ošklivost
nejdřív	OP 3.13	pořadí
nějaký	OP 8	deixe
nejet	OP 5.1.12	fyzický stav
nejezdít	OP 5.1.12	fyzický stav
nejhlubší	JF 4.10.2	soustrast
nejhorší	OP 5.2.2.1	vlastnosti, obecně
nejít	OP 5.1.12	fyzický stav
nejít, aby	JF 2.9.3.5	vyjádření svolení nebo zamítnutí
nejlépe	SP 12.1	hledání cesty a místa
nejlepší	JF 4.9.3	uznání, blahopřání
	OP 5.2.2.1	vlastnosti, obecně
nejméně	OP 4.3.6	stupeň
	OP 4.3.7	stupeň množství
nejprve	OP 3.13	pořadí
nejraději + <i>sloveso</i>	JF 2.11.2.2	přednost z více možností
	JF 2.11.3.2	zjišťování preference
nejrychleji	SP 12.1	hledání cesty a místa
nejvíc(e)	OP 4.3.7	stupeň množství
někam	OP 2.6.1	směr obecně
	OP 8	deixe
někde	OP 2.1.2	poloha: místo
	OP 8	deixe
někdo	OP 8	deixe
někdy	OP 3.16.7	občasnost
	OP 3.5	kdy?
	OP 8	deixe
několik	JF 5.4.1	vedení tématu
	OP 8	deixe
několik G	OP 4.1.1	počitatelnost
několika-	OP 4.1.3	násobnost
několikátý	OP 4.1.2	pořadí
několikrát	OP 3.16.6	počítaný výskyt
	OP 4.1.3	násobnost
nekončit	JF 5.17.2	upozorňujeme, že chceme pokračovat

některý	OP 8	deixe
někudy	OP 2.6.11	dráha
nelíbit se D	JF 2.12.9.3	nelibost, ošklivost
nemít + <i>infinitiv</i>	JF 2.13.5.1	výtka, neschválení
	JF 5.29.1	volaný není přítomen
nemít chuť + <i>infinitiv</i>	JF 3.15.3	nabídka, pozvání
nemít chuť na + A	JF 3.16.3	nabídka pohoštění
nemít nic proti tomu, <i>aby</i>	JF 2.9.3.2	vyjádření svolení nebo zamítnutí
nemít rád	JF 2.12.13.1	neláska, nenávisť
	JF 2.12.9.1	nelibost, ošklivost
nemít (žádný) význam	OP 5.2.10	důležitost
nemít zájem + <i>infinitiv</i>	JF 3.15.4	nabídka, pozvání
nemoc	SP 7.4	zdravotní potíže
nemoc (mít n.)	SP 7.4	zdravotní potíže
nemocnice	SP 7.5	zdravotnické služby
nemocný	SP 7.4	zdravotní potíže
nemoct	JF 3.18.2	odmítnutí nabídky
nemoct + <i>infinitiv</i>	JF 3.13.4	žádost o pomoc
nenávidět A	JF 2.12.13.2	neláska, nenávisť
	OP 6.1.2	city, pocity
nepodařit se (D)	OP 5.2.7	úspěšnost
nepomocť D (s + I)	JF 3.13.3	žádost o pomocť
nepotřebovat pomoc	JF 3.14.5	nabídka pomoci
nepřestat (+ <i>sloveso</i>)	OP 3.15.2	pokračování, trvání
nepřestávat (+ <i>sloveso</i>)	OP 3.15.2	pokračování, trvání
nepřijemný	OP 5.1.7	vůně
nepřítel	SP 6.7	válka a mír
nerad + <i>sloveso</i>	JF 2.12.9.4	nelibost, ošklivost
nerozumět D	JF 6.1.2	dáváme najevo, že nerozumíme
neskončit	JF 5.17.2	upozorňujeme, že chceme pokračovat
nesmět + <i>infinitiv</i>	JF 2.9.1.3	vyjádření dovolení nebo zákazu
nespokojený	OP 6.1.2	city, pocity
nést A	OP 2.7.2	druhy pohybu
nestačit	OP 5.2.5	přiměřenost
nestát se nic	JF 2.13.2.1	přijetí omluvy
	JF 4.5.5	odpověď na otázku při pozdravu
nešťastný	OP 6.1.2	city, pocity
neudělat test	OP 5.2.7	úspěšnost
neudělat zkoušku	OP 5.2.7	úspěšnost
neumět + <i>infinitiv</i>	JF 6.13.3	sdělujeme, že určité slovo neznáme v češtině
neúspěch	OP 5.2.7	úspěšnost
neustále	OP 3.16.2	frekvence
nevadit	JF 2.13.2.4	přijetí omluvy
nevadit D	JF 2.9.6.1	zjistit, zda n. bude protestovat proti našemu jednání
nevědět, <i>jak</i>	JF 6.13.1	sdělujeme, že určité slovo neznáme v češtině
neviditelný	OP 5.1.4	viditelnost, zřetelnost
nezajímat A	JF 2.12.17.1	nedostatek zájmu
nezáležet na + L	OP 5.2.10	důležitost
nezaměstnanost	SP 6.8	problémy společnosti
nezlobit se, <i>že</i>	JF 2.13.1.4	omluva
neznat se	JF 4.7.2	představování
než	OP 3.10	předčasnost
	OP 4.3.1	komparativ
než u jiný, jinak	OP 7.7	stejnost, odlišnost, srovnání
než u <i>komparativu</i>	OP 7.7	stejnost, odlišnost, srovnání

nic	JF 2.13.2.1 OP 4.1.1 OP 4.2.1	přijetí omluvy počet množství
ničit A	OP 5.1.12	fyzický stav
nikam	OP 2.6.1 OP 8	směr obecně deixe
nikde	OP 2.1.2 OP 8	poloha: místo deixe
nikdy	OP 3.16.9 OP 3.5 OP 8	nevýskyt kdy? deixe
nízký	OP 1.2.3 OP 5.1.2.1.3 OP 5.1.2.7 OP 5.2.1	tlak rozměry a míry teplota hodnota, cena
no	JF 5.2.3	váhání, rozpaky, hledání vhodného výrazu
no a co má být	JF 2.12.24.1	nedostatek překvapení, přezíravost
no né	JF 2.12.23.2	překvapení
no tak	JF 2.12.28.2	utěšení obav
no tak (+ <i>imperativ</i>)	JF 3.9.3	povzbuzení
no, víte	JF 5.2.4	váhání, rozpaky, hledání vhodného výrazu
noc	OP 3.2.6	denní doby
nocleh se snídání	SP 5.9	cestování, ubytování
normální	OP 5.2.11	normálnost, obvyklost
nosič	SP 5.10	cestování, zavazadla
nosit A	OP 2.7.2	pohyb: kauzace: druhy pohybu
nouzový východ	SP 4.4	volný čas, kino, divadlo, koncert
novinář	SP 4.8	tisk
novinářka	SP 4.8	tisk
noviny	SP 4.8	tisk
nový	OP 5.1.11	věk, stáří
nudit se	OP 6.1.2	city, pocity
nudný	OP 6.1.2	city, pocity
nula	OP 4.1.1 OP 5.1.2.7	počitatelnost teplota
nůž	SP 9.5	kuchyňské předměty
nůžky	SP 7.3	osobní hygiena

O

o + L	OP 3.5	kdy?
o hodně + <i>komparativ</i>	OP 4.3.2	stupeň vlastnosti
o hodně málo/méně	OP 4.3.7	stupeň množství
o hodně víc	OP 4.3.7	stupeň množství
o málo + <i>komparativ</i>	OP 4.3.2	stupeň vlastnosti
o moc + <i>komparativ</i>	OP 4.3.2	stupeň vlastnosti
o něco + <i>komparativ</i>	OP 4.3.2	stupeň vlastnosti
o trochu + <i>komparativ</i>	OP 4.3.2	stupeň vlastnosti
oba	OP 4.1.1	počitatelnost
obálka	SP 11.1 SP 6.3	pošta korespondence
obě	OP 4.1.1	počitatelnost
oběd	SP 10.1 SP 3.1	jídlo a pití každodenní život, doma
oběť	SP 6.6	zločin a právo

obchod	SP 9.1	nákupy, druhy obchodů
obchodní dům	SP 9.1	nákupy, druhy obchodů
objednat se k lékaři	SP 7.5	zdravotnické služby
oblast	SP 2.7	okolí
oblečení	SP 9.4	oblečení, móda
oblékat A	SP 9.4	oblečení, móda
oblékat se	SP 3.1	každodenní život, doma
	SP 9.4	oblečení, móda
oblékat si A	SP 9.4	oblečení, móda
obléknout A	SP 9.4	oblečení, móda
obléknout se	SP 3.1	každodenní život, doma
	SP 9.4	oblečení, móda
obléknout si A	SP 9.4	oblečení, móda
oblíbený	OP 6.1.2	city, pocity
obou-	OP 4.1.3	násobnost
obout A	SP 9.4	oblečení, móda
obout se	SP 9.4	oblečení, móda
obout si A	SP 9.4	oblečení, móda
obouvat A	SP 9.4	oblečení, móda
obouvat se	SP 9.4	oblečení, móda
obouvat si A	SP 9.4	oblečení, móda
obracet se na + A s + I	JF 5.32.3	začátek dopisu oficiální formální dopis
obrana	SP 6.7	válka a mír
obraz	SP 4.5	volný čas, výstavy, muzea
obrázek	SP 4.8	tisk
obsazeno	SP 11.2	služby: telefon
obsloužit A	SP 10.2	stravování mimo domov
obsluha	SP 10.2	stravování mimo domov
obsluhovat A	SP 10.2	stravování mimo domov
obtěžovat	JF 2.13.1.5	omluva
obvykle	OP 3.16.5	obvyklost
obvyklý	OP 5.2.11	normálnost, obvyklost
obyčejně	OP 3.16.5	obvyklost
ocet	SP 10.1	jídlo a pití
očekávat	JF 5.33.4	konec dopisu, oficiální, formální dopis
od + G	OP 2.4.2	vzdálenost
	OP 2.6.2	směr: sem n. pryč
	OP 3.15.1	začátek
	OP 3.8.2	množství času
	OP 7.4.6	původ, zdroj
	OP 7.8.2	část - celek
od + G za + A	OP 3.14.1	odkaz na budoucnost
od té doby, co	OP 3.15.1	začátek
odčítat A od G	OP 4.1.9	počet
odečíst A od G	OP 4.1.9	počet
odečítat A od G	OP 4.1.9	počet
odejít	OP 2.6.2	směr: sem n. pryč
	OP 3.15.3	přerušování, dočasnost, konec
odepisovat D na + A	SP 6.3	korespondence
odepsat D na+A	SP 6.3	korespondence
odcházet	OP 2.6.2	směr: sem n. pryč
	OP 3.15.3	přerušování, dočasnost, konec
odkdy	JF 1.4.2.6	otázka doplňovací
	JF 1.5.2.6	odpověď na doplňovací otázku
	OP 3.8.2	množství času

	OP 8	deixe
odkud	JF 1.4.2.6	otázka doplňovací
	JF 1.5.2.6	odpověď na doplňovací otázku
	OP 2.6.9	směr: východisko
	OP 8	deixe
odlet	SP 5.2	letecká doprava
odmítat	JF 3.18.2	odmítnutí nabídky
odmítnout	JF 3.18.2	odmítnutí nabídky
odnášet A	OP 2.7.4	pohyb: kauzace: směr
	SP 5.10	cestování, zavazadla
odněkud	OP 2.6.9	směr: východisko
odnést A	OP 2.7.4	pohyb: kauzace: směr
	SP 5.10	cestování, zavazadla
odnikud	OP 2.6.9	směr: východisko
odpočinout si	SP 4.1	volný čas
	SP 7.2	fyzický stav
odpočívat	SP 4.1	volný čas
	SP 7.2	fyzický stav
odpoledne	OP 3.2.6	denní doby
	OP 3.5	kdy?
odpouštět	JF 2.13.1.1	omluva
odpověď	SP 6.3	korrespondence
	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
odpovědět (D) (na + A)	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
odpovídat (D) (na + A)	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
odsud	OP 2.4.2	vzdálenost
	OP 2.6.9	směr: východisko
odtamtud	OP 2.4.2	vzdálenost
odtud	OP 2.4.2	vzdálenost
	OP 2.6.9	směr: východisko
odvádět A	OP 2.7.4	pohyb: kauzace: směr
odvážet A	OP 2.7.4	pohyb: kauzace: směr
odvést A	OP 2.7.4	pohyb: kauzace: směr
odvézt A	OP 2.7.4	pohyb: kauzace: směr
oheň	SP 5.9	cestování, ubytování
oholit se	SP 7.3	osobní hygiena
ohřát A	OP 5.1.2.7	teplota
ohřát se	OP 5.1.2.7	teplota
ochladit A	OP 5.1.2.7	teplota
ochladit se	OP 5.1.2.7	teplota
ochutnat A	OP 5.1.6	chuť
okamžik	JF 5.17.1	upozorňujeme, že chceme pokračovat
	OP 3.2.1	časové úseky
okno	SP 2.2	dům, prostory
okolo	OP 2.3.1	uspořádání: místo
okolo + G	OP 4.3.4	přesnost, přibližnost
	OP 2.3.2	uspořádání: místo: osoba, věc
	OP 2.6.11	směr: dráha
okrádat A	SP 6.6	zločin a právo
okrást A	SP 6.6	zločin a právo
olej	SP 10.1	jídlo a pití
	SP 11.9	benzinová stanice
omeleta	SP 10.1	jídlo a pití
omlouvat se (D) (za + A)	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
omlouvat se, že	JF 2.13.1.2	omluva

omluvit se (D) (za + A)	JF 2.13.1.5	omluva
omluvit se, že	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
	JF 2.13.1.2	omluva
	JF 2.13.1.5	omluva
on	OP 8	deixe
ona	OP 8	deixe
ono	OP 8	deixe
oni	OP 8	deixe
opakovat	JF 6.18.2	opakujeme to, co jsme už řekli
opakovat A	JF 6.2.2	žádáme o zopakování věty
opravdu	JF 2.5.6.2	zjišťování stupňů jistoty
	JF 2.5.7.1	ujišťování
	JF 5.28.5	reakce na sdělovaný obsah
opravit A	SP 11.8	autoservis
	OP 5.1.12	fyzický stav
opravovat A	SP 11.8	autoservis
	OP 5.1.12	fyzický stav
oranžový	OP 5.1.9	barva
ordinace	SP 7.5	zdravotnické služby
osoba	OP 8	deixe
osobní vlak	SP 5.3	vlaková doprava
ostatní	OP 8	deixe
ošklivý	OP 5.2.2.2	estetické vlastnosti
otázka	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
	SP 13.1	jazyk
otec	SP 1.11	rodina
otevřeno	OP 5.1.13	přístupnost, dosažitelnost
	SP 4.5	volný čas, výstavy, muzea
otevřený	OP 5.1.13	přístupnost, dosažitelnost
otevřít A	OP 5.1.13	přístupnost, dosažitelnost
otočit I	OP 2.7.2	pohyb: kauzace: druhy pohybu
otvírat (A)	OP 5.1.13	přístupnost, dosažitelnost
ovoce	SP 10.1	jídlo a pití
ovšem	JF 2.1.2.4	vyjádření souhlasu s pozitivním tvrzením
	JF 2.1.3.5	vyjádření souhlasu s negativním tvrzením
ovšem že ano	JF 2.1.2.4	vyjádření souhlasu s pozitivním tvrzením
ovšem že ne	JF 2.1.3.5	vyjádření souhlasu s negativním tvrzením
ovzduší (znečištěné o.)	SP 6.8	problémy společnosti
oznámení	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
oznámít A	SP 11.5	policie
oznámít D, že	JF 5.32.6	začátek dopisu, oficiální, formální dopis
oznamovat A	SP 11.5	policie
oznamovat D, že	JF 5.32.6	začátek dopisu, oficiální, formální dopis

P

pacient	SP 7.5	zdravotnické služby
padat	OP 2.6.6	směr: nahoru n. dolů
	SP 7.4	zdravotní problémy
pak	OP 3.12	následnost
	OP 3.13	pořadí
	OP 8	deixe
palačinka	SP 10.1	jídlo a pití
pálit (A)	OP 5.1.2.7	teplota
památky	SP 5.8	cestování, prázdniny, dovolená

pamatovat se na + A	JF 2.4.1.1 OP 6.1.1	konst., že si n. něco pamatuje nebo nepamatuje myšlení, vědění
pamatovat se, že	JF 2.4.1.1	konst., že si n. něco pamatuje nebo nepamatuje
pamatovat si A	JF 2.4.1.1 OP 6.1.1	konst., že si n. něco pamatuje nebo nepamatuje myšlení, vědění
pamatovat si, že	JF 2.4.1.1	konst., že si někdo něco pamatuje n. nepamatuje
paměťihodnosti	SP 5.8	cestování, prázdniny, dovolená
pan	SP 1.1 JF 4.6.3 JF 5.1.1 JF 5.31.3 JF 5.31.4	osobní údaje, jméno oslovení zdvořilé, formální zahájení, oslovení publika úvod. formule, neform. dopis osobě, kt. vykáme úvodní formule, formální dopis
pánev	SP 9.5	kuchyňské předměty
paní	SP 1.1 JF 4.6.3 JF 4.6.8 JF 5.31.3 JF 5.31.4	osobní údaje, jméno oslovení zdvořilé, formální oslovení úvodní formule úvodní formule
papír	OP 5.1.15	materiál, látka
papír (dopisní p.)	SP 6.3	korrespondence
pár	OP 4.1.1	počitatelnost
parlament	SP 6.5	vláda, politika
partner	SP 6.1	druhy vztahů mezi lidmi
partnerka	SP 6.1	druhy vztahů mezi lidmi
pas	SP 5.12	cestovní doklady
pás (bezpečnostní p.)	SP 5.2	cestování, letecká doprava
pasová kontrola	SP 5.11	cestování, vstup do země
pasta na zuby	SP 7.3	osobní hygiena
patro	SP 2.2	dům, prostory
patřit D	OP 7.8.1	vlastnictví, příslušnost
pečivo	SP 10.1	jídlo a pití
peníze	SP 3.3 SP 9.7 SP 10.1	každodenní život, příjem placení jídlo a pití
pepř	SP 10.1	jídlo a pití
pero	SP 6.3	korrespondence
pěšky	OP 2.5.4	pohyb: způsoby, prostředky
pěti-	OP 4.1.3	násobnost
pevný	OP 5.1.8	povrch materiálu, hmat
píseň	SP 4.3	volný čas, rozhlas aj.
písnička	SP 4.3	volný čas, rozhlas aj.
pít A	SP 10.1	jídlo a pití
pití	SP 10.1	jídlo a pití
plakat	OP 6.1.2	city, pocity
plán	SP 12.1	hledání cesty
plast	OP 5.1.15	materiál, látka
plat	SP 3.3	každodenní život, příjem
platební karta	SP 9.7	placení
platit A	SP 2.4 SP 9.7	dům, náklady na byt placení
platný	SP 5.12	cestovní doklady
plavat	OP 2.5.2	pohyb: druhy pohybu
plnit A I	OP 5.1.17	naplněnost
plný	OP 5.1.17 SP 11.9	naplněnost benzinová stanice
plný G	OP 7.8.3	místo - obsah

plochý	OP 5.1.2.1.3	rozměry a míry
plyn	SP 2.5	dům, služby
po + A	OP 2.6.11	směr: dráha
po + L	OP 2.3.2	uspořádání: místo: osoba, věc
	OP 3.12	následnost
	OP 3.8.4	množství času
pobavit A	OP 6.1.2	city, pocity
pobavit se	OP 6.1.2	city, pocity
poblahopřát D k + D	JF 4.9.4	uznání, blahopřání
pocítit A	OP 6.1.2	city, pocity
počasí	SP 14.1	počasí
počet	OP 4.1.9	počet
počítat A	OP 4.1.9	počet
počkat (<i>v imperativu</i>)	JF 3.14.6	nabídka pomoci
počkat na + A	SP 6.2	pozvání a návštěva
pod + A	OP 2.6.6	směr: nahoru n. dolů
pod + I	OP 2.2.2	relativní poloha: místo: osoba, věc
pod nulou	OP 5.1.2.7	teplota
podářit se (D)	OP 5.2.7	úspěšnost
poděkovat (D) za + A	JF 2.13.7.1	vyjádření vděčnosti
	JF 5.20.1	závěr oficiálního projevu
	JF 5.32.2	začátek dopisu, neformální, důvěrný dopis
	JF 5.32.4	začátek dopisu, oficiální, formální dopis
	JF 5.33.3	konec dopisu, oficiální, formální dopis
poděkovat, že	JF 2.13.7.1	vyjádření vděčnosti
podél + G	OP 2.6.11	směr: dráha
	OP 2.3.2	uspořádání: místo: osoba, věc
podívat se na + A	OP 5.1.4	viditelnost, zřetelnost
	SP 4.3	volný čas, rozhlas, televize aj.
podlaha	SP 2.2	dům, prostory
podle + G	OP 2.3.2	uspořádání: místo: osoba, věc
	OP 2.6.11	směr: dráha
podle mého názoru	JF 5.5.1	vyjádření názoru
podnik	SP 1.10	osobní údaje, zaměstnání
podobný D	OP 7.7	stejnost, odlišnost, srovnání
podpora v nezaměstnanosti	SP 3.3	každodenní život, příjem
poezie	SP 4.6	volný čas, čtení
pohled	SP 6.3	korrespondence
pohlednice	SP 6.3	korrespondence
pohnout (s) I	OP 2.7.1	pohyb: kauzace: obecně
pohnout se	OP 2.5.1	pohyb: obecně
pohotovost	SP 7.5	zdravotnické služby
pohyb	OP 2.5.1	pohyb: obecně
pohybovat (s) I	OP 2.7.1	pohyb: kauzace: obecně
pohybovat se	OP 2.5.1	pohyb: obecně
počítat A	OP 6.1.1	myšlení, vědění
pochybovat, že	JF 2.5.3.1	vysoký stupeň přesvědčení o neplatnosti
pokládat A někam	OP 2.7.5	pohyb: kauzace: změna polohy
pokladna	SP 4.4	volný čas, kino, divadlo
	SP 5.1	veřejná doprava
pokoj	SP 2.2	dům, prostory
pokoj (dvojlůžkový p.)	SP 5.9	cestování, ubytování
pokoj (jednolůžkový p.)	SP 5.9	cestování, ubytování
pokračování	OP 3.15.2	pokračování, trvání
pokračovat	JF 5.18.1	vybízíme někoho, aby pokračoval

pokračovat (v + L)	OP 3.15.2	pokračování, trvání
pokusit se o + A / <i>inf.</i>	OP 5.2.7	úspěšnost
pole	SP 2.7	okolí
poledne	OP 3.2.6	denní doby
polévka	SP 10.1	jídlo a pití
policejní stanice	SP 11.5	služby, policie
	SP 6.6	zločin a právo
policie	SP 6.6	zločin a právo
policista	SP 11.5	služby, policie
	SP 6.6	zločin a právo
policistka	SP 6.6	zločin a právo
poliklinika	SP 7.5	zdravotnické služby
politický	SP 6.5	vláda a politika
politika	SP 6.5	vláda a politika
polovina G	OP 7.8.2	část - celek
položít A někam	OP 2.7.5	pohyb: kauzace: změna polohy
polštář	SP 2.3	zařízení bytu
pomaleji	JF 6.17.1	žádáme někoho, aby mluvil pomaleji
pomalu	OP 2.5.5	pohyb: rychlost
pomalý	OP 3.7	rychlost
poměrně málo	OP 4.3.7	stupeň množství
poměrně mnoho	OP 4.3.7	stupeň množství
pomocť	JF 3.14.3	nabídka pomoci
pomocť D	JF 3.13.1	žádost o pomoc
	JF 3.14.1	nabídka pomoci
	JF 3.14.6	nabídka pomoci
	JF 3.14.7	nabídka pomoci
pomocť D (s + I)	JF 3.13.2	žádost o pomoc
	JF 3.14.2	nabídka pomoci
popelník	SP 9.6	kouření
popisovat A	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
popovídat si	SP 6.2	pozvání a návštěva
	JF 5.20.2	závěr konverzace
poprosit A o + A	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
popřát D A	JF 5.33.2	konec dopisu: neformální, důvěrný dopis
popsat A	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
porozumět D	OP 6.1.1	myšlení, vědění
	SP 13.1	jazyk
porucha	SP 11.8	autoservis
pořád	OP 3.15.2	pokračování, trvání
	OP 3.16.2	frekvence
poschodí	SP 2.2	dům: prostory
posílat D A	JF 5.32.1	začátek dopisu: neformální, důvěrný dopis
	SP 6.3	korrespondence
posílat A někam	OP 2.7.2	pohyb: kauzace: druhy pohybu
poslat D A	JF 5.32.1	začátek dopisu: neformální, důvěrný dopis
	SP 6.3	korrespondence
poslat A někam	OP 2.7.2	pohyb: kauzace: druhy pohybu
poslední	OP 4.1.2	pořadí
poslechnout (si) A	SP 4.3	volný čas: rozhlas, televize aj.
poslouchat	JF 5.27.2	reakce volaného na náš dotaz
poslouchat A	OP 5.1.5	slyšitelnost, hluk
	SP 4.3	volný čas: rozhlas, televize aj.
pospíchat	OP 2.5.5	pohyb: rychlost
postavit A někam	OP 2.7.5	pohyb: kauzace: změna polohy

poškodit A	OP 5.1.12	fyzický stav
poškozený	OP 5.1.12	fyzický stav
poškozovat A	OP 5.1.12	fyzický stav
pošta	SP 11.1	služby: pošta
pošta (letecká p.)	SP 6.3	vztahy s lidmi: korespondence
potěšit A	OP 6.1.2	city, pocity
potichu	OP 5.1.5	slyšitelnost, hluk
potom	OP 3.12	následnost
	OP 3.13	pořadí
	OP 8	deixe
potrestat A	SP 6.6	zločin a právo
potřebovat + <i>infinitiv</i>	JF 2 7.1.4	nezbytnost
	JF 2 7.1.5	nezbytnost
pouštět A	SP 2.5	služby
	SP 4.3	volný čas: rozhlas, televize aj.
	OP 2.7.1	pohyb: kauzace: obecně
pouštět se do + G	OP 3.15.1	začátek
povaha	SP 1.14	charakter, povaha
povídat si	SP 6.2	pozdání a návštěva
povlečení	SP 2.3	zařízení bytu
pozdě	OP 3.6.3	brzo - pozdě
pozdě večer	OP 3.5	kdy?
později	JF 5.29.2	volaný není přítomen
pozdrav	JF 5.32.1	začátek dopisu, neformální, důvěrný dopis
	JF 5.34.3	závěr. formule dopisu, formální dopis
pozdravit A od + G	JF 5.33.1	konec dopisu, neformální, důvěrný dopis
pozdravovat A od + G	JF 5.33.1	konec dopisu, neformální, důvěrný dopis
pozitíří	OP 3.14.1	odkaz na budoucnost
poznat A	JF 4.8.3	reakce při představování
	OP 6.1.1	myšlení, vědění
poznat se (S + I)	SP 6.1	vztahy s lidmi: druhy vztahů
poznávat A	JF 4.8.1	reakce při představování
	JF 4.8.2	reakce při představování
pozornost	JF 5.20.1	závěr oficiálního projevu
pozorovat A	OP 5.1.4	viditelnost, zřetelnost
pozoruhodný	OP 5.2.11	normálnost, obvyklost
pozdání	SP 6.2	pozdání a návštěva
pozdávka	SP 6.2	pozdání a návštěva
pozvat A	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
pozvat A (na návštěvu)	SP 6.2	pozdání a návštěva
požádat A o + A	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
požár	SP 5.9	cestování: ubytování
práce	SP 1.10	zaměstnání
pracovní doba	SP 3.2	každodenní život: v práci
	OP 3.2.3	doby podle činnosti
pračka	SP 2.6	dům: vybavení a úklid
prakticky	OP 4.3.7	stupeň množství
	OP 5.2.8	užitečnost
prát A	OP 5.1.14	čistota
	SP 2.6	dům: vybavení a úklid
pravda	JF 2.1.1.1	vyjádření souhlasu obecně
	OP 5.2.3	správnost, pravdivost
pravda (mít p-u)	OP 5.2.3	správnost, pravdivost
pravděpodobně	JF 2.5.4.2	stupeň přesvědčení o platnosti nebo neplatnosti
právě	OP 3.14.5	aktualizace odkazu

pravice	OP 3.6.1	přesně
pravidelně	SP 6.5	vláda a politika
pravidlo	OP 3.16.3	pravidelnost
právo	OP 5.2.11	normálnost, obvyklost
pravý	SP 6.6	zločin a právo
prázdniny	OP 5.1.16	ryzost, pravost
prázdný	SP 4.1	volný čas
	OP 5.1.17	naplněnost
	OP 7.8.3	místo - obsah
	SP 11.9	benzinová stanice
premiér	SP 6.5	vláda a politika
prezident	SP 6.5	vláda a politika
prima	OP 5.2.2.1	vlastnosti, obecně
pro + A	OP 7.3.14	procesy, nositel prospěchu
	OP 7.10.1	příčina, důvod
	OP 7.10.4	účel
problém	OP 5.2.12	obtížnost
	OP 8	deixe
problém (společenský p.)	SP 6.8	problémy společnosti
probouzet se	SP 7.2	zdraví: fyzický stav
probudit se	SP 7.2	zdraví: fyzický stav
procento	OP 4.1.9	počet
proclít A	SP 5.11	cestování: vstup do země
proclívat A	SP 5.11	cestování: vstup do země
proč	JF 1.5.2.8	odpověď na otázku doplňovací
	JF 1.4.2.8	otázka doplňovací
	OP 7.10.1	příčina, důvod
	OP 7.10.4	účel
program	SP 4.3	volný čas: rozhlas, televize aj.
	SP 4.4	volný čas: kino, divadlo, koncert
prohrát A	SP 4.7	volný čas: sport
prohrávat A	SP 4.7	volný čas: sport
procházka (chodit na p-u)	SP 4.2	volný čas: koníčky a zájmy
procházka (jít na p-u)	SP 4.2	volný čas: koníčky a zájmy
prominout	JF 2.13.1.1	omluva
	JF 2.13.1.4	omluva
	JF 4.1.2	upoutání pozornosti
	JF 5.14.1	přerušeni
	JF 6.1.2	dáváme najevo, že nerozumíme
	JF 6.2.1	žádáme o zopakování věty
	JF 6.2.2	žádáme o zopakování věty
promluvit <i>jak</i>	SP 13.1	jazyk
promluvit (s + I) (o + L)	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
pronajímat (si) A	SP 2.1	dům: typy ubytování
pronajmout (si) A	SP 2.1	dům: typy ubytování
proplácet A	SP 11.4	služby: banka
proplatit A	SP 11.4	služby: banka
prosba	JF 5.32.3	začátek dopisu, oficiální, formální dopis
prosit	JF 2.13.2.3	přijetí omluvy
	JF 3.13.2	žádost o pomoc
	JF 3.4. 2	prosba osobní
	JF 5.14.1	přerušeni
	JF 5.15.2	žádáme o klid
	JF 5.16.1	dáváme někomu přednost při diskusi
	JF 5.17.1	upozorňujeme, že chceme pokračovat

	JF 5.17.2	upozorňujeme, že chceme pokračovat
	JF 5.17.3	upozorňujeme, že chceme pokračovat
	JF 5.18.1	vybízíme někoho, aby pokračoval
	JF 5.21.3	ohlášení druhé osoby v telefonu
	JF 5.24.3	žádáme nějakou osobu v telefonu oficiálně
	JF 5.30.1	reakce na nepřítomnost volaného
	JF 5.30.2	reakce na nepřítomnost volaného
	JF 6.1.1	dáváme najevo, že nerozumíme
	JF 6.17.1	žádáme někoho, aby mluvil pomaleji
	JF 6.17.2	žádáme někoho, aby mluvil pomaleji
prosit A	JF 5.24.3	žádáme nějakou osobu v telefonu oficiálně
prosit A o + A	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
prosit A, (<i>aby</i>)	JF 3.4.1	prosba osobní
prostěradlo	SP 2.3	dům: zařízení bytu
proti + D	OP 2.2.2	relativní poloha: místo:osoba, věc
	OP 7.10.6	přípustka
protivný	SP 1.14	charakter, povaha
proto	OP 7.10.2	následek, důsledek
proto, aby	OP 7.10.4	účel
protože	OP 7.10.1	příčina, důvod
proud	SP 2.5	dům: služby
próza	SP 4.6	volný čas: čtení
pršet	SP 14.1	počasí
průkaz (řidičský p.)	SP 5.6	cestování: soukromá doprava
průmysl	SP 2.7	dům: okolí
průvodce	SP 5.8	cestování: prázdniny, dovolená
prý	JF 2.5.8.1	tvrzení bez záruky
pryč	OP 2.1.2	poloha: místo
	OP 2.6.2	směr: sem n. pryč
prát D A	JF 4.9.3	uznání, blahopřání
	JF 5.33.2	konec dopisu: neformální, důvěrný dopis
prát D, <i>aby</i>	JF 2.10.1.3	přání adresátovi
prát si A	SP 9.2	nakupování
přece	JF 1.3.4	rektifikace
	JF 1.3.7	rektifikace
přečíst A	SP 4.6	volný čas: čtení
před + A	OP 2.6.5	směr: dopředu n. dozadu
před + I	OP 2.2.2	relativní poloha: místo:osoba, věc
	OP 3.10	předčasnost
předem	JF 5.33.3	konec dopisu, oficiální, formální dopis
předevčím	OP 3.14.3	odkaz na minulost
předloni	OP 3.14.3	odkaz na minulost
předmět	SP 8.2	vzdělání: vyučovací předměty
předpis	SP 7.5	zdravotnické služby
předpověď počasí	SP 14.1	počasí
předprodej	SP 4.4	volný čas: kino, divadlo, koncert
předseda	SP 6.5	vláda, politika
představení	SP 4.4	volný čas: kino, divadlo, koncert
představit D A	JF 4.7.3	představování
představovat D A	JF 4.7.3	představování
	JF 4.7.4	představování
předtím	OP 3.10	předčasnost
	OP 8	deixe
přecházet A/přes A	OP 2.6.11	směr: dráha
přejet A/přes A	OP 2.6.11	směr: dráha

přejít A/přes A	OP 2.6.11	směr: dráha
přejíždět A/přes A	OP 2.6.11	směr: dráha
překlad	SP 13.1	jazyk
překládat A / z + G do + G	SP 13.1	jazyk
přeložit A / do + G	SP 13.1	jazyk
přemýšlet o + L	OP 6.1.1	myšlení, vědění
přemýšlet, <i>jestli</i> ...	OP 6.1.1	myšlení, vědění
přepojit A	JF 5.25.1	žádáme volajícího, aby počkal
přepojit na + A	JF 5.24. 2	žádáme nějakou osobu v telefonu, oficiálně
přepojovat	JF 5.25.2	žádáme volajícího, aby počkal
přepojovat A	JF 5.25.1	žádáme volajícího, aby počkal
přerušit A	OP 3.15.3	přerušení, dočasnost, konec
přerušovat A	OP 3.15.3	přerušení, dočasnost, konec
přes + A	OP 2.3.2	uspořádání: místo: osoba, věc
	OP 2.6.11	směr: dráha
	OP 4.3.4	přesnost, přibližnost
přesně	OP 7.10.6	přípustka
	OP 3.6.1	přesně
	OP 4.3.4	přesnost, přibližnost
přesný	OP 3.6.1	přesně
přestat	OP 3.15.3	přerušení, dočasnost, konec
přestat + <i>inf. ndk slovesa</i>	OP 3.15.3	přerušení, dočasnost, konec
přestat pracovat	SP 3.2	každodenní život: v práci
přestat s + I	OP 3.15.3	přerušení, dočasnost, konec
přestávat	OP 3.15.3	přerušení, dočasnost, konec
přestávat + <i>inf. ndk slovesa</i>	OP 3.15.3	přerušení, dočasnost, konec
přestávat s + I	OP 3.15.3	přerušení, dočasnost, konec
přestávka	SP 3.2	každodenní život: v práci
	SP 4.4	volný čas: kino, divadlo, koncert
přestávka v L	OP 3.15.3	přerušení, dočasnost, konec
přesto	OP 7.10.6	přípustka
přestoupit z + G do + G/ <i>kde</i>	SP 5.1	veřejná doprava
přestupovat z + G do + G/ <i>kde</i>	SP 5.1	veřejná doprava
přestože	OP 7.10.6	přípustka
přetlumočit A	SP 13.1	jazyk
převlékat A	SP 9.4	oblečení, móda
převlékat se	SP 9.4	oblečení, móda
převlékat si A	SP 9.4	oblečení, móda
převléknout A	SP 9.4	oblečení, móda
převléknout se	SP 9.4	oblečení, móda
převléknout si A	SP 9.4	oblečení, móda
při + L	OP 3.11	souběžnost
	OP 7.10.5	podmínka
	OP 7.10.6	přípustka
příběh	SP 4.6	volný čas: čtení
přiblížit se k D	OP 2.6.2	směr: sem n. pryč
přibližně	OP 4.3.4	přesnost, přibližnost
příčina	OP 7.10.1	příčina, důvod
přicházet	OP 2.6.2	směr: sem n. pryč
	OP 3.15.1	začátek
příjemný	SP 1.14	charakter, povaha
	OP 5.1.7	vůně
	OP 5.2.2.2	estetické vlastnosti
příjet	OP 2.6.2	směr: sem n. pryč
příjímací zkouška	SP 8.3	vzdělání: kvalifikace, zkoušky

přijít	OP 2.6.2 OP 3.15.1	směr: sem n. pryč začátek
přijít <i>kam</i>	SP 3.1	každodenní život: doma
přijít <i>domů</i>	SP 3.1	každodenní život: doma
přijít <i>z práce</i>	SP 3.1	každodenní život: doma
přijíždět	OP 2.6.2	směr: sem n. pryč
příjmení	SP 1.1	jméno
příjmení (p. za svobodna)	SP 1.1	jméno
příjmení (rodné p.)	SP 1.1	jméno
přijmout A	OP 5.2.4	vhodnost
příkrývka	SP 2.3	dům: zařízení bytu
přílet	SP 5.2	cestování: letecká doprava
příliš	OP 4.3.8	stupeň vlastnosti
příliš + <i>adjektivum</i>	OP 5.2.5	přiměřenost
příliš málo	OP 4.3.7	stupeň množství
příliš mnoho	OP 4.3.7	stupeň množství
přinášet A	OP 2.7.4	pohyb: kauzace: směr
přinést A	OP 2.7.4	pohyb: kauzace: směr
příroda	SP 2.7	dům: okolí
přírodní	OP 5.1.16	ryzost, pravost
přirozený	OP 5.2.11	normálnost, obvyklost
přístav	SP 5.4	lodní doprava
příště	OP 3.14.1	odkaz na budoucnost
příští	OP 3.14.1	odkaz na budoucnost
přítel	SP 6.1	vztahy s lidmi: druhy vztahů
přítelkyně	SP 6.1	vztahy s lidmi: druhy vztahů
přítom	OP 3.11	souběžnost
přivádět A	OP 2.7.4	pohyb: kauzace: směr
přivázet A	OP 2.7.4	pohyb: kauzace: směr
přivést A	OP 2.7.4	pohyb: kauzace: směr
přivézt A	OP 2.7.4	pohyb: kauzace: směr
přízemí	SP 2.2	dům: prostory
psát	JF 6.8.1	ptáme se na způsob psaní určitého slova
	JF 6.8.2	ptáme se na způsob psaní určitého slova
psát	JF 6.10.1	odpověď na žádost o hláskování n. způsob psaní
psát A	JF 6.11.1	žádáme někoho, aby nám určité slovo napsal
	JF 6.8.1	ptáme se na způsob psaní
	SP 13.1	jazyk
	SP 4.6	volný čas: čtení
psát A D	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
	SP 6.3	vztahy s lidmi: korespondence
psát si	SP 6.3	vztahy s lidmi: korespondence
pst	JF 5.15.1	žádáme o klid
ptát se (na + A)	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
ptát se G na+A	SP 13.1	jazyk
ptát se, <i>jestli ...</i>	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
ptát se + <i>vedlejší věta</i>	JF 1.4.1.6	referování o zjišťovací otázce
	JF 1.4.2.9	referování o doplňovací otázce
půjčit (si) A	SP 11.4	služby: banka
půjčovat (si) A	SP 11.4	služby: banka
půjčovna automobilů	SP 5.6	soukromá doprava
půl G	OP 3.4.1	hodiny
	OP 4.1.6	kvantita, zlomky
	OP 7.8.2	část - celek
půl hodiny	OP 3.2.1	časové úseky

půlhodina	OP 3.2.1	časové úseky
půllitr	OP 5.1.2.5	objem
pustit A	OP 2.7.1	pohyb: kauzace: obecně
	SP 2.5	dům: služby
	SP 4.3	volný čas: rozhlas, televize
pustit se do + G	OP 3.15.1	začátek
R		
rád (+ <i>futurum</i>)	JF 3.17.2	přijetí nabídky nebo pozvání
rád + <i>kondicionál</i>	JF 4.9.4	uznání, blahopřání
	JF 5.11.4	žádost o změnu tématu
	JF 5.17.3	upozorňuje, že chceme pokračovat
	JF 5.4.1	uvedení tématu
rád + <i>sloveso</i>	JF 2.12.7.4	libost, obliba, chuť
	JF 2.12.8.2	zjišťujeme oblibu nebo chuť
	JF 4.8.2	reakce při představování
	JF 5.20.2	závěr konverzace
raději + <i>kondic. než kondic.</i>	JF 2.11.1.3	přednost ze dvou možností
raději + <i>sloveso než sloveso</i>	JF 2.11.1.2	přednost ze dvou možností
	JF 2.11.3.1	zjišťování preference
rádio	SP 2.6	dům: vybavení a úklid
	SP 4.3	volný čas: rozhlas, televize
radost	OP 6.1.2	city, pocity
radost (mít r. z + G / že))	OP 6.1.2	city, pocity
radši + <i>imperativ</i>	JF 3.12.1	rada, doporučení
rámus	OP 5.1.5	slyšitelnost, hluk
rána	SP 7.4	zdravotní potíže
ráno	OP 3.2.6	denní doby
	OP 3.5	kdy?
recepce	SP 5.9	cestování: ubytování
recept na léky	SP 7.5	zdravotnické služby
reklama	SP 4.8	tisk
restaurace	SP 10.2	stravování mimo domov
rezervace	SP 5.9	cestování: ubytování
rezervovat A	SP 5.9	cestování: ubytování
rodiče	SP 1.11	rodina
rodina	SP 1.11	rodina
rodné příjmení	SP 1.1	jméno
roh	SP 5.7	silniční provoz
rok	OP 3.2.1	časové úseky
	OP 5.1.11	věk, stáří
rok (školní r.)	OP 3.2.3	doby podle činnosti
rostlina	SP 2.8	flóra
rovina	SP 2.7	okolí
rovně	OP 2.6.7	směr: doprava n.doleva
	SP 12.1	hledání cesty
rozbíjet A	OP 5.1.12	fyzický stav
rozbít A	OP 5.1.12	fyzický stav
rozbitý	OP 5.1.12	fyzický stav
rozdíl	OP 7.7	stejnost, odlišnost. srovnání
rozehřát A	OP 5.1.2.7	teplota
rozhlas	SP 4.3	volný čas rozhlas, televize
rozhodnout se	JF 3.19.3	zjišťování, zda nabídky nebo pozvání byly přijaty
	OP 6.1.1	myšlení, vědění

rozhodovat se	OP 6.1.1	myšlení, vědění
rozsvěcet A	SP 2.5	dům: služby
rozsvítit (A)	SP 2.5	dům: služby
rozumět (A)	OP 5.1.5	slyšitelnost, hluk
rozumět D	JF 6.19.1	ptáme se, zda nám bylo rozuměno
	OP 6.1.1	myšlení, vědění
	SP 13.1	jazyk
rozzlobit A	OP 6.1.2	city, pocity
rozzlobit se (na + L)	OP 6.1.2	city, pocity
ručník	SP 7.3	osobní hygiena
rušit A	JF 2.13.1.4	omluva
	JF 2.13.1.5	omluva
různý	OP 7.6	identičnost
	OP 7.7	stejnost, odlišnost, srovnání
ryba	SP 10.1	jídlo, pití
rybník	SP 2.7	okolí
rychle	JF 6.1.7.2	žádáme někoho, aby mluvil pomaleji
	OP 2.5.5	pohyb: rychlost
rychlík	SP 5.3	vlaková doprava
rychlost	OP 3.7	rychlost
rychlý	OP 3.7	rychlost
rýma	SP 7.4	zdravotní potíže
rýže	SP 10.1	jídlo, pití

Ř

řada	SP 4.4	volný čas: kino, divadlo, koncert
ředitel	SP 1.10	osobní údaje: zaměstnání
řeka	SP 2.7	okolí
říct A	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
říct <i>něco</i>	JF 5.2.5	váhání, rozpaky, hledání vhodného výrazu
říct <i>něco</i>	JF 5.3.4	oprava vlastního sdělení
říct <i>něco</i>	JF 5.3.5	oprava vlastního sdělení
říct <i>něco</i>	JF 5.3.6	oprava vlastního sdělení
říct <i>něco</i>	JF 6.16.2	ověřujeme, zda jsme správně pochopili hled. výraz
říct <i>něco</i>	JF 6.2.1	žádáme o zopakování věty
říct <i>něco</i>	JF 3.14	návrh, podnět
říct <i>něco</i>	JF 6.18.3	opakujeme to, co jsme už řekli
říct <i>něco</i>	JF 6.4.1	žádáme o potvrzení informace
říct <i>něco</i> k + D	JF 5.14.2	přerušení
říct <i>něco</i> o + L	JF 5.4.1	vedení tématu
říct <i>něco nějak</i>	JF 5.2.7	váhání, rozpaky, při nevybavení správného výrazu
	JF 6.13.1	sdělujeme, že určité slovo neznáme v češtině
	JF 6.13.3	sdělujeme, že určité slovo neznáme v češtině
	JF 6.14.1	žádáme o pomoc při hledání vhodného slova
říct, že	JF 6.18.4	opakujeme to, co jsme už řekli
	JF 1.2.2	referování, popis, vyprávění
	JF 6.5.1	ověřujeme správné pochopení informace
řidič taxi	SP 5.5	taxislužba
řidičský průkaz	SP 5.6	soukromá doprava
řídit A	SP 5.6	soukromá doprava
říkat A	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
říkat <i>něco</i>	JF 3.14	návrh, podnět
říkat <i>něco</i>	JF 6.18.3	opakujeme to, co jsme už řekli
říkat <i>něco</i>	JF 6.4.1	žádáme o potvrzení informace

říkat <i>něco</i> D	JF 2.13.6.1	ptáme se mluvčího, jak hodnotí fakt
říkat <i>něco</i> D	JF 5.12.2	dotaz na názor jiné osoby
říkat <i>něco nějak</i>	JF 6.13.1	sdělujeme, že určité slovo neznáme v češtině
říkat <i>něco nějak</i>	JF 6.14.1	žádáme o pomoc při hledání vhodného slova
říkat, že	JF 1.2.2	referování, popis, vyprávění
říkat, že	JF 6.18.4	opakujeme to, co jsme už řekli
říkat, že	JF 6.3.2	žádáme o zopakování slova nebo části věty
říkat se, že	JF 2.5.8.3	tvrzení bez záruky

S

s (e) + G	OP 2.6.6	směr: nahoru n. dolů
s (e) + I	OP 7.4.3	procesy, způsob
	OP 7.8.2	část – celek
	OP 7.9.4	zahrnutí - vyloučení
salát	SP 10.1	jídlo, pití
sám	OP 7.9.4	zahrnutí - vyloučení
samoobsluha	SP 10.2	stravování mimo domov
	SP 9.1	nákupy: druhy obchodů
samozřejmě	JF 2.1.2.3	vyjádření souhlasu s pozitivním tvrzením
	JF 2.1.3.4	vyjádření souhlasu s negativním tvrzením
	OP 5.2.11	normálnost, obvyklost
samozřejmě že ano	JF 2.1.2.3	vyjádření souhlasu s pozitivním tvrzením
samozřejmě že ne	JF 2.1.3.4	vyjádření souhlasu s negativním tvrzením
sanitka	SP 7.5	zdravotnické služby
sčítat A	OP 4.1.9	počet
se + 3. osoba slovesa	OP 5.2.11	normálnost, obvyklost
	JF 3.10.3	návody, pokyny, instrukce
sečíst A	OP 4.1.9	počet
sedadlo	SP 5.3	vlaková doprava
	SP 4.4	volný čas: kino, divadlo, koncert
sejít se s + I kde	SP 6.4	vztahy s lidmi: členství v organizacích
SEM	SP 5.9	cestování: ubytování
sem	OP 2.4.2	vzdálenost
	OP 8	deixe
sem někam	OP 8	deixe
sem(hle)	OP 2.6.2	směr: sem n. pryč
sestra	SP 1.11	rodina
sestra (zdravotní s.)	SP 7.5	zdravotnické služby
seznámit A s + I	SP 6.1	vztahy s lidmi: druhy vztahů
seznámit se (s + I)	SP 6.1	vztahy s lidmi: druhy vztahů
seznámit se s + I	JF 4.8.4	reakce při představování
seznamovat A s + I	SP 6.1	vztahy s lidmi: druhy vztahů
seznamovat se (s + I)	SP 6.1	vztahy s lidmi: druhy vztahů
shrnout A	JF 5.9.1	shrnutí
scházet se s + I kde	SP 6.4	vztahy s lidmi: členství v organizacích
schody	SP 2.2	dům: prostory
schránka (dopisní s.)	SP 11.1	pošta
schůze	SP 6.4	vztahy s lidmi: členství v organizacích
silnice	SP 5.7	silniční provoz
silnice (hlavní s.)	SP 5.7	silniční provoz
silný	OP 5.1.2.1.4	rozměry a míry
	OP 5.1.8	povrch materiálu, hmat
	SP 1.15	tělesný vzhled
sklenice	SP 9.5	kuchyňské potřeby

sklo	OP 5.1.15	materiál, látka
skončit	JF 5.33.1	konec dopisu, oficiální, formální dopis
	OP 3.15.3	přerušeni, dočasnost, konec
skoro ne-	OP 4.3.9	stupeň děje
skoro nikdy	OP 3.16.8	řidkost, ojedinělost
skoro	OP 4.3.4	přesnost, přibližnost
	OP 4.3.7	stupeň množství
skrz + A	OP 2.6.11	směr: dráha
skutečně	OP 4.3.8	stupeň vlastnosti
slabý	OP 5.1.2.1.4	rozměry a míry
	OP 5.1.8	povrch materiálu, hmat
sladký	OP 5.1.6	chuť
slaný	OP 5.1.6	chuť
sláva	JF 2.12.5.2	nadšení
slečna	JF 4.6.3	oslovení zdvořilé, formální
	JF 5.31.3	úvodní formule, neform. dopis osobě, kt. vykáme
	JF 5.31.4	úvodní formule
	SP 1.1	jméno
sledovat A	SP 4.7	sport
sleva	SP 9.2	nakupování
slovník	SP 13.1	jazyk
slovo	JF 5.4.1	uvedení tématu
	JF 6.11.1	žádáme někoho, aby nám určitého slovo napsal
	JF 6.12.1	ptáme se na výslovnost určitého slova
	JF 6.6.3	ptáme se na význam slova
	JF 6.6.4	ptáme se na význam slova
	JF 6.8.1	ptáme se na způsob psaní určitého slova
	JF 6.8.2	ptáme se na způsob psaní určitého slova
	SP 11.3	telegraf
slunce	SP 14.1	počasí
slušný	SP 1.14	charakter, povaha
slyšet	OP 5.1.5	slyšitelnost, hluk
slyšet A	JF 5.26.1	ptáme se, zda nás druhý slyší
	OP 5.1.5	slyšitelnost, hluk
slyšet A nějak	JF 5.27.1	reakce volaného na náš dotaz
smát se	OP 6.1.2	city, pocity
smát se D	OP 6.1.2	city, pocity
smát se na + A	OP 6.1.2	city, pocity
směr	OP 2.6.1	směr: obecně
	SP 12.1	hledání cesty a místa
smět + <i>infinitiv</i>	JF 2.9.1.1	vyjádření dovolení nebo zákazu
	JF 2.9.4.1	zjišť., zda n. svolí k našemu jednání, či ho zamítne
	JF 4.7.4	představování
smluvit A (schůzku)	SP 6.2	vztahy s lidmi: pozvání a návštěva
smrdět	OP 5.1.7	vůně
smrt	OP 1.3	procesy, změny
smůla	OP 5.2.7	úspěšnost
smutný	OP 6.1.2	city, pocity
snad	JF 2.5.4.1	stupeň přesvědčení o platnosti nebo neplatnosti
	JF 6.16.3	ověřujeme, zda jsme pochopili hledaný výraz
	JF 6.5.1	ověřování správného pochopení informace
snadný	OP 5.2.12	obtížnost
sněžit	SP 14.1	počasí
snídaně	SP 10.1	jídlo, pití
	SP 3.1	každodenní život: doma

sníh	SP 14.1	počasí
sociální dávky	SP 3.3	každodenní život: příjem
socha	SP 4.5	volný čas: výstavy, muzea
sotva	JF 2.5.3.2	vysoký stupeň přesvědčení o neplatnosti
	OP 4.3.9	stupeň děje
současně	OP 3.11	souběžnost
souhlasit s + I	JF 2.1.1.5	vyjádření souhlasu obecně
	OP 5.2.4	vhodnost
soused	SP 6.1	vztahy s lidmi: druhy vztahů
sousedka	SP 6.1	vztahy s lidmi: druhy vztahů
soustrast	JF 4.10.1	soustrast
	JF 4.10.2	soustrast
spadnout	OP 2.6.6	směr: nahoru n. dolů
spálit A	OP 5.1.2.7	teplota
spát	SP 7.2	fyzický stav
spěchat	OP 2.5.5	pohyb: rychlost
spěšný vlak	SP 5.3	vlaková doprava
spočítat A	OP 4.1.9	počet
spojení	SP 5.1	veřejná doprava
spojit A	JF 5.25.1	žádáme volajícího, aby počkal
spokojen	OP 6.1.2	city, pocity
spokojen (s + I)	OP 6.1.2	city, pocity
spokojený	OP 6.1.2	city, pocity
spokojený (s + I)	OP 6.1.2	city, pocity
společenský problém	SP 6.8	problémy společnosti
společnost	SP 6.8	problémy společnosti
spolu	OP 7.9.4	zahrnutí - vyloučení
sport	SP 4.7	volný čas: sport
správně	JF 2.1.1.4	vyjádření souhlasu obecně
	JF 6.12.1	ptáme se na výslovnost určitého slova
	OP 5.2.3	správnost, pravdivost
sprcha	SP 2.6	dům: vybavení a úklid
srdečně	JF 5.34.1	závěr. formule dopisu, neformální, důvěrný dopis
stačit	OP 5.2.5	přiměřenost
stadión	SP 4.7	volný čas: sport
stále	OP 3.16.2	frekvence
stále + <i>kompar.</i>	OP 4.3.1	stupeň adverbia
stále míň/méně	OP 4.3.7	stupeň množství
stále víc	OP 4.3.7	stupeň množství
stálý	OP 3.15.2	pokračování, trvání
stanice	SP 5.1	veřejná doprava
stanice (benzinová s.)	SP 11.9	služby: benzinová stanice
stanice (policejní s.)	SP 6.6	zločin a právo
	SP 11.5	policie
stanoviště taxi/taxíků	SP 5.5	taxislužba
starožitný	SP 4.5	volný čas: výstavy, muzea
starý	OP 5.1.11	věk, stáří
	SP 4.5	volný čas: výstavy, muzea
stát	SP 6.5	vláda a politika
stát	OP 2.5.1	pohyb: obecně
stát někde	OP 2.1.1	poloha: stav
stát <i>kolik</i>	SP 2.4	náklady na byt
	SP 9.7	placení
	OP 5.2.1	hodnota, cena
stát se	JF 1.4.2.1.1	otázka doplňovací

	JF 1.5.2.1.1	odpověď na otázku doplňovací
	OP 1.2	výskyt
stát se I	SP 3.5	každodenní život: plány
stát se někdy	OP 3.5	kdy?
statek	SP 2.7	dům: okolí
státní úřad	SP 1.10	osobní údaje: zaměstnání
stěhovat se, na- <i>kam</i>	SP 2.1	typy ubytování
stejně	OP 7.7	stejnost, odlišnost, srovnání
stejně nějaký / nějak	OP 7.7	stejnost, odlišnost, srovnání
stejný	OP 7.7	stejnost, odlišnost, srovnání
stěna	SP 2.2	dům: prostory
stín	SP 4.1	volný čas
stipendium	SP 3.3	každodenní život: příjem
stisknout A	SP 5.9	ubytování
století	OP 3.2.1	časové úseky
strach (mít s.)	OP 6.1.2	city, pocity
strana	SP 4.8	tisk
	SP 6.5	vláda a politika
strašně	OP 4.3.8	stupeň vlastnosti
strávit někde A	OP 3.8.1	množství času
strojek (holící s.)	SP 7.3	osobní hygiena
strom	SP 2.8	flóra
střední škola	SP 8.1	vzdělání: škola
střelit A	SP 6.6	zločin a právo
stříbro	OP 5.1.15	materiál, látka
střílet A	SP 6.6	zločin a právo
student	SP 8.1	vzdělání: škola
studentka	SP 8.1	vzdělání: škola
studený	OP 5.1.2.7	teplota
studená voda	SP 2.5	dům: služby
studovat A	SP 3.5	každodenní život: plány
stupeň (Celsia)	OP 5.1.2.7	teplota
suchý	OP 5.1.3	vlhkost
sůl	SP 10.1	jídlo, pití
sušit A	OP 5.1.3	vlhkost
suterén	SP 2.2	dům: prostory
svatý (sv.)	SP 1.12	náboženství
svědek	SP 6.6	zločin a právo
svědkyně	SP 6.6	zločin a právo
světla	SP 11.8	autoservis
světlo	OP 5.1.4	viditelnost, zřetelnost
	SP 14.1	počasí, podnebí
světlý	OP 5.1.4	viditelnost, zřetelnost
	OP 5.1.9	barva
svítit	SP 14.1	počasí, podnebí
svlékat A	SP 9.4	oblečení, móda
svlékat se	SP 9.4	oblečení, móda
svlékat si A	SP 9.4	oblečení, móda
svléknout se	SP 9.4	oblečení, móda
svléknout si A	SP 9.4	oblečení, móda
svléknout A	SP 9.4	oblečení, móda
svobodná	SP 1.7	osobní údaje: stav
svobodný	SP 1.7	osobní údaje: stav
svůj	OP 8	deixe
syn	SP 1.11	rodina

sýr	SP 10.1	jídlo, pití
Š		
šálek	SP 9.5	kuchyňské předměty
šatna	SP 4.4	volný čas: kino, divadlo, koncert
šedivý	OP 5.1.9	barva
šedý	OP 5.1.9	barva
šek	SP 9.7	placení
šek (cestovní š.)	SP 11.4	služby, banka
široký	OP 5.1.2.1.2	rozměry a míry
škoda, že	JF 2.13.5.2	výtka, neschválení
škola	SP 8.1	vzdělání: škola
škola (střední š.)	SP 8.1	vzdělání: škola
škola (vysoká š.)	SP 8.1	vzdělání: škola
školní rok	OP 3.2.3	doby podle činnosti
špatně	OP 5.1.12	fyzický stav
	OP 5.1.4	viditelnost, zřetelnost
	OP 5.1.5	slyšitelnost, hluk
	OP 5.2.3	správnost, pravdivost
špatný	OP 5.2.2.1	vlastnosti, obecně
	SP 1.14	charakter, povaha
špatný pro + A / na + A	OP 5.2.8	užitečnost
špinavý	OP 5.1.14	čistota
	SP 2.6	dům: vybavení a úklid
	SP 7.3	osobní hygiena
šťastný	OP 6.1.2	city, pocity
šťěstí	OP 5.2.7	úspěšnost
šťěstí, že	JF 2.12.3.1	uspokojení
štíhlý	SP 1.15	tělesný vzhled
T		
ta	OP 8	deixe
tabák	SP 9.6	kouření
tady	JF 5.27.3	reakce volaného na náš dotaz
	JF 5.29.1	volaný není přítomen
	OP 2.1.2	poloha: místo
	OP 8	deixe
tady + N	JF 5.22.3	vlastní ohlášení v telefonu
tady někde	OP 8	deixe
tahat A	OP 2.7.2	pohyb: kauzace: druhy pohybu
tahle	OP 8	deixe
táhnout A	OP 2.7.2	pohyb: kauzace: druhy pohybu
tak	JF 2.1.1.3	vyjádření souhlasu obecně
	JF 4.4.2	navázání kontaktu při pozdravu
	JF 5.13.3	dáváme najevo, že sledujeme něčí výklad
	JF 6.17.1	žádáme někoho, aby mluvil pomaleji
	OP 7.10.2	následek, důsledek
	OP 7.10.3	účinek
tak, až	JF 3.19.1	zjišťování, zda nabídka nebo pozvání byly přijaty
tak co	JF 3.2.2	souhlas s návrhem
tak dobrá	JF 5.18.2	vybízáme někoho, aby pokračoval
tak jen dál	JF 5.18.2	vybízáme někoho, aby pokračoval
tak jen do toho	JF 3.9.1	povzbuzení

tak málo	OP 4.3.7	stupeň množství
tak mnoho	OP 4.3.7	stupeň množství
tak tak	JF 4.5.3	odpověď na otázku při pozdravu
tak tedy	OP 7.10.2	následek, důsledek
tak tohle ne	JF 2.12.15.1	nespokojenost
tak, že	OP 7.10.3	účinek
tak + <i>imperativ</i>	JF 2.9.7.1	neochotné svolení
	JF 3.9.3	povzbuzení
tak(hle)	OP 7.7	stejnost, odlišnost, srovnání
takhle	JF 5.3.3	oprava vlastního sdělení
takový(hle)	OP 7.7	stejnost, odlišnost, srovnání
takový to	JF 5.2.8	váhání, rozpaky při nevybavení správného výrazu
taky / také	OP 7.9.1	slučování
	OP 7.9.4	zahrnutí – vyloučení
takže	OP 7.10.2	následek, důsledek
talíř	SP 9.5	kuchyňské potřeby
tam	OP 2.1.2	poloha: místo
	OP 2.4.2	vzdálenost
	OP 8	deixe
TAM	SP 5.9	cestování: ubytování
tam někam	OP 8	deixe
tam někde	OP 8	deixe
tam(hle)	OP 2.6.2	směr: sem n. pryč
tam(hle)tudy	OP 2.6.11	směr: dráha
tamhle	OP 2.1.2	poloha: místo
tamhleten	OP 8	deixe
tamten	JF 1.1.1.	identifikace (definování)
	OP 8	deixe
tamto	JF 1.1.1	identifikace (definování)
tancovat	SP 4.4	volný čas
tankovat (A)	SP 11.9	benzinová stanice
taška	SP 5.10	zavazadla
taxi	SP 5.5	taxislužba
taxík	SP 5.5	taxislužba
taxikář	SP 5.5	taxislužba
téct	OP 2.5.2	pohyb: druhy pohybu
teda	OP 7.10.2	následek, důsledek
tedy	OP 7.10.2	následek, důsledek
teď	JF 5.10.1	změna tématu
...	OP 3.14.2	odkaz na přítomnost
	OP 8	deixe
teď někdy	OP 8	deixe
tehdy	OP 3.14.3	odkaz na minulost
telefon	SP 1.3	osobní údaje: telefonní číslo
	SP 11.2	služby: telefon
telefon (u t-u)	JF 5.22.2	vlastní ohlášení
telefonní budka	SP 11.2	služby: telefon
telefonní číslo	SP 1.3	osobní údaje: telefonní číslo
	SP 11.2	služby: telefon
telefonovat D	SP 1.3	osobní údaje: telefonní číslo
telegram	SP 11.3	telegraf
televize	SP 2.6	dům: vybavení a úklid
	SP 4.3	volný čas: rozhlas, televize aj.
téma	JF 5.11.3	žádost o změnu tématu
ten	OP 8	deixe

ten + <i>superlativ</i>	OP 4.3.3	superlativ
tenhle	JF 1.1.1	identifikace (definování)
	OP 8	deixe
tenkrát	OP 3.14.3	odkaz na minulost
tenký	OP 5.1.2.1.4	rozměry a míry
	OP 5.1.8	povrch materiálu, hmat
tentokrát	OP 3.14.2	odkaz na přítomnost
teplá voda	SP 2.5	dům: služby
teplota	OP 5.1.2.7	teplota
	SP 7.4	zdravotní potíže
teplý	OP 5.1.2.7	teplota
teprve	OP 4.3.5	restriktivnost
teprve + <i>časové určení</i>	OP 3.17.2	vzdálený časový horizont
test	SP 8.3	vzdělání: kvalifikace, zkoušky
test (neudělat t.)	OP 5.2.7	úspěšnost
těstoviny	SP 10.1	jídlo, pití
těšit A	JF 4.8.1	reakce při představování
	OP 6.1.2	city, pocity
těšit A, že	JF 4.8.1	reakce při představování
těšit se na + A	OP 6.1.2	city, pocity
těžko	JF 2.5.3.2	vysoký stupeň přesvědčení o neplatnosti
těžký	OP 5.1.2.4	váha, hmotnost
	OP 5.2.12	obtížnost
ticho	JF 5.15.2	žádáme o klid
	OP 5.1.5	slyšitelnost, hluk
tichý	OP 5.1.5	slyšitelnost, hluk
tiše	OP 5.1.5	slyšitelnost, hluk
tlačit A	OP 2.7.2	pohyb: kauzace: druhy pohybu
tlačítko	SP 5.9	cestování: ubytování
tlak	OP 1.2.3	tlak
tlumočit A	SP 13.1	jazyk
tlustý	OP 5.1.8	povrch materiálu, hmat
	SP 1.15	tělesný vzhled
tma	OP 5.1.4	viditelnost, zřetelnost
	SP 14.1	počasí, podnebí
tmavovlasý	SP 1.15	tělesný vzhled
tmavý	OP 5.1.4	viditelnost, zřetelnost
	OP 5.1.9	barva
to	JF 1.1.1	identifikace (definování)
	JF 1.1.2	identifikace (definování)
	JF 1.1.4	identifikace (definování)
	JF 2.12.1.1	potěšení, radost
	JF 2.12.1.2	potěšení, radost
	JF 2.12.1.3	potěšení radost
	JF 2.12.1.5	potěšení, radost
	JF 2.12.14.1	spokojenost
	JF 2.12.14.3	spokojenost
	JF 2.12.15.3	nespokojenost
	JF 2.12.2.2	rozmrzelost
	JF 2.12.23.1	překvapení
	JF 2.12.23.3	překvapení
	JF 2.12.24.2	nedostatek překvapení, přezíravost
	JF 2.12.24.3	nedostatek zájmu, přezíravost
	JF 2.12.3.1	uspokojení
	JF 2.12.4.1	nedostatek uspokojení

	JF 2.12.5.1	nadšení
	JF 2.12.7.6	libost, obliba, chuť
	JF 2.13.2.2	přijetí omluvy
	JF 2.13.2.4	přijetí omluvy
	JF 2.13.4.1	pochvala, schválení
	JF 2.13.5.2	výtka, neschválení
	JF 2.13.5.3	výtka, neschválení
	JF 2.13.5.4	výtka, neschválení
	JF 2.2.1.1	vyjádření nesouhlasu obecně
	JF 2.2.1.3	vyjádření nesouhlasu obecně
	JF 2.2.4.1	zjišťujeme souhlas nebo nesouhlas
	JF 2.3.1.3	konst., že někdo zná nebo nezná os., věc nebo fakt
	JF 2.5.6.4	zjišťování stupňů jistoty
	JF 2.9.3.5	vyjádření svolení nebo zamítnutí
	JF 3.2.4	souhlas s návrhem
	JF 4.5.2	odpověď na otázku při pozdravu
	JF 4.5.5	odpověď na otázku při pozdravu
	JF 4.7.1	představování
	JF 4.7.2	představování
	JF 5.13.3	dáváme najevo, že sledujeme něčí výklad
	JF 5.2.5	váhání rozpaky, hledání vhodného výrazu
	JF 5.2.7	váhání, rozpaky při nevybavení správného výrazu
	JF 5.2.8	váhání, rozpaky při nevybavení správného výrazu
	JF 5.23.1	kontrolní dotaz
	JF 5.3.5	oprava vlastního sdělení
	JF 5.3.6	oprava vlastního sdělení
	JF 5.9.1	shrnutí
	JF 6.10.1	odpověď na žádost o hláskování n. způsob psaní
	JF 6.11.1	žádáme někoho, aby nám určitého slovo napsal
	JF 6.12.1	ptáme se na výslovnost určitého slova
	JF 6.13.1	sdělujeme, že určité slovo neznáme v češtině
	JF 6.13.2	sdělujeme, že určité slovo neznáme v češtině
	JF 6.14.2	žádáme o pomoc při hledání vhodného slova
	JF 6.15.2	opisujeme neznámé slovo
	JF 6.15.1	opisujeme neznámé slovo
	JF 6.15.3	opisujeme neznámé slovo
	JF 6.19.2	ptáme se, zda nám bylo rozuměno
	JF 6.2.1	žádáme o zopakování věty
	JF 6.2.2	žádáme o zopakování věty
	JF 6.6.2	ptáme se na význam slova
	JF 6.8.1	ptáme se na způsob psaní určitého slova
to je toho	JF 2.12.24.2	nedostatek překvapení
to nejde	OP 5.2.4	vhodnost
to víš, že ano	JF 2.2.3.2	vyjádření nesouhlasu s negativním tvrzením
to víš, že	JF 2.2.3.2	vyjádření nesouhlasu s negativním tvrzením
toaleta	SP 4.4	volný čas: kino, divadlo, koncert
točit I	OP 2.7.2	pohyb: kauzace: druhy pohybu
tohle ne	JF 1.1.1	identifikace (definování)
tohle	JF 1.1.1	identifikace (definování)
	JF 2.12.15.2	nespokojenost
	JF 5.8.7.3	zdůraznění
	JF 6.11.1	žádáme někoho, aby nám určitého slovo napsal
	JF 6.12.1	ptáme se na výslovnost určitého slova
tolik	OP 8	deixe
topení	SP 2.5	dům: služby

továrna	SP 2.7	dům: okolí
tramvaj	SP 5.1	veřejná doprava
trávit někde A	OP 3.8.1	množství času
trest	SP 6.6	zločin a právo
trestat A	SP 6.6	zločin a právo
trh	SP 9.1	druhy obchodů
trochu	OP 4.3.8	stupeň vlastnosti
	OP 4.3.9	stupeň děje
	SP 13.1	jazyk: porozumění, vyjadřování
trochu <i>G</i>	OP 4.2.1	nepočitatelnost
trochu + <i>komparativ</i>	OP 4.3.2	stupeň vlastnosti
trochu málo	OP 4.3.7	stupeň množství
trochu míň/méně	OP 4.3.7	stupeň množství
trochu mnoho	OP 4.3.7	stupeň množství
trochu víc	OP 4.3.7	stupeň množství
trvalý	OP 3.15.2	pokračování, trvání
trvat	OP 3.15.2	pokračování, trvání
trvat A	OP 3.8.1	množství času
třeba	JF 2.5.5.1	stupeň přesvědčení o platnosti nebo neplatnosti
třebaže	OP 7.10.6	připustka
tři neděle	OP 3.2.1	časové úseky
tří-	OP 4.1.3	násobnost
tudy	OP 2.6.11	směr: dráha
tuna	OP 5.1.2.4	váha, hmotnost
turista	SP 5.8	prázdniny, dovolená
turistická kancelář	SP 5.8	prázdniny, dovolená
tužka	SP 6.3	korespondence
TV	SP 4.3	volný čas: rozhlas, televize
tvrdit, že	JF 5.5.5	vyjádření názoru
tvrdý	OP 5.1.8	povrch materiálu, hmat
tvůj	OP 8	deixe
ty	JF 1.1.2	identifikace (definování)
	JF 1.1.3	identifikace (definování)
	OP 8	deixe
týden	OP 3.2.1	časové úseky
tým	SP 4.7	sport
typický	OP 5.2.11	normálnost, obvyklost

U

u + <i>G</i>	OP 2.4.3	vzdálenost
	OP 2.1.3	poloha: místo: osoba, věc
u telefonu	JF 5.22.2	vlastní ohlášení
ubránit se <i>D</i>	SP 6.7	válka a mír
ucítit <i>A</i>	OP 5.1.7	vůně
učesat se	SP 7.3	osobní hygiena
účet	SP 10.2	stravování mimo domov
	SP 11.4	banka
	SP 5.9	cestování: ubytování
učit <i>A</i>	SP 8.1	vzdělání: škola
učit se <i>A</i>	SP 8.1	vzdělání: škola
učitel	SP 8.1	vzdělání: škola
učitelka	SP 8.1	vzdělání: škola
udělat <i>A</i>	SP 3.1	každodenní život: doma
	SP 8.3	vzdělání: kvalifikace, zkoušky

udělat D radost	OP 1.4	kauzace
udělat test	OP 6.1.2	city, pocity
udělat zkoušku	OP 5.2.7	úspěšnost
ucházet se o + A	OP 5.2.7	úspěšnost
ujít	SP 3.5	každodenní život, plány
ukázat (na +) A	JF 4.5.2	odpověď na otázku při pozdravu
ukázat A D	SP 9.2	nakupování
ukazovat (na +) A	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
ukazovat A D	SP 9.2	nakupování
uklidit A	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
uklidit (si) A	SP 2.6	dům: vybavení a úklid
uklizený	OP 5.1.14	čistota
uklízet (A)	OP 5.1.14	čistota
	SP 2.6	dům: vybavení a úklid
ukončit A	OP 3.15.3	přerušování, dočasnost, konec
ukrást A D	SP 6.6	zločin a právo
ulice	SP 1.2	adresa
	SP 5.7	silniční provoz
umělec	SP 4.4	volný čas: kino, divadlo aj.
umělkyně	SP 4.4	volný čas: kino, divadlo aj.
umělý	OP 5.1.16	ryzost, pravost
umění	SP 4.5	volný čas: výstavy, muzea
umět + <i>infinitiv</i>	JF 2.6.2.1	schopnost
	JF 2.6.3.1	ptáme se na schopnost
umírat	OP 1.3	procesy, změny
umřít	OP 1.3	procesy, změny
umýt A (nádobí/okno)	SP 2.6	dům: vybavení a úklid
umýt se	SP 7.3	osobní hygiena
	SP 3.1	každodenní život: doma
umýt se / si A	OP 5.1.14	čistota
umyvadlo	SP 2.6	dům: vybavení a úklid
univerzita	SP 8.1	vzdělání: škola
upadnout	SP 7.4	zdravotní potíže
	OP 2.6.6	směr: nahoru n. dolů
úplně	OP 4.3.8	stupeň vlastnosti
uprostřed	OP 2.2.1	relativní poloha: místo
uprostřed + G	OP 2.2.2	relativní poloha: místo:osoba, věc
upřímny	JF 4.10.1	soustrast
úraz	SP 7.4	zdravotní potíže
určitě	JF 2.1.2.2	vyjádření souhlasu s pozitivním tvrzením
	JF 2.5.2.1	vysoký stupeň přesvědčení o platnosti
určitě ne	JF 2.1.3.3	vyjádření souhlasu s negativním tvrzením
	JF 2.2.2.4	vyjádření nesouhlasu s pozitivním tvrzením
úřad (státní ú.)	SP 1.10	zaměstnání
úřední hodiny	OP 3.2.3	doby podle činnosti
úschovna zavazadel	SP 5.1	veřejná doprava
uslyšet A	OP 5.1.5	slyšitelnost, hluk
usmát se na + A	OP 6.1.2	city, pocity
usmívat se na + A	OP 6.1.2	city, pocity
úspěch	OP 5.2.7	úspěšnost
usušit A	OP 5.1.3	vlhkost
utéct	OP 2.6.2	směr: sem n. pryč
utíkat	OP 2.6.2	směr: sem n. pryč
utírat A	OP 5.1.3	vlhkost

útočit na + A	SP 6.7	válka a mír
útok	SP 6.7	válka a mír
utřít A	OP 5.1.3	vlhkost
uvařit A	SP 3.1	každodenní život: doma
uvěřit D	OP 6.1.1	myšlení, vědění
uvěřit, že ...	OP 6.1.1	myšlení, vědění
uvidět A	OP 5.1.4	viditelnost, zřetelnost
uvnitř	OP 2.2.1	relativní poloha: místo
uzeniny	SP 10.1	jídlo, pití
úzký	OP 5.1.2.1.2	rozměry a míry
už	OP 3.14.5	aktualizace odkazu
	OP 4.3.7	stupeň množství
	OP 4.3.9	stupeň
	OP 4.3.9	stupeň děje
už (<i>s min.č. v kladné větě</i>)	OP 3.10	předčasnost
už + časové určení	OP 3.17.1	blízký časový horizont
už + sloveso být/mít	OP 1.6	dosažitelnost
už + sloveso pohybu	OP 1.5	přítomnost, nepřítomnost
už ne + sloveso být/mít	OP 1.6	dosažitelnost
už ne-	OP 3.15.3	přerušeni, dočasnost, konec
	OP 4.3.9	stupeň děje
už ne- + sloveso pohybu	OP 1.5	přítomnost, nepřítomnost

V

v (e) + A	OP 3.5	kdy?
v (e) + L	OP 2.1.3	poloha: místo: osoba, věc
v (e) + L	OP 3.5	kdy?
v pořádku	OP 5.1.12	fyzický stav
vagón	SP 5.3	vlaková doprava
váha	OP 5.1.2.4	váha, hmotnost
válka	SP 6.7	válka a mír
vana	SP 2.6	dům: vybavení a úklid
vařič	SP 2.6	dům: vybavení a úklid
vařit A	SP 3.1	každodenní život: doma
vařit se	OP 5.1.2.7	teplota
váš	OP 8	deixe
vážený	JF 5.1.6	zahájení, oslovení publika
	JF 5.31.4	úvodní formule, formální dopis
vážít A	OP 5.1.2.4	váha, hmotnost
vážít kolik	OP 5.1.2.4	váha, hmotnost
vážít si G	OP 6.1.2	city, pocity
včas	OP 3.6.1	přesně
včera	OP 3.14.3	odkaz na minulost
vdaná	SP 1.7	osobní údaje: stav
věc	JF 6.15.2	opisujeme neznáme slovo
	OP 8	deixe
věc (hlavní v.)	OP 5.2.10	důležitost
večer	OP 3.2.6	denní doby
	JF 5.30.2	reakce na nepřítomnost volaného
	OP 3.5	kdy?
večeře	SP 10.1	jídlo, pití
	SP 3.1	každodenní život: doma
vědět A	OP 6.1.1	myšlení, vědění
vědět o + L	JF 2.3.1.4	konst., že někdo zná nebo nezná os., věc nebo fakt

vědět, že	JF 2.3.1.3	konst., že někdo zná nebo nezná os., věc nebo fakt
vedle	OP 2.2.1	relativní poloha: místo
	OP 2.4.3	vzdálenost
vedle + G	OP 2.2.2	relativní poloha: místo:osoba, věc
vedlejší	OP 5.2.10	důležitost
vejce	SP 10.1	jídlo, pití
velikost	OP 5.1.2.1	rozměry a míry
velký	OP 5.1.2.1	rozměry a míry
	OP 5.1.2.5	objem
	OP 5.1.2.6	plocha, prostor
	OP 5.1.2.6	plocha, prostor
velmi	OP 4.3.8	stupeň vlastnosti
velmi dobrý	OP 5.2.2.1	vlastnosti, obecně
velmi málo	OP 4.3.7	stupeň množství
velmi mnoho	OP 4.3.7	stupeň množství
velvyslanec	SP 11.6	diplomatické služby
velvyslanectví	SP 11.6	diplomatické služby
ven	OP 2.6.4	směr: dovnitř n. ven
venkov	SP 1.2	adresa
venku	OP 2.2.1	relativní poloha: místo
věnovat se D	SP 4.2	volný čas: koníčky a zájmy
vepředu	OP 2.2.1	relativní poloha: místo
věřit D	OP 6.1.1	myšlení, vědění
věřit v + A	SP 1.12	náboženství
věřit, že ...	OP 6.1.1	myšlení, vědění
veselý	OP 6.1.2	city, pocity
vesnice	SP 1.2	adresa
vést A	OP 2.7.2	pohyb: kauzace: druhy pohybu
většina	OP 4.3.7	stupeň množství
vevnitř	OP 2.2.1	relativní poloha: místo
vézt A	OP 2.7.2	pohyb: kauzace: druhy pohybu
vchod	SP 4.4	volný čas: kino, divadlo, koncert
víc(e)	OP 4.3.7	stupeň množství
vid'ťte	JF 1.4.1.4	očekáváme potvrzení nebo popření informace
	JF 1.4.1.5	očekáváme potvrzení nebo popření informace
video (-přehrávač)	SP 4.3	volný čas: rozhlas, televize aj.
video (-rekordér)	SP 4.3	volný čas: rozhlas, televize aj.
videokazeta	SP 4.3	volný čas: rozhlas, televize aj.
vidět A	OP 5.1.4	viditelnost, zřetelnost
viditelný	OP 5.1.4	viditelnost, zřetelnost
vidlička	SP 9.5	nákupy: kuchyňské předměty
víkend	SP 3.2	každodenní život: v práci
víš co	JF 3.1.6	návrh, podnět
vítr	SP 14.1	počasí
vízum	SP 11.6	diplomatické služby
	SP 5.12	cestování: cestovní doklady
vláda	SP 6.5	vláda a politika
vlak	SP 5.1	veřejná doprava
vlak (mezinárodní v.)	SP 5.3	vlaková doprava
vlak (osobní v.)	SP 5.3	vlaková doprava
vlak (spěšný v.)	SP 5.3	vlaková doprava
vlakové nádraží	SP 5.1	veřejná doprava
vlastně	OP 7.9.7	rektifikace
vlastní	OP 7.8.1	vlastnictví, přínáležitost
vlevo	OP 2.2.1	relativní poloha: místo

	SP 12.1	hledání cesty a místa
vlevo od + G	OP 2.2.2	relativní poloha: místo:osoba, věc
vlhký	OP 5.1.3	vlhkost
vlna	OP 5.1.15	materiál, látka
voda	SP 2.7	dům a domácnost: okolí
voda (teplá v., studená v.)	SP 2.5	dům a domácnost: služby
vodit A	OP 2.7.2	pohyb: kauzace: druhy pohybu
voják	SP 6.7	válka a mír
volat	JF 5.30.1	reakce na nepřítomnost volaného
volat D	SP 1.3	osobní údaje: telefonní číslo
volby	SP 6.5	vláda a politika
volit A	SP 6.5	vláda a politika
volkmen	SP 4.3	volný čas: rozhlas, televize
volno	SP 3.2	každodenní život: v práci
	SP 4.1	volný čas
volný čas	SP 3.1	každodenní život: doma
	SP 4.1	volný čas
vonět	OP 5.1.7	vůně
vonět + <i>adverbium</i>	OP 5.1.7	vůně
vozit A	OP 2.7.2	pohyb: kauzace: druhy pohybu
vpravo	OP 2.2.1	relativní poloha: místo
	SP 12.1	hledání cesty a místa
vpravo od + G	OP 2.2.2	relativní poloha: místo:osoba, věc
vpředu	OP 2.2.1	relativní poloha: místo
vracet A	OP 2.7.4	pohyb: kauzace: směr
vracet se	OP 2.6.3	směr: zpět
vrah	SP 6.6	zločin a právo
vrátit A	OP 2.7.4	pohyb: kauzace: směr
vrátit se	OP 2.6.3	směr: zpět
vraždit A	SP 6.6	zločin a právo
vstát	SP 3.1	každodenní život: doma
vstávat	SP 3.1	každodenní život: doma
vstupenka	SP 4.4	volný čas: kino, divadlo, koncert aj.
všední den	OP 3.2.7	všední dny, svátky
všechn	OP 4.2.1	nepočitatelnost
všechno	JF 4.9.3	uznání, blahopřání
	OP 4.2.1	nepočitatelnost
	OP 7.8.2	část - celek
všechny	OP 4.1.1	počitatelnost
všelico(s)	OP 8	deixe
všelijaký	OP 8	deixe
všichni	OP 4.1.1	počitatelnost
všude	OP 2.1.2	poloha: místo
vteřina	OP 3.2.1	časové úseky
vůbec ne	JF 2.2.2.3	vyjádření nesouhlasu s pozitivním tvrzením
	SP 13.1	jazyk
vůbec ne-	OP 4.3.9	stupeň děje
vůbec nic	OP 4.3.7	stupeň množství
vůbec žádný	OP 4.3.7	stupeň množství
vůně	OP 5.1.7	vůně
vy	JF 4.7.2	představování
	OP 8	deixe
vybírat (si) A	SP 9.2	nakupování
	SP 10.2	stravování mimo domov
výborně	JF 4.9.1	uznání, blahopřání

výborný	OP 5.2.2.1	vlastnosti, obecně
vybrat (si) A	SP 10.2	stravování mimo domov
vybrat A	SP 9.2	nakupování
vyčistit (si) A	OP 5.1.14	čistota
vyčistit si A	SP 7.3	osobní hygiena
vydělat (si) A	SP 3.3	každodenní život: příjem
vydělávat (si) A	SP 3.3	každodenní život: příjem
vydělit A I	OP 4.1.9	počet
vydržet	OP 3.15.2	pokračování, trvání
vyhrát A	SP 4.7	volný čas: sport
vyhrávat A	SP 4.7	volný čas: sport
vychladit A / se	OP 5.1.2.7	teplota
vychladit A	OP 5.1.2.7	teplota
vychladnout	OP 5.1.2.7	teplota
východ	SP 4.4	volný čas: kino, divadlo, koncert
východ (nouzový v.)	SP 4.4	volný čas: kino, divadlo, koncert
výchova	SP 8.1	vzdělání: škola
vyjádření	JF 4.10.2	soustrast
výjimečný	OP 5.2.11	normálnost, obvyklost
výjimka	OP 5.2.11	normálnost, obvyklost
výlet	SP 5.8	cestování: prázdniny, dovolená
vyměnit A	SP 11.4	služby: banka
	SP 9.2	nakupování
vynásobit A I	OP 4.1.9	počet
vypadat <i>jak</i>	SP 7.2	fyzický stav
vypadat <i>nějak</i>	SP 1.15	tělesný vzhled
vypínat A	SP 2.5	dům a domácnost: služby
vypnout A	SP 2.5	dům a domácnost: služby
vypnutý	SP 2.5	dům a domácnost: služby
vyprat (si) A	OP 5.1.14	čistota
vyprat A	SP 2.6	dům: vybavení a úklid
vyprávět A / o + L	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
vypravovat A / o + L	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
vyprázdnit A	OP 5.1.17	naplněnost
vyrábět A	OP 1.4	kauzace
výroba	OP 1.4	kauzace
vyrobit A	OP 1.4	kauzace
vyrušit	JF 2.13.1.6	omluva
vyřídít A	JF 5.29.1	volaný není přítomen
vyřídít D, že	JF 5.30.1	reakce na nepřítomnost volaného
	JF 5.30.2	reakce na nepřítomnost volaného
vyřízení	JF 5.33.3	konec dopisu, oficiální, formální dopis
výsledek	SP 8.3	vzdělání: kvalifikace, zkoušky
vyslovit A / <i>jak</i>	SP 13.1	jazyk
vyslovit <i>něco nějak</i>	JF 6.12.1	ptáme se na výslovnost určitého slova
vyslovovat A / <i>jak</i>	SP 13.1	jazyk
vyslovovat <i>něco nějak</i>	JF 6.12.1	ptáme se na výslovnost určitého slova
vysmát se D	OP 6.1.2	city, pocity
vysoká škola	SP 8.1	vzdělání: škola
vysoký	SP 1.15	tělesný vzhled
	OP 1.2.3	tlak
	OP 5.1.2.1.3	rozměry a míry
	OP 5.1.2.7	teplota
	OP 5.2.1	hodnota, cena
vyspat se	SP 7.2	fyzický stav

výstava	SP 4.5	volný čas: výstavy, muzea
vystoupit z + G / kde	SP 5.1	veřejná doprava
vystudovat A	SP 3.5	každodenní život: plány
	SP 8.1	vzdělání: škola
	SP 3.5	každodenní život: plány
vystupovat z + G / kde	SP 5.1	veřejná doprava
vystydnout	OP 5.1.2.7	teplota
vysvětlit A	JF 6.6.4	ptáme se na význam slova
	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
vysvětlit A D	SP 13.1	jazyk
vysvětlovat A	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
vysvětlovat A D	SP 13.1	jazyk
vytáčet A	SP 11.2	služby: telefon
výtah	SP 2.2	dům a domácnost: prostory
	SP 5.9	cestování: ubytování
vytočit A	SP 11.2	služby: telefon
vyučování	SP 8.1	vzdělání: škola
význam	JF 6.6.3	ptáme se na význam slova
	JF 6.6.4	ptáme se na význam slova
význam (mít velký v.)	OP 5.2.10	důležitost
význam (nemít žádný v.)	OP 5.2.10	důležitost
vyznání	SP 1.12	osobní údaje: náboženství
vzadu	OP 2.2.1	relativní poloha: místo
vzdálenost	OP 2.4.3	vzdálenost
vzdálit se od G	OP 2.6.2	směr: sem n. pryč
vzдалovat se od G	OP 2.6.2	směr: sem n. pryč
vzdělání	SP 8.1	vzdělání: škola
vzduch	SP 2.7	dům a domácnost: okolí
	OP 5.1.7	vůně
vzít A D	OP 7.8.1	vlastnictví, příslušnost
vzít A s sebou	SP 10.2	stravování inimo domov
vzít si A	OP 7.8.1	vlastnictví, příslušnost
vzáz	SP 5.9	cestování: ubytování
	JF 5.30.3	reakce na nepřítomnost volaného
vzpomenout si , že	JF 2.4.1.3	konst., že si někdo něco pamatuje n. nepamatuje
vzpomenout si na + A	JF 2.4.1.3	konst., že si někdo něco pamatuje n..nepamatuje
	JF 2.4.1.3	konst., že si někdo něco pamatuje n. nepamatuje
	OP 6.1.1	myšlení, vědění
vzpomenout si, že	JF 2.4.1.3	konst., že si někdo něco pamatuje n. nepamatuje
vzpomínat (si) (na + A)	OP 6.1.1	myšlení, vědění
vzpomínat si na + A	JF 2.4.1.3	konst., že si někdo něco pamatuje n. nepamatuje
	JF 2.4.1.3	konst., že si někdo něco pamatuje n. nepamatuje
vzpomínat si, že	JF 2.4.1.3	konst., že si někdo něco pamatuje n. nepamatuje
	JF 2.4.1.3	konst., že si někdo něco pamatuje n. nepamatuje
vždycky	OP 3.16.2	frekvence
vždyť	JF 1.3.4	rektifikace
	JF 1.3.7	rektifikace
W		
WC	SP 4.4	volný čas: kino, divadlo, koncert
Z		

z (e) + G	OP 2.4.2	vzdálenost
	OP 2.6.2	směr: sem n. pryč
	OP 2.6.4	směr: dovnitř n. ven
	OP 2.6.6	směr: nahoru n. dolů
	OP 3.9	perspektiva
	OP 7.4.6	původ, zdroj
	OP 7.10.1	příčina, důvod
z (e) + G (<i>druh materiálu</i>)	OP 5.1.15	materiál, látka
za + A	OP 2.6.5	směr: dopředu n. dozadu
	OP 3.12	následnost
	OP 3.7	rychlost
	OP 3.8.4	množství času
	OP 5.2.1	hodnota, cena
za + G	OP 3.11	souběžnost
	OP 7.10.5	podmínka
za + I	OP 2.2.2	relativní poloha: místo:osoba, věc
	OP 2.6.2	směr: sem n. pryč
za jak dlouho	OP 3.8.4	množství času
za prvé...za druhé....zda třetí	JF 5.6.3	řazení argumentů
zabalit A	SP 9.2	nakupování
zabíjet A	SP 6.6	zločin a právo
zabít A	SP 6.6	zločin a právo
zabolet A	SP 7.4	zdravotní potíže
začátek	OP 3.15.1	začátek
začínat + <i>inf. ndk slovesa</i>	OP 3.15.1	začátek
začínat <i>někdy</i>	OP 3.15.1	začátek
začínat s + I	OP 3.15.1	začátek
začít + <i>inf. ndk slovesa</i>	OP 3.15.1	začátek
začít <i>někdy</i>	OP 3.15.1	začátek
začít pracovat	SP 3.2	každodenní život: v práci
začít s + I	OP 3.15.1	začátek
zadarmo	OP 5.2.1	hodnota, cena
zafoukat	SP 14.1	počasí
zahrada	SP 2.2	dům a domácnost: prostory
zahraničí	SP 5.8	cestování: prázdniny, dovolená
zahrát (na) + A	SP 4.4	volný čas: kino, divadlo, koncert
zahrát (si) A	SP 4.7	volný čas: sport
zahřát A	OP 5.1.2.7	teplota
zahřát se	OP 5.1.2.7	teplota
záchod	SP 4.4	volný čas: kino, divadlo, koncert
zajímat A	JF 2.12.16.1	zájem
	JF 2.12.18.1	ptáme se na zájem
zajímat se o + A	SP 4.2	volný čas: koníčky a zájmy
zájmy	SP 4.2	volný čas: koníčky a zájmy
zákaz kouření	SP 9.6	kouření
zakázat A D	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
zakazovat A D	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
základní škola	SP 8.1	vzdělání: škola
zákon	SP 6.6	zločin a právo
zakřičet	OP 5.1.5	slyšitelnost, hluk
záležet na + L	OP 5.2.10	důležitost
záležitost	OP 8	deixe
zaměstnanec	SP 1.10	osobní údaje: zaměstnání
zaměstnání	SP 1.10	osobní údaje: zaměstnání
zaměstnavatel	SP 1.10	osobní údaje: zaměstnání

zamilovat se (do + A)	OP 6.1.2	city, pocity
zamilovat si A	OP 6.1.2	city, pocity
zamlouvat A	SP 5.9	cestování: ubytování
zamluvit A	SP 5.9	cestování: ubytování
zanedlouho	OP 3.14.1	odkaz na budoucnost
zápalky	SP 9.5	nákupy: kuchyňské potřeby
zapamatovat si A	OP 6.1.1	myšlení, vědění
	JF 5.8.7.3	zdůraznění
zapamatovat si, že	JF 2.4.1.1	konst., že si někdo něco pamatuje n. nepamatuje
zapínat A	SP 2.5	dům a domácnost: služby
zaplatit A	SP 2.4	dům a domácnost: náklady na byt
	SP 9.7	nákupy: placení
zapnout A	SP 2.5	dům a domácnost: služby
zapnutý	SP 2.5	dům a domácnost: služby
zapomenout, že	JF 2.4.1.2	konst., že si někdo něco pamatuje n. nepamatuje
zapomenout + <i>infinitiv</i>	JF 2.4.1.2	konst., že si někdo něco pamatuje n. nepamatuje
zapomenout A	OP 6.1.1	myšlení, vědění
zapomenout <i>inf.</i>	OP 6.1.1	myšlení, vědění
zapomenout na + A	JF 2.4.1.2	konst., že si někdo něco pamatuje n. nepamatuje
zapomenout na + A	OP 6.1.1	myšlení, vědění
zapomenout, že ...	OP 6.1.1	myšlení, vědění
	JF 2.4.1.2	konst., že si někdo něco pamatuje n. nepamatuje
zapomínat A	OP 6.1.1	myšlení, vědění
zapomínat + <i>infinitiv</i>	JF 2.4.1.2	konst., že si někdo něco pamatuje n. nepamatuje
	OP 6.1.1	myšlení, vědění
zapomínat na + A	JF 2.4.1.2	konst., že si někdo něco pamatuje n. nepamatuje
	OP 6.1.1	myšlení, vědění
zapomínat, že ...	OP 6.1.1	myšlení, vědění
	JF 2.4.1.2	konst., že si někdo něco pamatuje n. nepamatuje
zapršet	SP 14.1	počasí
zároveň	OP 3.11	souběžnost
zároveň s + I	OP 3.11	souběžnost
zařídít, aby	OP 7.10.1	příčina, důvod
zařízení	SP 2.1	dům a domácnost: typy ubytování
zas(e)	OP 3.16.2	frekvence
zasmát se	OP 6.1.2	city, pocity
zastavit	SP 5.1	veřejná doprava
zastavit A	OP 2.7.3	pohyb: kauzace: fáze
zastavit se	OP 2.5.3	pohyb: fáze
zastávka	SP 5.1	veřejná doprava
zastavovat A	OP 2.7.3	pohyb: kauzace: fáze
zastavovat A/ <i>kde</i>	SP 5.1	veřejná doprava
zastavovat se	OP 2.5.3	pohyb: fáze
zastřelit A	SP 6.6	zločin a právo
zatancovat si	SP 4.4	volný čas
zatelefonovat D	SP 1.3	osobní údaje: telefonní číslo
zatím	OP 3.11	souběžnost
zatímco	OP 3.11	souběžnost
zaútočit na + A	SP 6.7	válka a mír
závěrečná zkouška	SP 8.3	vzdělání: kvalifikace, zkoušky
zavírací doba	SP 4.5	volný čas: výstavy, muzea
zavírat (A)	OP 5.1.13	přístupnost, dosažitelnost
záviset na + L	OP 7.10.5	podmínka
závod	SP 2.7	dům a domácnost: okolí
závodit o + A	SP 4.7	volný čas: sport

zavolat	JF 5.30.2	reakce na nepřítomnost volaného
zavolat A	JF 5.24.6	žádáme nějakou osobu v telefonu soukromě
	JF 5.25.4	žádáme volajícího, aby počkal
zavolat D	SP 1.3	osobní údaje: telefonní číslo
zavraždit A	SP 6.6	zločin a právo
zavřeno	SP 4.5	volný čas: výstavy, muzea
	OP 5.1.13	přístupnost, dosažitelnost
zavřený	OP 5.1.13	přístupnost, dosažitelnost
zavřít A	OP 5.1.13	přístupnost, dosažitelnost
zbraň	SP 6.6	zločin a právo
	SP 6.7	válka a mír
zdat se <i>nějaký</i>	JF 2.12.16.3	zájem
zdraví	JF 4.11.1	přípitek
zdravit	JF 5.34.1	závěr. formule dopisu, neformální důvěrný dopis
zdravotní sestra	SP 7.5	zdravotnické služby
zdravý	SP 7.4	zdravotní potíže
zed'	SP 2.2	dům a domácnost: prostory
zejména	JF 5.8.7.1	zdůraznění
zelenina	SP 10.1	jídlo, pití
zelený	OP 5.1.9	barva
země	SP 1.2	adresa
	SP 2.7	dům a domácnost: okolí
zemědělství	SP 2.7	dům a domácnost: okolí
zeptat se (na + A)	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
zeptat se (G) na +A	SP 13.1	jazyk
	JF 5.11.4	žádost o změnu tématu
zeptat se, <i>jestli ...</i>	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
zeptat se + <i>vedlejší věta</i>	JF 1.4.1.6	referování o zjišťovací otázce
	JF 1.4.2.9	referování o doplňovací otázce
zhasínat A	SP 2.5	dům: služby
zhasnout A	SP 2.5	dům: služby
zima	SP 14.1	počasí, podnebí
zítra	OP 3.14.1	odkaz na budoucnost
zítra ráno	OP 3.14.1	odkaz na budoucnost
zítra večer	OP 3.14.1	odkaz na budoucnost
zkoušet (si) A	SP 9.4	oblečení, móda
zkouška	SP 8.3	vzdělání: kvalifikace, zkoušky
zkouška (maturitní z.)	SP 8.3	vzdělání: kvalifikace, zkoušky
zkouška (neudělat z-u)	OP 5.2.7	úspěšnost
zkouška (přijímací z.)	SP 8.3	vzdělání: kvalifikace, zkoušky
zkouška (závěrečná z.)	SP 8.3	vzdělání: kvalifikace, zkoušky
zkratka a dobře	JF 5.9.2	shrnutí
zkusit (si) A	SP 9.4	oblečení, móda
zlato	OP 5.1.15	materiál, látka
zlobit A	OP 6.1.2	city, pocity
zlobit se (na + A)	OP 6.1.2	city, pocity
zločin	SP 6.6	zločin a právo
zločinec	SP 6.6	zločin a právo
zloděj	SP 6.6	zločin a právo
zlý	SP 1.14	charakter, povaha
změnit + A	JF 5.10.2	změna tématu
	JF 5.11.3	žádost o změnu tématu
zmenšit A / se	OP 5.1.2.1	rozměry a míry
zmenšovat A / se	OP 5.1.2.1	rozměry a míry
změřit A	OP 5.1.2.1	rozměry a míry

změřit teplotu	OP 5.1.2.7	teplota
zmeškat spojení do G	SP 5.3	vlaková doprava
zmrazit A	OP 5.1.2.7	teplota
zmrzlina	SP 10.1	jídlo, pití
zmrzlý	SP 14.1	počasí
zmýlit se	OP 5.2.3	správnost, pravdivost
známá	SP 6.1	vztahy s lidmi: druhy vztahů
znamenat A	JF 6.6.1	ptáme se na význam slova
známka	SP 11.1	pošta
	SP 6.3	korespondence
známý	SP 6.1	vztahy s lidmi: druhy vztahů
znásilnit A	SP 6.6	zločin a právo
znát A	SP 6.1	vztahy s lidmi: druhy vztahů
	JF 2.3.1.1	konst., že někdo zná nebo nezná os., věc, fakt
	OP 6.1.1	myšlení, vědění
znát se (s + I)	SP 6.1	vztahy s lidmi: druhy vztahů
znečištěné ovzduší	SP 6.8	problémy společnosti
zničený	OP 5.1.12	fyzický stav
zničit A	OP 5.1.12	fyzický stav
zopakovat A	JF 6.2.2	žádáme o zopakování věty
	JF 6.18.2	opakujeme to, co jsme už řekli
zpáteční jízdenka	SP 5.1	veřejná doprava
zpátky	OP 2.6.3	směr: zpět
zpozorovat A	OP 5.1.4	viditelnost, zřetelnost
zpoždění	SP 5.1	veřejná doprava
zpráva	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
zranění	SP 7.4	zdravotní potíže
zranit se	SP 7.4	zdravotní potíže
zrovna	OP 3.14.5	aktualizace odkazu
zticha	JF 5.15.4	žádáme o klid
zuby (pasta na z.)	SP 7.3	osobní hygiena
zůstat + <i>poziční sloveso</i>	OP 3.15.2	pokračování, trvání
zůstat I/N	OP 3.15.2	pokračování, trvání
zůstat někde A	OP 3.8.1	množství času
zůstat někde	OP 2.1.1	poloha: stav
	OP 3.15.2	pokračování, trvání
zůstávat + <i>poziční sloveso</i>	OP 3.15.2	pokračování, trvání
zůstávat I/N	OP 3.15.2	pokračování, trvání
zůstávat někde	OP 2.1.1	poloha: stav
	OP 3.15.2	pokračování, trvání
zvát A (na návštěvu)	SP 6.2	pozvání a návštěva
zvážit A	OP 5.1.2.4	váha, hmotnost
zvětšit A / se	OP 5.1.2.1	rozměry a míry
zvětšovat A / se	OP 5.1.2.1	rozměry a míry
zvíře	SP 2.8	fauna
zvíře (domácí z.)	SP 2.8	nejbližší okolí, fauna
zvlášť	SP 10.2	stravování mimo domov
zvlášť + <i>adjektivum</i>	OP 5.2.11	normálnost, obvyklost
zvláštní	OP 5.2.11	normálnost, obvyklost
zvolit A	SP 6.5	vláda a politika
zvuk	OP 5.1.5	slyšitelnost, hluk

Ž

žádat o + A	JF 3.3.1	žádost formální
-------------	----------	-----------------

žadat A o + A	OP 6.2.1	vyjadřování, řeč
žadat, <i>aby</i>	JF 3.3.1	žádost formální
žádná sláva	JF 2.12. 6.2	nedostatek nadšení
žádný	OP 4.1.1	počitatelnost
	OP 4.2.1	nepočitatelnost
žádost	JF 5.32.3	začátek dopisu, oficiální, formální dopis
	JF 5.33.3	konec dopisu, oficiální, formální dopis
žák	SP 8.1	vzdělání: škola
žákyně	SP 8.1	vzdělání: škola
že	JF 1.4.1.4	očekávání potvrzení nebo popření informace
	JF 1.4.1.5	očekávání potvrzení nebo popření informace
	JF 1.2.2	referování, popis, vypravování
	OP 3.10	předčasnost
	OP 3.11	souběžnost
	OP 3.12	následnost
	OP 7.10.3	účinek
že ano	JF 1.4.1.4	očekávání potvrzení nebo popření informace
že jo	JF 1.4.1.4	očekávání potvrzení nebo popření informace
že ne	JF 1.4.1.5	očekávání potvrzení nebo popření informace
že + <i>tázací slovo</i>	JF 2.12. 25.2	údiv, podiv
že + <i>věta</i>	JF 3.7.3	výhrůžka
žena	SP 1.6	osobní údaje: pohlaví
ženatý	SP 1.7	osobní údaje: stav
žít	SP 7.4	zdravotní potíže
	OP 1.3	procesy, změny
život	OP 1.3	procesy, změny
životní úroveň	SP 6.8	problémy společnosti
živý/živ	OP 5.1.12	fyzický stav
žízeň	SP 10.1	jídlo, pití
žlutý	OP 5.1.9	barva

REJSTŘÍK OTEVŘENÝCH POLOŽEK

Tento rejstřík obsahuje názvy otevřených položek z kapitol 6 Obecné pojmy a 7 Specifické pojmy, kde jsou uvedeny v kurzívě, např. *jména zemí, názvy povolání*. Výčet slov, jež za soubornými názvy následuje, není vyčerpávající a je na tvůrcích učebnic, učitelích a studentech, aby si danou položku přizpůsobili konkrétní jazykové potřebě. Slova uvedená za kurzívou nejsou označena znaménkem +, ačkoliv řadu z nich považujeme za základní.

aktéři představení	SP 4.4
desetinná čísla s měrnou jednotkou	OP 4.1.8
dílové číslovky	OP 4.1.6
doplňky	SP 9.4
dopravní prostředky	SP 5.6
druhové číslovky	OP 4.1.4
druhy drůbeže	SP 10.1
druhy hudby	SP 4.3
druhy chleba a pečiva	SP 10.1
druhy masa	SP 10.1
druhy nápojů	SP 10.1
druhy ovoce	SP 10.1
druhy představení	SP 4.4
druhy ryb	SP 10.1
druhy zeleniny	SP 10.1
historické lokality a místa turistického zájmu	SP 5.8
hudební nástroje	SP 4.4
jména hlavních měst	SP 1.2.
jména kontinentů	SP 5.8
jména měsíců	SP 1.4
jména národností	SP 1.8
jména zemí	SP 1.2.
kulturní zařízení	SP 4.4
lékaři – specialisté	SP 7.5
literární žánry	SP 4.6
názvy částí těla/orgánů	SP 7.1
názvy jazyků	SP 13.1
názvy koníčků	SP 4.2
názvy mincí a bankovek	SP 9.7
názvy místností	SP 2.2
názvy náboženství	SP 1.12
názvy nemocí	SP 7.4.
názvy obchodů	SP 9.2
názvy politických stran	SP 6.5
názvy povolání	SP 1.10
názvy pracovišť	SP 1.10
názvy pracovních činností	SP 1.10
názvy předmětů např.	SP 8.2
názvy příbuzenských vztahů	SP 1.11
názvy ptáků, zvířat, hmyzu	SP 2.8
názvy sportů a her	SP 4.7
názvy stromů, květin	SP 2.8
oblečení a obuv	SP 9.4
podílné číslovky	OP 4.1.7

přibližné jednotky objemu	OP 4.2.1
přibližné jednotky objemu	OP 5.1.2.
přibližné jednotky objemu	OP 5.1.2.5
přibližné jednotky objemu+ subst.G.pl.	OP 4.1.
rozhlasové/televizní pořady	SP 4.3
řadové číslovky výčtové	OP 4.1.5
řadové číslovky	OP 3.13
řadové číslovky	OP 4.1.2
sféry zájmu	SP 4.2
souborové číslovky	OP 4.1.1
společenské vědy	SP 8.2
typy ubytování	SP 5.9
vybavení bytu	SP 2.3
výrobky z masa	SP 10.1
základní číslovky	OP 4.1.1
způsoby přípravy jídla	SP 10.1

DODATEK D

VĚCNÝ REJSTŘÍK

A

adresa	SP 1.2
adresát	OP 7.3.12
autoservis	SP 11.8

B

banka	SP 11.4, SP 9.6
barva	OP 5.1.10
benzinová stanice	SP 11.9
bezradnost	JF 2.12.30
blahopřání	JF 4.9
brzo	OP 3.6.3
byt	
~ náklady na byt	SP 2.4
~ vybavení bytu	SP 2.6
~ zařízení bytu	SP 2.3

C

cena	OP 5.2.1
~ hledání cesty	SP 12.1, SP 1.2, OP 2
cestování	SP 5
cestovní doklady	SP 5.12
city	OP 6.1.2

Č

čas	OP 3
~ dosažitelnost času	OP 3.3
~ množství času	OP 3.8
~ orientace v čase	OP 3.4
~ volný	SP 4.1
časové	
~ okolnosti: kdy?	OP 3.5
~ pozadí	OP 3.11
~ relace	OP 7.2, OP 3
~ úseky	OP 3.2. 3.2.1
časový horizont	OP 3.17
~ ~ blízký	OP 3.17.1
~ ~ vzdálený	OP 3.17.2
~ odkaz	OP 3.14
část – celek	OP 7.8.2
části těla	SP 7.1
číslovka a počítaný předmět	OP 4.1.8
čistota	OP 5.1.14
členství v organizacích	SP 6.4
čtení	SP 4.6

D

datum	OP 3.4.3, SP 1.4
definování	JF 1.1
deixe	OP 8

děj	
~ aktuálnost	OP 3.18.3
~ distributivnost	OP 3.19.4
~ krátkost	OP 3.19.3
~ neaktuálnost	OP 3.18.4
~ neurčenost v čase	OP 3.18.6
~ neurčenost ve směru	OP 3.18.6
~ obvyklost	OP 3.18.7
~ okamžitost	OP 3.19.2
~ omezenost	OP 3.19
~ opakovanost	OP 3.18.7
~ periodičnost	OP 3.18.2
~ průběh děje	OP 3.18
~ rezultativnost	OP 3.19.1
~ rozvíjení a trvání	OP 3.18.1
~ určenost v čase	OP 3.18.5
~ určenost ve směru	OP 3.18.5
délka	OP 5.1.2.1.1
délkové míry	OP 5.1.2.2.1
disjunkce	OP 7.9.3
disponovanost	JF 2.11.4
distribuce	OP 4.1.7
distributivnost	OP 3.19.4
divadlo	SP 4.4
dny	OP 3.2.5, OP 3.4.2
~ všední	OP 3.2.7,
doby	
~ denní	OP 3.2.6
~ podle činnosti	OP 3.2.3
~ roční	OP 3.2.2
dočasnost	OP 3.15.3
dokdy	OP 3.8.3
domácnost	SP 2
dopisy	
~ konec dopisu	JF 5.33
~ úvodní formule	JF 5.31
~ začátek dopisu	JF 5.32
~ závěrečná formule dopisu	JF 5.34
doporučení	JF 3.12
~ vyjádření doporučení	JF 2.13.3
doprava	
~ letecká	SP 5.2
~ lodní	SP 5.4
~ soukromá	SP 5.6
~ veřejná	SP 5.1
~ vlaková	SP 5.3
dosazitelnost	OP 1.6
~	OP 5.1.13
dotaz, jak mluvčí hodnotí fakt	JF 2.13.6
~ zda někdo někoho/něco zná n. nezná	JF 2.3.2
~ zda si někdo něco pamatuje n. nepamatuje	JF 2.4.2
dovolená	SP 5.8
dovolení	JF 2.6.4, 2.9.1, 2.9.2
dráha	OP 2.6.11
druhovost	OP 4.1.4

druhy obchodů	SP 9.1
~ vztahů s lidmi	SP 6.1
důležitost	OP 5.2.10
dům a domácnost	SP 2
~ okolí domu	SP 2.7
důsledek	OP 7.10.2
důvod	OP 7.10.1
E	
emocionální postoje	JF 2.12
estetické vlastnosti	OP 5.2.2.2
exemplifikace	OP 7.9.6
existence	OP 1.1 – 6
existování	OP 1.1
exprese	OP 6.2
F	
fauna	SP 2.8
fáze	OP 3.15
fenomén	OP 7.3.10
flóra	SP 2.8
frekvence	OP 3.16
~ vysoká	OP 3.16.4
fyzické vlastnosti	OP 5.1
fyzický stav	OP 5.1.12, SP 7.2
~ osoby	OP 5.1.12.2
~ věci	OP 5.1.12.1
H	
hledání	
~ cesty	SP 12.1, SP 1.2, OP 2
~ místa	SP 12.1, SP 1.2, OP 2
hloubka	OP 5.1.2.1.3
hluk	OP 5.1.5
hmat	OP 5.1.8
hmotnost	OP 5.1.2.4.1
~ jednotky hmotnosti	OP 5.1.2.4.2
hodiny	OP 3.4.1
hodnocení	OP 5.2
~ faktu: dotaz na mluvčího, jak hodnotí fakt	JF 2.13.6
~ ptáme se na hodnocení faktu	JF 2.13.6
hodnota	OP 5.2.1
hygiena osobní	SP 7.3
CH	
charakter	SP 1.14
chuť	JF 2.12.7, 2.12.8, OP 5.1.6
I	
identičnost	OP 7.6
identifikace	JF 1.1
informace	OP 7.3.9
~ faktické: sdělování a hledání	JF 1
instrukce	JF 3.10

J

jak dlouho?	OP 3.8.1
jazyk	SP 13
jednotky hmotnosti	OP 5.1.2.4.2
jídlo	SP 10.1
jistota plná	JF 2.5.1
jistota: zjišťování stupňů jistoty	JF 2.5.6
jméno	SP 1.1

K

kauzace	OP 1.4
kino	SP 4.4
komparativ	OP 4.3.1
~ stupeň vlastnosti	OP 4.3.2
kompetence	JF 2.6.5
komunikace	
~ korekce při komunikaci	JF 6
~ ~ dáváme najevo, že nerozumíme	JF 6.1
~ ~ odpověď na žádost o hláskování slova	JF 6.10
~ ~ opakujeme, co jsme už řekli	JF 6.18
~ ~ opisujeme neznámé slovo	JF 6.15
~ ~ ověřujeme správné pochopení informace	JF 6.5
~ ~ ověřujeme správné pochopení slova	JF 6.16
~ ~ ptáme se na význam slova	JF 6.6
~ ~ ptáme se na smysl formulace	JF 6.7
~ ~ ptáme se na výslovnost slova	JF 6.12
~ ~ ptáme se na způsob psaní slova	JF 6.8
~ ~ ptáme se, zda nám bylo rozuměno	JF 6.19
~ ~ sdělujeme, že neznáme urč. slovo	JF 6.13
~ ~ žádáme někoho, aby mluvil pomaleji	JF 6.17
~ ~ žádáme o hláskování slova	JF 6.9
~ ~ žádáme o napsání slova	JF 6.11
~ ~ žádáme o pomoc při hledání slova	JF 6.14
~ ~ žádáme o potvrzení informace	JF 6.4
~ ~ žádáme o zopakování slova či části věty	JF 6.3
~ ~ žádáme o zopakování věty	JF 6.2
konatel	OP 7.3.4
~ - iniciátor	OP 7.3.5
koncert	SP 4.4
konec	OP 3.15.3
koníčky	SP 4.2
konstatování, že někdo někoho/něco zná n. nezná	JF 2.3.1
~ že si někdo něco pamatuje n. nepamatuje	JF 2.4.1
kontakt: navázání kontaktu při pozdravu	JF 4.4
konverzace telefonní viz telefonní konverzace	
korespondence	SP 6.3
kouření	SP 9.6
krátkost	OP 3.19.3
kritérium	OP 7.4.5
kuchyňské předměty	SP 9.5
kvalifikace	OP 7.5, SP 8.3
kvantita	OP 4

L

láska	JF 2.12.12
-------	------------

látka	OP 5.1.15
letecká doprava	SP 5.2
lhostejnost	JF 2.12.20
libost	JF 2.12.7,
lítost	JF 2.12.21
lodní doprava	SP 5.4
logické relace	OP 7.9
M	
materiál	OP 5.1.15
~ povaha	OP 5.1.9
~ povrch	OP 5.1.8
mentální procesy	OP 6
měsíce	OP 3.2.4
mír	SP 6.7
míry	OP 5.1.2.2
~ míry délkové	OP 5.1.2.2.1
~ objemové	OP 5.1.2.5.2
míry	OP 5.1.2
místo	OP 7.4.1, OP 2
~ – obsah	OP 7.8.3
~ narození	SP 1.4
~ hledání místa	SP 12.1, SP 1.2, OP 2
množství	OP 4.2
móda	SP 9.4
modalita	
~ jistotní	JF 2.5
~ možnostní	JF 2.6
~ nutnostní	JF 2.7
morální postoje	JF 2.13
možnost prostá	JF 2.6.1
muzea	SP 4.5
myšlení	OP 6.1.1
N	
nabídka	JF 3.15
~ pohoštění	JF 3.16
~ pomoci	JF 3.14
~ odmítnutí	JF 3.18
~ přijetí	JF 3.17
~ zjišťování, zda nabídka byla přijata	JF 3.19
náboženství	SP 1.12
naděje	JF 2.12.26
nadšení	JF 2.12.5
~ nedostatek nadšení	JF 2.12.6
náklady na byt	SP 2.4
nakupování	SP 9.2
nákupy	SP 9
naplněnost	OP 5.1.17
národnost	SP 1.8
následek	OP 7.10.2
následnost	OP 3.12
násobnost	OP 4.1.3
nástroj	OP 7.4.4
navázání kontaktu při pozdravu	JF 4.4

návody	JF 3.10
návrh	JF 3.1
~ souhlas s návrhem	JF 3.2
návštěva	SP 6.2
neláska	JF 2.12.13
nelibost	JF 2.12.9
nemocnice	SP 7.5, SP 11.7
nenávisť	JF 2.12.13
neplatnost	
~ nízký stupeň přesvědčení o neplatnosti	JF 2.5.5
~ střední stupeň přesvědčení o neplatnosti	JF 2.5.4
~ vysoký stupeň přesvědčení o neplatnosti	JF 2.5.3
nepočitatelnost	OP 4.2.1
nepřítomnost	OP 1.5
neschválení	JF 2.13.5
nesouhlas	JF 2.2.1
~ obecně	JF 2.2.1
~ s negativním tvrzením	JF 2.2.3
~ pozitivním tvrzením	JF 2.2.2
~ zjišťování	JF 2.2.4
nespokojenost	JF 2.12.15
nevýskyt	OP 3.16.9
nezbytnost	JF 2.7.1
norma	OP 7.4.5
normálnost	OP 5.2.11
nositel prospěchu	OP 7.3.14
O	
obava	JF 2.12.27
~ ptáme se na obavy	JF 2.12.29
~ utěšení obav	JF 2.12.28
občasnost	OP 3.16.7
obchody	
~ druhy obchodů	SP 9.1
objem	OP 5.1.2.5.1
objemové míry	OP 5.1.2.5.2
oblečení	SP 9.4
obliba	JF 2.12.7, 2.12.8
obor	OP 7.3.11
obtížnost	OP 5.2.12
obvyklost	OP 3.16.5, OP 3.18.7, OP 5.2.11
očekávanost – povinnost	JF 2.7.2
odkaz	
~aktualizace	OP 3.14.5
~ časový	OP 3.14
~ mimo konkrétní čas	OP 3.14.4
~ na budoucnost	OP 3.14.1
~ na minulost	OP 3.14.3
~ na přítomnost	OP 3.14.2
odkdy	OP 3.8.2
odlišnost	OP 7.7
odmítnutí nabídky	JF 3.18
odporování	OP 7.9.5
odpověď na otázky	JF 1.5
~ na otázku doplňovací	JF 1.5.2

~ ~ při pozdravu	JF 4.5
~ ~ zjišťovací	JF 1.5.1
~ na přání dobré chuti	JF 4.13
ohrazení	JF 2.9.5
ojedinělost	OP 3.16.8
okamžitost	OP 3.19.2
okolí nejbližší	SP 2
omezenost	OP 3.19.3
omluva	JF 2.13.1
~ přijetí omluvy	JF 2.13.2
opakovanost	OP 3.18.7
opuštění země	SP 5.11
organizace	
~ členství v organizacích	SP 6.4
oslovení	JF 4.6
osobní hygiena	SP 7.3
osobní údaje	SP 1
ošklivost	JF 2.12.9
otázky	JF 1.4
~ doplňovací	JF 1.4.2
~ zjišťovací	JF 1.4.1
ovlivňování průběhu věcí, děje	JF 3
P	
pamatování	JF 2.4
patiens	OP 7.3.6
~ totožný s konatelem	OP 7.3.7
periodičnost	OP 3.18.2
perspektiva	OP 3.9
pití	SP 10.1
placení	SP 9.7
platnost	
~ nízký stupeň přesvědčení o platnosti	JF 2.5.5
~ střední stupeň přesvědčení o platnosti	JF 2.5.4
~ vysoký stupeň přesvědčení o platnosti	JF 2.5.2
plocha	OP 5.1.2.6
plošné míry	OP 5.1.2.2.2
pocity	OP 6.1.2
počasí	SP 14.1
počet	OP 4.1
počítaný výskyt	OP 3.16.6
počitatelnost	OP 4.1.1
podiv	JF 2.12.25
podmínka	OP 7.10.5
podnebí	SP 14.1
podnět	JF 3.1
pohlaví	SP 1.6
pohoštění: žádost o pohoštění	JF 3.20
pohyb	OP 2.5
~ druhy	OP 2.5.2
~ fáze	OP 2.5.3
~ kauzace	OP 2.7
~ ~ druhy pohybu	OP 2.7.2
~ ~ fáze	OP 2.7.3
~ ~ obecně	OP 2.7.1

~ ~ směr	OP 2.7.4
~ ~ změna polohy	OP 2.7.5
~ obecně	OP 2.5.1
~ prostředky	OP 2.5.4, SP 5
~ způsoby	OP 2.5.4, SP 5
pochvala	JF 2.13.4
pokračování	OP 3.15.2
pokyny	JF 3.10
policie	SP 6.6, SP 11.5
politika	SP 6.5
poloha	OP 2.1
~ místo	OP 2 1 2
~ místo	
~ ~ osoba	OP 2.1.3
~ ~ věc	OP 2.1.3
~ relativní	OP 2.2
~ ~ místo	OP 2.2.1
~ ~ ~ osoba	OP 2.2.2
~ ~ ~ věc	OP 2.2.2
~ stav	OP 2.1.1
pomoc	
~ nabídka pomoci	JF 3.14
~ žádost o pomoc	JF 3.13
popírání tvrzení	JF 2.2.5
popis	JF 1.2
porozumění	SP 13.1
pořadí	OP 3.13.1, OP 4.1.2
~ osoby, věci, děje	OP 3.13.1
~ výčty	OP 4
posesivní relace	OP 7.8
postoje	
~ emocionální	JF 2.12
~ morální	JF 2.13
~ preferenční	JF 2.11
~ práci	JF 2.10
~ vyjadřování	JF 2
pošta	SP 11.1
potěšení	JF 2.12.1
potravin	SP 9.3, SP 10.1
povaha	SP 1.14
~ materiálu	OP 5.1.9
povrch	
~ materiálu	OP 5.1.8
povzbuzení	JF 3.9
pozadí časové	OP 3.11
pozdě	OP 3.6.3
pozdrav	
~ navázání kontaktu při pozdravu	JF 4.4
~ odpověď na otázku při pozdravu	JF 4.5
pozdravy	
~ důvěrné	JF 4.3
~ zdvořilé	JF 4.2
pozornost	
~ upoutání pozornosti	JF 4.1
pozvání	JF 3.15, SP 6.2

~ přijetí pozvání	JF 3.17
~ zjišťování, zda pozvání bylo přijato	JF 3.19
pravdivost	OP 5.2.3
pravidelnost	OP 3.16.3
právo	SP 6.6
pravost	OP 5.1.16
prázdniny	SP 5.8
preferance	
~ zjišťování preference	JF 2.11.3
preferenční postoje	JF 2.11
problémy společnosti	SP 6.8
proces bez participantů	OP 7.3.1
procesy	OP 1.3
~ a okolnosti	OP 7.4
~ a participanty	OP 7.3
~ mentální	OP 6
projev	
~ dáváme najevo, že sledujeme něčí výklad	JF 5.13
~ dáváme někomu přednost	JF 5.16
~ dotaz na názor jiné osoby	JF 5.12
~ oprava vlastního sdělení	JF 5.2
~ přerušení	JF 5.14
~ rozpaky	JF 5.2
~ řazení argumentů	JF 5.6
~ shrnutí	JF 5.9
~ strukturace	JF 5
~ upozorňujeme, že chceme pokračovat	JF 5.17
~ upozorňujeme, že končíme	JF 5.19
~ uvádění příkladů	JF 5.7
~ uvedené tématu	JF 5.4
~ váhání	JF 5.2
~ vybízíme někoho, aby pokračoval	JF 5.18
~ vyjádření názoru	JF 5.5
~ zahájení	JF 5.2
~ závěr	JF 5.20
~ zdůraznění	JF 5.8
~ změna tématu	JF 5.10
~ žádáme o klid	JF 5.15
~ žádost o změnu tématu	JF 5.11
prospěch	
~ nositel prospěchu	OP 7.3.14
prostor	OP 2.1 – 7, OP 5.1.2.6
prostorové relace	OP 7.1, OP 2
prostory	SP 2.2
prostředek	OP 7.4.4
protest	JF 2.9.5
provoz silniční	SP 5.7
proživatel	OP 7.3.2
~ – vnímatel	OP 7.3.3
průběh	
~ ovlivňování průběhu věcí, dějů	JF 3
přací postoje	JF 2.10
přání	JF 2.8.2
~ adresátovi	JF 2.10.1
~ dobré chuti	JF 4.12

~ ~ odpověď na přání	JF 4.13
~ vlastní přání mluvčího	JF 2.10.2
předčasnost	OP 3.10
předměty vyučovací	SP 8.2
přednost	
~ z více možností	JF 2.11.2
~ ze dvou možností	JF 2.11.1
představování	JF 4.7
~ reakce při představování	JF 4.8
překvapení	JF 2.12.23
~ nedostatek překvapení	JF 2.12.24
přerušení	OP 3.15.3
přesně	OP 3.6.1
přesnost	OP 3.6
~	OP 4.3.4
přezíravost	JF 2.12.24
přibližnost	OP 3.6.2, OP 4.3.4
příčina	OP 7.10.1
příčinné relace	OP 7.10
příjem	SP 3.3
příjemce	OP 7.3.13
přijetí nabídky nebo pozvání	JF 3.17
příkaz	JF 3.5
přiměřenost	OP 5.2.5
přináležitost	OP 7.8.1
přípitek	JF 4.11
přípomínka	JF 3.6
přípustka	OP 7.10.6
přístupnost	OP 5.1.13
přítomnost	OP 1.5
původ	OP 2.6.10, OP 7.4.6, SP 1.9
R	
rada	JF 3.12
~ žádost o radu	JF 3.11
radost	JF 2.12.1
referování	JF 1.2
reflexe	OP 6.1
rektifikace	JF 1.3, OP 7.9.7
relace	OP 7
~ prostorové relace	OP 7.1, OP 2
~ příčinné relace	OP 7.10
restriktivnost	OP 4.3.5
rezignace	JF 2.12.22
rodina	SP 1.11
rozhlas	SP 4.3
rozkaz	JF 3.5
rozměry	OP 5.1.2
rozmrzelost	JF 2.12.2
rychlost	OP 2.5.5, OP 3.7
ryzost	OP 5.1.16
Ř	
řeč	OP 6.2.1
řídkost	OP 3.16.8

S	
schopnost	JF 2.6.2
~ ptáme se na schopnost	JF 2.6.3
schválení	JF 2.13.4
silniční provoz	SP 5.7
slučování	OP 7.9.1
služby	SP 2.5, SP 11, SP 11.10
slyšitelnost	OP 5.1.5
směr	OP 2.6
~ do středu	OP 2.6.8
~ doleva	OP 2.6.7
~ dolů	OP 2.6.6
~ doprava	OP 2.6.7
~ dopředu	OP 2.6.5
~ dovnitř	OP 2.6.4
~ dozadu	OP 2.6.5
~ nahoru	OP 2.6.6
~ obecně	OP 2.6.1
~ pryč	OP 2.6.2
~ sem	OP 2.6.2
~ ven	OP 2.6.4
~ východisko	OP 2.6.9
~ zpět	OP 2.6.3
souběžnost	OP 3.11
soucít	JF 2.12.21
souhlas	JF 2.1
~ obecně	JF 2.1.1
~ s negativním tvrzením	JF 2.1.3
~ s pozitivním tvrzením	JF 2.1.2
~ zjišťování souhlasu	JF 2.2.4
soukromá doprava	SP 5.6
soustrast	JF 10
spokojenost	JF 2.12.14
společenský styk	JF 4
sport	SP 4.7
správnost	OP 5.2.3
srovnání	OP 7.7
starost	JF 2.12.19
stáří	OP 5.1.11
stav	SP 1.7
~ fyzický	OP 5.1.12, SP 7.2
~ ~ osoby	OP 5.1.12.2
~ ~ věci	OP 5.1.12.1
stejnost	OP 7.7
strach	JF 2.12.27
strany	
~ světové strany	OP 2.1.4
stravování mimo domov	SP 10.2
strukturace projevu	JF 5
stupeň	OP 4.3
~ děje	OP 4.3.9
~ množství	OP 4.3.7
~ vlastnosti	OP 4.3.8
stupňování	OP 7.9.2

styk	
~ společenský	JF 4
superlativ	OP 4.3.3
svátky	OP 3.2.7, SP 3.2, 4.1
svolení	JF 2.9.3, 2.9.4
~ neochotné	JF 2.9.7
sympatie	JF 2.12.10
~ nedostatek sympatie	JF 2.12.11
Š	
šířka	OP 5.1.2.1.2
škola	SP 8.1
T	
taxislužba	SP 5.5
telefon	SP 11.2
telefonní číslo	SP 1.3
telefonní konverzace	
~ kontrolní dotaz	JF 5.23
~ ohlášení druhé osoby	JF 5.21
~ ptáme se, zda nás druhý slyší	JF 5.26
~ reakce na nepřítomnost volaného	JF 5.30
~ reakce na sdělovaný obsah	JF 5.28
~ reakce volaného na náš dotaz	JF 5.27
~ vlastní ohlášení	JF 5.22
~ volaný není přítomen	JF 5.29
~ žádáme nějakou osobu v telefonu	JF 5.24
~ žádáme volajícího, aby počkal	JF 5.25
telegraf	SP 11.3
tělesný vzhled	SP 1.15
televize	SP 4.3
tělo	
~ části těla	SP 7.1
teplota	OP 5.1.2.7
tisk	SP 4.8
tlak	OP 5.1.2.3
tloušťka	OP 5.1.2.1.4
trvání	OP 3.15.2
tvár	OP 5.1.1
tvrzení	
~ bez záruky	JF 2.5.8
~ popírání	JF 2.2.5
typy ubytování	SP 2.1
U	
ubytování	SP 5.9
~ typy	SP 2.1
účel	OP 7.10.4
účinek	OP 7.10.3
údaje osobní	SP 1
údiv	JF 2.12.25
ujišťování	JF 2.5.7
úklid	SP 2.6
úmysl	JF 2.8.1
úmysl	

~ zjišťování úmyslu	JF 2.8.1
upoutání pozornosti	JF 4.1
úspěšnost	OP 5.2.7
uspokojení	JF 2.12.3
~ nedostatek uspokojení	JF 2.12.4
uspořádání	OP 2.3
~ místo	OP 2.3.1
~ ~ osoba	OP 2.3.2
~ ~ věc	OP 2.3.2
uznání	JF 4.9
užitečnost	OP 5.2.8
V	
váha	OP 5.1.2.4.1
váhání	JF 2.12.30
válka a mír	SP 6.7
vděčnost	
~ reakce na vyjádření vděčnosti	JF 2.13.8
~ vyjádření vděčnosti	JF 2.13.7
vědění	OP 6.1.1
věk	OP 5.1.11, SP 1.5
velikost	OP 5.1.2.1
veřejná doprava	SP 5.1
vhodnost	OP 5.2.4
viditelnost	OP 5.1.4
vláda a politika	SP 6.5
vlaková doprava	SP 5.3
vlastnictví	OP 7.8.1
vlastnosti	OP 5.2.2
~ estetické	OP 5.2.2.2
~ obecně	OP 5.2.2.1
vlhkost	OP 5.1.3
volný čas	SP 4.1
vstup do země	SP 5.11
vůně	OP 5.1.7
vybavení bytu	SP 2.6
výčty	OP 4.1.5, OP 7.9.6
výhrůžka	JF 3.7
výchova	SP 8.1
vyjádření vděčnosti	JF 2.13.7
vyjadřování	OP 6.2.1, SP 13.1
~ postojů	JF 2
vyloučení	OP 7.9.4
vyprávění	JF 1.2
výskyt	OP 1.2
~ počítaný	OP 3.16.6
výsledek	OP 7.4.7
výstavy	SP 4.5
výstraha	JF 3.8
výška	OP 5.1.2.1.3
výtka	JF 2.13.5
vzájemnost	OP 7.3.8
vzdálenost	OP 2.4, OP 5.1.2.1.5
vzdělání	SP 3.4, SP 7, SP 8.1
vztahy s lidmi	SP 6

Z	
za jak dlouho	OP 3.8.4
zábava	SP 4
začátek	OP 3.14.1
zahrnutí – vyloučení	OP 7.9.4
zájem	JF 2.8.2, 2.12.16, 2.12.18
~ nedostatek zájmu	JF 2.12.16
zájmy	SP 4.2
zákaz	JF 2.9.1, 2.9.2
záliby	SP 1.13
záměr	
~ vyjadřování záměru	JF 2.8
~ zjišťování záměru	JF 2.8, 2.8.4
zaměstnání	SP 1.10
zapomínání	JF 2.4
zařízení bytu	SP 2.3
zavazadla	SP 5.10
zdraví	SP 7
zdravotní	
~ pojištění	SP 7.6
~ potíže	SP 7.4
zdravotnické služby	SP 7.5
zdroj	OP 7.4.6
zjišťování nutnosti realizace nějakého děje	JF 2.7.4
~ zda nabídka nebo pozvání byly přijaty	JF 3.17
zkoušky	SP 8.3
zločin a právo	SP 6.6
zlomky	OP 4.1.6
změny	OP 1.3
znalost	JF 2.3
způsob	OP 7.4.3, OP 5
zřetelnost	OP 5.1.4
Ž	
žádanost	JF 2.7.3
~ formální	JF 3.3
~ o pohoštění	JF 3.20
~ o pomoc	JF 3.13
~ o radu	JF 3.11
~ osobní	JF 3.4
žádoucnost	JF 2.7.3
život každodenní	JF 3
~ ~ doma	SP 3.1
~ ~ plány	SP 3.5
~ ~ v práci	SP 3.2